

Cristian Troncotă

DUPLICITARI

Din istoria serviciilor de informații și securitate ale regimului comunist din România (1965 -1989)

CUPRINS:

Introducere.

ORGANELE DE INFORMAȚII ȘI SECURITATE ÎN CONTEXTUL NOILOR
RELAȚII ROMÂNNO-SOVIETICE, LA ÎNCEPUTUL ANILOR '60

Ineficiența cooperării Securității cu structurile similare din țările socialiste
vecine „Demascarea” spionajului ruso-sovietic contra României.

Epurarea aparatului de Securitate.

Decese din necesități istorice.

EVOLUȚIA STRUCTURILOR ȘI CONTINUAREA NOII POLITICI ÎN
DOMENIUL SECURITĂȚII.

Pe linia modernizării.

Noi orizonturi în politica de cadre.

O poliție politică preventivă.

Revenirea la metodele represive din anii '50 – cazul Gheorghe Ursu.

Apărarea secretului de stat – cazul „Pantera”

Contraspionajul și poliția politică – cazul Mircea Răceanu.

TERORISM ȘI ANTITERORISM ÎN ROMÂNIA.

Conceptul de terorism.

Structuri și acțiuni premergătoare înființării USLA.

USLA și terorismul internațional.

Acte teroriste contra regimului comunist „Un tragic accident”

DIN ACTIVITATEA SECURITĂȚII EXTERNE.

Principalele structuri și competențe.

Rețeaua Caraman.

Acțiuni de „pedepsire” și „intimidare” a disidenților români din Occident.

Afacerea Șacalul.

Enigma defectorilor transfugi din Blocul Estic.

SECURITATEA ȘI SERVICIILE SECRETE SOVIETICE.

Un procedeu clasic în materie de operațiuni speciale.

Măsuri de apărare.

Contrainformațiile militare neutralizează agenți sovietici.

Imprudențe, duplicitate și eșecuri.

Naționaliștii de la București în pericol.

IULIAN VLAD – SINGURUL ROMÂN PROFESIONIST ÎN FRUNTEA SECURITĂȚII.

De la învățător la șef al Securității „De data asta noi l-am salvat pe nebun”

Duplicitar față de „revoluționarii de profesie”

În loc de încheiere.

DOCUMENTE

1. 1967 iulie 22.

Decretul nr. 710 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne

2. 1968 septembrie 30.

Raportul prezentat de generalul maior Nicolae Diocaru, vicepreședinte al Consiliului Securității Statului, cu ocazia convocării ofițerilor din unitățile informative centrale și teritoriale de securitate, despre evenimentele din Cehoslovacia și situația internațională

3. 1973 februarie 9.

Notă întocmită de Direcția a III-a și Serviciul „D”, privind inițierea unei acțiuni de dezinformare a diplomatul japonez „Onisie”

4. 1977 mai 25.

Ordinul Ministrului de Interne, Teodor Coman, nr. 001050, pentru intrare în vigoare a Instrucțiunilor privind organizarea și funcționarea evidențelor de securitate

5. 1978 aprilie 3.

Fragmente din Decretul Consiliului de Stat nr. 121 privind atribuțiile Departamentului securității Statului și ale trupelor de securitate

6. 1980 martie 11.

Articol publicat în ziarul „Scânteia” referitor la un caz de trădare din partea unui cetățean român, în realitate ofițer în direcția de spionaj a Securității, care, fiind în misiune, a refuzat înapoierea în țară

7. 1989 decembrie 1.

Raport olograf, semnat și parafat de generalul colonel Iulian Vlad – șeful D. S. S. – adresat președintelui României, Nicolae Ceaușescu, privind problemele ce urmau a fi abordate, în cadrul întâlnirii de la Malta, între Mihail Gorbaciov și George Bush

8. 1989 decembrie 18.

Buletin de informare întocmit de Serviciul de Cercetare Analiză și Sinteză din Centrul de Informatică și Documentare (unitate a Departamentului Securității Statului)

9. 1989 decembrie 30.

Ordinul S/184 semnat de generalul colonel Iulian Vlad și adresat tuturor unităților centrale și teritoriale de informații ale Ministerului Apărării Naționale

10. 1990 martie 20.

Memoriu întocmit de generalul col. (r) Iulian Vlad și adresat domnului Ion Iliescu – Președintele Consiliului Provizoriu de Uniune Națională

11. 1990 martie 31.

Declarația generalului-colonel Iulian Vlad, redactată în timpul detenției, despre instituția Securității statului în ultimii ai regimului Comunist din România

Bibliografie.

Indice general „Românii au trebuit să supraviețuiască, în primul rând ca neam, de-a lungul acestor sute de ani. Această necesitate de supraviețuire le-a creat, într-un anumit fel, o natură duplicitară, dar care, în final, a salvat neamul de la pieire, pentru că, în 50 de ani, multe lucruri se pot întâmpla. Și, cu tot beneficiul pe care această duplicitate l-a adus, salvând neamul românesc de la pieire, în același timp, pentru viitor i-a lăsat o amprentă greu de eliminat”.

(Lia Roberts – președinta Partidului Republican din Nevada și consul onorific al României în Nevada, vezi „Ziua, 13 decembrie 2003, p. 13.) „Cei ce hotărăsc să piardă sunt și cei mai puternici”

Bundesnachrichtendienst (BND) „Oamenii își dăduseră seama că Securitatea Statului împreună cu alte organisme pe care se baza ori prin care se exercita puterea, era o instituție la dispoziția dictatorilor pentru asigurarea protecției lor personale și întărirea dictaturii”

(General-colonel Iulian Vlad)

INTRODUCERE.

Dacă secolul al XIX-lea, în a doua sa jumătate, a însemnat instituționalizarea serviciilor secrete, secolul următor a dus la o dezvoltare pe toate planurile: structural, organizatoric, legislativ, al metodelor, mijloacelor și practicilor folosite în acțiunile operative, al dotării cu cele mai moderne tehnologii, și nu în ultimul rând, al disponibilizării unor uriașe fonduri publice.

Practic, nu există eveniment important în istoria secolului XX fără ca serviciile secrete să nu fi fost implicate într-o măsură mai mare sau mai mică. Cu succesele și insuccesele repurtate în timpul celor două războaie mondiale, astfel de instituții au ieșit mai consolidate, iar cu experiența acumulată au convins oamenii politici că războaiele calde nu mai pot constitui o soluție pentru aranjamente la nivel global. Mai mult, confruntarea pe frontul secret al informațiilor, incluzând aici și operațiunile speciale, s-au dovedit mai puțin costisitoare dar și mai eficiente.

Există desigur și mari riscuri în folosirea armei informațiilor, în sensul că eșecurile pot fi uneori ireparabile. Oricum, istoria secolului XX a dovedit, mai ales pentru țările mici și mijlocii sau cu interese limitate, că merită riscul angajării cu toată responsabilitatea în confruntarea pe frontul secret. Și aceasta pentru că în mai toate cazurile nu prea există alternativă în a supraviețui ca stat și națiune dacă nu te lași prins în joc. În esență, este vorba despre o permanentă cursă a inteligențelor puse să lucreze în slujba intereselor naționale, regionale ori globale ce țin de stabilitatea unui sistem. Este o dispută în care toți, dar absolut toți, cei implicați au o șansă. Țările mici și mijlocii care au dispus de servicii secrete puternice – în sensul că au fost bine dotate,

judicios organizate și cu un personal de înaltă calificare – au căpătat de regulă o șansă în plus spre promovarea politicilor de apărare în fața sau la masa tratativelor, alături de cei mari și bogați, mai precis acolo unde s-au făcut jocurile politice, s-au desenat hărți, ori s-au stabilit zonele de influență și interfață.

Sfârșitul războiului rece – care în esență a însemnat o confruntare aspră între două blocuri militare, NATO și Tratatul de la Varșovia, cu interese și ideologii ce se excludeau reciproc – a marcat și începutul unei noi ere în istoria serviciilor secrete. „Focusul”, adică țintele și regulile jocului par să se fi modificat, dar nu și mentalitățile. Reciclarea lor, sau după o expresie mai nuanțată, „adaptarea la noile condiții geopolitice și geostrategice”, reclamă o perioadă de tranziție. Aceasta nu înseamnă însă și o pauză operativă, întrucât așa ceva nu există, și nu a existat niciodată pe frontul secret.

„Cârțițele” sovietice, precum Aldrich Ames, Harold Nicholson, Robert Lipka ori Robert Hansen au spionat în favoarea Kremlinului atât înainte cât și după prăbușirea URSS. Acest din urmă aspect îi face pe mulți analiști „independenți”, deci neînregimentați politic sau ideologic să vadă cu luciditate că reciclarea sau schimbarea mentalității ofițerilor de informații din perioada războiului rece n-ar reprezenta altceva decât simple slogane pur propagandistice din partea celor care militează pentru globalizare, fie ea și multipolară.

Desigur că riscul practicării unei astfel de „propagande” este imens. Dacă la început au putut fi convinși (sau fraierii) doar inocenții, cu timpul societatea civilă pe ansamblu, dincolo de eterogenitatea ei, va ajunge să înțeleagă faptul că restructurarea serviciilor secrete nu reprezintă decât o banală expresie pur teoretică și fără nici o legătură directă cu ceea ce se întâmplă de fapt în lumea serviciilor secrete.

Au existat și vor mai exista probabil paradoxuri. Istoricii care se ocupă de trecutul serviciilor secrete au reușit să documenteze, prin probe indubitabile, existența unei continuități absolut necesare pentru activitatea de informații. Referirea vizează interesul național care a funcționat sub cele mai subtile forme dincolo de orice ideologie, chiar și în perioada războiului rece.

De exemplu China, țară comunistă și SUA, pentru mulți un adevărat simbol al democrației, au avut momente de bună conlucrare a instituțiilor lor specializate pe frontul secret. Concret, în octombrie 1983, ministrul afacerilor externe chinez, Wu Xiequan, aflat în vizită în SUA, a discutat cu directorul CIA, Bill Casey, despre necesitatea unor operațiuni comune (joint ventures, cum le denumesc americanii), ceea ce a însemnat: susținerea paramilitară a kmerilor roșii (tutelați dintotdeauna de chinezi) și a mudjahedinilor afgani, aprovizionați în parte cu arme de proveniență americană prin China. O săptămână mai târziu, generalul Eugen Tighe, șef al Defence Intelligence Agency (DIA) serviciul militar de informații al SUA, s-a aflat la Beijing pentru a pune la punct împreună cu generalul chinez Huang Zhengji modalitățile de realizare a acestor operațiuni comune sino-americane¹.

¹ Vezi pe larg Roger Faligot, Rémi Kauffer, Istoria mondială a serviciilor secrete, vol. III, Editura Nemira, București, 2002, p. 121 și urm.).

În atari condiții, ne explicăm acum mai bine ca oricând unele evenimente ale istoriei foarte recente. Având la bază deja tradiția unei asemenea cooperări, guvernul de la Beijing s-a grăbit, după tragicele evenimente de la Washington și New York din 11 septembrie 2001, să se declare de partea SUA în războiul lor proclamat contra terorismului internațional. Război care, după unii eminenti politicieni, nu ar avea menirea „de a descuraja terorismul, ci chiar de a-l amplifica”. Iată doar un exemplu ce demonstrează că rațiunile de stat determinate de interesele naționale, bine ancorate istoric pe frontul secret, pot spulbera orice îngrădiri ideologice. Iar „analiztii” (sau propagandiztii) de ocazie nu mai au argumente pentru a-i împărți pe combatanții frontului secret în buni și răi.

Temerile, justificate de altfel din partea societății civile, sunt de cu totul altă natură. Pentru a nu se mai repeta gravele încălcări ale drepturilor omului din perioada războiului rece – și aceasta pentru că activitatea serviciilor secrete s-a desfășurat „la limita interpretării legilor”, ca să nu spunem a ignorării lor, dar fiind motivată de așa numite „rațiuni de stat” – s-a pus problema unui control strict, complex și instituționalizat, inclusiv din partea societății civile. Au apărut comisiile de control ministeriale, parlamentare sau prezidențiale care țin sub o strictă supraveghere, și în cadrul legii, activitatea serviciilor secrete.

Fiind percepute – și poate că nu în totdeauna eronat – ca „organizații suprastatale” ori „guverne din umbră”, serviciile secrete ar trebui să dea dovadă de transparență. Este și motivul pentru care societatea civilă a reclamat mai tot timpul cunoașterea acestor instituții. Pentru sporul de credibilitate, cunoașterea trebuie să se bazeze pe o solidă investigație documentar-istorică și să se realizeze cu metode și mijloace științifice.

Poate că nu întâmplător la cel de al XIX-lea Congres internațional de științe istorice de la Oslo, din 6-13 august 2000, s-a organizat pentru prima oară o secțiune care a abordat ca tematică istoria serviciilor secrete. Mai mult, în Alexandria, statul Virginia (SUA) funcționează de câțiva ani cu bune rezultate un Centru de studii pentru Contraspionaj și Securitate², (2 „Lumea magazin”, 11/2001, p. 7), iar în capitala Germaniei, la Berlin, a luat ființă la începutul lunii iulie 2003 „Cercul de discuții al serviciilor de informații”, asociație deschisă oamenilor de știință, foștilor agenți din conducerea serviciilor secrete germane, politicienilor, jurnaliștilor, reprezentanților justiției și economiei, precum și angajaților instituțiilor guvernamentale care se ocupă de serviciile de informații germane³.

³ „Suddeutsche Zeitung”, vineri 11 iulie 2003.

Există desigur și o serie de probleme cu care se confruntă istoricii în acest domeniu. Să amintim mai întâi o legendă, descurajatoare prin morala ei, ce circulă în rândul tinerilor istorici și care pleacă se pare de la un fapt real. Se spune că un diplomat chinez a fost întrebat la un moment dat – începutul anilor '90 – de către un ziarist occidental, ce părere are despre rolul și consecințele revoluției franceze de la 1789-1794 în istoria universală. Răspunsul a venit prompt: „Este o istorie prea recentă ca să-i putem descifra sensurile”.

Trecând peste această lecție de filosofie a istoriei de tip asiatic, va trebui să recunoaștem că cei ce se încumetă la studiul „istoriei recente” – după alți autori chiar „prea recentă” – se expun unor riscuri ce țin de domeniul credibilității. Și aceasta pentru că nu au la dispoziție decât date și informații furnizate de surse (izvoare istorice) deschise și oficiale.

Prin urmare, principalul impediment îl constituie accesul la fondurile arhivistice – este vorba despre arhivele serviciilor secrete – care din aceleași „rațiuni de stat” se lasă foarte greu desferecate. Este un aspect pe care a încercat să-l explice și cercetătoarea americană Amy Knight. În a sa interesantă lucrare despre ce s-a întâmplat cu KGB-ul după căderea Blocului Comunist din Europa, domnia sa a ținut să atragă atenția că istoricii serioși nu pot scrie o istorie obiectivă pe baza unor documente care le sunt oferite din arhive „bucătică cu bucătică” sau, și mai rău, „doar prin intermediul unor fragmente din documente”.

Aceeași prudență ar trebui manifestată și față de izvoarele memorialistice, oferite chiar cu multă generozitate, după căderea Cortinei de fier, de foști ofițeri ai serviciilor secrete sovietice.

Dezvăluirile unor lucrări memorialistice, precum cele semnate de Pavel Sudoplatov, Oleg Kalughin sau Iuri Șveț ar trebui preluate de către istorici – în opinia aceleiași autoare – cu multă rezervă, supuse unei analize critice foarte amănunțite și apoi comparate și coroborate cu documentele de arhivă accesibile, iar interpretarea lor să țină cont de contextul strict istoric.

Prudența s-ar datora faptului că memorialiștii din această categorie, ar avea ceva de ascuns: fie „manipularea istoriei”, fie obținerea „de bani sau alte avantaje materiale” în schimbul unor „confesiuni neautorizate”, ceea ce îi pune de multe ori în contradicție cu interesele acrualelor instituții cu responsabilități în domeniul apărării siguranței naționale. Fără a exclude valoarea istorică a izvoarelor memorialistice, Amy Knight susține că dezvăluirile unor foști ofițeri ai serviciilor secrete sovietice nu reprezintă altceva decât „un mozaic de fapte autentice, jumătăți de adevăr și scorneli evidente”⁴.

⁴ Amy Knight, KGB după KGB. Scurtă istorie a eternei securității de stat, București, 1999.

În ultimii ani s-au publicat și în România documente și lucrări ale unor memorialiști care au făcut parte din foste structuri de securitate și informații – din Ministerul de Interne și Ministerul Apărării Naționale – printre care:

— Ion Mihai Pacepa⁵

⁵ Ion Mihai Pacepa, Orizonturi roșii, București, 1992; idem, Moștenirea Kremlinului. Rolul spionajului în sistemul comunist de guvernare, București, 1993; Idem, Cartea neagră a Securității, vol. I, Rolul Poliției Politice și al Spionajului în România Comunistă, București, 1999; idem, vol. II, Viața mea alături de Gheorghiu-Dej, București, 1999; idem, vol. III, L-am trădat pe Ceaușescu, București, 1999).

— Ion Stănescu, Cosma Neagu⁶

⁶ Neagu Cosma, Ion Stănescu, În anul 1968 a fost programată și invadarea României. Informații inedite din interiorul Serviciilor Speciale ale României, București, 1999; Neagu Cosma, Cupola. Din culisele Securității.

Securitatea văzută din interior, București, 1994; Idem, Securitatea. Poliția politică. Dosare. Informatori, București, 1998.

— Nicolae Pleșiță⁷

7 Ochii și urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleșiță, Dialoguri consemnate de Viorel Patrichi în perioada aprilie 1999 – ianuarie 2001, București, 2001.

— Marin Pancea⁸

8 General de divizie (r) Marin Pancea, Armata. Securitatea. Populația. Revoluție sau lovitură de stat, Un interviu cu fostul șef al Direcției de Informații a Armatei, realizat de Graziela Bârlă, Holding Reporter, 1999).

— Grigore Răduică⁹

9 General-locotenent (r) Grigore Răduică, Celălalt Ceaușescu. Mărturii din umbra deciziilor politice, în „Magazin istoric”, s.n., februarie 1998, p. 15-17.

— Gheorghe Rațiu¹⁰

10 Colonel (r) dr. Gheorghe Rațiu, Raze de lumină pe cărări întunecate, București 1996; Idem, Cutia Pandorei. Dosarele Securității. Surprize sau capcane? Paco, 1997).

— Iulian Vlad¹¹

11 Vezi Declarația generalului Iulian Vlad scrisă la Jilava în perioada detenției, în „Adevărul”, sâmbătă 19 ianuarie 1991, marți, 22 ianuarie 1991 și miercuri 23 ianuarie 1991; Generalul Iulian Vlad dezvăluie secretul căderii lui Ceaușescu, în Evenimentul zilei,, nr. 72-76, 14-18 septembrie 1992; Generalul Iulian Vlad se adresează d-lui Ion Iliescu: Am fost arestat pe nedrept, în „Evenimentul zilei”, nr. 77, 19 septembrie 1992).

— Victor Negulescu¹²

12 General (r) Victor Negulescu, Spionaj și contraspionaj. Din viața și activitatea unui ofițer de informații (1966-1996), Editura Bibliotheca, 1999; idem, De la informații la contraspionajul militar, Editura Bibliotheca, 2000; idem, Din durerile României. Greșelile trecutului ne avertizează, Editura Bibliotheca, 2001).

— Ionel Gal¹³,

13 Ionel Gal, Rațiune și represiune în Ministerul de Interne 1965-1989, 2 vol., Editura Domino, Iași 2001).

— Niculae Mavru¹⁴.

14 Niculae Mavru, Revoluția din stradă, Editura Rao, București, 2004).

Ținând cont de necesitatea transparenței, de regulile nescrise încă ale jocului, dar și de avertismentele cercetătoarei Amy Knight, în ceea ce privește prudența în interpretarea surselor memorialistice, am încercat în rândurile ce urmează să pun la dispoziția celor interesați o sinteză despre momentele mai importante din istoria serviciilor de informații și securitate ale regimului comunist din România în perioada 1965 – 1989.

ORGANELE DE INFORMAȚII ȘI SECURITATE ÎN CONTEXTUL NOILOR RELAȚII ROMÂNNO-SOVIETICE LA ÎNCEPUTUL ANILOR '60

Spre deosebire de Republica Democrată Germană, Polonia și Ungaria, moartea lui Stalin, survenită în 5 martie 1953, a avut un impact nesemnificativ asupra afacerilor interne ale României; nu s-a produs nici o schimbare majoră

în conducerea partidului, nici o măsură de descentralizare a economiei și nu a încetat colectivizarea agriculturii. Gheorghiu-Dej a făcut o simplă paradă privind principiul conducerii colective introdus de Hrușciiov, dar fără să poată evita conflictul cu noul lider de la Kremlin. Originea conflictului a avut la bază o cauză de ordin politic și anume, refuzul lui Gheorghiu-Dej de a se conforma orientării antistaliniste a lui Hrușciiov și ansamblul de măsuri destinate să-l pună la adăpost de încercările Kremlinului de a-l înlocui.

Pe bună dreptate istoricul Florin Constantiniu aprecia că „nu prin apărarea intereselor economice a descoperit echipa lui Gheorghiu-Dej politica de independență, ci prin luptă înverșunată pentru păstrarea puterii”¹⁵.

15 Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român.

Un paradox al regimului dejist constă în faptul că, în paralel cu măsurile represive, era deja angajat pe drumul care a dus la spectaculoasa reorientare internă și externă a României de după 1960.

Explicarea acestor proceduri ar putea consta în faptul că Gheorghiu-Dej făcea distincție între modelul sovietic și Uniunea Sovietică. Optând pentru primul, liderul comunist de la București a îndreptat partidul și țara pe un nou curs, de autonomie față de stăpânii de la Kremlin, refuzând să accepte pentru România în cadrul CAER rolul de „coș de pâine” al țărilor mai puternic industrializate, ca RDG și Cehoslovacia.

Îmbrățișarea de către Dej a valorilor leninist-staliniste de industrializare, dar fără să se mai supună orbește față de indicațiile Kremlinului, l-a transformat într-un așa-zis „comunist național”.

Desigur că termenul de „comunist național” este la prima vedere, cel puțin pentru România, un nonsens. Comunismul nu a avut rădăcini în tradiția politică românească, iar instaurarea regimului comunist s-a făcut cu forța. Comunismul în România a fost o „plantă exotică”, nedorită de imensa majoritate a poporului român. Binomul comunism-național are semnificație doar în ceea ce privește politica de relativă autonomie a regimului de la București față de URSS.

Pe de altă parte, mai trebuie spus că aceeași consecvență a lui Dej față de principiile staliniste a dus în cele din urmă, paradoxal, la diminuarea terorii instituționalizate. Ruptura parțială cu Moscova, înțeleasă ca rezistență față de presiunile sovietizării, s-a produs treptat și neuniform, cu fluctuații în evoluția sa.

Desprinderea politicii lui Dej de interesele integraliste ale Moscovei – ceea ce a atins coarda sensibilă a puternicelor sentimente antirusești nutrite de majoritatea românilor – a atras, pe de altă parte, sprijinul pentru regimul său, chiar și în rândul deținuților proaspăt eliberați, care priveau amnistia numai din punctul de vedere care o lega de ruptura cu Moscova și noul „liberalism” al liderului comunist de la București.

Ei nu au uitat totuși – și ar fi fost imposibil acest lucru – că același Gheorghiu-Dej fusese cel care inițiasse și autorizase măsurile de trimitere a lor în închisoare.

A te opune politicii lui Dej, însemna a te situa pe pozițiile de partizanat cu Moscova.

A-l susține pe Dej, însemna a face disidență politicii Kremlinului.

Iată de ce, în ultimii ani ai lui Dej și cel puțin în primul deceniu al urmașului său, Nicolae Ceaușescu, în România nu au mai fost disidențe politice. Într-o asemenea situație, organele de securitate naționalizate printr-o acțiune energică de purificare a elementelor sovietice nu au mai avut practic obiect de „lucru” ca poliție politică represivă, concentrându-și atenția asupra cercetării și demascării spionajului ruso-sovietic dar și a propriilor „abuzuri” făcute în perioada anilor '50.

Ineficiența cooperării Securității cu structurile similare din țările socialiste vecine.

Ca orice oficiu de spionaj, contraspionaj și contrainformații care se respectă sau dorește să impună respect, Securitatea a colaborat și a practicat schimbul de informații. Evident că acest procedeu, des uzitat în activitatea de informații, s-a limitat în acea perioadă la structurile similare ale țărilor socialiste, iar fluxul informativ a vizat, în exclusivitate, „unelțirile imperialismului”.

În ciuda unor legende create în timp, momentele de reală colaborare între Securitate și organisme similare din URSS sau din alte țări socialiste, în materie de spionaj și de contraspionaj, au fost sporadice și precare. Foarte posibil ca sovieticii să nu-i fi considerat pe colegii lor din România suficient de calificați în aceste probleme.

Documentele de arhivă atestă și un schimb de informații și chiar o colaborare operativă în scopul unor aranjamente politice, între serviciile speciale românești și cele chineze, care au fost antamate de Bodnăraș și Kang-Sheng (șeful serviciilor secrete și de securitate chineze) la începutul anilor '60 16.

16 În Republica Populară Chineză, Ministerul Securității Statului este cunoscut sub numele de Gong'anbu. A fost creat în 1949, având ca sarcini: contrasubversiunea, siguranța, supravegherea suspectilor politici, apărarea frontierelor, întregistrarea stării civile, investigația criminală. Cartierul său general se află în strada Chang'an din Pekin (Beijing) iar efectivele sale nu au fost niciodată mai mici de 750 000 de persoane.

Prin acest canal informativ al lui Bodnăraș, guvernul comunist de la București a realizat primele contacte și întâlniri cu chinezii.

Tot atunci, și pentru a contrabalansa influența chineză în zonă, la inițiativa conducătorilor de la Kremlin s-au organizat „întâlniri de lucru bilaterale” între șefii departamentelor de securitate din țările socialiste europene. Prima întrevedere de acest gen s-a desfășurat la Moscova, după care au urmat cele de la Varșovia, Berlin, Budapesta, Sofia și Praga. Rostul întregvederilor era ca fiecare șef de delegație să prezinte o informare în care să evidențieze „succesele obținute în lupta cu agenturile imperialiste”. Cu toate acestea, se făcea mai multă politică, lăsând pe planul secund problemele informative. Evident, sovieticii se erijau în conducători, rezervându-și mereu ultimul cuvânt în „trasarea liniei de viitor”.

Se pare că nu întotdeauna au reușit să-și impună punctul de vedere. De exemplu, la consfătuirea de la Praga, șeful Securității poloneze a pus în discuție

crearea unei cartoteci comune, cu sediul la Moscova, în care să fie evidențiată rețeaua informativă care acționa în afara granițelor țărilor semnatare ale Tratatului de la Varșovia. Delegatul sovietic l-a susținut pe omologul său polonez, afirmând că „unirea potențialului informativ al tuturor țărilor va mări gradul de penetrare și eficiență al „lagărului socialist,, în lupta cu imperialismul mondial...”¹⁷.

17 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 22.

Susținerea unui asemenea punct de vedere s-a manifestat și din partea șefului Securității din Bulgaria. În schimb, Alexandru Drăghici, șeful delegației române, s-a situat pe o poziție contrară, invocând două argumente fundamentale:

1) serviciul de informații ține de suveranitatea statului care l-a creat și pe care îl deservește;

2) serviciile de informații se conduc după legi specifice, cea mai importantă fiind stricta conspirare a activităților pe care le desfășoară¹⁸.

18 Ibidem, p. 23.

Înverșunarea lui Drăghici contra manevrelor inițiate de Kremlin, privind „utilitatea centralizării” s-a reliefat ulterior și mai elocvent.

Întors în România, Drăghici a convocat cadrele de comandă din structurile informativ-operative ale Securității, atenționându-le că „ceea ce nu s-a reușit „în mare,, la Praga – adică crearea unei cartoteci comune – s-ar putea realiza „în mic,, adică ofițeri români să divulge față de consilierii sovietici pe agenții infiltrați în țările occidentale, existând astfel pericolul ca sovieticii să-i preia fără acordul părții române”¹⁹.

19 Ibidem, p. 24.

Într-adevăr, la începutul anilor '60 relațiile cu sovieticii se răciseră simțitor. Gheorghiu-Dej menționa, în cadrul ședinței Biroului Politic al CC al PMR, din ziua de 13 mai 1963, că între miniștrii de Interne ai celor două state, România și URSS, „există legături”, „schimb de păreri, schimb de experiență”, se puteau întocmi „programe comune” și „acțiuni comune într-un domeniu sau altul”. Alexandru Drăghici, ministrul de Interne, a replicat secretarului general al partidului că „se confruntă cu cazuri” [18 la număr – n.n.], când sovieticii „au încercat să ne fure munca noastră” înregistrându-se și „căderi de oameni tot din cauza lor”.

Poziția lui Drăghici a fost fermă: „nu avem nevoie de nici un fel de colaborare de asta din partea lor”, și că în situația în care se mai dorește colaborarea, aceasta ar urma să se facă „pe bază de reciprocitate”²⁰.

20 Retragerea trupelor sovietice 1958, București, 1996, doc. 389

Din alte surse memorialistice aflăm că schimbul de informații și colaborarea dintre Direcția de Informații Externe (DIE), principala structură de spionaj a Securității, și serviciile similare ale unor țări socialiste au fost chiar întrerupte brusc, imediat după ce s-a publicat „Declarația din aprilie” (1964).

Potrivit generalului defector cehoslovac Jan Sejna, care a apucat să-și scrie memoriile, Antonin Novotny – conducătorul comunist al Cehoslovaciei – ar fi primit o scrisoare de la Hrușciiov prin care i se cerea „să limiteze schimburile noastre de informații obținute prin spionaj cu românii”.

„Urma să nu le mai trimitem” – spunea în continuare același memorialist – „nici o informație despre China și despre guvernele prochineze”. Alte subiecte interzise erau informațiile de ordin politic despre partidele social-democrate, nimic despre Iugoslavia și Albania și date secrete amănunțite despre NATO.

Trebuia să ne mărginim la aprecieri generale asupra situației militare și politice din Europa Occidentală”.

Lipsa de eficiență a cooperării între organele de securitate românești și cele sovietice, la începutul anilor '60 se datora, pe de o parte, concepției KGB-ului, care dorea să joace rolul de coordonator și principal beneficiar față de instituțiile similare din Blocul Estic, în sensul de a primi informații și de a oferi în schimb doar sinteze informative, iar pe de altă parte, refuzului celor din conducerea Securității din România de a accepta o „autonomie limitată”.

Elocvent este și conflictul iscat în 1964 la conferința serviciilor de securitate din țările socialiste desfășurată la Budapesta. Iuri Andropov a propus următorul program de cooperare: „Serviciile de informații externe din țările socialiste să nu mai practice spionajul total, ci să-și limiteze problemele și zonele de interes, iar KGB să rezolve problemele majore de spionaj; toate serviciile de informații externe, cu excepția KGB, să nu mai efectueze analize și sinteze, trimitând la Moscova toate informațiile și documentele obținute, urmând ca ulterior să solicite de la KGB informații-sinteză pe diferite probleme; pregătirea lucrătorilor de informații externe să se facă exclusiv la Moscova, școlile de spionaj din celelalte țări socialiste urmând a fi desființate; transmisiunile cifrate să se facă cu cifrul KGB”²¹.

21 Apud George Dora, KGB în România (XIX), în „Alerta”, 10 august 2000, p. 7

Astfel de propuneri au fost respinse de membrii delegației române. Generalul Nicolae Doicaru, conducătorul delegației române a solicitat o întrevvedere personală cu Iuri Andropov, amenințând chiar cu retragerea de la consfătuire în situația în care nu e luată în considerare poziția reprezentanților Securității românești.

Deși inițial, a interpretat această poziție ca un afront, șeful KGB a fost nevoit în cele din urmă să aplaneze conflictul de interese, gândindu-se probabil că existau și alte direcții prin care sovieticii puteau acționa în România, de așa natură încât să-și poată atinge scopurile.

Este vorba despre grupurile de sprijin formate din agenți infiltrați în mai toate sferele puterii (guvern, Comitetul Central al PMR și ministere) și care puteau suplini tot ceea ce Kremlinul realizase până la retragerea armatei și a consilierilor din România.

Prin urmare, se poate afirma că serviciile secrete ale celorlalte țări socialiste din Tratatul de la Varșovia să-și fi dat seama – dacă nu cumva au fost ajutate de Kremlin să înțeleagă – despre „jocul dublu” al românilor, adică legături informativ-operative cu serviciile speciale chineze, într-un context politic de acutizare a contradicțiilor sovieto-chineze, fapt ce ar explica adoptarea unei poziții pasive și rezervate față de colaborarea cu structurile similare românești.

Iată deci că nu numai SSI-ul condus de Mihail Moruzov și apoi de Eugen Cristescu a practicat, „jocul pe mai multe tablouri”, ci și serviciile informative ale regimului comunist.

„Demascarea” spionajului ruso-sovietic contra României.

După ce Armata Roșie a ocupat în toamna anului 1944 întreg teritoriul României, treptat, serviciile secrete sovietice au preluat controlul total al tuturor instituțiilor și domeniilor de activitate românești. Pe lângă consilierii (specialiștii) oficiali și agenții ce au contribuit decisiv la fondarea organelor de securitate ale regimului comunist din România, Kremlinul a mai trimis o adevărată armată de spioni acoperiți, neoficiali sau ilegali²² cu dublă misiune: de a urmări activitatea agenților oficiali, pe de o parte, și de a pregăti noi eșaloane de agenți capabile oricând să preia funcții oficiale importante.

22 În tradiția serviciilor secrete sovietice, agenții ilegali au jucat un rol extrem de important. Astfel de agenți presupuneau un efort foarte mare de acoperire, crearea unor identități fără cusur, plantarea lor în statul de destinație, după trecerea prin cel puțin una sau mai multe țări ca să li se piardă urma, o perioadă îndelungată de acomodare înainte de a deveni operaționali. Dar un număr limitat de ofițeri ai serviciului știau de existența ilegalilor. Oleg Kalughin, fost colonel în KGB, care în 1990 s-a stabilit în Occident, afirma că „ilegalii sunt un fel de rezervă de aur a Băncii Naționale” (vezi „Magazin istoric”, s.n., august 1999, p. 62).

Centrul de coordonare a agenților sovietici clandestini era Consulatul sovietic din Iași, cu sediul în strada Păcurari nr. 10. Deși oficial, acesta avea atribuții de „reprezentare a intereselor cetățenilor sovietici în zona Iași”, cadrele de informații, care acționau sub acoperire de funcționari, desfășurau o intensă activitate informativă.

Baza de sprijin a activității informative neoficiale în România au format-o: comuniștii (foști ilegaliști); cetățeni și cetățene de naționalitate rusă care se stabiliseră în România în diferite împrejurări; foști prizonieri de război veniți cu diviziile „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”; ofițeri din armată, Miliție, Securitate instruiți la școlile moscovite și numiți apoi în funcții importante; persoane din zonele de frontieră.

Până în 1953, agenții și cadrele serviciului de spionaj sovietic de pe teritoriul României au acționat „fără probleme”, ținând legătura cu Gheorghe Pintilie, Serghei Nicolau, Mihai Gavriluc și Ana Pauker, un fel de rezidenți care transmiteau informații Ambasadei sovietice de la București. Așa cum rezultă din documentele oficiale provenite din Arhiva fostului CC al PCR, cele mai puternice rețele de agenți sovietici au fost create și au acționat la Comitetul Central al PMR, precum și în localitățile unde erau cantonate trupele sovietice.

După înlăturarea grupului de „deviaționiști” – Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu – unii agenți sovietici au intrat în conservare, iar alții s-au „ilegalizat”. În astfel de condiții „Pantiușa” (Gheorghe Pintilie) devenise mai reținut, mărturisind unui agent că „au început zile grele pentru noi”²³.

23 Petre Otu, în Biroul Politic despre agentura sovietică, în „Magazin istoric”, s.n., iulie 1999, p. 20.

După evenimentele din 1956 din Polonia, Ungaria și România, serviciile secrete sovietice au prevăzut faptul că își vor retrage trupele de pe teritoriul României, motiv pentru care au desfășurat cea mai amplă activitate destinată în mod evident creării unor noi rețele, consolidării celor existente, perfecționării sistemelor de legătură etc. Toate aceste acțiuni au vizat asigurarea unui control cât mai eficient al României după retragerea trupelor și apoi a consilierilor oficiali.

Dar nici regimul comunist de la București nu a stat cu mâinile în sân. Din ordinul lui Gheorghiu-Dej, în primele luni ale anului 1962, Alexandru Drăghici a luat inițiativa, împreună cu șeful Direcției de contraspionaj, să constituie un colectiv restrâns de ofițeri care să se ocupe de identificarea agenturii sovietice din România.

Au fost aleși ofițeri cu experiență în contraspionaj și contrainformații militare, al căror patriotism trebuia să fie în afara oricăror îndoieli. Activitatea acestui prim nucleu a fost strict conspirată, nimeni, nici măcar ofițerii din celelalte structuri de contraspionaj nu trebuia să cunoască sau să bănuiască cu ce se îndeletniceau. Se pare că acest secret a fost bine păstrat.

O astfel de măsură a fost necesară întrucât era contrară spiritului și prevederilor Tratatului de la Varșovia.

Pe lângă „problema sovietică” s-au adăugat și cele „ungară”, „est-germană”, „bulgară” și „cehă”. Memorialiștii susțin că „de la acel început, discret și chiar timid, s-a evoluat spre acțiuni de amploare, „țările socialiste,, căpătând o mare pondere în activitățile contraspionajului românesc”²⁴.

24 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 25.

Printre misiunile încredințate acestui prim nucleu de contraspionaj „special” s-au numărat: supravegherea informativă a foștilor cominterniști și, în special, a interbrigadiștilor (foști luptători din brigăzile internaționale din Spania, care, fără excepție, erau ofițeri de informații sovietici).

Tot atunci a început și urmărirea membrilor ambasadelor țărilor din Est, precum și a legăturilor pe care aceștia le făceau în rândurile românilor. Se repeta așadar un fenomen de pe frontul secret din timpul celui de-al doilea război mondial, și anume, aliații de conjunctură, deopotrivă cu membrii de bază ai blocurilor și alianțelor militare s-au spionat reciproc, și nu întotdeauna cu discreție, ceea ce înseamnă că interesul național domină politicul și face ca în paralel cu necesitatea cunoașterii adversarului să apară și „curiozitatea” de a stabili cât de loiali sunt partenerii de coaliție.

Primele date și informații despre situația agenturii sovietice din România, rezultate din investigațiile efectuate de „nucleul special” au fost puse la dispoziția conducerii PMR în vara anului 1963. Problema a fost dezbătută în ședința Biroului Politic al Comiterului Central al PMR, din 30 august 1963.

Din stenograma ședinței rezultă că această problemă „mai delicată” fusese ridicată de partea română și în fața delegației sovietice condusă de Hrușciov, care vizitase România cu un an înainte (18-25 iunie 1962). Esențial era faptul că la vremea respectivă se continua „să se recruteze agentură [din rândul cetățenilor români – n.n.] pentru serviciul de spionaj sovietic”²⁵.

25 Petre Out, loc. Cit., p. 20.

Gheorghiu-Dej aprecia că o astfel de practică se justifica atâta timp cât în România „exista reacțiunea”, dar după „instaurarea puterii populare”, crearea instituțiilor noului regim și a „organelor de luptă împotriva reacțiunii”, agenrura sovietică nu mai avea rost.

Abia acum liderul comunist de la București înțelegea realitatea. „Consider că este o manifestare de neîncredere – spunea Dej – este o încălcare nu numai a suveranității, dar este ceva greu de calificat, niște relații dintre stăpân și stăpâniți”²⁶.

²⁶ Petre Out, loc. Cit., p. 21.

Indignați, membrii Biroului Politic al CC al PMR au hotărât la finalul ședinței că „trebuie să se curme această stare de lucruri”. Soluția propusă de Petre Borilă și acceptată de Gheorghiu-Dej și ceilalți participanți, printre care și Nicolae Ceaușescu, a fost să se informeze membrii Comitetului Central dar „fără să se facă o ședință cu treaba asta”²⁷, de unde rezută că frica de o reacție dură din partea sovieticilor era dominantă la vârful partidului.

²⁷ Petre Out, loc. Cit., p. 24.

În noiembrie 1963, Gheorghiu-Dej a convocat la el în cabinet pe Alexandru Drăghici, Vasile Patilineț – șeful Secției Militare din Comitetul Central – pe adjunctul acestuia, Ion Stănescu și pe Nicolae Ceaușescu.

Secretarul general al partidului le-a prezentat celor convocați un tabel cu nume de persoane „identificate de Securitate ca agenți sovietici infiltrați în România”. Pentru a dejuca activitatea acestora contra intereselor românești, Gheorghiu-Dej a hotărât de comun acord cu cei prezenți ca Secția condusă de Patilineț, împreună cu ofițerii de securitate, care formau „nucleul special de contraspionaj” în problema țărilor socialiste, „să stea de vorbă cu fiecare agent sovietic pentru a li se atrage atenția să înceteze orice legătură de natură informativă cu KGB-ul”. S-au organizat câteva colective mixte, Securitate-Secție, care, în funcție de poziția pe care o ocupa agentul, urma să propună măsurile în consecință²⁸.

²⁸ Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 26.

În primăvara anului 1964, conducerea PMR a căutat să depășească timiditatea și să treacă la măsuri mai active față de practicile „stăpânului” de la Kremlin.

Memorialistul Gheorghe Manea, fost ofițer de contrainformații, mărturisește că: „dacă până în 1964 Serviciul de Contrainformații Militare avea în atenția sa acțiunile de spionaj ale serviciilor secrete din SUA, Anglia, Franța, RFG, Israel etc, în urma Declarației din aprilie 1964 a PMR a apărut o nouă țintă: Serviciile de spionaj ale URSS.

În aceste condiții, serviciile de informații sovietice nu mai aveau controlul direct așa cum se întâmpla înainte, iar acum căutau să penetreze informativ prin recrutări de agenți sau prin folosirea acelor care erau recrutați mai înainte”.

Imediat după publicarea „Declarației din aprilie” (1964) a PMR, a început o campanie de prelucrare a documentului în organizațiile de partid din instituții și întreprinderi, precum și în adunări cu grupuri largi de intelectuali, unde celor prezenți li se „dezvăluiau” fapte și date care dovedeau că Uniunea

Sovietică încălcase „grosolan” independența României, că îi exploatează nemilos resursele prin Sovromuri în primul rând și că întreaga ei politică față de România nu fusese decât o continuare a celei practicate de Rusia țaristă.

Astfel, la ședințele comitetelor de partid din direcțiile regionale ale Ministerului Afacerilor Interne, Alexandru Drăghici a prezentat date despre activitatea agenturii sovietice pe teritoriul României. Arătând că prezența agenților sovietici înainte de 23 august 1944 în România era îndreptățită, el a spus: „După 23 august 1944 o asemenea măsură nu mai era justificată, întrucât în România a fost instaurată dictatura proletariatului sub conducerea partidului; între cele două state ar fi trebuit să existe relații de prietenie, bazate pe încrederea reciprocă etc. Ce-au făcut însă sovieticii? Reactivarea vechii agenturi, completarea cu noi recrutări; au fost speculate sentimentele față de URSS și educația făcută de partidul nostru; noi credeam în declarațiile ce ni le făceau despre prietenie, despre sinceritate, în timp ce ei ne lucrau cu agenturi etc.”

Invocând un text al lui Marx despre intenția Rusiei de a lua în stăpânire Moldova și Țara Românească după pacea de la Adrianopol (1829), Alexandru Drăghici conchidea: „Din datele pe care le deținem rezultă că acest vis de veacuri al Rusiei țariste se manifestă în prezent din partea URSS”.

Organizatorii acestor ședințe nu-și făceau nici o iluzie în privința păstrării „secretului de partid”, doreau chiar ca scurgerile de informații să fie cât mai numeroase și cât mai ample. Așa a și fost, astfel că, în scurt timp, întreaga țară știa de informările făcute în ședințele închise.

Reacția a fost favorabilă. Oameni cu atitudini anticomuniste aclamau noua orientare și considerau că PMR se integrează prin politica de independență unei tradiții naționale.

Colonelul (r) Gheorghe Manea ne spune și cum s-au finalizat primele acțiuni de contraspionaj românesc față de sovietici: „În primăvara anului 1965, în Aula Academiei Militare, au fost demascați câțiva ofițeri chiar din rândurile armatei, care erau în slujba serviciilor de spionaj sovietice. Ca să nu strice definitiv relațiile cu rușii, Ceaușescu nu a aprobat arestarea și judecarea acestora deși dovezi erau suficiente”²⁹.

²⁹ Colonelul (r) Gheorghe Manea, Labirintul vieții prin „sârmă ghimpată”. (Biografii – memorii – amintiri), București, Editura UMC, 1998.

De fapt aceasta va fi conduita lui Nicolae Ceaușescu (noul secretar general al PMR, transformat din august 1965 în PCR), până în decembrie 1989. „Demascare”, dar fără să fie tras cineva la răspundere în fața legii pentru infrațiunea de trădare și/sau spionaj în favoarea sovieticilor. Or, cazuri de acest gen au fost suficiente. Probabil că „frica endemică” față de sovietici a jucat un rol determinant. Dar cel mai important lucru este că românii au o vorbă: „de ce ți-e frică nu scapi”.

Epurarea aparatului de Securitate.

Amnistia politică, acordată de regimul comunist patronat autoritar de Gheorghiu-Dej în vara anului 1964, a marcat sfârșitul unei ere de teroare etatizată, care a costat viața a zeci, poate sute de mii de români, provenind din fostele elite politice, economice și culturale precomuniste, precum și din

categoriile situate sub acestea. Instrumentul principal al acestei terori, Securitatea, a înregistrat în mod firesc câteva schimbări din „necesități istorice”: a fost debarasată de consilierii sovietici, iar ofițerii români de securitate în funcții de comandă – care încă din 1962 nu mai fuseseră trimiși să se specializeze la institutele sovietice – au fost obligați să urmeze cursuri de reciclare în țară.

Din punctul de vedere al personalului s-a produs o singură și mare epurare.

Inițiativa epurării, începută în 1960, a aparținut conducerii PMR, fiind o componentă a așa-zisei doctrine a „comunismului național” (sau după o expresie mai recentă „a comunismului cu pretenții și ambiții naționaliste”). Ea a fost realizată de un colectiv numeros aparținând de două secții ale Comitetului Central: Secția de Control și îndrumare a Ministerului de Interne, Justiției și Procuraturii; Secția de cadre.

Colectivul a fost condus de Ion Dincă, iar acțiunea de epurare propriu-zisă s-a soldat cu trecerea în rezervă, în proporție de 70-80%, a cadrelor de naționalitate ruso-ucraineană, evreiască, dar și a românilor căsătoriți cu rusoaice. Au rămas „pe loc” ungurii și secuii, armenii, grecii și turco-tătarii.

În mai mică măsură, „reducerile de personal” au avut în vedere și trecerea în rezervă a cadrelor mai slab dotate din punct de vedere intelectual. O parte a cadrelor a fost transferată la Miliție. Pe ansamblu, operațiunea poate fi considerată ca o primă etapă a „naționalizării” aparatului de securitate³⁰.

30 Neagu Cosma, op. Cit., p. 131-132.

De altfel, conducerea regimului de la București începuse încă din 1956 „o acțiune sistematică pentru „îmbunătățirea„ componenței naționale a PMR și a întregului aparat de stat”. Acțiunea se realizase pe baza „indicațiilor secrete ale CC”, fiind îndreptate, în special, împotriva funcționarilor de naționalitate evreiască, germană și maghiară care au fost îndepărtați din organele de conducere centrale și locale.

În opinia generalului (r) Neagu Cosma măsura de epurare a aparatului de securitate a fost brutală și numai parțial justificată: „Brutală prin maniera de operare, rezultând pentru oricine că măsura avea, în parte caracter etnic și nu profesional – curățirea aparatului de agenții unui serviciu de spionaj străin [sovietic – n.n.] – nejustificat în toate cazurile în care ofițerii eliminați se dovediseră buni profesioniști și loiali țării, fără probleme de dosar”³¹.

31 Neagu Cosma, op. Cit., p. 131-132.

Desigur că mulți dintre ofițerii de securitate cu „zestre la dosar”³², adică cei căsătoriți cu rusoaice – căsătorii contractate în perioada studiilor sau specializării la Moscova – este posibil să fi fost buni lucrători de informații. Dar cum se știa sau se presupunea că sovieticii recrutaseră pe unii dintre ei s-a luat măsura generală de epurare, urmând ca ulterior să se stabilească aceia care erau cu adevărat agenți KGB.

32 „Lumea Magazin”, nr. 7/99, p. 61.

Dar cel mai important aspect al epurării aparatului de Securitate din România l-a constituit retragerea consilierilor sovietici.

Acest lucru s-a realizat prin perseverența dovedită în promovarea politicii „comunismului național”, inițiată de Gheorghiu-Dej la începutul anilor '60. Liderii comuniști de la București au dovedit suficientă abilitate în acest sens, exploatând un moment și o conjunctură deosebit de favorabile.

Evenimentele s-au derulat cu rapiditate, înregistrându-se și momente tensionate, pe alocuri chiar dramatice. Dacă se poate vorbi de vreun merit al comuniștilor români, el nu putea consta decât în faptul că au reușit să reziste presiunilor sovietice și nu s-au lăsat intimidați de amenințări care, la prima vedere, le puteau fi fatale.

Am subliniat expresia „la prima vedere” pentru că așa cum atestă documentele la care vom face apel în continuare, conducerea sovietică nu a făcut decât presiuni de fațadă, fără să insiste sau să recurgă la forță. Strategii Kremlinului gândeau deja o altă strategie pe termen lung.

Încă din 1962, în Ministerul Afacerilor Interne din România se manifesta o tensiune, întrucât ofițerii români se simțeau frustrați pe considerentul că ei munceau, rezolvau cazuri dificile, iar consilierii sovietici le prezentau ca fiind opera lor. Această situație a fost adusă la cunoștința Comitetului Securității de Stat al URSS de către consilierul sovietic Jegalin.

La ședința Biroului Politic al CC al PMR, din ziua de 13 mai 1963, ministrul de Interne și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, Alexandru Drăghici, a prezentat că din ordinul lui, consilierii sovietici fuseseră scoși din muncă „de vreun an de zile” pe motiv că încercau să fure munca ofițerilor români, motiv pentru care partea română nu mai avea nevoie „de nici un fel de asistență din partea lor”.

Drăghici nu a ascuns că se confrunta din partea consilierilor sovietici, cu „o impertinență și o neobrăzare rară, nemaîntâlnită”, și că „orice le-ai spune, ei tot ce știu aia fac”³³.

33 Retragerea trupelor sovietice 1958, doc. 94.

Poziția lui Drăghici a fost împărțită de conducerea PMR, care l-a împuternicit să întocmească un proiect de răspuns la scrisoarea președintelui Comitetului Securității de Stat al URSS, Vladimir Efimovici Semiceastnâi, în care să se arate că în acele condiții menținerea celor doi consilieri pe lângă MAI nu mai era necesară.

De asemenea, Alexandru Drăghici a atras atenția șefilor de unități centrale din Securitate că accesul consilierilor sovietici să fie limitat la prevederile înțelegerii dintre România și URSS, adică să-i consilieze pe comandanți numai în cazul în care aceștia le solicitau concursul.

Li s-a interzis ofițerilor de securitate să prezinte copii după informațiile și documentele cu caracter operativ. Ofițerii români erau îndrumați să le ofere consilierilor sovietici „programe de destindere” și nicidecum informații. În situația în care unii consilieri ar fi insistat pentru a primi informații, mai ales despre serviciile de spionaj occidentale, Alexandru Drăghici a dat dispoziții ferme ca astfel de cazuri să nu fie satisfăcute, iar ofițerii români să întocmească rapoarte scrise pentru a le duce la cunoștința lui Gheorghiu-Dej³⁴.

34 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 22.

În continuare, Gheorghiu-Dej a știut să exploateze imediat schimbarea din conducerea sovietică de la Kremlin, produsă prin înlăturarea lui Hrușciov în urma loviturii de palat nesângeroase condusă de Leonid Ilici Brejnev, la 14 octombrie 1964. După numai șapte zile de la eveniment, șeful statului român l-a convocat pe ambasadorul sovietic și i-a cerut retragerea consilierilor KGB din România. La rândul ei, Moscova a reacționat rapid.

În ziua de 22 octombrie 1964, președintele KGB, Vladimir Efimovici Semiceastnâi, i-a trimis o telegramă lui Alexandru Drăghici, prin care îi aducea aminte că România trăia sub „umbrela protectoare a Moscovei” și că „va regreta acțiunea” lui.

O telegramă asemănătoare prin conținut a fost trimisă și generalului Nicolae Doicaru, șeful de atunci al DIE, de către generalul Aleksandr Mihailovici Saharovski, șeful Directoratului I (care se ocupa de spionaj) al KGB. În noiembrie 1964, Saharovski a sosit la București însoțit de Semiceastnâi, într-o vizită neanunțată³⁵.

35 Ion Mihai Pacepa, op. Cit., p. 253.

Prezența inopinată la București a celor două personalități din conducerea serviciilor de securitate sovietice presupune că aveau de transmis ceva personal și strict secret din partea lui Brejnev în legătură cu proporțiile epurărilor.

Negocierile dintre Gheorghiu-Dej și Leonid Ilici Brejnev – noul lider de partid și de stat de la Kremlin – în legătură cu retragerea consilierilor KGB din România, au continuat până la sfârșitul lunii noiembrie 1964.

În discuții s-a implicat și Aleksandr Nikolaevici Șelepîn – președintele Comitetului pentru Controlul de Partid și de Stat, care supraveghea activitatea KGB – ceea ce înseamnă că problemele erau de maximă importanță pentru interesele sovietice din România.

În cele din urmă conducerea sovietică s-a înduplecat și în decembrie 1964 și-a retras consilierii din România, iar guvernării de la București le-au permis acestora să ia toate lucrurile din apartamentele pe care le rechiziționaseră.

În lipsa unor documente de planificare a strategiilor de la Kremlin – dacă într-adevăr ele mai există și ar putea fi editate pentru a dezvălui adevăratele mobiluri ale gestului conducerii brejneviste de a lăsa organele de securitate românești, și nu numai, fără „asistență” și „îndrumare” directă – câmpul ipotezelor și al supozițiilor rămâne deschis.

Ceea ce poate fi oferit ca explicație pe baza datelor cunoscute este că partea română a fost cu certitudine sprijinită de conducerea Partidului Comunist Chinez, în atitudinea sa fermă de a nu ceda presiunilor sovietice.

Avem în vedere, relațiile de colaborare existente între Emil Bodnăraș, „eminența cenușie” sau „omul de fier” al frontului secret din România, și Kang Sheng, șeful organelor de securitate chineze în timpul lui Mao Zedong.

Cei doi fuseseră colegi la școala de agenți a OGPU (GRU) de la Moscova, în anii 1934-1935 și își aduseseră o contribuție importantă la susținerea intereselor Kremlinului în perioada care a urmat³⁶.

36 Lavinia Betea, Alexandru Bârlădeanu despre Dej, Ceaușescu și Iliescu, București, 1997, p. 57; vezi și Roger Faligot, Remi Kauffer, Serviciul Secret Chinez, București, 1993, p. 118-133.

Numai că în 1964, țările lor, China și România, unde comunismul „ieșise victorios”, regimurile pe care le serveau evoluau spre o necesară și chiar inevitabilă „direcție proprie”, adică spre „emanciparea” de sub tutela paternalistă a Moscovei.

Pe de altă parte, conducerile politice ale URSS și Chinei, cele două mari țări comuniste, făceau eforturi în acea perioadă pentru a-și normaliza relațiile după câțiva ani de polemică acidă în ale ideologiei, ceea ce înseamnă că nu mai era loc de o nouă sursă de discordie, respectiv înăbușirea prin forță a tendințelor de emancipare a României după metoda violentă a intervenției militare, aplicată în 1956 la Budapesta. Posibil ca, într-o asemenea situație, conducerea de la Kremlin să se fi gândit să exploateze în perspectivă „disidența” României, după o altă metodă, de data aceasta neviolentă dar la fel de eficientă, ce poartă un inconfundabil parfum sovietic: „partir pur rester”.

Este vorba despre ceea ce politologul francez Jean-Francois Deniau a demonstrat cu argumente științifice că sovieticii n-au părăsit niciodată teritoriile ocupate militar, dar pentru a-și ascunde prezența după retragerea oficială a unităților au lăsat suficienți agenți și colaboratori, așa încât, în realitate, „au plecat pentru a rămâne”³⁷.

37 Vezi pe larg Brian Crozier, Hans Huyu, Constantine Menges, Eduard Sablier, Fenixul roșu, București, 1996, p. 106-110.

Mai poate fi adus în discuție și un alt aspect. Nu este o simplă coincidență că tot în 1964 strategii de la Kremlin definitivaseră Operațiunea „Tricontinentală”, un vast proiect de subminare prin terorism a Occidentului și de aducere la putere, în „lumea a treia”, a unor grupări de gherilă marxiste.

Din datele publicate rezultă că „Tricontinentală” a fost inițiată de secția externă a Politbiroului sovietic și de Directoratul I (PGU) din KGB, fiind condusă direct de Boris Ponomarev, șeful Departamentului internațional al PCUS³⁸.

38 Vladimir Alexe, Carlos și operațiunea Tricontinentală, în „Dosare ultrasecrete”, supliment al ziarului „Ziua”, 1998, p. 4.

Prin noua orientare strategică, Moscova nu mai avea nevoie de consilieri descoperiți în aparatul de securitate din România și nici de ofițeri autohtoni care din veleitarism și oportunism – poate unii chiar din convingere, dar prea stridenți – se mențineau pe o poziție vădit prosovietică.

Toți aceștia nu mai erau folositori, de unde se poate deduce că sovieticii i-au lăsat din mână, aruncându-i ca momeală excesului de purificare naționalistă a autorităților de la București. Kremlinul se putea mulțumi doar cu acei agenți și ofițeri ilegali, bine acoperiți – ce ofereau garanție că nimeni nu se putea atinge de ei.

Unii dintre aceștia se infiltraseră chiar la vârful ierarhiilor civile și militare. În fond consilierii sovietici nu stătuseră degeaba timp de două decenii în România, și ar fi o naivitate să se considere astfel. Ca dovadă, agenții bine

infiltrați nu fuseseră descoperiți la epurare, ceea ce înseamnă că pentru perspectivă puteau fi folositori, chiar mai bine decât cei care lucraseră pe față.

Cazul Emil Bodnăraș este de notorietate; nici Gheorghiu-Dej, dar nici Ceaușescu n-au îndrăznit, sau nu și-au permis să-l epureze ori să-l deranjeze cu ceva, dimpotrivă, l-au considerat totdeauna „tovarăș de nădejde”, fapt pentru care i-au exploatat la maximum serviciile. În atari condiții, astfel de agenți trebuiau să acționeze din interior spre a „orienta”, „dirija” și „influența” autoritățile de la București pentru a impune serviciilor secrete autohtone colaborarea cu organizațiile sprijinite ocult de Moscova și care urmau să acționeze nu numai în Occident, ci și în alte zone de interes, în special în „lumea a treia”.

Dedesubtul manevrei sovietice însemna acceptarea unei aparente naționalizări interne în schimbul unei reale internaționalizări externe a aparatului de securitate din România.

Un alt argument ce poate fi luat în considerare, spre a explica adevăratul motiv pentru care sovieticii s-au lăsat cu atâta ușurință înduplecați să accepte „epurarea” aparatului de securitate din România și să-și retragă consilierii oficiali, se referă la beneficiile obținute de pe urma „Rețelei Caraman”.

În 1964, Kremlinul trăgea foloase substanțiale de pe urma combinațiilor informative ale acestei operații speciale, obținând, practic fără nici o contribuție materială, documente valoroase de planificare ale NATO. Or, în condițiile unei acțiuni în forță, contra României, fluxul informațional atât de important despre strategia occidentalilor în domeniul politico-militar se putea întrerupe brusc, iar riscurile deconspirării însemnau complicarea relațiilor internaționale, într-un moment în care noua echipă a lui Brejnev abia se instalase la putere și, ca urmare, avea nevoie mai mult ca oricând de liniște pentru a-și consolida poziția și a-și pune în aplicare noua strategie.

Dintr-o asemenea perspectivă, concluzia se impune de la sine. Sovieticii și-au retras armata și consilierii din România, în intervalul 1958-1964, pentru a lăsa în urmă structuri oculte și mentalități (conștiințe) bine ancorate ideologic, cu misiunea de a „construi” în subteran „poduri peste timp”.

„Marea epurare” îmbrăcată în haina așa-zisei naționalizări a aparatului de securitate nu a avut altă rațiune decât să acopere agenții bine infiltrați, ce urmau să primească alte sarcini în concordanță cu noile viziuni internaționaliste ale Kremlinului. Ceea ce se derula prin operațiile speciale declanșate anterior trebuia continuat pentru ca și micii aliați ai Moscovei să se simtă băgați în seamă. În fond, principalul beneficiar tot Moscova era.

În cazul unei izolări a României, regimul de la București se putea simți frustrat, fiind capabil de acțiuni scăpate de sub control. Declarația din aprilie 1964 era un precedent, ceea ce putea tulbura apele nu numai în „lagărul comunist”, ci și în relațiile internaționale.

Pentru noua strategie, Moscova avea nevoie de toți fiii ei, mai mari sau mai mici, în ale ideologiei. Prin urmare, politica „comunismului național”, inițiată de Gheorghiu-Dej, continuată și ridicată la cote paroxistice de Nicolae Ceaușescu, ar trebui privită din interiorul frontului secret, conform datelor de care dispunem, cu mult mai multă circumspecție.

Decese din „necesități istorice”

Printre metodele represive folosite de statul totalitar comunist de tip sovietic, cele „medicale” au fost deseori experimentate cu succes, pentru a face să dispară personalități ale vieții politice, cultural-științifice și militare devenite incomode regimului.

Atunci când procesele politice urmate de execuții sumare nu se puteau aplica, înalții responsabili de la Kremlin au apelat, începând cu anii '30, la lichidări fizice din „cauze naturale” și „necesități istorice”.

Ghenrik Iagoda, președintele OGPU (Direcția Politică Unificată de Stat – Serviciul securității sovietice între anii 1923-1944), de profesie farmacist, explica în 1934 tehnica sa personală de asasinare: „E foarte simplu. O persoană se îmbolnăvește în chip natural sau este bolnavă de mai mult timp. Cei din anturajul bolnavului se acomodează – cum este și normal – fie cu ideea că bolnavul se va însănătoși, fie că va muri. Medicul care îngrijește bolnavul are puterea, așadar, de a-l însănătoși ori de a-l omorî. Ei bine? Totul este să găsești medicul potrivit. Restul e o problemă tehnică”³⁹.

39 Miruna Munteanu, Moarte din „cauze naturale”. O „necesitate istorică”: eliminarea lui Maxim Gorki, în „Dosare ultrasecrete”, sâmbătă, 15 mai, 1999, p. 4.

După cum atestă o serie de documente puse la dispoziția istoricilor, precum și lucrările memorialistice, Iagoda i-a găsit pe medicii Levin și Kazakov, ale căror „metode științifice” au contribuit din plin la lichidarea fizică, din ordinul lui Stalin, a unor personalități sovietice, printre care Kuibâșev, Kaganovici, Maxim Gorki și fiul acestuia, Paskov etc.

Am amintit aceste aspecte întrucât există similitudini între astfel de cazuri și ceea ce s-a întâmplat în anii 1963-1964 cu Gheorghiu-Dej.

Cea mai bună dovadă că sovieticii, prin agenții serviciilor lor secrete, rămăseseră la fel de puternici ca și înainte de 1964, dirijând și exploatând după propriul lor interes regimul de la București – căruia îi dăduseră de înțeles fără echivoc faptul că autonomia prin politica „comunismului național” nu este decât o chestiune de fațadă, adică praf în ochii opiniei publice – o reprezintă rezultatele anchetei inițiate de Nicolae Ceaușescu despre cauzele reale ale decesului predecesorului său la conducerea partidului, Gheorghiu-Dej.

Cazul este interesant, așa cum a fost prezentat recent de documentele la care istoriografia a avut acces, fapt pentru care nu vom stărui asupra lui decât în părțile esențiale.

După vizita la Moscova, din 24-26 iunie 1963, când în fruntea unei delegații de partid și de stat examinase o serie de probleme ale CAER și Tratatului de la Varșovia, Gheorghiu-Dej a fost depistat cu o hematurie masivă predominant terminală.

Până la acea dată, liderul de la București se bucurase de o sănătate de fier, de unde s-a dedus că pe timpul șederii în Capitala sovietică fusese iradiat. Ceea ce începuseră „specialiștii” de la Kremlin trebuia finalizat de agenții de la București, adică Dej urma să primească lovitura de grație de la „halatele albe”, ilustrate de figura doctorului A. Molin, venit în România pe tancurile sovietice și

ajuns între timp şeful Secţiei Urologie de la Spitalul Elias, lăcaş al medicinei româneşti care veghea la sănătatea nomenclaturii comuniste⁴⁰.

⁴⁰ Vezi pe larg Vladimir Alexe, Anatomia unei crime politice: asasinarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, în „Dosare ultrasecrete”, supliment al ziarului „Ziua”, an 1, nr. 17, sâmbătă, 15 august, 1998, p. 1

În noiembrie 1963, Dej a fost supus unei intervenţii chirurgicale (biopsie interoperatorie cu examen histopatologic), de o echipă de medici formată din dr. Molin, „mâna întâi”, prof. Dr. Gheorghe Olănescu, şeful Clinicii Urologie 2 a Spitalului Fundeni, „mâna a doua”, şi asistent prof. Dr. Ion Fărcăşanu.

În blocul operator, la microscop, se aflau prof. Dr. Emil Crăciun (de la Spitalul Victor Babeş) şi dr. Vrejoiu de la Spitalul Colţea. Într-un moment important al operaţiei a intervenit un incident bizar relatat ulterior de martori.

Doctorul Molin i-a cerut fără nici un motiv profesorului dr. Ion Fărcăşanu, asistent, să părăsească sala de operaţie, probabil ca acesta să nu observe locul de recoltare a celulelor canceroase din corpul bolnavului.

După 15-20 de minute, cei de la microscop au dat rezultat negativ pentru materialul „recoltat” de dr. Molin. Pacientul a fost declarat complet vindecat, iar dr. Molin şi prof. Dr. Olănescu au primit fiecare câte un automobil marca Renault.

După zece zile de la intervenţia chirurgicală nu s-a mai efectuat cel de-al doilea examen anatomo-patologic, aşa cum era obligatoriu pentru a verifica dacă între timp apăruseră celule canceroase, pe motiv că dr. Molin „sechestrăse” întregul material recoltat.

În consecinţă, între decembrie 1963 şi ianuarie 1964, Gheorghiu-Dej a fost lăsat să facă schi în voie, adică să se expună la radiaţia ultravioletă, care accelerează cancerizarea. Mai mult, în lunile de vară, Dej a primit recomandarea, tot din partea dr. Molin, să facă plaje la mare, deci să îşi expună corpul sănătos, în realitate bolnav, la noi radiaţii solare.

Două consultări academice din partea unor somităţi ale ştiinţei medicale româneşti, în septembrie 1964, au constatat existenţa cancerului. Cu toate acestea, Dej a fost supus în continuare la un tratament terapeutic total contraindicat (iradieri intensive), la sugestia aceluiaşi dr. Molin, ceea ce i-a intoxicat tot organismul.

Sfârşitul lui Dej nu mai era decât o chestiune de timp, privegheată de Nicolae Ceauşescu, un alt demnitar comunist „şcolit” în URSS.

Printr-o atitudine ce sugerează complicitatea, dar şi „cu frica în oase” faţă de stăpânii de la Kremlin, membrii CC al PMR, inclusiv „baronii lui Dej” (I. Gh. Maurer, I. Chişinevski, E. Bodnăraş, Chivu Stoica, Gh. Apostol, Nicolae Ceauşescu) au păstrat tăcerea faţă de toate cele întâmplate în perioada iunie 1963-decembrie 1964.

Elocvent în acest sens este faptul că toţi aceştia au fost de acord cu plasarea primelor simptome ale bolii de care suferea Dej abia în ianuarie 1965, ceea ce era un fals grosolan, dar absolut „necesar” pentru a-şi arăta loialitatea faţă de adevăraţii stăpâni.

Buletinul medical, deci actul oficial prin care se constata moartea clinică a lui Dej, citit de ministrul Sănătăţii şi Prevederilor Sociale, Voinea Marinescu,

în ședința comună a CC al PMR, a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri, din 19 martie 1965, orele 19, avea următorul conținut: „Primele semne clinice ale bolii au apărut în a doua jumătate a lunii ianuarie 1965, cu manifestări de bronșită cu expectorații rare sero-muco-sanghinolente. Examenle radioscopice și examenle radiologice la acea dată au constatat un proces pulmonar infiltrativ la nivelul hilului pulmonar drept, iar examenle microscopice repetate ale sputei relevă prezența de celule neoplazice. Începând din 23 februarie 1965 se observă clinic o creștere rapidă a ficatului însoțită de subicter. Examinările clinice și de laborator evidențiază prezența de formațiuni tumorale hepatice. Se stabilește diagnosticul de neoplazie pulmonară și hepatică. Consultul cu specialiștii din străinătate confirmă diagnosticul stabilit. Cu tot tratamentul recomandat și aplicat de consultul medical, boala a continuat să evolueze datorită caracterului agresiv și de diseminare al neoplaziei, determinând o evoluție gravă și rapidă cu instalarea unui icter intens și insuficiență hepato-renală. În cursul zilei de 19 martie 1965 bolnavul intră în comă și sucombă la orele 17,43.” 41.

41 Moartea lui Gheorghiu-Dej, în „Sfera Politicii”, an IV, nr. 58, 1998, p. 28-33.

Parcurgând cu atenție acest text, ne putem da seama de evidența complicității. Mai mult, dacă reținem din textul stenogramei aceleiași ședințe că singura preocupare a lui Emil Bodnăraș a fost de a se informa Comitetul Central și Consiliul de Stat că „ei”, adică oamenii cei mai apropiați ai lui Dej, făcuseră efortul de a aduce „cei mai buni”, „renumiți” și „reputați” specialiști din străinătate în domeniul medical, pentru a-l consulta pe Dej, situația devine străvezie.

Insistența lui Bodnăraș poate fi receptată ca o strădanie de a acoperi acțiunea celor care inițiaseră îndepărtarea lui Dej ca o „necesitate istorică”.

Dej trebuia să-și primească răsplata din partea stăpânilor săi de la Kremlin pentru cutezanța, poate chiar „erezia” politicii de „desatelitizare” promovată în ultimii ani, și anume: respingerea Planului Valev, stoparea rusificării culturii naționale, retragerea trupelor sovietice și a consilierilor din România, epurarea aparatului de securitate etc.

Interesantă este și destăinuirea fostului general de securitate Ion Mihai Pacepa în legătură cu cei responsabili de decesul lui Gheorghiu-Dej, dar și asupra faptului că Nicolae Ceaușescu a știut foarte bine ce se întâmplase. Iată ce ne spune memorialistul: „Sâmbătă, 21 februarie 1965, l-am vizitat pentru ultima oară pe Dej la reședința sa din Predeal. De abia revenise din Moscova⁴² și, ca de obicei, era împreună cu prietenul său nedespărțit, Chivu Stoica.

Dej s-a plâns de ameteți și grețuri. „M-a otrăvit KGB-ul”, a spus numai pe jumătate în glumă.

„Ei l-au terminat pe Togliati! Asta-i sigur”, a sărit Chivu cu vocea lui scârțâită.

42 Este o mică confuzie a memorialistului, sau o greșală de tipar, întrucât Gheorghiu-Dej nu avea ce să caute atunci la Moscova. Probabil este vorba de Varșovia, acolo unde între 19 și 20 ianuarie 1965, avusese loc Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor semnatare ale

Tratatului de la Varșovia. România a fost reprezentată de o delegație „la cel mai înalt nivel”.

Pe vremea aceea circula în mod insistent zvonul că liderul Partidului Comunist Italian, Palmiro Togliati, care murise de curând, ar fi fost iradiat în timpul vacanței pe care a petrecut-o la Yalta, în august 1964. Ca și Dej, el criticase cu relativă vehemență politica internă și externă a Uniunii Sovietice.

Dej s-a cutremurat. Să fi fost oare pentru că și-a amintit de toți acei lideri est-europeni care au fost eliminați, într-un fel sau altul, de către PGU în ultimii 20 de ani?

La alegerile pentru Marea Adunare Națională, din 12 martie 1965, Dej arăta viguros și plin de viață. O săptămână mai târziu, el a murit de o formă de cancer galopant.

„Asasinat de Moscova!” mi-a strecurat în ureche Nicolae Ceaușescu, câteva luni mai târziu, când mi-a ordonat să procur detectoare de radiații din Occident și să le instalez în biroul și locuința lui. Teama pe care i-am citit-o pe față m-a convins că nu glumea. „Iradiat de PGU”, mi-a explicat Ceaușescu. „S-a stabilit la autopsie”... [.]

Ca o ironie a soartei, câțiva ani mai târziu, PGU i-a instruit pe colegii săi români asupra utilizării iradierii radioactive pentru a genera forme galopante de cancer unor emigranți români din Occident, care desfășurau intensă activitate anticomunistă⁴³.

43 Ion Mihai Pacepa, Moștenirea Kremlinului, p. 165.

Faptul că Gheorgiu-Dej a fost iradiat la Moscova, în iunie 1963, a fost confirmat și de un fost ofițer de securitate care a ținut să-ți păstreze anonimatul. Argumentul este stupefiant, și anume, că trei din cei patru ofițeri care-i asigurau garda personală lui Dej au murit tot de cancer. Singurul rămas în viață a fost memorialistul, care în acea misiune la Moscova primise sarcini de protecție doar în exteriorul clădirilor pe unde trecuse Dej.

Alte aspecte extrem de interesante despre iradierea lui Dej le aflăm din confesiunile lui Gheorghe Apostol, fost secretar general al Partidului Muncitoresc Român (aprilie 1954 – octombrie 1955), unul dintre veteranii mișcării comuniste, devenit în anii '80 un adversar politic a lui Nicolae Ceaușescu.

Într-un interviu acordat ziaristei Adriana Oprea Popescu, Gheorghe Apostol a mărturisit: „Am aflat atunci, de la șeful însoțitorilor lui Dej, că, în timpul participării delegației române la întâlnirea Tratatului de la Varșovia, Dej a stat într-o școală cu dușumele negre de petrol și fără căldură și că, în aceste condiții a fost iradiat.

Dar Dej era deja bolnav înainte de plecarea la Varșovia. Nici nu a vrut să meargă, i-a propus lui Maurer să-l înlocuiască, dar Maurer s-a eschivat. După vizita de la Varșovia, boala s-a agravat și, în circa o lună s-a stins.

Dar iradierea lui s-a produs chiar în biroul lui. Când s-a desființat Sovromul „Kuartit” care avea în subordine minele de uraniu, am preluat noi exploatarea minereului. Și prima șarjă de uraniu produsă de noi i-a fost adusă lui Dej de Chivu Stoica, care participase la inaugurare. A luat o părticică, de

mărimea unei cutii de chibrit și i-a adus lui Dej, să vadă cum arată uraniu produs de români.

Dej l-a rugat s-o pună în bibliotecă, lângă macheta primului tractor românesc, a primului camion românesc. A stat acolo câțiva ani...

În timpul ăsta au murit de cancer: șeful de cabinet al lui Dej, care era aproape de el în fiecare zi, a murit frizerul lui, care venea aproape zilnic de-l tunde și-l bărbiera, a murit șeful gospodăriei de partid, care venea la el cu probleme financiare și de gospodărie ale partidului zilnic, a murit șeful escortei lui – tot de cancer. Și-apoi s-a produs și moartea lui Dej, tot de cancer.

Se poate să se fi produs și în timpul vizitelor pe care le făcea la Moscova, dar e greu de crezut, pentru că Dej se temea de asta – știa că așa au fost eliminați conducătorii partidelor din Polonia, Ungaria, Cehoslovacia, Mongolia și măsuri de precauție își lua...

Rădoi, ginerele lui, a venit într-o zi să-l viziteze la birou și, văzând uraniul din cutia mică de sticlă, a întrebat ce e.

„Este o bucățică din prima șarjă de uraniu produsă de noi”, i-a răspuns Dej.

Rădoi s-a albit la față și i-a spus că-și pune în pericol sănătatea. Dej a negat asta, dar, pentru că Rădoi insistă, l-au chemat pe Almăjan, ministrul Minelor, să măsoare nivelul radiațiilor. Aparatul a început să țiuie din biroul șefului de cabinet, iar în biroul lui Dej a început să zbârâie, pentru că doza de radiații era extrem de puternică.

Bucata de uraniu a fost luată de acolo, dar era prea târziu... Dej se îmbolnăvise, îi apăruseră niște negi pe pereții vezicii urinare. A fost operat la Elias, dar s-a prăpădit.

Dej știa de multă vreme că are cancer, dar n-a dat socoteală nimănui. N-a spus nimănui⁴⁴.

44 Adriana Oprea Popescu, Confesiunea lui Gheorghe Apostol, ultimul mohican al dinastiei comuniste, în „Jurnalul Național”, 11 februarie 2004, p. 9.

Rezultatele anchetei privind cauza reală a morții lui Gheorghiu-Dej, „din necesități istorice”, au fost ținute la strict secret de Nicolae Ceaușescu pentru a-și asigura o domnie cât mai reușită și lungă în fruntea partidului.

Fără îndoială că în situația în care rezultatele anchetei ar fi fost cunoscute imediat de opinia publică, reacția Kremlinului putea fi imprevizibilă, iar succesorul lui Dej o nouă victimă.

De altfel, Nicolae Ceaușescu își făcuse debutul în partidul comunist prin anturajul lui Gheorghiu-Dej, bine manipulat de serviciile secrete sovietice.

Crescut la școala stalinismului post-Cominternist, în anii '50, Ceaușescu a răspuns de lichidarea organizațiilor de tineret social-democrate și/sau de absorbția lor silită la UTM; îndeplinise misiuni de forță în timpul colectivizării și epurării membrilor PMR; se remarcase prin exces de zel și cultivarea, peste măsură, a contribuției lui Gheorghiu-Dej la întărirea „unității partidului” și „apărarea purității” sale ideologice.

Începând cu 9 ianuarie 1950, lui Ceaușescu i se repartizase sarcina de a conduce, alături de cel mai de temut agent al Moscovei dar și al frontului secret din România – Emil Bodnăraș – sovietizarea armatei române, în spirit stalinist.

Fosta Arhivă a CC al PCR conține numeroase cuvântări nepublicate, dar rostite de generalul Nicolae Ceaușescu la diferite ocazii legate de viața ostășească a RPR, în care întâlnim idei, teze, comentarii și afirmații total opuse celor „magistrale” cu iz „naționalist”, de după 1965.

La începutul anilor '50, Ceaușescu îi înfieră pe „iankeii”, „imperialiștii” și „călăii americani” care „unelteau” pentru „remilitarizarea Japoniei și Germaniei”; vorbea despre „eliberarea României de către glorioasa Armată Sovietică” la 23 august 1944; se lansa în disertații aberante despre conceptul de „democrație populară – formă a dictaturii proletariatului”; afirma irațional că „știința militară stalinistă este singura care merită cu adevărat numele de știință”; îi ridica osanale lui Stalin și „atotbiruitoarei sale învățături” din care cita copios; iar despre Tito nu știa altceva decât că era „un călău” care transformase Iugoslavia în „pașalâc american” etc. Etc. 45

45 Cum s-a creat Armata Populară. Comuniștii români au dat zeloși încă un exemplu de supunere față de Stalin și Uniunea Sovietică, în „Adevărul”, sâmbătă, 24 octombrie, 1998, p. 8.

Am dat aceste exemple pentru a se înțelege că Ceaușescu al anilor '50 și „marele cârmaci” din anii '70-'80 nu reprezintă altceva decât cele două ipostaze ale aceluiași soldat, instruit în cazărmlile academice sovietice și aflat în subordonarea aceluiași centru de comandă – Kremlinul sovietic – iar atunci când nu a mai executat ordinele, sau le-a perceput strâmb, și-a primit pedeapsa „reglamentară”.

Dovadă că execuția sa a fost făcută după cel mai tipic stil KGB-ist bazat pe principiul „necesității istorice”; principiu și pedeapsă simbolice aplicate doar celor ce-și permisese răzvrățiri mai mari decât simplele și atât de îngăduitele clamori.

Afirmația generalului rezervist Neagu Cosma, potrivit căreia „în anii 1962-1964, întreaga rețea a NKVD-ului (KGB), cunoscută în România, a suportat un asemenea tratament: „cunoaștem că lucrezi cu NKVD... Pentru ce ai făcut până acum nu pățești nimic, dar dacă vei continua, vei suporta rigorile legii”, are desigur tâlcul ei.

Nimeni în România, după 23 august 1944, și nici după martie 1965, nu a cunoscut rigorile legii pentru că a spionat sau a trădat în favoarea sovieticilor, nici măcar generalul Șerb. Dimpotrivă, o serie de generali și ofițeri ai armatei române (numele lui Ion Ioniță și Nicolae Militaru sunt deja de notorietate), complotau ocult cu misionari sovietici fără ca Securitatea să-i poată „agăța” cu ceva, sau poate că „corb” la „corb” nu-și scoate ochii.

Prin urmare, Securitatea devenită „națională”, după epurarea de la începutul anilor '60, a fost atrasă într-o luptă surdă contra puternicilor agenți ai Moscovei, plasați în posturi importante din instituțiile românești.

Probabil că numai acum și în această problemă este valabilă afirmația colonelului (r) Gh. Rațiu, potrivit căreia Securitatea doar „a mimat încadrarea în epocă”.

Va trebui să recunoaștem, fie că ne convine sau nu, că nu putea rezulta decât o luptă total inegală ori cu sorți de izbândă minimi pentru Securitatea „națională”, întrucât orice succes trebuia, conform regulilor stricte ale

conspirativității, bine acoperit și păstrat la strict secret, în vreme ce orice inabilitate, fie cât de mărunț și insignifiantă, risca să poată fi exploatată de adversar, evident după modelul „necesităților istorice”.

Poate că deklasificarea altor documente din arhivele secrete de la Moscova și București sau accesul mai larg al istoricilor la acest gen de materiale ar putea face lumină și în aceste tenebroase afaceri, în urma cărora conducătorii comuniști ai României au fost schimbați fie prin metode subtile („din necesități istorice”), fie prin violență („revoluție”), după cum au fost timpurile și interesele.

EVOLUȚIA STRUCTURILOR ȘI NOUA POLITICĂ ÎN DOMENIUL SECURITĂȚII (1965-1989)

După 1965 instituția Securității regimului comunist din România a cunoscut ample transformări structurale, organizatorice, o nouă politică în domeniul selecționării și pregătirii cadrelor, noi regulamente și ordine privind activitatea de informații. Toate acestea au dus la o modificare de substanță a domeniului față de perioada anterioară. Decisive în acest sens s-au dovedit rezultatele comisiei de anchetă, care și-a desfășurat activitatea între anii 1965 – 1968, privind „demascarea abuzurilor, ilegalităților și crimelor” făcute de organele Securității în anii '50.

Conceptul de „nimicire a dușmanului de clasă” a fost rapid înlocuit cu cele de „prevenire a infracțiunilor la adresa securității statului” și de „apărare a valorilor naționale fundamentale”. Dintr-o instituție căreia i se permisesse orice, Securitatea trebuia transformată în câțiva ani într-un „instrument” pus să vecheze la „respectarea legalității socialiste”.

Fiind desființate, în 1964, toate lagărele de concentrare a deținuților politici, activitatea de securitate a fost orientată cu preponderență spre informațiile externe, contraspionaj, contrainformații militare, informatică și antiterorism. Pentru acestea două din urmă s-au creat structuri noi, după model occidental.

Numai că episodul Cehoslovacia 1968 a readus pentru regimul de la București un nou factor de risc: spionajul sovietic.

În ceea ce privește spionajul „imperialist”, acesta s-a dovedit mult prea palid în comparație cu presiunile exercitate de sovietici prin intermediul unei vaste rețele de agenți – lăsați în conservare după retragerea armatei și a consilierilor, și apoi reactivați ca agenți de influență – bine infiltrați în mediile importante ale puterii, înțelegând prin aceasta „organizațiile de partid și de stat”.

Pentru depistarea și neutralizarea lor, din ordinul lui Nicolae Ceaușescu s-a creat în structura Securității o unitate specială care a beneficiat de dotări moderne și ofițeri de elită.

Iată doar câteva coordonate pe care deklasificarea unor documente din Arhiva fostei Securități, deopotrivă cu relatările unor importanți memorialiști din rândul foștilor ofițeri de securitate cu funcții de conducere le atestă fără putință de tăgadă.

Ceea ce nu s-a putut schimba însă, decât în prea mică măsură, și aceasta doar pentru o scurtă perioadă (1968-1978), a fost percepția Securității

în opinia publică și mai ales în conștiințele românilor din țară și de peste hotare. Și aceasta pentru că în perioada „stalinismului matur” al anilor '50, instituția Securității lăsase răni prea adânci, de neuitat și mai ales de neiertat, chiar și pentru un popor profund creștin cum e poporul român.

Este o explicație a furiei antisecuriste din timpul evenimentelor din decembrie 1989, precum și a ușurinței cu care a fost acceptat de către revoluționari sloganul „securiști-teroriști”. A fost, fără îndoială, tributul pe care Securitatea a trebuit să-l plătească – mult prea mic față de cât i s-ar fi cuvenit – pentru atrocitățile din anii '50-60, deși în '89 ofițerii erau cu totul alții, la fel și cadrul legislativ ori metodologia care direcționa activitatea în acest domeniu.

46 Vezi pe larg Cristian Troncotă, *Colonia de Muncă*, în „Arhivele totalitarismului”, an I, nr. 1/1993, p. 169-181; idem, *Politica de cadre în instituția securității regimului comunist din România (1948-1964)*, în „Revista istorică”, (I) tom X, nr. 3-4, 1999, p. 235-256; (II) nr. 5-6, 1999, p. 443-458; idem, *Practici și mentalități în activitatea serviciilor de securitate ale regimului comunist din România (1948-1964)*, în „Arhivele totalitarismului”, (I) nr. 24-25, (3-4/1999), p. 72-89; (II), nr. 26-27 (1-2/2000), p. 65-86.

În ultimii zece ani ai regimului comunist, datorită exacerbarii cultului personalității cuplului dictatorial, munca de securitate a fost deturnată din nou de pe făgașul ei normal. Ofițerii de securitate au fost considerați „activiști de partid într-un domeniu special”, iar principalul obiectiv al „muncii de securitate”: „apărarea secretarului general al partidului și a familiei sale”.

Este un aspect fundamental recunoscut de generalul Iulian Vlad, ultimul șef al Securității: „Oamenii își dăduseră seama că Securitatea Statului împreună cu alte organisme pe care se baza ori prin care se exercita puterea, era o instituție la dispoziția dictatorilor pentru asigurarea protecției lor personale și întărirea dictaturii”⁴⁷.

47 „Evenimentul zilei”, nr. 72, 14 septembrie 1992 (vezi și doc nr. 6 din anexa acestei lucrări).

Consecințele au fost dintre cele mai nefaste. Dispunând de largi posibilități informative, ofițerii de securitate au cunoscut realitatea, mai precis aberațiile cultului personalității, a politicii economice, culturale, militare, a gravelor încălcări ale drepturilor omului etc.

Reacția lor a fost diferită. În vreme ce unii au preferat să ceară azil politic în țări occidentale, mai ales cei care activau în structurile externe, alții, imensa majoritate a celor din structurile interne, au preferat să „mimeze încadrarea în epocă” – după expresia unui memorialist⁴⁸ – ceea ce a dus la compromisuri, duplicitate și în esență la deprofesionalizare. Decembrie 1989 a găsit, așadar, aparatul de securitate parcă „pregătit” pentru a fi desființat.

48 Colonel (r) dr. Gheorghe Rațiu, „Cutia Pandorei”. *Arhivele Securității. Surprize și capcane*, Editura Paco, București, 1997, p. 105.

Pe linia modernizării.

Pentru aducerea la îndeplinire a hotărârilor Plenarei Comitetului Central al Partidului Comunist Român, din 26-27 iunie 1967, a fost elaborat Decretul nr. 710/1967 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne.

Noua lege prevedea înființarea în cadrul Ministerului de Interne a Departamentului Securității Statului (DSS) cu sarcina de a „coordona, controla și îndruma în mod unitar întreaga activitate pe care o desfășoară organele de securitate pentru asigurarea prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor îndreptate împotriva securității statului”⁴⁹.

49 Vezi „Expunerea de motive la Decretul nr. 710/1967 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne”, în Ministerul Justiției, Colecție de legi, decrete, hotărâri și alte acte normative, 1967, 1 iulie-31 august, vol. IV, Editura științifică, București, 1967, p. 49.

Din acest moment, Departamentul Securității Statului urma să fie condus de Consiliul Securității Statului (CSS), „organ deliberativ” ce își desfășura activitatea „pe baza principiului muncii și conducerii colective”. Consiliul se subordona ministrului Afacerilor Interne și răspundea față de „conducerea de partid și de stat pentru întreaga muncă ce o desfășoară organele securității statului”⁵⁰.

50 Ibidem.

Prin această nouă organizare se viza „o mai bună compartimentare și analiză a activității desfășurate de organele securității statului”, precum și „o mai mare operativitate în conducerea muncii și rezolvarea problemelor”⁵¹.

51 Ibidem.

CSS se compunea din președinte – cu rang de ministru – un prim-vicepreședinte, vicepreședinți și membri numiți prin hotărâre a Consiliului de Miniștri. Președintele CSS avea rang de prim-adjunct al ministrului Afacerilor Interne. Departamentul Securității Statului era structurat în direcții generale, direcții, servicii centrale și avea în subordine direcții regionale, precum și trupe de securitate (art. 4-5 din Decretul 710/1967) ⁵².

52 „Buletinul Oficial al Republicii Socialiste România”, nr. 65 din 22 iulie 1967.

Noua organigramă a DSS stabilită prin Hotărârea Consiliului de Miniștri, din 13 septembrie 1967, avea următoarea configurație:

Direcția Generală de Informații (Direcția I informații interne și Direcția a II-a contrainformații economice);

Direcția Generală de Contraspionaj (Direcția a III-a contraspionaj și Direcția a IV-a contrainformații militare);

Direcția Generală de Informații Externe;

Direcția generală de Tehnică Operativă și înzestrare (Direcția a V-a instalarea și exploatarea mijloacelor de tehnică-operativă, Direcția a VI-a cenzura corespondenței și depistarea scrierilor cifrate, Direcția a VII-a producerea tehnicii operative)⁵³.

53 Vezi Dennis Deletant, Ceaușescu și Securitatea. Constrângere și disidență în România anilor 1965-1989, București, Humanitas, p. 88.

Pe lângă aceste structuri centrale au mai fost create direcții și servicii strict specializate: Direcția a VIII-a pază demnitari, Direcția a IX-a filaj și investigații, Direcția a X-a anchete penale, Direcția Securității București, Cancelaria, Direcția Personal, Direcția învățământ, Corpul de Consilieri, Serviciul B contrainformații în unitățile de securitate, Serviciul C evidență

operativă și arhivă, Serviciul D dezinformarea serviciilor de spionaj străine, Serviciul E cifru și transmisiuni cifrate, Serviciul G transport documente secrete de stat, Comandamentul trupelor de securitate, Școli militare pentru ofițeri și subofițeri⁵⁴.

54 Ibidem.

În teritoriu au fost create Direcțiile Regionale de Securitate, un fel de securități locale, structurate la rândul lor în servicii și birouri pe profil, similare celor centrale.

După noua organizare administrativ-teritorială, Direcțiile Regionale de Securitate au fost înlocuite cu Direcții județene de securitate.

Această organizare a cunoscut în anii următori câteva modificări.

La sfârșitul anilor '60 Securitatea și-a creat subunități și unități care puteau interveni rapid în orice punct al teritoriului național, în special în zone greu accesibile.

Mai întâi s-a creat Grupul de Aviație al CSS, în nomenclatorul Ministerului de Interne, unitatea fiind catalogată la nivel de Direcție⁵⁵.

55 Teodor Filip, Secretele USLA, Craiova, Editura Obiectiv, 1999, p. 70-74.

Avea în dotare patru elicoptere Allouette aduse din Franța și șase avioane BN-2, achiziționate din Anglia. Întreaga aparatură a fost plătită în contrapartidă cu mărfuri românești⁵⁶.

56 Cosma Neagu, Ion Stănescu, De la iscoadă la agentul modern în spionajul și contraspionajul românesc, Editura Paco, București, 2001, p. 202.

Comandantul acestei unități a fost generalul Calomfirescu, unul dintre puținii ofițeri rămași activi din Armata regală. Sediul unității, care cuprindea Comandamentul și Centrul de instruire, a fost stabilit pe latura Aeroportului Otopeni, în spatele Flotilei Speciale a Marelui Stat Major.

Concomitent au fost înființate și Trupele de desant, comandate de colonelul Iancu Gheorghe, care la acea dată era conducătorul lotului național de parașutiști sportivi din România, fost campion olimpic la parașutism.

Atât ofițerii cât și militarii în termen încadrați în Grupul de Aviație și în Trupele de desant erau selecționați după criterii exigente și numai pe bază de voluntariat.

Programul de pregătire se făcea în baza regulamentelor militare generale și a regulamentelor Trupelor de securitate, iar instrucția de specialitate (desant) se efectua după instrucțiunile speciale din Ministerul Apărării Naționale elaborate de Secția de Desant-Parașutare. În vara anului 1974, din ordinul Elenei Ceaușescu și cu concursul „neprecupețit” al lui Emil Bobu, Grupul de aviație a fost desființat, pe fondul unor mărunte, dar eterne rivalități dintre Ministerul de Interne și Ministerul Apărării Naționale.

La 10 septembrie 1971 a fost creat Centrul de Informatică și Documentare (CID)⁵⁷, prin desființarea Serviciului C, care cuprindea acum, pe lângă Cartoteca generală operativă și Arhiva⁵⁸, un Centru de calcul pentru prelucrarea automată a datelor, un Oficiu de informare și documentare, un Compartiment de microfilmare, precum și un Serviciu centralizat de analiză și sinteză.

57 Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 1963, f. 1/22.

58 Vezi pe larg Cristian Troncota, Practici și mentalități în activitatea aparatului de Securitate din România 1948-1965, în „Arhivele totalitarismului”, nr. 1-2/2000, p. 78-84.

CID a fost dotat cu cele mai moderne echipamente de calcul ale firmei IBM. Montarea acestor echipamente, în clădirea de lângă Biserica Cretzulescu, a fost făcută de specialiști est-germani, în realitate ingineri ai STASI, probabil din grupul celor care puseseră în funcțiune și programul de calculator sovietic SOUD (Sistemul de Colectare întrunită a Datelor privind Inamicul) gestionat la Moscova de KGB59.

59 John O. Koehler, STASI. Fața ascunsă a poliției secrete est-germane, București, Editura Omega, 2001, p. 92.

Memorialiștii Neagu Cosma și Ion Stănescu susțin că „Securitatea a fost prima instituție românească dotată cu un calculator (TBM) performant de mare capacitate”60, ceea ce a facilitat ca o parte din activitățile operative, dar și administrative, să poată fi implementate în sistemul automat.

60 Cosma Neagu, Ion Stănescu, op. Cit., p. 202.

Se pare că lui Nicolae Ceaușescu nu i s-a raportat despre achiziționarea echipamentelor de calcul decât în momentul în care specialiștii reușiseră să le pună în funcțiune.

Șeful Securității, Ion Stănescu, ar fi scăpat de sancțiuni prin faptul că achiziționarea acestora s-a realizat prin sistemul de contrapartidă, necheltuindu-se valută, ci oferindu-se la schimb mărfuri românești.

Oricum, implicarea specialiștilor STASI, despre care știm bine acum, din cartea lui John O. Koehler, că se aflau în legătură directă cu specialiștii KGB din domeniu61, precum și faptul că la CID au fost angajați, pe lângă un grup de tineri specialiști, și câțiva ofițeri ingineri cu studii în Academii militare tehnice de la Moscova, pentru funcțiile de comandă, într-o perioadă în care aparatul de securitate „fusesse curățat de astfel de elemente”, aruncă unele semne de întrebare privind inviolabilitatea sistemului de protecție a bazelor de date față de „marele prieten de la Răsărit”, tocmai atunci când, așa după cum vom arăta într-un capitol separat, Kremlinul „pusese serios lupa” pe regimul de la București.

61 John O. Koehler, op. Cit., p. 92.

La 27 iunie 1973, în locul Direcției Generale de Tehnică Operativă și Înregistrare a luat ființă Comandamentul pentru Tehnica Operativă și Transmisiuni (CTOT), care avea în componență patru unități speciale: Înregistrare și exploatare de tehnică operativă; Cercetare, proiectare și producție de tehnică operativă; Depistarea scrierilor ascunse; Transmisiuni și contrainformații radio62.

62 Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 7809, vol. 3, f. 64/67.

Tot în aria de interes a structurilor tehnice, să mai menționăm că în 1977 a fost înființat Centrul Național de Transmisiuni Cifrate pentru uzul ambasadelor României, al Direcției de Informații Militare și al Comitetului Central al PCR, care se afla în subordinea Direcției de Informații Externe.

Practic, prin această manevră toate transmisiile secrete din și dinspre România au fost concentrate sub „aripa ocrotitoare” a Securității.

În același context reformativ de la începutul anilor '70, se încadrează și eforturile de a se crea structuri specializate în combaterea terorismului, precum și o unitate pe profil de contraspionaj pe spațiul țărilor socialiste (așa numita unitate anti-KGB), aspecte extrem de interesante asupra cărora am considerat necesar să ne referim mai pe larg în capitolele următoare.

O altă inovație introdusă se referă la înființarea Birourilor de Documente Secrete, încadrate cu ofițeri de securitate și care funcționau în marile combinate, centrale industriale, ministere etc. La baza acestei măsuri a stat noua Lege privind apărarea secretului de stat.

S-au înregistrat și tentative de modernizare a Direcției a V-a securitate și gardă, care avea ca sarcină protecția înalților demnitari din nomenclatura „de partid și de stat”, precum și a diplomaților străini aflați pe teritoriul României.

Generalul (r) Nicolae Pleșiță, care în perioada 1967-1972 a comandat această unitate, susține că a întocmit un plan detaliat pentru reformarea Direcției: „Găsisem acolo Regulamentul lui Bucikov, un rus KGB-ist infiltrat la noi pe post de adjunct al serviciului. În regulamentul lui se spunea că un ofițer de securitate și gardă „trebuie să fie tuns exemplar, ca un ostaș sovietic„. Am aruncat regulamentul lui Bucikov, pe care nu-l mai prinsesem în funcție. Uniforma devenise tot rusească. Am cerut reformarea gărzii până la desprinderea de Ministerul de Interne”⁶³.

63 „Lumea magazin”, nr. 7/1999, p. 60.

Fiind suspectat că intenționează, prin această manevră, să devină funcționar de stat cu rang de ministru, Pleșiță a fost refuzat în tentativa lui reformatoare.

Mai mult ca sigur că nu aceasta a fost adevărata cauză pentru care nu s-a aprobat, de către Nicolae Ceaușescu, scoaterea Direcției a V-a din Securitate și Ministerul de Interne, pentru a fi organizată ca o structură militară independentă.

Într-o astfel de situație unitatea n-ar mai fi putut detașa, pentru operațiile speciale, adică deplasările prin București și în țară ale cuplului Ceaușescu, ofițeri din celelalte structuri ale Securității și Internelor.

Edificatoare în acest sens sunt explicațiile oferite de Neagu Cosma și Ion Stănescu. Ei susțin că efectivele Direcției a V-a au crescut aproape an de an, „umflându-se ca un balon”, datorită temerilor cuplului dictatorial „de a cădea victime unor atentate”, ceea ce ar fi determinat „o deturnare a Securității de la rosturile ei”.

„Așa se face – mai susțin acești memorialiști – că pe trasesele de deplasare a celor doi, reale și acoperite, se înșirau ca mărgelile pe ață, la vedere ori deghizați, sute și uneori mii de ofițeri și subofițeri, din toate compartimentele Securității, care vegheau la integritatea corporală a familiei Ceaușescu. Oamenii își abandonaseră propriile sarcini – contraspionaj, contrasabotaj, arhive, financiar etc.

— Devenind paznici necalificați, tremurând de teama de a nu se petrece „atentatul”, în sectorul care le fusese încredințat”⁶⁴.

64 Cosma Neagu, Ion Stănescu, op. Cit., p. 190-191.

Iată deci adevăratul rost al „băieților de pe Calea Victoriei”, ca să folosim o expresie celebră a poetei disidente Ana Blandiana. Concluzia formulată de aceiași memorialiști este fără echivoc: „Asigurarea securității cuplului Ceaușescu, de maniera arătată, a perturbat grav munca informativă a compartimentelor, transformând-o într-o activitate de pază și ordine” 65.

65 Ibidem, p. 191.

În schimb, concluzia noastră la acest capitol merge și mai departe, susținând că, în ciuda tuturor eforturilor de restructurare și modernizare a „muncii de securitate”, instituția a rămas practic aceeași poliție politică, îmbrăcată, e adevărat, în straie noi.

Pentru că apărarea lui Ceaușescu însemna în fond apărarea regimului comunist și a tuturor aberațiilor politicii sale din ultimii zece ani dinaintea revoluției din decembrie 1989.

Noi orizonturi în politica de cadre.

Modificări importante s-au produs și în politica de cadre, aspect sesizat și de specialiștii instituțiilor cu responsabilități în domeniul informațiilor și securității din statele NATO.

Extrem de interesantă este dezvăluirea făcută de Tjeerd Sleeswijk Wisser, fost director al Serviciului Olandez de Informații Militare în timpul războiului rece: „Experților din agențiile de informații aparținând statelor NATO le este binecunoscut faptul că ofițerii din structurile interne și externe ale fostei Securități a statului din timpul lui Ceaușescu nu erau formați sau specializați în Academiile KGB-ului. Această situație, unică în sistemul țărilor comuniste frățești, a fost instituită în România încă de la începutul anilor '60 și a fost menținută cu strictețe pe tot parcursul regimului comunist. În contrast, regimurile comuniste frățești din Ungaria, Cehoslovacia și Polonia de exemplu și-au pregătit sistematic un număr important de cadre de informații în URSS până la „revoluțiile de catifea.”66

66 Radu Tudor, Fostul director al Serviciului Olandez de Informații Militare dezvăluie pentru ZIUA, în „Dosare ultrasecrete”, sâmbătă 8 iunie 2002, p. IV.

Considerându-se că „ridicarea pregătirii profesionale a cadrelor de securitate contribuia la prevenirea comiterii greșelilor și abuzurilor produse anterior”67, prin Ordinul nr. 30 din 10 iulie 1968 s-a hotărât obligativitatea absolvirii liceului de către toate cadrele și asigurarea condițiilor pentru înscrierea lor în învățământul superior, postuniversitar și la doctorat, precum și la cursurile de limbi străine.

67 Serviciul Român de Informații, Cartea Albă a Securității, București, vol. IV, p. 62.

Prin Ordinul nr. 35, din 20 iunie 1968, Școala de ofițeri nr. 1 de la Băneasa a CSS a fost transformată în Școală de pregătire și perfecționare a ofițerilor de securitate.

În cadrul acesteia funcționau următoarele cursuri:

— De pregătire generală cu o durată de trei ani;

- De instruire (inițiere) a ofițerilor încadrați direct din rândul absolvenților institutelor de învățământ superior, cu durata de 6 luni;
- De perfecționare cu durata de 1 an;
- De perfecționare, cu durata de 5 luni (două serii pe an);
- De perfecționare (fără frecvență) cu durata de un an.

În afara acestor cursuri, școala mai desfășura activități pentru pregătirea și susținerea examenelor de grad și trecerea subofițerilor în corpul ofițerilor, având un efectiv de circa 350-400 cursanți într-un an de învățământ.

În noua organizare, școala desfășura activitate de pregătire de specialitate atât cu elevii cât și cu ofițerii, pe „profiluri de muncă”: informații interne, contrasabotaj și contraspionaj.

Programele analitice prevedeau cursuri de criminalistică, tehnică operativă, dactilografie, conducere auto, înot și parașutism. Tot aici se asigura și pregătirea elevilor și a cadrelor „pe linia muncii de filaj și investigații” ca urmare a desființării Școlii nr. 3 a CSS.

Școala de pregătire și perfecționare a ofițerilor cunoscători de limbi străine a luat ființă în anul de învățământ 1968-1969, având ca obiectiv „pregătirea cursanților în domeniul limbilor străine de circulație internațională” (engleza, franceza, germana și rusa).

Cursanții erau ofițeri din structurile centrale și teritoriale de securitate care, prin specificul activității, aveau nevoie de asemenea cunoștințe.

Șeful CSS, Ion Stănescu, împreună cu Mircea Mălita, ministrul învățământului, au semnat un protocol, în baza căruia Școala de Securitate de la Băneasa a fost ridicată la rang de Secție a Facultății de Drept din București⁶⁸.

⁶⁸ CosmaNeagu, Ion Stănescu, op. Cit., p. 201.

Durata cursurilor era de trei ani, iar absolvenții, deveniți ofițeri de informații, puteau să-și continue studiile pentru următorii doi ani de facultate, la cursurile de fără frecvență, având și posibilitatea de a-și susține examenul de licență.

După intrarea în vigoare a acestui protocol, la Școala de Securitate de la Băneasa nu se mai primeau decât absolvenți de liceu, prin examen de admitere ca la orice facultate. Disciplinele pentru examenul de admitere erau istoria României și limba română. Ulterior s-a introdus obligativitatea ca înscrierea la examenul de admitere să se permită doar acelor candidați care aveau o vechime minimă de trei ani „în producție”, indiferent de profil.

În localitatea Bran din județul Brașov, a luat ființă o nouă Școală de Securitate destinată reciclării cadrelor de comandă. Până în 1973 reciclarea a atins un procentaj de aproape 100%.

De asemenea, a continuat sistemul „de angajare direct din producție” a unor absolvenți de institute superioare și universități, ingineri, chimiști, fizicieni, juriști, sociologi, psihologi, economiști, profesori, cu toții cunoscători de limbi străine de circulație internațională.

Criteriul de selecție avea în atenție satisfacerea stagiului militar, competența profesională – adică recomandarea decanului facultății absolvite –

și bineînțeles dosarul de securitate „curat”, adică fără condamnări și fără rude în familie cu probleme de securitate.

Evident că sistemul de relații, pile, nepotisme și comisioane nu a putut fi eradicat, așa încât ofițerii cadriști au avut largi posibilități, atât cât le-a stat în putință, să inoveze reguli nescrise în „politica de selecție și recrutare a noilor cadre”.

Documentele atestă că în anul 1969 au fost angajați peste 2000 de titați⁶⁹, ceea ce a însemnat o adevărată infuzie de tineri intelectuali.

69 Serviciul Român de Informații, loC. Cit.

Totuși, ce-i îndemna pe acești tineri spre instituția Securității?

În primul rând salariul, de aproape două-trei ori mai mare decât cel obținut în viața civilă.

Apoi, acești tineri se simțeau atrași de noua meserie și de șansele care li se deschideau de a călători în străinătate, iar pentru alții, mai ales cei din sectoarele pur tehnice, de a se realiza ca buni profesioniști. Nu trebuie pierdut din vedere nici faptul că majoritatea se născuseră după 23 august 1944 și fuseseră educați în sistemul de învățământ al regimului comunist, așa încât habar nu aveau de tortionarii anilor '50.

Unii din sinceritate, alții din romantism și spirit de aventură, alții naivi și creduli, dar cu toții au căzut prea ușor ispitei, fiind parcă seduși de teza potrivit căreia „Securitatea este o instituție a elitelor ce apără poporul român și statul socialist, fapt pentru care e nevoie de inteligență, profesionalism, disciplină și chiar sacrificiu atunci când țara le cere”⁷⁰, cuvinte bine ticluite, de altfel, pe care le auzeau rostite cu gravitate din gura ofițerului cadrist în momentul în care primeau propunerea de „activare în rândurile ofițerilor de Securitate”.

70 Serviciul Român de Informații, loC. Cit. P. 63.

Iar toate acestea se petreceau imediat după evenimentele din Cehoslovacia și în spiritul nou sugerat de conducerea PCR, când propaganda de partid se dovedise eficientă în rândul românilor, atingându-le serios coarda sensibilă a naționalismului.

La începutul anilor '70 s-a introdus și sistemul de testare psihologică a întregului personal al instituției Securității statului, în care scop a luat ființă un Centru de psihologie încadrat cu specialiști și dotat cu aparatură modernă. Interesant că rezultatele primelor teste au arătat adevărata față a personalului Securității, respectiv, „o jumătate din efectivul compartimentelor operative nu avea calitățile necesare ofițerului de informații”⁷¹.

71 Serviciul Român de Informații, loC. Cit. P. 63.

Cei necorespunzători au fost transferați în structurile neoperative, birocratice sau trecuți în rezervă. A fost o adevărată operație chirurgicală, prin care s-a „tăiat în carne vie” pentru a se traduce în practică necesitatea politicii de primenire a „aparaturii”.

Dar aceasta a fost doar un aspect al problemei. Noile cadre „luate direct din civile” aveau nevoie de o pregătire de specialitate continuă și eficientă.

Iată de ce, „pentru ridicarea nivelului de pregătire politică, profesională și militară a cadrelor” a fost elaborat un program de măsuri, în iunie 1974, conform căruia „activitatea de pregătire militară se desfășoară în strânsă

concordanță cu misiunile ce revin și atribuțiile specifice unităților de securitate”. Pregătirea militară se desfășura în limita a 40-50 ore anual, îndeosebi prin exerciții și ședințe practice de instrucție tactică, instrucția tragerii cu armamentul din dotare, topografie, regulamente militare etc.

În cadrul pregătirii tactice se asigura însușirea „concepției de apărare tactică” și se puna accentul pe rolul și misiunile Securității în conformitate cu doctrina „războiului întregului popor”.

Pregătirea de specialitate se realiza individual, la locul de muncă, prin studiu și dezbateri cu ocazia convocărilor lunare.

Din 1978 a început să funcționeze Centrul de pregătire și perfecționare a cadrelor active și de rezervă de la Grădiștea, județul Giurgiu. Alături de cursurile de pregătire și perfecționare a cunoștințelor din domeniul limbilor străine se mai organizau aici și cursuri de inițiere, pregătire de specialitate și pregătire a cadrelor de rezervă. În această ultimă categorie intrau absolvenții institutelor de învățământ superior care efectuau stagiul militar cu termen redus.

Extrem de interesant este și faptul că Securitatea și-a creat o școală specială pentru pregătirea ofițerilor de informații din alte state.

Bunăoară, prin Decretul nr. 130/1972 și a Hotărârii Consiliului de Miniștri nr. 889/1973 s-a înființat Centrul Special de Instruire (CSI) care asigura pregătirea unor cadre din străinătate. Același cadru legislativ făcea referire și la „trimiterea unor cadre ale Ministerului de Interne în alte state, în calitate de instructori, profesori și consilieri”.

Ca unitate de învățământ subordonată nemijlocit primului adjunct al ministrului de interne, CSI avea următoarele atribuții:

— Instruirea prin cursuri speciale sau strategii de documentare, a unor cadre din alte state, pe baza aprobării și înțelegerilor bilaterale încheiate de Ministerul de Interne cu organe similare din străinătate;

— Rezolvarea problemelor privind organizarea, orientarea și conținutul pregătirii cadrelor din alte state care se instruiesc prin celelalte instituții militare de învățământ ale Ministerului de Interne; coordonarea activității de pregătire și de trimitere în alte state a unor cadre proprii în calitate de profesori și instructori”⁷².

⁷² Serviciul Român de Informații, loC. Cit. P. 63.

O astfel de activitate specială „pe linie de învățământ” se desfășura în sedii acoperite (conspirate) a căror număr și structură se aproba, pentru fiecare caz în parte, de conducerea Ministerului Afacerilor Interne în funcție de grupurile de cursanți venite la instrucție, profilul pregătirii, posibilitățile de conspirare a activității de pregătire și, nu în ultimul rând, de posibilitățile materiale existente.

„Procesul de învățământ” se baza exclusiv pe prezentarea teoriei generale a activității de informații și securitate precum și pe transmiterea experienței acumulate în acest domeniu. Era interzisă însă prezentarea problemelor curente privind cazuistica în domeniul informațiilor externe, a terorismului internațional și a contraspionajului.

La cursuri și în aplicații practice se aveau în vedere cu prioritate numai aspectele generale, pentru care exista acordul șefilor de unități centrale și aprobarea șefului CSS. Se urmărea astfel „evitarea deconspirării unor probleme interne ale partidului și statului, precum și a acelor care ar putea afecta relațiile noastre externe”⁷³.

73 Serviciul Român de Informații, *loc. cit.* P. 63.

Chestionat în legătură cu această problemă, despre care în mass-media post decembristă s-a afirmat că „în România ar fi funcționat sub oblăduirea Securității școli speciale pentru instruirea teroriștilor străini”, generalul Iulian Vlad a oferit Comisiei parlamentare pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989, următorul răspuns: „Au fost pregătite câteva serii de ofițeri ai Organizației pentru Eliberarea Palestinei și Al-Fatah, pregătire care li s-a făcut într-un centru, care cred că mai funcționează la Săftica, dar nu cu caracter terorist sau antiterorist, ci ca pregătire de securitate generală, muncă informativă și contrainformativă. S-a mai făcut și pregătirea unor loturi de tanzanieni, algerieni, parcă și libieni, zambieni, aceasta în decursul anilor. Cu doi-trei ani în urmă nu s-a mai acceptat, pentru că aceste cursuri trebuiau plătite în valută. Țările respective, probabil, nu au mai plătit și gratuit nu s-au mai făcut aceste cursuri”⁷⁴.

74 Șerban Săndulescu, Decembrie '89. Lovitura de stat a confiscat revoluția română, București, Omega Press, 1996, p. 186.

Poliție politică preventivă.

În primăvara anului 1978, Consiliul Securității Statului, ca organ deliberativ și de conducere al Departamentului Securității Statului a fost desființat.

Prin Decretul Consiliului de Stat, nr. 121, din 3 aprilie 1978, DSS devenea o instituție distinctă în cadrul Ministerului de Interne, având ca principală sarcină de a „răspunde de modul în care se aplică politica partidului și statului în domeniul apărării securității statului”. Prin această prevedere, DSS devine o instituție subordonată direct Președintelui României și secretarului general al PCR, Nicolae Ceaușescu.

Ca principale misiuni, noul act normativ stabilea pentru DSS următoarele:

— Organizează și desfășoară activitatea de apărare a securității statului în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor serviciilor de spionaj străine și agenților acestora, precum și ale organizațiilor, cercurilor și persoanelor din străinătate, întreprinse împotriva suveranității, independenței și integrității statului român;

— Organizează activitatea de informații externe pentru cunoașterea și contracararea planurilor și acțiunilor ostile statului român;

— Acționează pentru contracararea și neutralizarea activităților cu caracter fascist, naționalist-iredendist și de propagandă îndreptată împotriva orânduirii socialiste;

— Acționează pentru cunoașterea, prevenirea și lichidarea oricăror fapte de natură să submineze economia națională și să aducă atingere securității statului;

— Asigură securitatea conducerii partidului și statului, precum și a conducătorilor de partide și de state străini pe timpul prezenței acestora în Republica Socialistă România;

— Organizează activitatea de prevenire, descoperire, neutralizare și lichidare a acțiunilor teroriste pe teritoriul Republicii Socialiste România în cooperare cu alte ministere, instituții și organizații socialiste;

— Ia măsuri pentru apărarea secretului de stat în cadrul organizațiilor socialiste și verifică, potrivit legii, modul de aplicare a dispozițiilor legale;

— Organizează și desfășoară activitatea de contrainformații, în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor serviciilor de spionaj străine și oricăror alte acțiuni îndreptate împotriva capacității de apărare a țării și a forțelor armate ale Republicii Socialiste România;

— Organizează și desfășoară activitatea de comunicații guvernamentale, precum și de contrainformații radio pe teritoriul Republicii Socialiste România;

— Organizează și execută, potrivit legii, activitatea de urmărire penală a infracțiunilor date în competența securității statului;

— Organizează, potrivit legii, colectarea, transportul și distribuirea corespondenței secrete;

— Realizează informarea cetățenilor în legătură cu cazurile de infracțiuni și alte fapte care privesc securitatea statului și asigură pregătirea contrainformativă a populației”. 75

75 „Buletinul Oficial”, nr. 29 din 8 aprilie 1978.

Prin elemente „ostile și reacționare”, actul normativ înțelegea acele persoane care făcuseră parte din „fostele partide burghezo-moșierești” din perioada interbelică și „persoanele condamnate anterior pentru crime împotriva securității statului”, ca și cele care foloseau masca religiei pentru a înființa noi secte, a incita elementele băștinașe la fapte anarhice sau pentru a invoca false probleme de natură religioasă ca pretext pentru implicarea în afacerile interne ale țării”.

Printre principalele fapte care puteau aduce atingere securității statului erau prevăzute: „trecerea ilegală a frontierei” și „rămânerea ilegală în străinătate”.

DSS-ului îi revenea astfel sarcina de a „identifica persoanele susceptibile de a rămâne în străinătate și de a le împiedica să facă acest lucru”.

Noua organigramă din 1978 păstra împărțirea în direcții centrale și securități județene. Prin Decretul 121 din 1978 s-a înființat Inspectoratul de Securitate al Municipiului București (ISMB).

Conform unei metodologii interne, acesta era structurat pe servicii și birouri, iar problematica dată în competență corespundea profilurilor unităților informative centrale.

În această situație s-a purces la o redistribuire de sarcini. ISMB a preluat informativ, de la direcțiile centrale, instituțiile de învățământ, uzinele și întreprinderile din Capitală. La rândul lor, direcțiile centrale continuau să desfășoare activitate informativă pe raza Capitalei doar asupra ministerelor, altor organe de stat centrale și instituțiilor de importanță națională.

Ulterior, ISMB a suferit unele modificări organizatorice. S-au dezvoltat compartimentele:

- Contrainformații economice (ca urmare a lărgirii problematicii din competență, în contextul luării unor măsuri de prevenire a unor evenimente deosebite din întreprinderi);
- Contrainformații în domeniul apărării secretului de stat;
- Depistarea intențiilor de trecere frauduloasă a frontierei;
- Filaj și investigații;
- Securitate și gardă (asigurarea traseelor pe care circulau demnitarii, în special secretarul general al partidului). La sfârșitul anului 1989, efectivele ISMB erau de 510 ofițeri, 4 maiștri militari, 45 subofițeri și 22 angajați civili. 76 Arh SRI, fond „d”, dosar nr. 10 613, f. 1-10.

În iulie 1988, Comandamentul pentru Tehnica Operativă (CTOT) s-a desființat, efectivele fiind redistribuite unităților componente, care, devenind independente, au preluat și atribuțiile șefului Comandamentului, iar unitățile s-au subordonat direct conducerii DSS (de activitatea acestora răspundea un membru al Biroului Executiv).

Alte modificări importante s-au făcut în activitatea de evidență, sinteză, prelucrare automată a datelor și arhivă. Centrul de Informatică și Documentare (CID) a fost reorganizat în 1978, iar în baza Ordinului nr. D/00143 din decembrie 1980 a intrat în vigoare Regulamentul privind organizarea și funcționarea acestei unități, căreia îi reveneau următoarele atribuții: „asigură funcționarea și perfecționarea sistemului informațional de securitate, prin concentrarea datelor și informațiilor de interes operativ referitoare la apărarea securității statului, prelucrarea automată și manuală a datelor și informațiilor obținute în procesul muncii de unitățile onformativ-operative și a documentelor de arhivă operativă de securitate”⁷⁷

77 Arh SRI, fond „d”, dosar nr. 10 930, f. 1.

În perioada 1978-1989, evidențele de securitate au funcționat în baza Ordinului ministrului de Interne nr. 001050, din 25 mai 1977, prin care au fost aprobate „Instrucțiunile privind organizarea și funcționarea evidențelor de securitate”.⁷⁸

78 Ordin publicat integral de Marius Oprea în „România liberă”, 10 decembrie 2001, p.3.

Instrucțiunile cuprindeau:

- Cartoteca generală documentară – constituită ca evidență manuală, organizată pe bază de fișe;
- Bazele de date despre persoanele care se aflau „în atenția” organelor de securitate;
- Evidențele de pașapoarte;
- Fondurile arhivistice.

În ceea ce privește „mozaicul informațional”, sau după terminologia folosită de organele Securității românești, „baza de date”, noile instrucțiuni făceau referire la următoarele categorii de persoane:

— „aflate în urmărire informativă, asupra cărora se continuă supravegherea informativă în cadrul dosarului de obiectiv-problemă, aflate în urmărire penală ori au făcut obiectul unor asemenea activități;

— Aflate în rețeaua informativă sau care au făcut parte din această categorie;

— Cu antecedente politice reacționare;

— Condamnate pentru infracțiuni care au fost sau sunt de competența organelor de cercetare ale securității;

— Asupra cărora au fost întreprinse măsuri de prevenire (destrămarea unor anturaje, avertizarea, punerea în dezbatere publică, întreruperea șederii în țară, declararea ca persoană indezirabilă etc.);

— Care au călătorit în interes de serviciu sau personal în străinătate și au refuzat să se înapoieze în țară la expirarea vizei;

— Care au trecut sau care au încercat să treacă fraudulos frontiera;

— Care au cerut aprobarea de a pleca definitiv din țară;

— Care au solicitat căsătoria cu străini;

— Cetățeni străini care au vizitat reprezentanțele străine din R. S. România în afara cadrului oficial și aceia care întrețin legături neoficiale cu străini, dacă după verificarea temeinică a informațiilor rezultă date de interes operativ;

— Străinii stabiliți în R. S. România;

— Alte persoane cunoscute cu interes operativ în fondurile arhivistice și de securitate” 79

79 Ordin publicat integral de Marius Oprea în „România liberă”, 10 decembrie 2001, p.3.

Am reprodus integral acest fragment din noile instrucțiuni privind evidențele, întrucât ne dezvăluie întreaga problemă aflată în atenția organelor de securitate până în decembrie 1989 când au fost desființate.

Și pentru că tradiția românească spune că „la legi noi, oameni noi”, la 14 mai 1978 a fost numit în funcția de șef al DSS, Tudor Postelnicu, fost prim-secretar la județul Buzău. A rămas în această funcție până în octombrie 1987, când a fost numit ministru de Interne.

Deci un activist de partid numit șef într-un domeniu special. Și cum subordonații erau în proporție de peste 90% membri ai Partidului Comunist, noul șef s-a gândit să vină cu ceva original, schimbându-le statutul.

Din acest moment mai toate instrucțiunile și metodologiile elaborate ulterior au preluat noua viziune, care mai mult irita decât mobiliza, potrivit căreia „lucrătorul de Securitate este un activist de partid într-un domeniu special”.

Iritarea, dar și stupefacția s-au produs din momentul în care Nicolae Ceaușescu, probabil într-unul din momentele sale de „inspirație” când își dovedea „geniul creator”, i-a definit pe activiștii de partid: „revoluționari de profesie”.

Coroborând cele două enunțuri, însemna că lucrătorii de Securitate deveniseră peste noapte, nici mai mult nici mai puțin decât „revoluționari de profesie într-un domeniu special”. Evident că nimeni și nimic nu mai era de

înțeles, iar prin aberația teoretică se depășeau și cele mai teribile viziuni ale anilor '50.

În esență se poate spune că în primăvara lui 1978, pe fondul deteriorării nivelului de trai al românilor, ca urmare a unei politici economice neperformante, conducerea de la București nu a găsit altceva mai bun de făcut decât să restructureze „aparatură de securitate” pentru a-l face mai eficient în lupta cu elementele ostile din interior și exterior. Practic este o revenire la concepția anilor '50, cu deosebirea că „dușmanul de clasă” este denumit acum „element ostil”, iar Securitatea, din „spada și scutul revoluției comuniste” devine o instituție a „revoluționarilor de profesie într-un domeniu special”.

Reînvie astfel, obsesia luptei cu trecutul, numai că de data aceasta pe lângă reacționarii din fostele partide burghezo-moșierești se adaugă un element nou, și anume cei care se săturaseră de comunism și intenționau să se stabilească în străinătate.

Din nefericire pentru regim, numărul cetățenilor români care doreau să emigreze a crescut de la an la an, la fel și „vânătoarea” exercitată asupra lor de către instituția Securității.

În legătură cu acest ultim aspect, regimul de la București s-a pus singur într-o situație de penibilitate față de documentele semnate la Helsinki, în 1975, prin încălcarea flagrantă a drepturilor omului, inclusiv a libertății de gândire, conștiință, religie și convingeri. Mai mult, trebuie spus că nici aberantele metodologii care orientau munca de securitate din anii '50 nu puseseră în centrul activității „apărarea secretarului general al partidului” și „ducerea la îndeplinire a indicațiilor sale”.

Oricum, pentru a pune în practică astfel de prevederi normative, instituția Securității trebuia să-și organizeze activitatea de așa natură încât să poată efectua o supraveghere totală a populației. Semnificativ în acest sens este noua organigramă a Direcției I informații interne și atribuțiile fixate de noul cadru legislativ:

— Serviciul 1, supravegherea foștilor membri ai partidelor istorice, a foștilor condamnați pentru infracțiuni la adresa securității statului și membrii organizațiilor subversive;

— Serviciul 2, minoritățile etnice, îndeosebi maghiari, germani și evrei;

— Serviciul 3, disidenții și frontieriștii;

— Serviciul 4, disidența religioasă;

— Serviciul 5, acțiunile cu caracter subversiv în domeniul artei și culturii;

— Serviciul 6, acțiunile subversive în învățământ, sport, justiție, cercetare, inclusiv studenții străini aflați la studii în România;

— Serviciul 7, analiza, sinteza și valorificarea informațiilor.⁸⁰

⁸⁰ Jacques Baud, *Encyclopedie du renseignement et des services secrets*, Paris, Ed. Lavauzelle, 1998, p. 512.

Fiecare dintre acestea avea un corespondent în teritoriu în cadrul secțiilor județene de securitate, precum și în cadrul Securității Municipiului București. Pe întreaga Securitate numărul ofițerilor, subofițerilor, maiștrilor

militari și personalului civil încadrați în aceste structuri se ridica în 1989 la aproximativ 1500.

Simțind că mediul sătesc ar fi putut scăpa de „ochii și urechile” vigilente ale poliției politice, prin Ordinul ministrului de Interne, nr. D/00140, din 1 august 1981, Direcția I a primit prerogative specifice pentru „organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative în mediul rural”⁸¹, ceea ce urma să se realizeze cu sprijinul lucrătorilor posturilor de Miliție comunale.

81 Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 1/1983, f. 1-10.

Ofițerii de securitate, care aveau în răspundere comunele, se deplasau pe raza acestora, cel puțin o dată pe lună sau ori de câte ori situația operativă o impunea. Pentru realizarea sarcinilor de securitate „la parametri de maximă eficiență”, subofițerii de Miliție din comune și ajutorii acestora beneficiau de o instruire specială prin cursuri periodice organizate de DSS.

Controlul asupra modului cum șefii posturilor de miliție comunale asigurau „supravegherea informativă în rândul persoanelor din mediul de responsabilitate” se realiza de către șefii Securităților județene, locțiitorii lor și șefii compartimentelor informativ-operative.

Într-o lucrare memorialistică, fostul șef al Direcției I, colonelul (r) dr. Gheorghe Rațiu, deși a recunoscut că sarcinile fixate prin lege și actele normative interne, indicau misiuni specifice de poliție politică, a ținut să precizeze că, totuși „nu s-au făcut abuzuri”.

Pe baza informațiilor furnizate de Direcția I „nu au fost condamnați oameni nevinovați, ca în perioada 1948-1960”, și că împotriva celor cu „manifestări dușmănoase se luau doar măsuri de prevenire”, adică influențarea, în sensul de descurajare, atenționarea, punerea în dezbateră publică etc.

Același memorialist a atras atenția și asupra unui aspect mai sensibil din activitatea Direcției pe care a condus-o: „Dacă Biserica Ortodoxă și toate celelalte culte ce au funcționat legal în România în anii regimului totalitar sunt astăzi [în 1997 – n.n.] ceea ce sunt și reprezintă ceea ce reprezintă pentru conștiința spirituală a oamenilor, aceasta se datorează și faptului că pe baza informațiilor primite, Securitatea a putut să informeze organele competente să intervină pentru ca în țară să nu pătrundă curente așa-zis „religioase”, dar care, în realitate sunt profund dăunătoare moralei creștine”.⁸²

82 Col. (r.) dr. Gh. Rațiu, op. Cit., p. 106-107.

De aici ar rezulta că înainte de 1989, prin organele sale abilitate, Securitatea a controlat structura confesională a populației României din două motive:

1) menținerea supremației Bisericii Ortodoxe ca leagăn al ființei naționale;

2) împiedicarea sau contracararea unor acțiuni de misionariat și prozelitism ale unor secte ori culte, ale căror acțiuni erau contrare ordinii de drept și aduceau atingere moralei creștine tradiționale a poporului român⁸³.

83 Vezi și George Dora, Sectele religioase amenință Biserica Ortodoxă Română, în „Alerta”, 22 iunie 2000, p. 9.

Nu încapă îndoială că în 1989 ofițerii de securitate erau de o cu totul altă factură și de altă calitate față de cei din anii '50 și că fiecare avea „propriul

discernământ”, așa cum le cerea de-altfel și regulamentele interne. Acest aspect poate fi urmărit și din felul cum înțelegeau să se achite de sarcinile politice ca „revoluționari de profesie într-un domeniu special”.

În fiecare unitate de securitate exista o organizație de partid care strângea cotizatiile membrilor PCR, organiza lunar învățământul politico-ideologic și pregătea materialele ședințelor lunare ale organizației de bază. Ofițerii cu funcții în birourile organizațiilor de partid, ca și cei din comitetul de partid al unității, nu erau scutiți de sarcinile profesionale („adică scoși din producție”) pentru activitatea politică desfășurată.

Teoretic, activitatea politică trebuia desfășurată în afara orelor de program. Practic însă, având în vedere „prețioasele indicații ale secretarului general al partidului”, ca instituția Securității „să lucreze în foc continuu”, o asemenea prevedere era imposibil de respectat. Ofițerii erau obligați adesea să întrerupă activitatea profesională pentru a participa la ședințele de partid, lungi și obositoare, sau la învățământul de partid, unde se prelucrau documentele de partid, mai precis cuvântările secretarului general al partidului, a căror stereotipie mai mult tracasă asistența decât să trezească interesul.

Era practic aceeași atmosferă de penibilitate și inutilitate care se manifesta în mai toate domeniile, cu precizarea că pentru ofițerii de securitate, mai ales din Direcția I, care cunoșteau prea bine realitatea, stresul și inhibiția presau mult mai mult.

Din acest punct de vedere îl înțelegem pe colonelul dr. Gheorghe Rațiu care spunea că în ultimii ani ai regimului majoritatea ofițerilor de securitate „mai mult mimau încadrarea în epocă” decât să se fi implicat efectiv și cu responsabilitate profesională în rezolvarea sarcinilor de serviciu.

De aici probabil și paradoxul în legătură cu soarta colonelului Rațiu.

Ca șef al poliției politice, care a avut în responsabilitate problema disidenților, colonelul Rațiu a fost printre puținii șefi de unități centrale din DSS nearestat sau cărora nu li s-a intentat vreun proces, după evenimentele din decembrie 1989, ceea ce înseamnă că sub aspectul metodelor represive și a ilegalităților nu i s-a putut imputa ceva.

Revenirea la metodele represive din anii '50 – cazul Gheorghe Ursu.

Duplicitatea, generalizată deja la începutul anilor '80 în instituția Securității, transpare și din refuzul ofițerilor dar și al conducerii DSS de a-și asuma responsabilitatea în rezolvarea cazurilor mai deosebite de disidență politică. Fie le clasau cu rezoluția „de mică importanță” și sub formula devenită șablon, „manifestări dușmănoase datorate unor nemulțumiri personale”, fie că le pasau organelor de miliție, atunci când existau cât de mici suspiciuni privind posibilitatea de a fi încadrate la infracțiuni de drept comun. Deși aveau ofițeri cu responsabilități în penitenciarele și locurile de anchetă folosite de organele de miliție, Securitatea se făcea că nu vede „revenirea la metodele torționarilor din anii '50”.

Cazul cel mai semnificativ, dar și extrem de mediatizat după 1990, datorită tragismului său, dar și stăruințelor familiei victimei de a cunoaște adevărul, este cel al inginerului Gheorghe Ursu.

Sub numele de cod „Udrea”, Securitatea Municipiului București a deschis dosar de urmărire informativă, în decembrie 1984, lui Gheorghe Ursu, inginer la Institutul de Cercetare și Proiectare pentru Sistemizare Locuințe și Gospodărie Comunală. Informația de primă sesizare a fost furnizată de o colegă de institut care i-a umblat prin lucrurile personale și a dat peste un jurnal intim de 811 pagini. În acest jurnal, Gheorghe Ursu făcea „comentarii critice față de politica regimului comunist din România”⁸⁴.

84 Vezi Dora Vulcan, Jurnalul lui Gheorghe Ursu este făcut pierdut, în „România liberă”, 15 februarie 2001, p. 12.

În realitate erau observații pertinente ale unui specialist. În dimineața de 17 ianuarie 1985, o echipă de lucrători ai Direcției a VIII-a cercetări penale din DSS, condusă de maiorul Marin Pârvulescu, i-a făcut o percheziție oficială la domiciliu, ocazie cu care Jurnalul a fost ridicat.

Întrucât nu putea fi vorba de o infracțiune contra securității statului, respectiv „propagandă dușmănoasă” pentru simplul motiv că totul era consemnat în paginile unui jurnal intim, organele de securitate „au mimat” că își declină competența. Și insistăm pe „au mimat”, întrucât rezoluția generalului colonel Iulian Vlad, pe atunci adjunct al șefului DSS, pusă pe acest caz, în iulie 1985, a fost ca inginerul Gheorghe Ursu să nu fie cercetat pe linie de securitate, ci pentru infracțiuni de drept comun.

Conformându-se, maiorul Marin Pârvulescu a propus „neînceperea urmăririi penale pentru infracțiuni la adresa securității statului”, la fel și procurorul militar. Din acest moment, dosarul de urmărire informativă ar fi trebuit închis, ceea ce nu era stilul unor ofițeri specializați în arta disimulării.

Motivându-se că din documentele informative rezultau suspiciuni potrivit cărora inginerul Gheorghe Ursu ar fi intrat în legătură cu persoane din străinătate, în special cu cele din emigrația română, precum și cu o serie de scriitori și poeți români neconformiști față de care se antrena în discuții cu „caracter ostil”, s-a elaborat un nou plan de măsuri, în realitate pentru a se motiva prelungirea verificărilor până la clarificarea situației.

La 21 septembrie 1985, Gheorghe Ursu a fost arestat pentru a doua oară, de data aceasta fiind învinuit de săvârșirea unei infracțiuni de drept comun, care consta în „efectuarea de operațiuni interzise cu mijloace de plată străine”. A fost depus la arestul Direcției Cercetări Penale al Inspectoratului General al Miliției și supus unui regim de detenție extrem de dur, care amintește de tehnicile „rafinat” ale torționarilor de odinioară.

Principalii artizani ai supliciului la care a fost supus inginerul Gheorghe Ursu au fost colonelul Stanica Tudor, adjunct al Departamentului de Cercetări Penale, colonelul Mihai Creangă, șeful arestului IGM, plutonier Burcea Ștefan și deținuții (informatorii) Clită Marin și Radu Gheorghe. Inginerul Gheorghe Ursu a fost torturat într-o încăpăre de arest izolată, pe tronsonul poreclit „Catanga” de către cei doi deținuți, colegi de cameră. La 17 noiembrie 1985, inginerul Ursu a fost transferat la Spitalul Penitenciarului Jilava, fiind supus unei intervenții chirurgicale, în urma căreia a decedat la reanimare⁸⁵.

85 Vezi pe larg Violeta Fotache, Adevărații vinovați de moartea inginerului Gheorghe Ursu – judecați, în „Adevărul”, 27 noiembrie 2000, p. 14.

Surprinzător e faptul că dosarul de urmărire informativă a fost clasat la Arhivă, în august 1987, deci după aproape doi ani de la decesul inginerului Gheorghe Ursu. Explicația nu e greu de formulat.

Organele de securitate, simțindu-se responsabile, au încercat să „aranjeze” documentele dosarului în așa fel încât să rezulte că decesul „obiectivului” urmărit s-a datorat unei intervenții chirurgicale și nimic mai mult. Orice alt document care putea duce la o altă concluzie, apropiată de realitate, trebuia eliminat.

Documentele dintr-un astfel de dosar fiind secrete, deci înregistrate, procedura de distrugere nu era chiar așa de simplă. Ea se putea realiza doar la sfârșitul fiecărui an calendaristic și prin întocmirea unui proces-verbal aprobat de șeful unității în care emitentul avea obligația de a-și justifica hotărârea luată, care de regulă era „lipsa de importanță pentru activitatea informativ-operativă”.

Așa se face că „dosarele cu cântec” erau aduse la Arhivă foarte bine „coafate”. Era o procedură tehnică prin care ofițerii de securitate din sectoarele informativ-operative se puteau spăla pe mâini ca Pilat din Pont, dar fără ca prin aceasta să-și poată elibera propria conștiință (dacă o aveau).

Cu ocazia judecării celor vinovați de moartea disidentului comunist Gheorghe Ursu au ieșit la iveală probe indubitabile, oferite de declarațiile martorilor, despre continuarea folosirii de către organele Ministerului de Interne a metodelor din anii '50, respectiv bătaia, tortura și umilirea celor anchetati.

Foști deținuți și subalterni ai colonelului Tudor Stanica au arătat că acesta „patentase” înfricoșătoarele metode de tortură „la rotisor” și „macavelă”. Despre Tudor Stanica, fost șeful Cercetărilor Penale al Militei, se spune că „odată picat pe mâinile lui, ieșeau doar în trei feluri: traumatizat psihic pe viață, cu infirmități fizice sau în calitate de informator devotat” 86.

86 Răzvan Savaliuc, Petre Nițeanu, Călăii s-au întors acasă, în „Ziua”, 14 octombrie 2003, p.3.

Gheorghe Samoilescu, arestat în celebrul „Cazul Anca” și ulterior condamnat la 25 de ani închisoare pentru crimă, deși era nevinovat, a povestit unor ziariști cum a aplicat Stanica metoda „macavelă”: „În 1977, acesta l-a dus în Pădurea Andronache unde l-a spânzurat de un copac cu mâinile la spate, i-a legat o placă de fier de picioare și l-a ținut până i-a rupt brațele din umeri. Când urletele de durere l-au „deranjat auditiv”, Stanica i-a pus lui Samoilescu masca de gaze pe față. Stanica și Creangă aveau o vorbă preferată când cei pe care îi băteau invocau pedeapsa divină: „Bă, deasupra noastră nu e decât cerul!” 87.

87 Ibidem.

Constantin Blaj, unul dintre martorii atrocităților lui Stanica, a mărturisit că a simțit pe propria-i piele bătăile cu pumnii și picioarele aplicate în spațiul de detenție de la Rahova.

„M-au dus într-un birou unde era Stanica. Acesta s-a apropiat de mine, l-am salutat și am crezut că-mi întinde mâna, dar mi-a strigat printre dinți „’ți D-zeii mă-tii de escroc.”, mi-a dat o palmă de-am căzut cu capul pe brațul

fotoliului și mi-am pierdut cunoștința. M-am trezit în WC, plin de sânge, la ora 3 dimineața. Aveam un dinte rupt, capul spart, m-au luat doi și m-au dus într-o cameră unde m-au pus să semnez ceva, tremuram, nu știam de mine”, s-a confesat ziaristilor fostul deținut⁸⁸.

88 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua”, 15 iulie 2003, p. 3.

Un alt martor al dosarului „Ursu”, C. Brezoiescu, și-a amintit despre coșmarul de la Rahova: „Am stat trei zile și trei nopți legat cu lanțuri, răstignit la perete, iar picioarele nu-mi ajungeau jos la podea”. Gheorghe Bujan a descris cum a fost bătut ca un câine în camera de anchetă.

„Am fost lovit de un gardian peste ureche și am avut timpanul spart în urma acelei lovituri”, a susținut Brujan⁸⁹.

(89 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua”, 15 iulie 2003, p. 3.

În completarea acestora, o altă mărturie cutremurătoare îi aparține lui Nicolae Călin: „O dată am fost agățat cu cătușele de un cui din peretele biroului și am fost lovit cu bastonul și cu pumnii în cap. [...] Într-o noapte am fost bătut șase ore fără întrerupere. După bătaie, cu toate că îmi era rău, nu a venit nici un medic”⁹⁰.

90 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua”, 15 iulie 2003, p. 3.

Martorul Gheorghe Dăescu l-a acuzat direct pe Stanica: „La anchetă m-a pus în lanțuri și m-a bătut. Bătaia mi-a agravat boala de inimă și afecțiunile coloanei vertebrale”⁹¹.

91 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua”, 15 iulie 2003, p. 3.

O altă victimă, S. Pencea, a povestit că „în urma torturilor s-a îmbolnăvit extrem de grav. Când am fost arestat aveam 110 kg, iar după 7 luni de anchetă am ajuns la 60 kg”.

I. Bonciu a mărturisit și el că a fost bătut crunt de subalternii lui Stanica: „Mă băteau cu cozi de topor la tălpi după ce mă puneau în genunchi pe scaun”⁹².

92 Adrian Artene, Dreptate pentru Ursu, în „Ziua”, 15 iulie 2003, p. 3.

Fapte de o gravitate extremă se petreceau și în cazul femeilor anchetate. Alături de umilințele bătailor fizice, acestea erau supuse și unor agresiuni sexuale.

Astfel, C. Elena a relatat: „Eu am fost anchetată de cpt. Drăgoi care m-a torturat împreună cu cpt. Sechieru și mă obligau să recunosc ce nu făcusem. În timpul cercetărilor, cpt, Drăgoi se deschidea la pantaloni și mă obliga la sex oral, până când a fost surprins de un alt ofițer”.

Au fost și momente când temuții anchetatori de la Rahova nu omiteau să precizeze că „avem și noi perisabilități”, făcându-i pe cei anchetați să înțeleagă faptul că puteau fi omorâți fără probleme dacă nu declarau ceea ce voiau ei, așa cum a fost cazul inginerului Gheorghe Ursu.

Apărarea secretului de stat – cazul „Pantera”

O altă structură importantă a DSS a fost Direcția a II-a, condusă mulți ani de generalul-maior Emil Macri⁹³.

93 Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 1/1983, f. 45; vezi și Jacques Baud, op. Cit., p. 512).

Această unitate trebuia să fie, și a fost cel puțin până în 1978, un fel de „eminență cenușie” a ceea ce însemna protecția în domeniul vieții economice, a cercetării tehnico-științifice și apărării secretului de stat.

Securitatea economică, în înțeles de contrasabotaj și contraspionaj economic, includea industria, agricultura, producția agro-alimentară, construcțiile, traficul maritim, fluvial și pe cale ferată, precum și cercetarea științifică și apărarea secretului de stat.

Sarcinile principale ale direcției erau de a preveni, împiedica și contracara orice acțiune de sabotaj, adică întreruperea producției, depistarea și izolarea greșelilor de planificare sau a măsurilor economice nesănătoase. În anii '70 Direcția a II-a beneficia de personalul cel mai tânăr și cel mai calificat din întreaga Securitate.

Preponderența o dețineau inginerii, economiștii și juriștii încadrați direct din viața civilă, din rândul tinerilor absolvenți merituoși ai facultăților de profil din întreaga țară. Unii dintre ei urmaseră și cursuri de specializare postuniversitară la instituții similare din Occident, fiind în același timp și buni cunoscători ai limbilor străine cu circulație internațională. Aveau curaj, inițiativă, discernământ și se descurcau ușor în împrejurări mai delicate, ceea ce făcea să fie priviți cu oarecare invidie de colegii lor, ofițeri de carieră mai bătrâni, care la rândul lor aveau unele merite profesionale, de vreme ce scăpaseră de epurarea anilor 1965-1968.

Există în depozitele de arhivă, atât centrale cât și teritoriale, sute de cazuri foarte bine lucrate de structurile aflate în subordinea Direcției a II-a. Nefiind în intenția noastră, dar neavând nici spațiul de a detalia acest subiect, am ales doar un caz mai semnificativ ce poate fi considerat caracteristic pentru profesionalismul ofițerilor din acest domeniu. Este vorba despre dosarul de urmărire informativă cu numele de cod „Pantera”, lucrat de compartimentul de profil al județului Mureș, în perioada 1971-1974, sub directa coordonare a Direcției centrale.

Informațiile de primă sesizare, care au stat la baza declanșării acțiunii, atestau că directorul Combinatului de Produse Ceramice din Sighișoara, furniza date secrete despre prețurile concurenței unui cetățean vest-german, reprezentant al firmelor „Comex” și „Degussa” din R. F. Germania. Prin aceste firme combinatul din Sighișoara desfăcea cantități mari de produse ceramice pe piața germană.

Suspiciunile ofițerilor de contraspionaj economic au fost trezite de faptul că cetățeanul vest-german era mai tot timpul bine informat asupra ofertelor primite de Combinat de la firmele concurente.

S-a trecut la supravegherea informativă a întregului personal care avea tangență cu derularea contractelor, inclusiv a directorului și șefului Biroului de Documente Secrete. Au fost folosite toate mijloacele muncii de securitate, fără să se obțină, cel puțin inițial, rezultate satisfăcătoare, care să conducă la depistarea sursei de scurgere a informațiilor.

De menționat că directorul Combinatului de ceramică făcea dese deplasări în R. F. Germania pentru rezolvarea diferitelor probleme ce rezultau din derularea contractelor, fapt ce a dus la o supraveghere mai atentă a

activității lui, inclusiv prin mijloace de tehnică operativă și filaj. S-a constatat că, de fiecare dată când venea la tratative în combinat, cetățeanul vest-german făcea o scurtă vizită protocolară în biroul directorului, după care se retrăgea în sala de tratative.

Deși în biroul directorului existau instalate mijloace tehnice operative, nu au fost înregistrate decât discuții banale, fără importanță operativă.

În ciuda acestui fapt, s-a constatat că informații secrete din Combinat despre ofertele firmelor concurente continuau să se scurgă în beneficiul cetățeanului vest-german. La un moment dat, una dintre informatoarele dirijate pe lângă directorul Combinatului a sesizat că în casa de fier din biroul acestuia se află o cantitate importantă de bijuterii din aur. Prin măsuri combinate s-a obținut molașul de la cheia casei de fier, iar la percheziția secretă efectuată s-a confirmat informația primită.

Cu această ocazie bijuteriile au fost inventariate și lăsate în aceeași poziție în care au fost găsite. Acest fapt a întărit supoziția organelor de securitate că directorul nu era străin de scurgerea de informații, în schimbul cărora primea bijuteriile care nu se găseau pe piața românească.

În acest context, pentru intensificarea supravegherii a tot ceea ce se petrece în biroul directorului, a fost instalată o cameră de luat vederi cu circuit închis, bine ascunsă. Din acest moment biroul putea fi în permanență vizualizat.

De asemenea, se putea înregistra pe film orice activitate care putea fi folosită ca probă. La prima vizită a cetățeanului vest-german după instalarea camerei de luat vederi, s-a constatat că directorul a înmănat oaspetelui un bilet de hârtie format A5, fără a avea loc vreo discuție între ei. Comerciantul vest-german a preluat biletul, pe care l-a pus în geanta personală, ceea ce i-a convins pe ofițerii de caz că directorul era cel care furnizează informații secrete.

Din acel moment toată atenția s-a concentrat asupra cetățeanului vest-german pentru a putea transforma acel document într-o probă care să poată fi folosită în instanță. De menționat că vest-germanul venea în România însoțit de un câine lup, pe care în timpul tratativelor îl lăsa în camera de hotel. După tratative obișnuia să lase în camera de hotel geanta cu documente care era păzită de câinele său.

Profitând de faptul că vest-germanul s-a deplasat la TârguMureș însoțit de o tânără (informatoare a Securității, cu sarcina de a-i asigura o companie cât mai plăcută) ofițerii au organizat o pătrundere secretă în camera de hotel. Câinele a fost anihilat cu un medicament special și cu o botniță. S-a trecut apoi la deschiderea genții și fotocopierea documentelor, între care se afla și biletul primit de la directorul Combinatului.

S-a constatat astfel că pe acel bilet erau trecute prețurile de la firmele concurente. Documentele originale au fost lăsate în geanta proprietarului, care a doua zi urma să se deplaseze cu trenul la București.

S-a luat legătura cu Direcția centrală din București. Sub o atență supraveghere vest-germanul a ajuns în Capitală, unde pe peronul Gării de Nord a fost reținut și condus la Securitate. La deschiderea genții s-a găsit documentul predat de directorul Combinatului din Sighișoara. În declarația

făcută în fața organelor de securitate, vest-germanul a recunoscut că pe toată durata colaborării cu directorul Combinatului de la Sighișoara a obținut de la acesta documente și informații secrete despre firmele concurente în schimbul unor avantaje materiale (bijuterii, ceasuri placate cu aur, lăzi cu băuturi fine etc.).

În procedură de urgență, cazul a fost adus în fața instanțelor de judecată. Cetățeanul vest-german a fost condamnat la 4 ani și cinci luni închisoare pentru „subminarea economiei naționale”.

La scurt timp după pronunțarea sentinței, patronii săi din R. F. Germania au plătit cauțiunea fixată, iar după punerea sa în libertate a fost expulzat din România.

Directorului Combinatului de ceramică de la Sighișoara i s-au confiscat bunurile primite de la comerciantul vest-german, dar, datorită faptului că făcea parte din Biroul Județean PCR, organele superioare, respectiv CC al PCR, nu au aprobat începerea urmăririi penale, culmea fiind rămânerea lui în continuare pe post.

Nu e singurul caz cu un astfel de deznodământ. Nomenclatura superioară de partid știa să-și protejeze oamenii. Numai că din astfel de situații jenante organele de Securitate au început să se simtă frustrate. De la atmosfera de răceală la poziții de adversitate nu mai era decât un singur pas. Și prăpastia între Securitate și partid s-a adâncit treptat, o dată cu pretențiile primilor secretari de a aproba folosirea ca informatori a membrilor de partid, ca să nu mai vorbim de teza iritantă care-i considera pe ofițeri „revoluționari de profesie într-un domeniu special”.

Enervarea era îndreptățită, întrucât, ofițerii de elită ai Securității au refuzat să fie părtași cu elementele corupte și protejate, pe care le întâlneau mai la tot pasul. Mai mult, Elena Ceaușescu nu permitea transmiterea către secretarul general a informărilor întocmite periodic de generalul Emil Macri, privind „starea economiei naționale”, întrucât astfel de documente de analiză și sinteză atestau fără dubii iresponsabilitatea și lipsa crasă de profesionalism ale celor ce duceau economia la dezastru.

Din surse confidentiale, istoricul britanic Dennis Deletant a aflat că în ultimii trei ani ai regimului comunist din România „nu era deloc un lucru neobișnuit ca generalul Emil Macri să organizeze mese cu șefii DSS locali din mediul rural, la care obișnuia să-și dea drumul la mânia față de „imbecilitatea, programului economic al președintelui și față de șicanele Elenei” 94.

94 Dennis Deletant, op. Cit., 312

Pentru că „revoluționarii de profesie” începuseră să se amestece tot mai mult în treburile Securității, pentru a-i face pe plac „iubitului conducător” s-au apucat să schimbe lucrurile chiar și acolo unde treburile mergeau relativ bine în comparație cu alte domenii. Așa se face că în anii '80, Direcția a II-a a suferit modificări organizatorice și redistribuiri de efective. Prin Ordinul 1/94902, din ianuarie 1981, se prevedea un efectiv limită de 122 ofițeri, 5 subofițeri și 9 angajați civili pentru acest domeniu⁹⁵, iar prin Ordinul 1/4940 din 1 noiembrie același an, a fost înființat Serviciul de Contrainformații Economice pentru domeniul minier, petrol, gaze și geologie.

95 Jacques Baud, op. Cit., p. 512).

În anii următori au mai fost create și alte structuri în cadrul, sau, desprinse din această Direcție. În decembrie 1985 s-a creat Serviciul Independent pentru Asigurarea Contrainformativă a Ministerului Comerțului Exterior și Cooperării Economice Internaționale care avea în sfera de activitate protecția contrainformativă a întreprinderilor de comerț exterior, Băncii Române de Comerț Exterior, Direcției Generale a Vămirilor și unităților subordonate acesteia, societăților mixte și altor întreprinderi care realizau activități de protocol și comerț exterior.

Acest serviciu s-a constituit ca unitate independentă în cadrul DSS, cu indicativul UM 0650, având ca principală atribuție asigurarea condițiilor de desfășurare a tratatelor și negocierilor în domeniul comerțului exterior. Din documentele de analiză și bilanț ale acestei unități rezultă că în primii ani de la înființare, „prin acțiunile informative de cunoaștere a comercianților străini au fost puse la dispoziția organelor române de comerț exterior informații care le-au permis încheierea de contracte în condiții avantajoase de creditare și livrare”.

Aceleași documente atestă că unitatea ar fi jucat un rol important în „descoperirea și documentarea prejudiciilor aduse economiei naționale, prin activități desfășurate de comerț exterior, transmiterea de date cu caracter secret de stat și depunerea de fonduri valutare în numerar propriu la bănci din străinătate”⁹⁶.

96 Arh. SRI, loC. Cit.

Prin Ordinul 1/05446, din noiembrie 1986, a fost înființat în cadrul Direcției a II-a, Serviciul de contrainformații economice în sectoarele agricultură, industrie alimentară, industrie ușoară și comerț exterior⁹⁷.

97 Arh. SRI, loC. Cit., dosaR. Nr. 10 613, f. 1-10).

În decembrie 1985, s-a constituit ca unitate de sine stătătoare în cadrul DSS, cu indicativul UM 0500/A, Serviciul independent pentru apărarea secretului de stat, respectarea normelor de relații cu străinii și a relațiilor de protocol, condus până în noiembrie 1987, de generalul maior Gheorghe Zagoneanu. Potrivit Regulamentului de funcționare nr. D/00177, aprobat la 20 aprilie 1988, UM 0500/A avea atribuții pe linia „organizării și desfășurării muncii informativ-operative pentru apărarea secretului de stat în compartimentele de documente secrete și protocol, precum și în unele unități socialiste cu activitate de informare în masă”⁹⁸.

98 Arh. SRI, loC. Cit., dosaR. Nr. 10 613, f. 1-10).

Prin această ultimă atribuție unitatea primea sarcini de cenzură asupra tuturor publicațiilor, ceea ce însemna practic o revenire la situația din anii '50. Chiar primele acțiuni „mai deosebite” ale ofițerilor, încadrați la rezeala în această unitate, au constat în scoaterea de sub tipar a unor cărți cu conținut istoric pentru a se verifica dacă nu cumva autorii publică documente și date secrete. Neavând specialiști în astfel de probleme, ofițerii UM 0500/A au cerut sprijinul ofițerilor de la Arhivă. Rezultatele, probabil că i-au cam dezumflat pe inițiatori, dar i-a și îndârjit.

Lucrările respective fuseseră elaborate după o metodologie științifică, însoțite de bibliografie și aparat critic, iar documentele la care autorii făceau

trimitere aveau caracter secret pentru perioada în care fuseseră elaborate, respectiv al doilea război mondial, pentru anii '80 ele nemiareprezentând decât un interes pur istoric. Pe de altă parte, multe dintre documentele cu pricina cunoscuseră deja lumina tiparului în cele patru volume din seria 23 August 1944, la Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1984.

În aceste circumstanțe ofițerii zeloși peste măsură de la UM 0500/A au cerut să se precizeze în baza cărei legi și cine i-a îndrituit pe acei autori să declasifice documentele respective.

Într-adevăr, pe atunci în România nu exista, în afara Legii Arhivelor Statului un alt act normativ care să stipuleze cu exactitate cine și când avea dreptul să declasifice documente cu caracter secret de importanță istorică. Totul depindea de profesionalismul și buna credință a istoricilor și arhiviștilor, în sensul că ceea ce se făcea public nu trebuia „să aducă prejudicii intereselor satului” și evident „imaginii partidului și orânduirii socialiste”, ca să nu mai vorbim de „prestigiul comunismului în lume”.

Prin urmare, trebuia inițiat un proiect de lege care să pună toate aceste lucruri la punct. Din fericire pentru acei autori „vânați” a venit între timp revoluția din decembrie 1989.

Despre eficiența activității de prevenire a Direcției a II-a și a unităților speciale desprinse din ea, care aveau în preocupări să vegheze la buna desfășurare a procesului de producție în principalele ramuri economice, prevenirea actelor de sabotaj și a defecțiunilor la instalații, mai trebuie precizat că în ciuda programelor de măsuri, care arătau foarte bine pe hârtie⁹⁹, s-au înregistrat explozii la întreprinderile petrochimice de la Pitești (1982) și Teleajen (1983) soldate cu morți, răniți și imense pagube materiale.

⁹⁹ Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 10969, f. 207-219, 373-481 (vezi: „Planul de măsuri privind îmbunătățirea activității organelor Ministerului de Interne pe marile platforme petrochimice”, nr. D/00101562/21.11.79; „Planul de măsuri privind perfecționarea activității organelor de securitate în obiectivele din industria chimică și petrochimică”, nr. D/0090128/24.04.84; „Programul de măsuri ce urmează a fi întreprinse în obiectivele chimice și petrochimice”, nr. D/0012434/7.06.89)

În incendiul de la Teleajen și-a găsit sfârșitul, în împrejurări de nedescris, căpitanul Iacob Dragoș, ofițerul care răspundea contrainformativ de acel obiectiv, lăsând în urmă o soție și o fiică îndurerate. Un alt incendiu devastator s-a produs în ziua de 15 septembrie 1985, la orele 15.20, atunci când a ars în întregime fabrica de celofan de la Brăila. „Era o fabrică pe trei nivele, cât un stadion de fotbal” – după cum o descrie fostul colonel de securitate, Dumitru Rășină – și care „costase statul român nu mai puțin de 290 milioane de dolari, importată din Elveția de la firma Mauser”¹⁰⁰.

¹⁰⁰ Apud Șerban Săndulescu, op. Cit., p. 247

După aceste evenimente conducerea DSS s-a încapățânat să continue politica „elaborării de programe de măsuri”, care au avut în vedere „cunoașterea și contracararea acțiunilor” prin care se urmărea „boicotarea sau compromiterea produselor și mărfurilor românești pe piețele externe, precum și

a încercărilor de a se dezavantaja România în relațiile economice cu parteneri externi”¹⁰¹.

101 Arh SRI, fond „d”, dosar nr. 10 969, f. 478 (vezi Programul de măsuri al DSS pe anul 1989)

Era perioada în care Nicolae Ceaușescu, printr-un program de măsuri de austeritate intenționată să achite întreaga datorie externă a României – și trebuie spus că a reușit acest lucru, în aprilie 1989 – iar Occidentul reacționase dur, prin măsuri de izolare a țării datorită politicii regimului de la București care încălca tot mai frecvent drepturile și libertățile cetățenești, recunoscute de Actul final de la Helsinki. Așa se explică faptul că Direcția a II-a devenise în ultimii ani ai regimului comunist din România instituția „cea mai bine informată” despre adevărata stare economică a țării, dar care se simțea cu mâinile legate.

Poate că nu întâmplător primii ofițeri de securitate care au apărut în Studioul 4 al Televiziunii române în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, pentru a-și declara deschis adeziunea față de cauza revoluției române, au fost tocmai cei de la Direcția a II-a.

Contraspionajul și poliția politică – cazul Mircea Răceanu.

Direcția a III-a contraspionaj dispunea, în anul desființării DSS, de aproximativ 900 de cadre (ofițeri, subofițeri și personal civil) în structurile centrale și în teritoriu. Dacă e să avem în vedere că ponderea ofițerilor operativi nu depășea 30%, iar în legătura fiecărui ofițer din această categorie se aflau permanent circa 20-25 surse umane (informatori, colaboratori, persoane de sprijin, gazde case de întâlnire, rezidenți etc.) ar rezulta un maximum de 6000-6500 de surse ca potențial informativ.

Interesantă este comparația cu structura similară a STASI. Astfel, Direcția de contraspionaj est-germană avea, în aceeași perioadă, 2350 de angajați permanenți, din care 1962 lucrau la centrul STASI din Berlinul de Est, și se puteau baza permanent pe 2500-3000 de informatori¹⁰².

102 Vezi John O. Koehler, op. Cit., vol. 2, p. 77)

Diferențele sunt grăitoare. Prin urmare, pentru organele de securitate românești, introducerea „principiului normării”, mai neted spus a întrecerii socialiste între ofițeri – miza fiind cine are mai mulți informatori și mai multe cazuri rezolvate – a avut repercursiuni dintre cele mai dramatice în planul eficienței activității informativ-operative.

Principala sarcină a Direcției a III-a era de a supraveghea „locurile, mediile și persoanele care lucrau sau aveau acces la documentele secrete de stat, invenții și inovații de importanță pentru economia națională, precum și străinii suspecti de apartenență la serviciile de spionaj din țările de proveniență”.

În această categorie de persoane, erau țintiți în special străinii aflați temporar în România, oameni de afaceri, turiști, diplomați, doctoranzi etc. În egală măsură erau supravegheați și cetățenii români (personalul de serviciu la legații și ambasade, funcționari la companii străine și rudele acestora) care veneau în contact cu străinii.

Tot în competențele aceleiași Direcții intrau și „radioamatorii și colecționarii de timbre”, ca de altfel „orice membru al unei societăți cu legături în străinătate”.

Din această categorie făceau parte și francmasonii. Conform metodologiei interne, Direcția a III-a trebuia să ia măsuri „pentru o mai bună documentare a planurilor francmasonilor cu privire la România și pentru a asigura un canal mai de profunzime asupra elementelor suspecte că participă la activități francmasonice în exterior”¹⁰³.

103 „Evenimentul zilei”, 26 iulie 1993, p. 3.)

În Raportul de bilanț, întocmit de Direcția a III-a în 1978, privind „stadiul executării ordinelor”, se făceau referiri interesante asupra acțiunilor de contraspionaj: „Din rândul celor 4.891.360 străini care ne-au vizitat țara în 1977 și în primul trimestru al anului 1978, au fost identificați și incluși în baza de lucru a organelor de Securitate un număr de 6453 străini (diplomați, comercianți, ziariști, emisari, studenți, doctoranzi, turiști) din care 375 sunt lucrați prin dosare de urmărire informativă.

Dintre cetățenii români identificați ca legături ale străinilor, au fost selecționați și puși în lucru 5 549 suspecti, dintre care 642 prin dosare de urmărire informativă, iar 4 907 în cadrul dosarelor de obiectiv problemă [.]

În cadrul urmăririi informative s-a acordat prioritate executării unui control mai eficient asupra celor 176 cadre și agenți de spionaj identificați că în anul 1977 acționau împotriva României, din care 123 își desfășurau activitatea sub acoperire diplomatică. Concomitent s-a urmărit asigurarea cunoașterii și controlării activității ziariștilor și altor străini semnalati cu preocupări pe linia culegerii de informații despre situația social-politică a naționalităților conlocuitoare și libertatea cultelor sau de instigare directă la emigrare ori la alte acțiuni ostile [.]

În 96 de cazuri s-au întreprins acțiuni de dezinformare și influență; prin măsurile luate a fost determinată rechemarea de la post înainte de termen a 12 diplomați și reprezentanți străini; în 25 de cazuri s-a prevenit ca unele cadre, agenți sau alți străini suspecti să intre în posesia unor informații secrete ori să pătrundă în zone și obiective de importanță deosebită [.]

S-a realizat un control mai eficient supra celor 54 legionari din emigrație, 15 exponenți ai unor organizații naționalist-iredentiste și peste 100 emisari ai unor centre reacționare, cultice și sectante din străinătate, care în 1977 au venit în țară ca turiști, precum și a celor circa 1000 de persoane din emigrația maghiară care ne-au vizitat țara. Pentru curmarea activității acestor elemente și contracararea influenței lor în rândul cetățenilor români, 33 de emisari au fost incluși pe lista persoanelor indezirabile, la 3 le-a fost întrerupt dreptul de ședere în țară, iar dintre legăturile lor, 334 cetățeni români au fost avertizați și 8 puși în dezbaterea publică” 104.

104 Arh SRI, fond „d”, dosar nr. 10 914, vol. 5, f. 79-80

Munca de Securitate în domeniul contraspionajului a fost serios influențată de Decretul 408 din 1985, care prevedea în esență că orice contact al unui cetățean român cu un străin trebuia adus imediat la cunoștința organelor de partid și a Ministerului de Interne.

Nerespectarea acestei prevederi constituia „o abatere de la conduita civică și de partid”.

Prin urmare, neraportarea unei banale discuții cu un străin constituia un delict penal.

Consecințele au fost dintre cele mai nefaste pentru activitatea de contraspionaj. Reintroducându-se camuflat principiul care funcționa în anii '50, conform căruia „orice străin e un posibil spion”, prevederile Decretului 408 au modificat substanțial „baza de lucru”, sporind cantitatea în detrimentul calității.

Să ne imaginăm de exemplu, un ziarist, un doctorand, un turist sau vizitator la rudenie din străinătate venit în România, în perioada 1985-1989.

Pe stradă, în parcuri, în restaurante, în biblioteci etc. Intra în mod inerent în legătură cu cetățeni români.

Ei bine, contraspionajul era obligat ca pe lângă supravegherea străinului, să deschidă mape de verificare informativă sau chiar dosare de urmărire pentru acei români care nu raportau despre contactul lor – care uneori putea fi și o banală discuție – cu străinul.

Într-un studiu efectuat la sfârșitul anului 1988 asupra cazurilor pe linie de contraspionaj clasate la Arhivă a rezultat că proporția era de 1 la 3, adică din cauza unui străin s-au întocmit alte trei dosare unor cetățeni români, ceea ce demonstrează limpede o basculare a contraspionajului spre activități de poliție politică.

Luând cunoștință de conținutul acelui raport de cercetare, din care mai rezultau și alte anomalii ale muncii de securitate printre care faptul că 64% din baza de lucru o formau muncitorii și doar 21% intelectualii, generalul Iulian Vlad s-ar fi exprimat cu mânie: „Dacă cifrele sunt corecte și nu le pun la îndoială, rezultă două lucruri grave. Contraspionajul este deturnat de la activitatea lui firească, iar Securitatea se ocupă de clasa muncitoare, ceea ce nu s-a mai întâmplat niciodată”¹⁰⁵.

(105 Mărturisire făcută de un fost ofițer de securitate care a dorit să-și păstreze anonimatul).

Cazul cel mai elocvent din acest punct de vedere se referă la diplomatul român Mircea Răceanu „prins în flagrant” de ofițerii Direcției a III-a – în ianuarie 1989 – când încerca să transmită „documente secrete” unor reprezentanți ai Ambasadei SUA din București. Mircea Răceanu a fost anchetat, judecat și condamnat la 20 de ani închisoare pentru „înaltă trădare”.

În timpul evenimentelor din decembrie 1989, din ordinul noilor autorități – conducerea Frontului Salvării Naționale – Mircea Răceanu a fost eliberat din arest. Ulterior i s-a pus la dispoziție un avion pentru a pleca definitiv, împreună cu familia, în SUA.

Fostul colonel de securitate Gheorghe Cotoman, care a lucrat mai mulți ani în cadrul Direcției a VIII cercetări penale a DSS, descrie în lucrarea sa memorialistică în detaliu acest caz, de unde reținem că pe timpul anchetei Mircea Răceanu a avut parte de „un tratament civilizată”, iar probele

administrare prin actul de acuzare „demonstrau fără dubii infracțiunea de trădare”¹⁰⁶.

106 Gheorghe Cotoman, Dosarele Securității. Dezvăluirile unui anchetator de la Direcția a VI-a a DSS, Craiova, Editura Obiectiv, 1999

Într-un interviu acordat ziarului „Ziua”¹⁰⁷, (107 25 octombrie 2000, p.3), imediat după ce cazul a fost rejudecat și sentința din 1989 anulată, Mircea Răceanu a oferit câteva date interesante în legătură cu modul în care fusese arestat și judecat, precum și despre așa-zisele documente secrete care probaseră infracțiunea de trădare.

Mircea Răceanu a povestit că în ziua de 31 ianuarie 1989, în timp ce se îndrepta împreună cu soția sa spre reședința ambadorului SUA din București.

— Aflată pe șoseaua Kiseleff – în dreptul Studioului „Alexandru Sahia” autoturismul său, o Dacie de culoare albă, a fost blocat de două mașini identice, fiind imediat reținut.

Cu o seară înainte, tatăl său, Grigore Răceanu, fost activist al partidului comunist încă din ilegalitate, îi arătase „Scrisoarea celor șase”, varianta realizată de Gheorghe Apostol. În momentul arestării de către organele de securitate, Mircea Răceanu era convins că se intenționa obținerea de la el a unor detalii despre grupul disident.

„Am vrut să-mi protejiez tatăl și pe cei care urmau să facă cunoscutul gest de disidență împreună cu el – precizează Mircea Răceanu. Din acest motiv am recunoscut de la bun început, tot ceea ce îmi imputau ei. Culmea este că ei nu știau nimic despre această scrisoare”¹⁰⁸.

108 Ibidem, „Ziua” 25 octombrie 2000, p.3)

Procesul a început pe 21 iulie 1989, la Tribunalul Militar de pe Calea Plevnei, unde urma să fie apărut de cei doi avocați, Păstorel Zugrăvescu și Aurel Zamora. Pe toată durata procesului acești doi avocați au avut o „atitudine ireproșabilă” și au făcut tot ceea ce era omenește posibil în favoarea lui Mircea Răceanu.

Practic însă, cei doi avocați n-au fost lăsați să-și exercite meseria. Zamora a fost arestat în prima zi a procesului și ținut la Securitate până seara târziu, iar Păstorel Zugrăvescu nu a fost lăsat să-și țină pledoaria nici la proces și nici la recurs, când a fost întrerupt după două minute.

De altfel, acestuia nu i s-a permis să vorbească cu clientul său decât cinci minute înainte de începerea procesului. În legătură cu documentele găsite la el în momentul arestării și care au constituit „probele trădării”, Mircea Răceanu a menționat că erau 7-8 pagini dactilografiate cu date despre ultima ședință a Tratatului de la Varșovia.

Erau documente oficiale, de circulație internațională, „de genul comunicatelor care se distribuie cu ocazia unor simpozioane”, ele nefiind nici ștampilate și nu aveau pe ele nici o specificație „de uz intern” sau „strict secret”¹⁰⁹.

109 Ibidem, „Ziua” 25 octombrie 2000, p.3

Pe spatele foilor dactilografiate existau niște notițe scrise de mână, ce cuprindeau observații ale diplomatului român, pe care urma să le discute cu

ambasadorul SUA. În legătură cu România, notițele se refereau la relațiile culturale româno-americane, în special opinii ale lui Mircea Răceanu despre prigoana exercitată de Elena Ceaușescu împotriva intelectualilor. Dar ceea ce a deranjat cel mai mult organele de securitate au fost notițele despre ziarul ilegal pe care intenționau să-l tipărească jurnaliștii de la „România liberă”, în frunte cu Petre Mihai Băcanu, Anton Uncu și Mihai Creangă 110.

110 Stelian Tănase, *Miracolul revoluției*, Humanitas, București, 1999, p. 256)

Prin urmare, celebrul caz de trădare, prins în flagrant de organele de contraspionaj ale Securității nu a fost în realitate decât o acțiune tipică de poliție politică. Aceasta a fost și rațiunea pentru care statul român l-a reabilitat pe Mircea Răceanu, în toamna anului 2000, anulându-i condamnarea de trădare. Mai mult, în timpul unei vizite oficiale în SUA, 8 februarie 2002, președintele României, Ion Iliescu, l-a decorat pe Mircea Răceanu cu Ordinul Pentru Merit în grad de comandor 111.

111 „Ziua”, 9-10 februarie 2002, p. 12

Acordarea acestei decorații a reprezentat în fond și o recunoaștere din partea autorităților române a meritelor lui Mircea Răceanu privind aderarea României la NATO 112.

112 „Jurnalul Național”, 12 februarie 2004, p. 12

TERORISM ȘI ANTITERORISM ÎN ROMÂNIA.

Ca formă a violenței în planul relațiilor social-politice, terorismul este la fel de vechi ca și istoria umanității. În decursul vremurilor și sub o formă sau alta, terorismul și-a făcut simțită prezența în rândurile majorității popoarelor. S-a manifestat prin acte de violență, care au trezit în conștiința oamenilor revoltă și indignare, având de regulă, consecințe negative asupra dezvoltării normale a relațiilor sociale.

Ca fenomen s-a impus în epoca modernă. „Teroarea revoluționară” inițiată de dictatura iacobină în timpul revoluției franceze (1793-1794), precum și „teroarea roșie”, prin care s-a impus partidul bolșevic din Rusia după preluarea puterii în urma loviturii de palat din octombrie 1917, au avut ca principal obiectiv intimidarea sau lichidarea fizică a adversarilor politici.

Iată de ce, până la sfârșitul primului război mondial, terorismul a fost considerat ca fenomen de stânga. În perioada interbelică, acțiunile teroriste au fost inițiate în principal de grupuri separatiste de dreapta, așa cum a fost de exemplu, cel al ustașilor care doreau independența Croației. Până în 1945 nu au existat acțiuni teroriste sistematice în Europa, deși în unele state s-au manifestat destul de riguros, cum a fost în Rusia sovietică, Croația, Spania și România.

Proporțiile violenței au avut ca principală consecință vătămarea stabilității relațiilor normale de conviețuire pașnică, a legăturilor diplomatice, culturale și economice, desfășurate în conformitate cu normele și principiile dreptului internațional.

Conceptul de terorism.

Din punct de vedere teoretic, încercările de a defini noțiunea de terorism nu au dus încă la un consens pe plan internațional. Walter Laquer, istoric și

comentator de politică externă americană, menționa într-o erudită lucrare consacrată acestui fenomen că între 1936 și 1981 s-au dat 109 definiții terorismului, dar niciuna dintre ele nu este suficient de cuprinzătoare¹¹³.

¹¹³ Walter Laquer, *The Age of Terrorism*, Little Brown, 1987, p. 11/12

Prima încercare a aparținut Convenției internaționale pentru prevenirea și reprimarea terorismului, semnată la Geneva în 1937: „Prin terorism se înțeleg faptele criminale îndreptate împotriva unui stat, al cărui scop sau natură este de a provoca teroarea împotriva unor personalități marcante, a unor grupuri de persoane sau în public”.

Există și alte încercări mai recente de a defini fenomenul ¹¹⁴.

¹¹⁴ Terorismul este folosirea forței sau a amenințării cu forța în scopul obținerii unui câștig politic,, (Brian Jenkins); „Terorismul înseamnă folosirea ilegală a forței pentru a atinge obiective politice, în condițiile în care viața unor oameni nevinovați este pusă în pericol,, (Walter Laquer); „Terorismul înseamnă uciderea, lovirea sau amenințarea deliberată și sistematică a unor oameni nevinovați pentru a crea teamă și a intimida, în scopul de a obține un câștig politic sau tactic, de obicei pentru a impresiona opinia publică,, (James M. Poland); „Terorismul înseamnă folosirea ilegală a forței sau a amenințării cu forța la adresa unor persoane sau a unor proprietăți pentru a atinge scopuri politice sau sociale. În special, are ca scop să intimideze sau să oblige un guvern, indivizi sau un grup de oameni să-și modifice comportamentul sau linia politică,, (Vice-Presidents Task Force -1986); „Terorismul înseamnă folosirea ilegală a forței sau a amenințării cu forța la adresa unor persoane sau a unor proprietăți pentru a intimida sau a obliga un guvern, populația civilă sau o parte a acesteia în scopul de a atinge obiectivele de ordin politic sau social,, (Biroul Federal de Investigații FBI), Apud, „Curentul,,”, martie- 9 februarie 1999, p. 17; „Terorismul constituie săvârșirea unei crime sau a unui delict printr-o metoda specifică ce este caracterizată prin violență și intimidare,, (Alerta”, joi, 9 noiembrie 2000, p. 9).

Doi cercetători olandezi de la Universitatea din Leiden, au strâns 109 definiții academice ale terorismului și le-au analizat principalele elemente.

În urma studiului au ajuns la concluzia că elementul de violență era prezent în 83% dintre ele, țelurile politice în 65%, în vreme ce 51% puneau accentul pe elementul inducerii sentimentelor de frică și teroare. Doar 21% din definiții menționau arbitrariul și caracterul nondiscriminatoriu al țintelor alese și numai 17, 5% cuprindeau victimizarea civililor, a noncombatanților, a elementelor neutre sau din afară ¹¹⁵.

¹¹⁵ Alex P. Schmid, Albert J. Jongman, *Political Terrorism*, Amsterdam, North Holland Publishing Company, 1998, apud *Terorismul. Istoric, forma, combatere*, Culegere de studii, București, Editura Omega, 2001, p. 29

Ca forme de manifestare a terorismului se pot enumera: pirateria aeriană, navală sau terestră, luarea de ostatici, răpirea unor persoane ale vieții politice, militare, economice, sociale, culturale etc.

Actele teroriste se pot clasifica în terorism intern și internațional. Primul poate fi la rândul lui, terorism de stat (regim de teroare), terorism de stânga sau

de dreapta (deci motivat ideologic), naționalist sau separatist (motivată de idealuri naționale). Scopurile lor sunt total opuse.

Terorismul intern vizează, din punctul de vedere al inițiatorilor, întărirea statului, iar cel internațional distrugerea sau compromiterea instituțiilor statale. Istoria secolului XX evidențiază că terorismul internațional este susținut de diferite forțe, de la terorismul sponsorizat de anumite state contra altora până la colaborarea între diferite grupuri teroriste din colțuri îndepărtate ale lumii. Acestea sunt și motivele pentru care terorismul a fost și a rămas un factor perturbator al relațiilor interstatale și interetnice.

Alți teoreticieni clasifică actele teroriste în funcție de elementul subiectiv al infracțiunii (intenția), distingând astfel un terorism de drept comun și un terorism social. Prin terorism de drept comun s-ar înțelege acele infracțiuni care cad sub incidența legii penale, agravată însă de metode de execuție prin teroare. De regulă, acest gen de infracțiuni au ca obiect un interes personal ca de exemplu: obținerea unei sume de bani, încercări de șantaj, taxele de protecție, practicile gangsteriale (Mafia, sub toate aspectele ei) ori ale bandelor de tâlhari.

În schimb, terorismul social ar fi acea formă de infracțiune care urmărește impunerea unei ideologii sau doctrine sociale, economice ori distrugerea unei orânduiri sociale. Terorismul reprezintă, în esență, un pericol social deosebit de grav pentru structura, coeziunea socială și securitatea indivizilor și a statelor.

Așa cum îl cunoaștem astăzi – mai bine organizat, cu cei care îl practică mai bine educați și pregătiți, având la dispoziție rețele de case conspirative și structuri secrete proprii, care să le asigure identități false, mijloace de transport, informații, arme și o gamă variată de legături și contacte sigure în străinătate – terorismul a apărut abia după terminarea celui de al doilea război mondial 116.

116 Wilhelm von Angeldorf, Secolul XX – secol al minciunii dirijate, Editura Samizdat, 2000, p. 209.

Sprijinitorul principal al terorismului modern a fost Uniunea Sovietică. Abia după prăbușirea „imperului roșu” condus de la Kremlin, a devenit mai bine cunoscut câți bani și cât efort au investit comuniștii sovietici pentru pregătirea teroriștilor profesioniști. Sovieticii au conceput tehnici eficiente de producere a voluntarilor, apoi de îndoctrinare și pregătire a lor. Sprijinul sovietic pentru terorismul internațional a fost considerat de către liderii de la Moscova doar „o altă tactică a războiului rece” 117.

117 Wilhelm von Angeldorf, Secolul XX – secol al minciunii dirijate, Editura Samizdat, 2000, p. 209

Totuși, în ciuda zecilor de mii de teroriști care au fost antrenați și echipați în perioada războiului rece, doar o mică parte a acestora a intrat în acțiune. Fiecare act terorist de succes a avut efectul dorit, adică de a îngrozi mulți oameni doar la gândul posibilității de repetare în viitor a unor asemenea acte politice de cruzime. Iată de ce, combaterea fenomenului terorist a devenit o problemă de maximă importanță pentru țările țintă. Combaterea terorismului implică două tipuri de acțiuni:

- Antiteroriste (măsuri defensive) și
- Contrateroriste (măsuri ofensive).

Antiterorismul este definit ca un ansamblu al măsurilor defensive folosite pentru reducerea vulnerabilității indivizilor sau proprietății la atacurile teroriste, cu o implicare minimă a forțelor militare locale.

Contraterorismul reprezintă ansamblul măsurilor ofensive luate pentru a preveni, opri și a da lovituri terorismului 118.

118 Serviciul Român de Informații, Manual de pregătire pe profil antiterorist, București, 1999, p. 18

O activitate bine organizată de informații și contrainformații, dublată de eficiența muncii polițienești în țările ce au constituit ținta atacurilor teroriste au fost cele mai la îndemână mijloace de apărare și capturare a teroriștilor.

Majoritatea specialiștilor consideră că din punct de vedere al relațiilor cu publicul, măsurile antiteroriste au fost și sunt greu de susținut. Statele țintă nu pot arăta ceea ce fac pentru combaterea terorismului, întrucât teroriștii ar vedea ce trebuie să evite când se strecoară în țările vizate și își desfășoară actele teroriste.

Dar războiul împotriva teroriștilor se consumă în cea mai mare parte în umbră, unde se mușamalizează o mulțime de afaceri care nu sunt scoase niciodată la lumină. Ceea ce se vede la televizor, se aude la radio sau se citește în media scrisă despre actele teroriste este doar o mică parte a tranzacțiilor care se fac în acest domeniu.

Și toate acestea pentru că terorismul secolului XX a folosit la maximum propaganda și mijloacele de informare în masă. Chiar și eșecurile actelor teroriste au fost mediatizate excesiv pentru a putea fi apoi caracterizate ca niște lovituri eroice împotriva inamicului de către „martirii” cauzei respective.

Practic, fără mass-media efectul terorismului asupra mentalului colectiv e aproape nul. Recrudescența terorismului internațional a determinat Adunarea Generală a ONU să adopte la a 2114-a ședință plenară, din 18 octombrie 1972, Rezoluția nr. 3034, intitulată „Măsuri vizând prevenirea terorismului internațional care pune în pericol sau nimicește vieți omenești nevinovate ori compromite libertățile fundamentale ale omului”.

Acest document are în centrul atenției studierea cauzelor subiacente ale formelor terorismului și actelor de violență ce își au originea în decepții, subjugare ori disperare și care îndeamnă anumite persoane să sacrifice vieți omenești, inclusiv a lor, pentru a încerca să aducă comunității schimbări radicale.

Necesitatea creșterii rolului ONU în direcția reprimării terorismului a fost continuată și prin rezoluțiile 3166, din 14 decembrie 1973 și 31/102, din 15 decembrie 1976. La 13 decembrie 1979, prin Rezoluția nr. 34/819, Adunarea Generală a ONU a recomandat statelor membre semnarea „Convenției internaționale împotriva luării de ostateci”.

Structuri și acțiuni premergătoare înființării USLA.

România modernă și contemporană s-a confruntat cu toate tipurile de terorism. Seria atentatelor a început cu asasinarea, la 8 iunie 1862, a primului ministru conservator, Barbu Catargiu 119, continuând cu acel „misterios”

atentat (8 decembrie 1909) în urma căruia primul ministru liberal Ion I. C. Brătianu a scăpat doar cu răni ușoare, deși s-au tras asupra lui trei focuri de revolver 120.

119 Valeriu Stan, Enigma unui atentat: moartea lui Barbu Catargiu, în „Magazin istoric”, nr. 2 (35), februarie, 1970, p. 46-51; Alex Mihai Stoenescu, Istoria loviturilor de stat în România 1821-1999, vol. 1, Revoluție și francmasonerie, Editura Rao, București, 2000, p. 168-205).

120 Constantin Panciu, Nicolae Petrescu, Pretext pentru o lege antimuncitorească. Atentatul împotriva lui I. I. C. Brătianu, În „Magazin istoric”, nr. 3 (34), martie 1969, p. 53-56).

În perioada interbelică, terorismul ideologic a produs numeroase victime, opinia publică fiind realmente traumatizată:

— „bomba de la Senat”, 8 decembrie 1920, plasată de anarhistul comunist Max Golstein, a produs trei victime (episcopul Radu al Oradei, Dimitrie Greceanu, ministrul lucrărilor publice și senatorul Spirescu)¹²¹;

121 Constantin Argetoianu, Lupta contra comunismului, prezentare și note de Ion Ardeleanu, în „Arhivele Totalitarismului”, an II, nr. 1-2/1994, p. 122-128

— Asasinarea prefectului de Iași, Constantin Manciu, la 24 octombrie 1924, de către Corneliu Zelea Codreanu, viitor căpitan al legionarismului arhanghelist¹²²;

122 Ioan Scurtu, Cazul Manciu. Pedepsă meritată sau act criminal? În „Arhivele Totalitarismului”, an II, nr. 1-2/1994, p. 135-152; Ioan Scurtu, Cristian Troncotă, Procesul lui Corneliu Zelea Codreanu 1925. Implicații asupra vieții politice românești, în „Arhivele Totalitarismului”, nr. 3/1994, p. 134-148).

— Asasinarea primului ministru I. G. Duca, la 29 decembrie 1933, de către „triumvirii” legionari;

— Mihai Stelescu – un disident al Mișcării legionare – ciuruit de 200 de gloanțe, după care a fost tăiat în bucăți cu securea, la 16 iulie 1936, în Spitalul Brâncovenesc, de către „decemvirii” legionari conduși de Caratânase¹²³;

123 Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, Istoria românilor în secolul XX (1918-1948), Editura Paideia, București, 1999, p. 315; vezi și Dinu Moraru, Istorie scrisă, istorie trăită. Convorbire cu dl Alexandru Serafim, în „Lumea magazin” nr. 8/2001, p. 46-48).

— Asasinarea primului ministru Armand Călinescu, la 21 septembrie 1939, de echipa legionarilor condusă de Miți Dumitrescu¹²⁴.

124 Vezi mai recent Nicu Crăcea, Dezvăluiri legionare, Editura Fundației „Buna Vestire”, București, 1995, p. 268).

Dar au fost și evenimente ce pot fi trecute în categoria terorismului social, sau de stat cum îl denumesc alții, în esență atentate politice produse cu implicarea instituțiilor statului pentru apărarea regimului, ca de exemplu:

— Asasinarea lui Corneliu Zelea Codreanu, a „triumvirilor” și „decemvirilor”, la 29 noiembrie 1938, de către un pluton de jandarmi, în timp ce erau transportați de la închisoarea Râmnicu Sărat la Jilava;

— Măsurile punitive ordonate de regele Carol al II-lea ca replică la asasinarea lui Armand Călinescu, în urma cărora au căzut victime câteva mii de legionari, arestați și împușcași fără judecată, în toamna anului 1939 125.

125 Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, op. Cit., p. 355).

Și seria a continuat cu odioasele asasinate de la Jilava, Snagov și Streșnicul, în noaptea de 26-27 noiembrie 1940, care au făcut 64 de victime în rândul unor foști înalți demnitari, printre care doi foști prim-miniștri (Nicolae Iorga și Constantin Argeșeanu).

Iată deci că teroarea socială inaugurată de regimul comunist, imediat după instituționalizare și în care instituția Securității a jucat un rol determinant în anii '50 126, nu a venit pe un teren gol.

126 Vezi pe larg Cristian Troncotă, Practici și mentalități în activitatea aparatului de Securitate din România 1948-1965, (I), în „Arhivele Totalitarismului”, an VII, nr. 24-25, 3-4/1999, p. 72-89, (II), nr. 1-2/2000, p. 65-86.)

În ceea ce privește terorsimul internațional, mai puțin cunoscut în istoriografie, și asupra căruia vom insista în rândurile ce urmează, și-a făcut simțită prezența în România, abia la sfârșitul anilor '60. După 1968, s-au înregistrat o serie de evenimente ce se încadrează în legislația internațională ca acte teroriste, dar până la începutul anilor '80 fenomenul a putut fi, în general, prevenit și stăpânit.

O dată cu înăsprirea sistemului dictatorial de conducere, a exacerbării cultului personalității secretarului general al partidului și al accentuării crizei social-economice și politice s-a produs și o amplificare a acțiunilor teroriste și diversioniste din partea cetățenilor români, finalizate cu consecințe uneori tragice pentru cei implicați.

Securitatea regimului comunist din România, și-a creat o unitate specială de luptă antiteroristă (USLA) abia în decembrie 1977.

Un prim nucleu de profil s-a constituit mai întâi în cadrul Direcției a III-a (Contraspionaj), în anii 1969-1970, ca urmare a deselor conflicte care se produceau între grupurile de arabi, aflați la studii în România, iar terorismul pe plan internațional inițiasse deja acțiuni foarte periculoase.

Studentii străini aduseseră în România conflicte politice și religioase din țările Orientului Apropiat.

„În campusurile universitare – mărturisește generalul (r) Neagu-Cosma – dar și în localurile publice, în fața reprezentanțelor diplomatice, se iscau ca din senin manifestări zgomotoase care, în orice moment degenerau și puteau fi scăpate de sub control” 127.

127 Gral. Div. (r) Neagu Cosma, Securitatea. Poliția politică. Dosare. Informatori, București, 1998, p. 106).

Așa s-au produs mai multe evenimente cu caracter terorist care au premers înființării USLA. Sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70 a fost o perioadă în care palestinienii, pe de o parte, și israelienii pe de altă parte, își declaraseră un război total și fără granițe, unii împotriva celorlalți, în care acțiunile teroriste au predominat. Prin astfel de acte, comise fără discernământ,

le-au căzut victime persoane nevinovate (copii, femei, bătrâni) care au îndoliat întreaga Europă.

Rețeaua informativă a Direcției de contraspionaj reușise să-și infiltreze câțiva agenți în rândurile palestinienilor, aflați ca studenți în România. S-a reușit depistarea a două comandouri palestinieni care intenționau să-l răpească sau să-l asasineze pe ambasadorul Israelului acreditat la București.

Acțiunea teroristă s-a datorat faptului că ambasadorul fusese „condamnat la moarte” de un tribunal al „Mișcării Palestiniene de Eliberare”, acuzat de atrocități împotriva poporului palestinian, în războiul de șase zile, când acesta se afla în armată cu gradul de general.

Planul era diabolic, ambele comandouri trebuiau să acționeze concomitent. Unul ocupa în forță Ambasada Israelului, sechestrând persoanele din interior, iar al doilea ocupa o instituție guvernamentală românească, luând ca ostateci persoanele aflate acolo. Urmau apoi să-și prezinte pretențiile părții române: „punerea la dispoziție a unui avion cu doi piloți și rezervoarele pline, precum și a unui autobuz care să-i transporte pe membrii comandourilor și pe ostatecii de la ambasadă la aeroport”.

În cazul unui refuz, membrii comandourilor s-ar fi sinucis, nu înainte de a-i lichida fizic pe toți ostatecii. Era, prin urmare, o acțiune de sacrificiu (de tip kamikadze) sau după o terminologie mai recentă, o acțiune de terorism sinucigaș¹²⁸.

128 Vezi pe larg Miruna Munteanu, Fanaticii ieșiți din tipare, în „Dosare ultrasecrete”, 22 septembrie 2001, p. 4

Membrii comandourilor executaseră deja recunoașterea, introduseseră armamentul în România, pe care-l depozitaseră într-o cameră de hotel din București. Ofițeri de securitate români, aparținând structurilor centrale de contraspionaj cu responsabilități în acest caz, i-au supravegheat permanent pe membrii primului comando, membrii celui de-al doilea neputând fi depistați.

Interesant că „Planul de măsuri” aprobat de conducerea Securității, pentru contracararea acestei acțiuni teroriste, s-a întocmit pe baza principiului „evitării oricărui risc”.

Din studiul documentelor aflate în dosarul operativ rezultă că, profitând de un moment favorabil, în care camera de hotel era „goală”, ofițerii de securitate au efectuat o pătrundere secretă, iar specialiștii serviciului tehnic au acționat cu rapiditate, pentru scoaterea din funcțiune a armamentului.

Percutoarele de la arme au fost piliate, iar cuiele percutoarelor de la grenade au fost scoase. Armamentul a fost reintrodus în ascunzătoare fără a se lăsa urme care să dea de bănuț.

Apoi a fost pus în aplicare un plan de arestare. Planul s-a bazat pe atragerea în capcană a teroriștilor. Pietrele pavajului străzii Burghеле – unde se afla Ambasada Israelului la București – au fost scoase cu un greder, sub pretextul „reparației capitale”. Operațiunea a fost făcută sub egida Primăriei Capitalei, la sugestia organelor de securitate.

Se dețineau informații certe că membrii comandoului palestinian își propuseseră să vină cu un taxi până în fața Ambasadei, din care, coborând în viteză, să lichideze paza milițienească, aflată la intrare și apoi sub amenințarea

armelor să forțeze intrarea în clădire. Prin începerea „lucrărilor de reparație capitală a străzii”, comandoul nu a mai putut intra în forță în Ambasadă, taxiul rămânând la distanță, la capătul străzii, timp suficient pentru forțele de intervenție de a efectua arestările.

După arestare și anchetă, membrii comandoului palestinian nu au fost trimiși în fața justiției, ci obligați să părăsească țara. Li s-a pus totuși în vedere să transmită șefilor că „Securitatea din România nu permite ca teritoriul țării să devină câmp de confruntare între palestinieni și israelieni”.

S-a procedat în felul acesta, întrucât șeful statului român, Nicolae Ceaușescu, atrăsese atenția organelor de securitate ca relațiile cu lumea arabă, să fie protejate, dar nici să nu se permită a se aduce atingere, în România, intereselor Israelului.

România a fost prima țară socialistă care a recunoscut statul Israel (la 11 iunie 1948) și avea relații la nivel de ambasadă (din 17 august 1969) 129.

129 Relații internaționale postbelice, 1945-1964, Cronologie diplomatică, Editura politică, București, 1983, p. 79; Politica externă a României. Dicționar cronologic, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1986, p.286.

S-a prevenit astfel nu numai un atac terorist, ci și îmbunătățirea relațiilor între israelieni și palestinieni.

Evenimentul a avut și o consecință directă asupra organelor de securitate, și anume, Direcția de contraspionaj și-a înființat un prim compartiment antiterorist, cu un nucleu de ofițeri specializați. Cadrele acestui compartiment au fost încă de la început într-o alertă continuă și pregătite să intervină în cazul unei informații sigure ori în situația producerii unui act terorist. Era sprijinit de un Batalion de intervenție format din trupele de securitate, care fusese înființat în 1964.

Batalionul special de intervenție se remarcase și el mai întâi în toamna anului 1965, când din Penitenciarul Oradea evadaseră doi deținuți. Alarmarea Batalionului de securitate s-a făcut la un interval destul de mare de la evadare, întrucât cei de la Penitenciarul Oradea au sperat că vor putea face față singuri.

După intrarea în dispozitiv a Batalionului, s-au adoptat măsuri corespunzătoare, fapt pentru care cei doi evadați au fost imediat capturați. În anii următori, când terorismul internațional s-a intensificat, în România, conducerea Ministerului de Interne a luat măsura ca în cadrul Comandamentului Trupelor de Securitate să se stabilească pentru fiecare județ, câte o subunitate, un pluton ori o companie destinată prevenirii și combaterii oricăror acte cu caracter terorist.

Ofițerii și subofițerii acestor subunități executau o pregătire specială și erau destinate neutralizării ori lichidării acțiunilor teroriste, sau interveneau pentru întărirea pazei și apărării unor obiective. Ele erau subordonate compartimentelor „Arta” din cadrul Inspectoratelor Județene de Securitate 130.

130 Vezi pe larg la Teodor Filip, Secretele USLA, Editura Obiectiv, Craiova, 1999, p.66.

Un alt eveniment s-a produs în ziua de 5 mai 1972, în a doua zi a vizitei oficiale a primului ministru israelian, Golda Meir, la București. Seara, înaltul oaspete, trebuia să participe la o slujbă religioasă (la Templul Coral). Conform

protocolului stabilit, deplasarea se făcea pe jos, fapt pentru care se luaseră măsuri de securitate specifice.

Înainte de a se începe deplasarea, Direcția de Informații Externe (DIE) a primit o telegramă de la Beirut, prin care autoritățile românești erau avertizate că patru arabi plecaseră deja din Cairo cu destinația București, în scopul de a produce un asasinat terorist asupra premierului Golda Meir.

În astfel de condiții operative nu mai era timp de alte măsuri suplimentare. Drept consecință, a fost alertat compartimentul antiterorist din Direcția de contraspionaj, precum și Batalionul special din trupele de securitate.

Prin măsuri specifice, în jurul orei 17.30, pe o stradă laterală din apropierea Templului Coral au fost arestați patru arabi. Toți erau înarmați cu pistoale mitralieră și grenade de mână. Acțiunea de intervenție a compartimentului de securitate antiterorist a fost atât de rapidă încât cei patru teroriști nu au apucat să-și folosească armamentul, rămânând pur și simplu fără reacție.

Cei patru teroriști au fost duși într-o casă de oaspeți a Guvernului și anchetati, iar când au servit cina au fost fotografiați în secret.

În ziua următoare, la bordul unei aeronave românești, au fost expulzați din țară. Ulterior, DIE l-a identificat pe cel care organizase această operațiune în persoana lui Abu Daoud, nimeni altul decât comandatul activ al atacului terorist asupra echipei olimpice israeliene la Olimpiada din München. Asasinarea premierului israelian fusese planificată așadar de către organizația Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei.

În 1974 s-a petrecut pe plan intern un eveniment care a necesitat, de asemenea, intervenția compartimentului specializat antiterorist. Din Penitenciarul Baia Mare au evadat șapte deținuți foarte periculoși, trei dintre ei reușind să sustragă și să îmbrace uniforme de miliție și să se înarmeze.

Evadații își aleseseră un moment prielnic, și anume perioada lăsării la vatră a unui contingent și încorporarea altuia din trupele de securitate. Alarma s-a dat la toate batalioanele de securitate din țară.

În prima zi, șase dintre evadați au fost prinși, iar după alte două zile și cel de-al șaptelea. Acesta din urmă cunoștea foarte bine zona, întrucât lucrase la un ocol silvic. Până la capturare toți comiseseă fapte antisociale destul de grave: „capturarea de autovehicule sub amenințarea armei, jaf cu mână armată, sechestrări de persoane”. Populația din zonă fusese efectiv terorizată, fapt pentru care a și dat un sprijin important unităților de intervenție.

În același an s-a produs și prima deturnare a unei aeronave românești, care făcea ruta Oradea-București, de către elemente protestatere față de regimul comunist din România¹³¹, ceea ce a dus la înființarea primei echipe pentru asigurarea securității pasagerilor și aeronavelor în zbor ori la escală de scurtă durată.

131 În 1992, cotidianul „Crișana” a prezentat în serial un interviu cu persoana care a organizat și condus acea deturnare).

Ulterior au fost asigurate prin măsuri antideturnare toate cursele interne și internaționale pe aeroporturi și s-a trecut la constituirea Serviciului Special

de Intervenții. Un alt eveniment s-a petrecut la 24 august 1975, când au intrat în România doi membri ai organizației teroriste „Bader Meinhof”, din R. F. Germania. Aceștia urmau să se întâlnească la București cu un terorist palestinian, cadru de conducere al organizației „Septembrie Negru”.

Informațiile obținute de structurile specializate de la un informator „voluntar” au dus la descoperirea, în pragul autoturismului cu care intraseră în România teroriștii germani, a unei importante cantități de arme, grenade, explozivi plastici, documente false și alte materiale. Grupul a fost scos din țară, iar persoanele implicate declarate indezirabile.

USLA și terorismul internațional.

Confruntată cu o asemenea situație operativă, la care se adăuga pericolul ca emisari ai unor organizații și grupări extremist-teroriste să racoleze cetățeni străini aflați temporar pe teritoriul României ori chiar cetățeni români pentru a participa la acțiuni îndreptate împotriva unor obiective și personalități, conducerea Securității a luat măsuri în consecință, care au vizat o problemă cu totul nouă, pentru munca organelor de securitate a regimului comunist din România, și anume protecția antiteroristă. Conform Ordinului ministrului de Interne nr. 04224 din iunie 1974 și nr. 00448 din 29 iunie 1974, a luat ființă U. M. 0625/R. P. (subordonată Direcției a III-a) „organ specializat, pe profil, destinat să asigure, prin forțe proprii și cu sprijinul unităților centrale și teritoriale ale Ministerului de Interne, organizarea, coordonarea și îndrumarea întregii activități de prevenire și combatere a terorismului”¹³².

¹³² Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 10241, vol 2 f. 18).

U. M. 0625/R. P. Avea următoarele atribuții principale: organizarea urmăririi informative asupra celor mai periculoase elemente teroriste care veneau pe teritoriul României, iar în cooperare cu unitățile centrale și teritoriale ale Ministerului de Interne participa la executarea supravegherii informative generale, în locurile și mediile vizate de elementele teroriste; identificarea, cu forțe proprii sau în cooperare, a elementelor suspecte de terorism intrate în România și aplicarea măsurilor de contracarare a planurilor ostile ale acestora; capturarea sau nimicirea elementelor teroriste în situații de atac armat direct asupra obiectivelor sau în alte locuri, ori de pătrundere prin forță sau pe altă cale a elementelor teroriste în obiectiv¹³³.

¹³³ Ibidem.

Prin Ordinul nr. 04353 din decembrie 1975, a luat ființă Detașamentul special de intervenție antiteroristă¹³⁴.

¹³⁴ Ibidem, f. 41

Prin Ordinul nr. 00650/1975, în teritoriu, măsurile adoptate pentru intensificarea activității de combatere a terorismului au dus la constituirea grupelor de intervenție formate din cadre de securitate și de miliție.

Comandamentul Trupelor de Securitate a stabilit pentru fiecare județ constituirea de subunități până la tăria unui pluton, care erau special instruite și dotate pentru a interveni la nevoie ori de a întări paza și apărarea unor obiective, precum și de a neutraliza și lichida acțiunile teroriste.

Prin Ordinul nr. 04553 din decembrie 1977, s-a înființat Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă (USLA).

Practic marea unitate centrală s-a format din ofițerii de la compartimentul antiterorist, desprins din Direcția a III-a (Contraspionaj) și din Batalionul de intervenție, desprins, la rândul lui, din Trupele de Securitate.

Primul șef al USLA a fost colonelul Ștefan Blaga, căruia i-a succedat la comandă, din 1986 și până în 1989, colonelul Ion Ardeleanu (nume de botez Moise Bula).

Acesta din urmă era un ofițer experimentat, fusese locțiitor la Direcția de contraspionaj, transferat apoi la DIE (U. M. 0544) în structura ultra-secretă „U” (care se ocupa de infiltrarea de agenți de spionaj în străinătate sub diferite legende). După unii memorialiști, transferarea colonelului Ion Ardeleanu la USLA, în 1986, ar trebui pusă în legătură cu deconspirarea rețelei de spionaj română din R. F. Germania¹³⁵.

135 Teodor Filip, op. Cit., p. 137).

USLA, al cărui efectiv de cadre nu a depășit niciodată 600, din care jumătate ofițeri iar cealaltă jumătate subofițeri¹³⁶, a fost dotată cu echipament specific activității antiteroriste cumpărat din R. F. Germania, iar la scurt timp a devenit o „unitate de elită a Securității”, organizată și instruită după modelul vest-german, celebrul „GSG-9” (Granzchutzgruppe – organizat la 26 septembrie 1972) ¹³⁷.

136 Vezi Șerban Săndulescu, Decembrie '89. Lovitura de stat a confiscat revoluția română, Omega Preș, București, 1998, p. 178).

137 Geoffrey D'Aumale, Jean-Pierre Faure, Guide de l'espionage et du contre-espionage. Histoire et technique, Paris, 1998, p. 121).

PRIMELE cadre ale USLA, pe lângă ofițerii de contraspionaj și cei din trupele de securitate au fost selecționați și ofițeri din Direcția I (Contrainformații interne – principala unitate cu atribuții de poliție politică – după restructurarea din 1965) și Securitatea Municipiului București, care se ocupau contrainformativ de problemele studențești.

În funcție de evoluția situației operative, efectivele USLA au sporit an de an. Interesant este și faptul că încă din primii ani după înființare, USLA a cooperat cu structuri similare din străinătate. După cum rezultă dintr-un raport olograf, în baza unui protocol încheiat între Departamentul Securității Statului și Securitatea Al Fatah din cadrul Organizației pentru Eliberarea Palestinei, cadre USLA au fost pregătite de către instructori palestinieni, la Beirut.

Grupul de luptători USLA s-a deplasat în exterior pentru instruire, în perioada 1979-1980, sub conducerea colonelului Paul Firan, șeful de stat major al unității¹³⁸.

138 „România liberă”, 20 decembrie 2002, p. 1., vezi articolul Luptători uslași antrenați de Al Fatah, care publică în fotocopie Raportul întocmit de locotenent-colonelul Aurel Rogoian, fost șef de cabinet al generalului Iulian Vlad, în martie 1990.

În decembrie 1989, atribuțiile USLA fixate prin ordinele și instrucțiunile de lucru erau următoarele: „protecția ambasadelor și personalului diplomatic acreditat în România; protecția aeroporturilor și aeronavelor în timpul traficului; apărarea conducerii superioare de partid și de stat pe timpul

desfășurării unor manifestații de masă ori a unor deplasări în țară și străinătate” 139.

139 Arh. SRI, fond „d”, dosar nr. 10241, vol 2 f. 48).

De la formare și până în decembrie 1989, USLA a încheiat în numele guvernului României convenții cu 28 de state pentru asistența aeronavelor la sol din punct de vedere antiterorist. State precum China, R. F. Germania, Spania, Algeria, nu au dorit să încheie asemenea convenții, asumându-și răspunderea asigurării avioanelor, când acestea se aflau pe aeroporturile românești. Un memorialist din rândul foștilor ofițeri USLA, Teodor Filip, mărturisea public că „unitatea era recunoscută pe plan internațional pentru profesionalismul cadrelor sale” 140.

140 Teodor Filip, op. Cit. P. 45

Pe plan european USLA era cotate pe locul al treilea după Special Activity Squadron (prescurtat SAS – unitate de acțiune în cadrul Serviciilor de Securitate britanice) 141 și GSG-9 vest-german. (141 Geoffrey D'Aumale, Jean – Pierre Faure, op. Cit., p. 345).

USLA s-a remarcat atât prin Serviciul Special de Intervenție dar mai ales prin structurile sale informative în a căror activitate s-au folosit metode, mijloace și tehnici specifice contraspionajului.

Cu toate acestea, USLA s-a confruntat cu numeroase probleme, cea mai acută fiind dotarea cu echipament și mijloace, cu mult sub necesități față de ceea ce exista în acea perioadă în uzul altor unități similare din țările care s-au confruntat cu fenomenul terorist.

Un alt handicap a fost determinat de lipsa unei legislații care să protejeze din punct de vedere strict profesional luptătorii din subunitățile operative de intervenție.

Neajunsurile au fost compensate printr-un potențial informativ recrutat, bine instruit și dirijat în mediile de interes, iar fluxul informațional obținut a permis fundamentarea unor măsuri de prevenire eficientă. S-a reușit astfel să se dejoace multe din acțiunile pregătite pe teritoriul României sau să le contracareze pe cele iminente.

Interesante sunt relatările oferite mass-mediei postdecembriste de același Teodor Filip, fost ofițer uslaș: „Cei care erau încadrați în această unitate, îmbrăcaseră cămașa morții. Ne îndeplineam misiunile la limita dintre viață și moarte. Nu oricine putea face parte din această unitate. Angajații nu aveau nevoie de mulți mușchi, puțină minte. Trebuia să fie echilibrați psihic, să dea dovadă de fermitate, să ia hotărâri în fracțiuni de secundă, să dovedească un spirit de caramaderie ieșit din comun, cum de fapt se întâmplă în toate unitățile de acest profil din lume, să stăpânească la perfecție procedeele de luptă corp la corp și să fie trăgători de elită la nivel olimpic” 142.

142 Apud, G-ral. De divizie (r), Neagu Cosma, op. Cit., p. 111

Din cazuistica cu care s-au confruntat structurile specializate în combaterea terorismului sunt de interes câteva acțiuni mai deosebite, asupra cărora vom stăruii în continuare.

În anul 1976 au fost neutralizate și contracarate acțiunile a 22 de străini cu preocupări de natură teroristă pe teritoriul României.

La 16 dintre ei li s-a întrerupt dreptul de ședere în țară, iar 6 au fost declarați indezirabili.

Un caz mai deosebit a fost acela al unui emisar palestinian, lider al organizației extremiste Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei, care veniseră în România pentru a racola adepți din rândul studenților palestinieni și pentru a pregăti acțiuni teroriste.

Din studiul documentelor de urmărire informativă a cazului rezultă că organizația viza ambasadele Egiptului, Iranului și Israelului, precum și pe unii diplomați ai acestor țări acreditați în România. Notele de filaj formulau concluzia că emisarul palestinian efecuasese personal recunoașterea și studiul Ambasadei Israelului din București. Mai mult, măsurile informativ-operative realizate conturau concluzia că organizația respectivă preconiza săvârșirea în Europa a cinci acțiuni teroriste, din care una era posibil să se desfășoare chiar pe teritoriul României, executantul fiind un membru al organizației ce urma să vină din Italia.

Toate acestea se petreceau pe un fond extrem de tensionat în relațiile internaționale din Orientul Apropiat, respectiv, încercări de a se organiza acțiuni turbulente și de dezordine la adresa Siriei, cu ocazia crizei libaneze și a vizitelor președintelui Hafez El Assad în România (26-28 iunie 1976), precum și împotriva Egiptului, SUA și Israelului, fiind vizate ambasadele și diplomații acestor țări.

Prin urmare, ofițerii care au instrumentat acest caz s-au considerat îndreptățiți să propună ca măsură preventivă de soluționare – ceea ce s-a și aprobat de către conducerea Ministerului de Interne și a Ministerului de Externe – „expulzarea din țară și declararea ca persoană indezirabilă a emisarului palestinian”.

În mai 1977, forțele de pază de la Ambasada Iordaniei din București au intervenit oportun, reușind să prevină o tentativă de asasinat și jaf organizată de doi cetățeni români împotriva ambasadorului acestei țări.

La 19 noiembrie 1979, Ambasada Egiptului din București a fost ocupată prin forță de studenți irakieni aflați la studii în universitățile din România. Clădirea Ambasadei se afla pe colțul intersecției Bulevardului Dacia cu Strada Polonă. Sistemul de securitate al perimetrului Ambasadei nu permitea să staționeze aici nici o mașină.

Studenții irakieni, studiaseră foarte bine sistemul de pază, iar soluția la care au recurs s-a dovedit eficientă. La un moment dat, unul dintre autobuzele care circulau pe Bulevardul Dacia a frânat brusc în fața Ambasadei, șoferul fiind forțat să oprească. Din el au coborât zeci de studenți irakieni, care, în câteva secunde, au escaladat gardul dinspre bulevard și au pătruns cu forța în interior.

Lor li s-au alăturat alți studenți veniți pe jos din dreptul hotelului Dorobanți.

Totul a fost bine sincronizat. Alertat imediat, Serviciul Special de Intervenții al USLA a sosit imediat cu două echipaje la locul evenimentului. Studenții irakieni erau în număr de 100.

În câteva minute au fost arestați. Nu s-au produs victime. De altfel, nu s-a tras decât un singur foc de armă, și acela de către un milițian asupra unui luptător uslaș care era cam brunet și confundat probabil cu studenții irakieni. Incidentul nu s-a soldat decât cu o rană ușoară pe antebrațul uslașului.

În urma acestei acțiuni, USLA a primit mulțumiri oficiale din partea statului egiptean. La analiza acestui caz, conducerea DSS, deși s-a declarat mulțumită cu reușita intervenției rapide, totuși a atras atenția asupra lipsei de informații, foarte greu de explicat, avându-se în vedere numărul mare de studenți participanți și potențialul informativ de care dispunea USLA în acel moment.

A fost și motivul pentru care în anii următori s-au luat măsuri mult mai stricte de verificare și supraveghere a studenților străini pretabili la inițierea unor astfel de acțiuni, care puteau duce la deteriorarea relațiilor României pe plan internațional.

Evenimentul a avut urmări foarte importante și pentru evoluția structurilor specializate în combaterea terorismului, demonstrând necesitatea constituirii unor forțe de intervenție specializate, care să fie în măsură ca, în cel mai scurt timp, să reinstaureze situația normală în obiectivele atacate.

În consecință, au fost adoptate următoarele măsuri organizatorice:

— Constituirea în București a detașamentului special de intervenție antiteroristă, subordonat U. M. 0625/R. P.;

— Întărirea Unității Speciale de Apărare Antiteroristă, care grupa acum toate forțele – de miliție și trupe de securitate – destinate activității de pază și apărare a obiectivelor vizate de teroriști, acestea fiind puse sub comandă unică fapt ce permitea dotarea și instruirea lor unitară; constituirea grupei de intervenție medicală, subordonată Comandamentului „Arta”, format din personal de specialitate din Ministerul de Interne¹⁴³.

¹⁴³ Serviciul Român de Informații, Cartea Albă a Securității, vol. IV, perioada 1968-1978, București, 1997, p. 72-73).

Până la desființarea ei, în decembrie 1989, USLA s-a mai confruntat și cu alte evenimente care au avut însă un deznodământ tragic. Unul dintre ele s-a petrecut la 4 decembrie 1984, în jurul orei 8.10 în parcare hotelului București, din Capitală, când studentul palestinian Ahmad Mohammed Ali Al-Hersh l-a ucis prin împușcare, cu un pistol cu amortizor¹⁴⁴, pe diplomatul iordanian Azmi Said Al-Mufti.

¹⁴⁴ Kirk B. Ogden, Teroriștii mileniului III. America – 11 septembrie 2001. Ipoteze. Analize. Explicații, Editura Bogdan, 2002, p. 216).

După atentat, Hersh a fugit spre starda Lutherană pentru a-și pierde urma, dar a fost ajuns de un echipaj al Ministerului de Interne, aflat în patrulare prin zonă. Era ora când pe Calea Victoriei trecea șeful statului spre clădirea Comitetului Central. După imobilizare și dezarmare, teroristul a fost dus la locul faptei, apoi arestat.

Investigațiile întreprinse ulterior de ofițerii USLA au dus la concluzia că Al-Hersh era membru al Organizației Al Fatah care, sprijinită de către Siria, declarase război Iordaniei. Ofițerii români au mai descoperit că un alt membru

al Organizației Abu Nidal din România, Mustafa Said Hasan Al-Khardali, îi furnizase lui Al-Hersh arma crimei și muniția¹⁴⁵.

145 „Ziua”, 15 februarie 2002, p. 11

La procesul care i s-a intentat, în aprilie 1985, teroristul a declarat că a încercat să dea un avertisment țărilor considerate de organizația sa ca fiind dușmane ale poporului palestinian, accentuând că organizația din care făcea parte i-a atras atenția să nu producă victime printre cetățenii români.

Prin sentința Tribunalului Militar București, din 20 aprilie 1985, Al-Hersh a fost condamnat la moarte, dar la recurs, Secția Penală a Tribunalului Suprem a modificat pedeapsa în 20 de ani închisoare. Ulterior, cu aprobarea lui Nicolae Ceaușescu, și-a plătit cauțiunea și a fost expulzat din România.

Între anii 1984 și 1985, pe malurile râului Dâmbovița care străbate de la Est spre vest Bucureștiul, dar și în diferite parcuri din Capitală, au fost descoperite containere care conțineau cantități importante de explozibil, mitraliere, pistoale și stații de emisie-recepție de proveniență străină¹⁴⁶.

146 Kirk B. Ogden, op. Cit., p. 216-217

Alt caz cu urmări tragice s-a petrecut la 26 mai 1985. Prin mijloace informative, USLA a aflat de existența unei bombe plasată sub mașina unui diplomat al Ambasadei Iordaniei la București, parcată în fața căminelor studentești din Grozăvești.

La fața locului s-au deplasat generalul Iulian Vlad, prim-adjunct al șefului DSS, împreună cu doi ingineri geniști, specialiști în dezamorsări. Pentru a nu se pune în pericol viața unor persoane din zonă, uslașii ajutați de organele de miliție, au luat măsurile specifice unei asemenea situații: „devierea circulației auto și pietonale și evacuarea cetățenilor din imobilele apropiate”.

Cei doi specialiști, locotenent-colonel Alecsandru Donner și căpitan inginer Ion Vidrean au trecut la examinarea autoturismului. Studiind bomba fără să o atingă, cei doi au constatat că se află în fața unui dispozitiv sofisticat, cu două măsuri de siguranță de dezamorsare, executată și amplasată de un profesionist.

Prin ordinul nesăbuit al conducerii DSS, mai precis al lui Tudor Postelnicu, cei doi ofițeri USLA s-au văzut obligați să-și asume riscul de a dezamorsa „mașina infernală”, deși nu dispuneau de suportul tehnic necesar.

Supunându-se ordinului au riscat imens, întrucât au fost nevoiți să improvizeze un dispozitiv care s-a dovedit în cele din urmă ineficient, și au pierdut. Bomba a explodat, iar corpurile lor au fost pur și simplu spulberate. Căpitanul inginer a lăsat în urmă un copil minor și o soție îndurerată, iar ofițerul superior a intrat în eternitate cu doar șase luni înainte de pensionare.

Atentatul cu bombă fusese inițiat de ramura din România a organizației Frații Musulmani și a implicat patru membri ai acesteia:

Hassan Adil Al-Ali și Tarek Awad – ambii cetățeni irakieni – Haytham Rahnuch (alias „Doctorul”), cetățean sirian și Ibrahim Ali Ahmed Dawood, cetățean iordanian. Cei patru plănuiseră să asasineze cetățeni sirieni pe care i-au identificat drept „dușmani ai „Fraților Musulmani”¹⁴⁷.

147 „Ziua”, 15 februarie 2002, p. 11).

O acțiune interesantă a USLA (compartimentul care efectua controlul antiterorist și antideturnare la aeroportul Otopeni) s-a petrecut în ziua de 24 decembrie 1986.

Trei arabi, posesori de pașapoarte libaneze, erau în tranzit spre Orientul Apropiat. Aveau asupra lor, în bagajele de mână, câteva sticle de băutură, whisky și vermut.

La controlul de rutină cu raze X, aparatele arătau că în una din sticle se află un obiect metalic asemănător cu un pistol. Imediat au intervenit luptătorii antitero care i-au reținut pe libanezi și au stabilit că în sticle se aflau trei pistoale de calibru 6,35 mm și muniția aferentă (34 cartușe). Sticlele care păreau intacte și chiar cu dopurile sigilate, fuseseră decupate la fund și apoi lipite la loc cu adeziv special, după ce în interior se introduseseră armele¹⁴⁸.

148 Kirk B. Ogden, op. Cit, p. 217).

Din cercetările efectuate ulterior, de o echipă operativă condusă de locotenent-colonelul Gheorghe Trosca, s-a constatat că cei trei libanezi nu mai fuseseră niciodată în România, dar se aflau în legătură cu un alt grup de teroriști suicidari, care, la trei zile după incidentul de la București, a atacat un avion, în Orientul Apropiat și, neavând sprijinul celor trei cu pistoale reținute de autoritățile românești pe aeroportul Otopeni, și-au detonat grenadele lipite de corp, murind odată cu pasagerii.

Acest aspect a fost recunoscut, ulterior, în sensul că „le părea extrem de rău că nu s-au aflat în avionul detonat și că nu au ajuns în paradis, așa cum le-a poruncit Allah”.

În timpul anchetei, cei trei teroriști reținuți la București au refuzat în primele trei zile, până la atentat, să coopereze, silind ofițerii români să caute cu disperare explicații și eventuale probe în alte părți. Un singur element a atras atenția, și anume, obstinția cu care cei trei se interesau în ce zi se află și cât este ceasul. Exact după trei zile, ca la un semn, au început să vorbească și atunci s-a avut și explicația.

Acte teroriste contra regimului comunist.

Din 1976 s-au înmulțit preocupările unor cetățeni români de a pleca ilegal în străinătate, prin săvârșirea de acțiuni cu caracter terorist: piraterie aeriană, răpirea unor personalități românești sau străine, luarea de ostateci, atacuri armate, trecerea în forță a frontierei de stat etc.

Semnificativ în acest sens a fost grupul „Arcașul”, format din patru persoane, care, în vederea plecării ilegale din țară, intenționau să procure armament, fie de la militari în termen – pe care urmau să-i convingă să-l sustragă din depozitele unităților în care își satisfăceau stagiul militar – fie prin atacarea unor posturi de miliție din jurul Capitalei, scop în care efectuaseră recunoașteri în teren. Dosarul de urmărire informativă a celor patru persoane implicate în acest caz a fost finalizat prin măsura preventivă de „avertizare”.

Un caz asemănător s-a petrecut în februarie 1977, când șase tineri din municipiul Cluj-Napoca au plănuit să deturneze cursa Tarom de pe ruta directă cu Bucureștiul.

Intenția lor era de a acționa asupra personalului navigant al aeronavei cu arme albe, ceea ce nu s-a finalizat datorită „unor perturbații atmosferice din

timpul zborului”, dar și a unor „neînțelegeri intervenite între membrii grupului respectiv” de care, se pare că nu fuseseră străine structurile de securitate speciale care au instrumentat acest caz.

La 23 august 1981 s-a petrecut așa numita acțiune „Autobuzul”, în realitate un eveniment terorist provocat de trei persoane: Andrei Drăgănescu și Viorel Butincu – de profesie zidari, dar infractori recidiviști – cărora li s-a alăturat un student, Mircea Emil Munteanu¹⁴⁹.

¹⁴⁹ Acest caz a fost extrem de mediatizat în presa română postdecembristă, vezi mai recent un interesant punct de vedere la Mihai Pelin, Duminica neagră de la Timișoara, în „Independent”, Sâmbătă-Duminică 5-6 mai 2001, p. 5).

Cei trei au spart postul de Miliție din localitatea Pui, județul Timiș, de unde au sustras armament și muniție, după care au sechestrat pasagerii unei curse de autobuz pe care i-au transformat în ostateci. Apoi au negociat cu autoritățile, solicitând un elicopter de „Crucea Roșie” și suma de 30 000 de dolari pentru a pleca în Occident.

În zonă au fost deplasate forțe de intervenție antiteroriste (30 de luptători de la Timișoara), care au făcut un blocaj cu ABI-uri (automobile ușor blindate pentru intervenții operative) pe șosea pentru a nu permite intrarea în oraș. Negocierile nu au dat rezultate.

Teroriștii au împușcat un ostatec, apoi s-a declanșat un violent schimb de focuri soldat cu 6 morți și 17 grav răniți.

Deși teroriștii au fost capturați, Tudor Postelnicu, șeful DSS, a dat ordin ca aceștia să fie împușcați. După '90, cei din conducerea fostului DSS în frunte cu Tudor Postelnicu, care s-au implicat în acest caz, au fost trimiși în judecată și condamnați la 17 ani închisoare pentru „crimă cu premeditare”.

În 1982, USLA a reușit să deçoace tentativa de deturnare a navei fluviale „Mehedinți”.

Spre deosebire de acțiunea „Autobuzul”, acest caz a fost rezolvat fără intervenția grupelor operative „Arta”, ci doar prin măsuri informative inteligent concepute și coordonate, ceea ce a evidențiat un profesionalism de bună calitate.

Prin rețeaua informativă a fost depistat un grup format din mai mulți tineri, care plănuiseră deturnarea navei „Mehedinți” în scopul trecerii ilegale a frontierei în Iugoslavia, cu gândul de a ajunge ulterior în Occident.

Prin măsuri combinate, USLA a reușit să infiltreze un tânăr ofițer în acest grup, situația fiind luată sub control, iar în cele din urmă făptașii au fost prinși în flagrant.

Percheziția efectuată asupra grupului a scos la iveală numeroase mijloace de luptă improvizate pe care membrii grupului intenționau să le folosească în deturnarea navei, precum și importante sume de bani.

Comandantul grupului a fost înaintat instanței de judecată și condamnat la doi ani și jumătate închisoare pentru săvârșirea infracțiunii de „asociere la trecerea frauduloasă a frontierei”.

O tentativă de deturnare s-a petrecut în toamna anului 1983 asupra aeronavei care făcea cursa București-Caransebeș și retur. Cazul, cu accentele

sale dramatice, dar și cu umorul lui, este demn de o tragi-comedie siropoasă, fiind descris pe larg de locotenent-colonelul (r) Teodor Filip în lucrarea sa memorialistică¹⁵⁰.

150 Teodor Filip, op. Cit., p. 134).

Pe scurt, evenimentul s-a petrecut în felul următor. Zborul aeronavei se desfășura în liniște, până în momentul când un tânăr pasager a înmănat stewardesei un bilet, rugând-o să-l predea comandantului aeronavei, fiind vorba despre o problemă urgentă. Însoțitoarea de bord s-a conformat și, peste câteva zeci de secunde, atât piloții cât și „șoimii” știau ce conține respectivul bilet.

Pasagerul în cauză cerea imperativ deturnarea avionului și aterizarea lui într-un oraș din Occident, în caz de nesupunere, amenințând cu aruncarea în aer a aeronavei. În acest scop – se preciza în bilet – pasagerul avea asupra lui o puternică încărcătură explozivă, iar în mână ținea declanșatorul.

„Șoimii” observaseră imediat că autorul biletului avea la picioare o sacoșă destul de voluminoasă, iar în mână ținea un mic obiect în formă de pix, cu degetul mare pus pe butonul acestuia.

Într-o astfel de situație, soluții nu prea sunt în afara celor impuse de atentatori. Venind din spate, unul dintre „șoimi” s-a aruncat asupra atentatorului, immobilizându-l cu grijă pentru a nu-i da posibilitatea să apese pe butonul care „ar fi declanșat explozia”.

Tentativa de deturnare a fost anihilată astfel cu rapiditate și deplin succes. Fără intervenția curajoasă a „șoimului”, piloții, pentru a nu risca viețile atâtor pasageri, aveau de gând să urmeze întocmai cerințele „teribilului terorist”. Numai că, în urma cercetărilor s-a constatat că declanșatorul în formă de pix era efectiv un pix, iar puternica încărcătură explozivă consta în două recipiente pline cu lichide inofensive.

În toamna anului 1983 s-a prevenit și prima, probabil și singura, tentativă de asasinat asupra lui Nicolae Ceaușescu. Grupul, constituit încă din 1981, era format dintr-un nucleu de intelectuali, profesori universitari din București, legați într-un fel s-au altul de Cluj: Tudor Bugnariu, primul primar al Clujului după 23 august 1944, fost decan al Facultății de Filosofie din Cluj, apoi profesor și adjunct al ministrului Învățământului; Mircea Stoica, șeful catedrei de Drept de la Academia de Științe Economice București, care predase și la Cluj (decedat ulterior în urma unei căderi de la etaj, consemnată ca sinucidere); Simion Pop, fost decan la Facultatea de Drept din Cluj.

Toți aceștia considerau că „suprimarea lui Ceaușescu era singura soluție de salvare”. Grupului i s-a alăturat apoi clujeanul Raul Volcinschi, fost deținut politic, Viorel Roventu, Petre Năstase și Nicolae Stanciu, ultimii trei de profesie șoferi.

În noaptea de 8 spre 9 septembrie 1983, cei trei tineri – Roventu, Năstase și Stanciu – au trecut la acțiune: au spart un post de Miliție mai izolat, din satul Osica de Sus, județul Olt. Au furat două pistoale mitralieră AKM cu pat rabatabil, 500 de cartușe și 8 încărcătoare.

Conspiratorii aflaseră că în ziua de 17 septembrie 1983, Ceaușescu urma să viziteze CAP-ul din comuna Gostinu, județul Giurgiu. Nicolae Stanciu, fiind

localnic cunoștea foarte bine zona, fapt pentru care au stabilit rapid locul ideal pentru atentat: o curbă de 90 de grade, între Braniștea și Gostinu.

Drumul fiind în pantă, coloana oficială era obligată să reducă viteza până la 30-40 km pe oră. Mai mult, pe o distanță de 100-200 de metri, era o ridicătură de pământ, înaltă de un metru și jumătate, care ar fi permis atentatorilor să domine dispozitivul de gardă al președintelui.

Spre disperarea atentatorilor evenimentul nu s-a mai putut produce, întrucât, alertată de dispariția armelor din Osica, conducerea Securității l-a sfătuit pe Ceaușescu să-și amâne vizita. În zilele următoare, până la 24 septembrie 1983, cei trei atentatori au fost prinși după o urmărire ca în filme, în care grupul operativ de intervenție al USLA a folosit mașinile blindate și elicopterele.

Prin sentința nr. 63, în dosarul 391/1983, a Tribunalului Militar Teritorial București, Viorel Roventu a fost condamnat la moarte.

Petre Năstase și Stanciu au primit 20 de ani închisoare pentru „furt calificat, tâlhărie și nerespectarea regimului armelor și muniției”.

După un an pedeapsa lui Roventu a fost comutată la 25 de ani temniță grea, iar patru ani mai târziu, în 1988, Decretul nr.11 i-a redus cinci ani din pedeapsă.

Interesant că la anchetă niciunul din cei trei atentatori nu a făcut referire la intenția de a-l asasina pe președinte și nici despre cei care s-au aflat în spatele lor, respectiv grupul de profesori universitari și legătura lor cu Raul Volcinschi „creierul tentativei de atentat”.

Acesta din urmă, absolvent a două facultăți – Academia de Înalte Studii Industriale și Comerciale și Dreptul, la București – era cunoscut „cu antecedente”. Între anii 1957-1964 fusese deținut politic, fiind cunoscută faimoasa sa tentativă de evadare din arestul Securității din Cluj, în mai 1957.

În confesiunile făcute publice¹⁵¹, Raul Volcinschi a menționat despre „înțelegerea” potrivit căreia „dacă vor fi prinși, atentatorii să spună că intenționau să spargă o agenție CEC”, și că făcuseră chiar un jurământ în acest sens.

¹⁵¹ „National” din 20 decembrie 2000, p. 3

Oricum, atentatorii nu i-au deconspirat pe bucureșteni, dar nici structurile informative specializate ale Securității nu au reușit să stabilească vreo legătură.

Dosarul de urmărire informativă instrumentat pentru acest caz conține o sumedenie de banalități – rude și prieteni verificați la sânge – dar nimic despre atentat. Nu excludem nici posibilitatea ca dosarul să fi fost „aranjat” înainte de a fi clasat în arhivă, având în vedere că un ordin al lui Tudor Postelnicu interzicea ca în dosarele de securitate să apară numele secretarului general al partidului ori ale membrilor familiei sale¹⁵².

¹⁵² Pentru a pune în practică un astfel de ordin, unii ofițeri nici nu se mai sinchiseau să rescrie documentele, ci pur și simplu acopereau cu cerneală ori tuș, numele „iubitului conducător”, iar alții și mai „inventivi”, îl decupau cu lama. Sunt multe dosare în Arhiva fostei Securități ce stau mărturie despre o asemenea practică. Munca fiind normată, probabil că nu mai aveau timp

pentru astfel de „mărunțișuri”. Cu timpul se obișnuiseră, așa încât, pentru a nu avea probleme la clasarea dosarelor în Arhivă, injuriile la adresa familiei prezidențiale ori a regimului au fost înlocuite cu o propoziție standard: „manifestări dușmănoase datorate unor nemulțumiri personale”.

În ziua de 16 ianuarie 1984, în timpul zborului, pe ruta Arad-București, doi tineri – Guguilă Doru George și Oancea Florin Daniel – au încercat deturnarea aeronavei TAROM, un AN-24, cu 7 membri ai echipajului și 46 pasageri la bord.

Cei doi atentatori s-au îmbarcat la bordul aeronavei pe aeroportul din Arad, având asupra lor un pistol artizanal mascat într-un fier de călcat și un dispozitiv exploziv confecționat dintr-un tub de spray. Planul deturnării, mărturisit de Doru George Guguilă, era așa: „Mă duceam la toaletă, simulând că îmi este rău. Stewardeza venea după mine. Când ieșeam din toaletă, urma să o immobilizez și să o ameninț cu pistolul. Apoi aș fi intrat în cabina piloților și aș fi preluat controlul avionului. Aveam idee despre pilotare pentru că făcusem armata la Aviație. Urma să deturnez avionul către Viena. Acolo m-aș fi descurcat, aș fi fost liber. Dar planul meu nu a ieșit”.

„Șoimii” (cei doi subofițeri de la USLA care asigurau avionul în zbor) au intervenit cu rapiditate, reușind să-i immobilizeze pe atentatori în momentul în care aceștia se apropiaseră de carlinga piloților. Doru Guguilă a fost împușcat în umăr.

Cei din avion nu au știut nimic din ceea ce s-a întâmplat. Avionul a aterizat la aeroportul Băneasa, unde era așteptat de echipe specializate ale USLA. Prin sentința Tribunalului Militar București, din 29 martie 1984, Guguilă a fost condamnat la moarte 153, iar Oancea – care era minor – internat într-o școală de muncă și reeducare pe timp de 5 ani.

153 Ulterior pedeapsa i-a fost comutată la 20 ani de închisoare. La 21 aprilie 1990 a fost eliberat (vezi pe larg Alina Comșa Durbacă, Piratul aerului. Românul care a încercat să deturneze un avion vrea să dea statul român în judecată, în „Evenimentul zilei”, 3 mai 2002, p. 5).

La anchetă s-a constatat că cei doi atentatori, studiaseră din timp dispozitivele de apărare a obiectivelor asigurate cu măsuri antiteroriste, îndeosebi a aeroportului, precum și sistemele de control. Prin urmare, desfășuraseră în prealabil activitate de culegere de informații prin supraveghere din posturi fixe. De asemenea, pistolul artizanal și încărcătura explozivă fuseseră procurate cu destulă ușurință, elementele lor constitutive fiind prezente în orice rețea comercială.

Acest caz a determinat conducerea DSS să întărească prin organele specializate sistemele de control antiterorist și de protecție a aeronavelor în zbor. Desigur că lista cazurilor de acest gen nu este completă.

Nici nu a intrat în intenția noastră și nici nu este spațiul de a fi exhaustivi. Evenimentele descrise în părțile lor esențiale în acest subcapitol sunt însă suficiente pentru a se releva că într-un stat totalitar de tip comunist, încălcarea flagrantă a drepturilor omului, ceea ce era cazul din plin în România „epocii de aur”, dispararea oamenilor poate duce ușor la acte de violență – sustrageri de

armament, luări de ostateci, tentative de deturnare a unor nave maritime și aeriene în scop de atentat sau trecere frauduloasă a frontierei etc.

— Unele soldate cu consecințe dintre cele mai tragice. Numai că toate aceste sunt catalogate în legislația internațională ca acte de terorism.

„Un tragic accident”

Acestea sunt și riscurile meseriei, o meserie pentru care și alții și-au pierdut viața în timpul misiunilor, și despre care o serie de publiciști, unii de profesie, alții de ocazie, au exprimat puncte de vedere diferite, atât în timpul revoluției din decembrie '89 cât și după.

Cel mai edificator exemplu în acest sens ni-l oferă „tragicul eveniment”, în realitate o crimă oribilă împotriva uslașilor săvârșită în noaptea de 23 spre 24 decembrie 1989 în fața sediului Ministerului Apărării Naționale din cartierul Drumul Taberii.

Să menționăm mai întâi că în 22 decembrie 1989, imediat după fuga cuplului dictatorial – Nicolae și Elena Ceaușescu – din sediul Comitetului Central lăsat la dispoziția revoluționarilor, factorii de comandă din USLA, susținuți de întregul colectiv de cadre militare și civile, au redactat o „Declarație către Țară”, prin care se arăta că această unitate din cadrul DSS este alături de popor și că slujește Revoluția.

Deși, documentul a fost înmănat secretarei directorului general al Radioteleviziunii, totuși nu a fost citit pe post.

Dimpotrivă, revoluționarii pătrunși în „Studioul care asigura transmiterea revoluției române în direct”, împreună cu Teodor Brateș, cel ce coordona știrile, instigau asupra cadrelor Ministerului de Interne și a uslașilor. Rămâne de antologie fraza rostită în direct pe postul național de televiziune, de către Teodor Brateș în seara de 22 decembrie 1989: „Teroriști, antiteroriști e totuna!”.

Pe scurt, tragicul eveniment s-a petrecut în felul următor. La ordinul generalului (r) Nicolae Militaru – care la acea dată încă nu fusese numit oficial ministru al Apărării Naționale – în seara zilei de 23 decembrie, colonelul Ion Ardelean, șeful USLA, a chemat în sprijinul armatei trei grupe de intervenție cu misiunea de a-i neutraliza pe așa-ziii teroriști infiltrați în clădirile din jurul Ministerului Apărării Naționale.

Locotenent-colonelul Gheorghe Trosca – șeful de stat major al USLA – cu trei grupe de luptători din Serviciul Special de Intervenție, imbarcați în trei ABI-uri, au început deplasarea în jurul orei 23 spre Ministerul Apărării Naționale.

În zona Gării de Nord, un ABI a rămas în pană, dovada cea mai concludentă că acțiunea nu fusese premeditată. Totul fusese pregătit în pripă după primirea ordinului. Locotenent-colonelul Trosca a hotărât să continue deplasarea cu celelalte două ABI-uri în apropierea clădirii Ministerului Apărării Naționale, care era apărată de trupe terestre și blindate echivalente cu forța unei divizii.

Asupra celor două ABI-uri ale USLA s-a deschis un foc nimicitor, producându-se un adevărat carnagiu, de care s-au făcut vinovați ofițerii și subofițerii armatei ce deserveau tancurile și TAB-urile din curtea Ministerului. Au fost uciși opt uslași, iar patru răniți grav au reușit să supraviețuiască¹⁵⁴.

154 Armata română în revoluția din decembrie 1989, București, 1998, p. 244-245).

A mai supraviețuit și Constantin Isac (nume conspirativ „Ionescu”), reprezentantul Frontului Salvării Naționale care-l însoțise pe locotenent-colonelul Trosca în timpul deplasării ABI-urilor.

Cei patru uslași supraviețuitori au fost arestați și supuși unor interogatorii și tratamente umilitoare, apoi internați în fortul militar Ștefănești. În urma cercetărilor efectuate s-a constatat că nu a fost vorba de o simplă eroare, ci de o înscenare bine regizată de unii dintre cei ce formau nucleul de conducere al Frontului Salvării Naționale, „organul de partid și de stat” care preluase conducerea țării.

Suspiciunile planează asupra lui Silviu Brucan și generalului Nicolae Militaru, cei care susțineau că „teroriștii nu puteau fi decât de la USLA și Direcția a V-a”.

Dar au avut și complici, atât de la Televiziune cât și în presă. Așa de pildă, „Televiziunea liberă” a prezentat pe post imagini cu trupurile uslașilor uciși ca fiind teroriști, precum și sloganurile unor așa-zisi revoluționari care scandau „teroriștii-securiști”.

La rândul lui, cotidianul „România liberă”, în numărul din 25 decembrie 1989, a publicat un articol intitulat „Nimicirea gorilelor mercenare”, pe care-l reproducem în continuare, întrucât reprezintă dovada cea mai clară a dezinformării – puternica armă folosită în războiul psihologic¹⁵⁵ la care a fost supus poporul român în acele momente: „Lupte de un dramatism fără seamăn s-au dat în împrejurimile Ministerului Apărării Naționale. Târziu, după miezul nopții de 23 spre 24 decembrie, două tanchete tip ABI, care nu sunt în dotarea forțelor noastre armate, au încercat să pătrundă prin forță în clădire, folosind ca acoperire tricolorul. Bravii și eroicii noștri ostași aflați la datorie le-au nimicit pur și simplu cu focuri de tunuri. Șapte mercenari, angajați în slujba tiranului, au fost lichidați pe loc. Trei dintre ei au reușit pe moment să fugă, sperând într-un miracol al scăpării. Zadarnic una dintre gorile s-a cățărat pe scările primului bloc de locuințe întâlnit, trăgând cu disperare în tot ce întâlnea în cale. A fost repede reperată și anihilată. Celelalte bestii cu chip de om au fost prinse după câteva ore în urma unor lupte crâncene. Aceasta va fi soarta tuturor mercenarilor. Episodul s-a încheiat fără nici o victimă în rândul ostașilor și al locatarilor blocului. Bravo militari ai armatei române!”.

(155 Vezi pe larg și cu argumente documentare Constantin Sava, Constantin Monac, Adevăr despre Decembrie 1989. Conspirație, diversiune, revoluție. Documente din Arhivele Armatei, Editura FORUM, București, 1999, p. 117-188.)

Cercetările efectuate ulterior au demontat toate falsurile din acest articol. Se presupune că nu întâmplător, redactorii ziarului „România liberă” au fost manipulați spre acțiuni de dezinformare.

De pildă, despre Petre Mihai Băcanu, un opozant al regimului eliberat în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989 din arestul de la Rahova și care a preluat imediat conducerea ziarului „România liberă”, structurile de

contraspionaj ale Securității dețineau probe indubitabile, mai precis înregistrări realizate prin tehnica operativă, privind legăturile sale cu un anume Vladimir Volodin, agent al serviciului de spionaj al KGB ce acționa pe teritoriul României sub acoperirea de ziarist al Agenției TASS156.

156 „Alerta”, joi, 9 noiembrie 2000, p. 9. Această dezvăluire concordă perfect cu conținutul documentelor „dosarului operativ” aflat în arhiva SRI. Dialogul dintre cei doi, înregistrat de organele Securității, avea ca obiect printre altele și un posibil succesor al lui Nicolae Ceaușescu. În vreme ce Petre Mihai Băcanu îl susținea pe Dumitru Popescu, Vladimir Volodin aprecia că directorul Editurii Tehnice ar fi cel mai potrivit. O discuție banală la prima vedere, care în fond era pe buzele tuturor românilor conștienți, mai ales după 1987, când la radio Europa Liberă se pronunțase pentru prima oară numele domnului Ion Iliescu, ca opozant față de cuplul dictatorial și posibil succesor la conducerea statului român. În realitate, avem în față motivul esențial pentru care Securitatea nu l-a putut „agăța” cu ceva serios pe faimosul ziarist decât apelând la stupidele „infracțiuni de drept comun”).

Mai mult, în cazurile „Corbii” – ofițeri ai armatei române „lucrați” în dosare de urmărire informativă – organele de contrainformații obținuseră probe despre legăturile generalului Nicolae Militaru cu agenți ai serviciilor de spionaj militar sovietic, motiv pentru care acesta fusese trecut în rezervă.

Printre ofițerii de securitate implicați în supravegherea lui Nicolae Militaru s-a numărat chiar locotenent-colonelul Gheorghe Troșca, unul dintre cei uciși în fața clădirii Ministerului Apărării Naționale, ceea ce întărește presupunerea că a fost chemat tocmai pentru a fi suprimat.

Prin diversiunea din noaptea de 23 spre 24 decembrie 1989, inițiatorii au urmărit două obiective majore:

1) de a compromite USLA – unitatea de elită a Securității și singurul organ specializat din România la acea dată în acțiuni de contracarare a terorismului;

2) sub motivația că noua conducere a României n-ar dispune de forțe capabile să apere revoluția, urma să se facă apel la intervenția „frățească” a ajutorului militar extern.

În cele din urmă, acest plan dacă nu s-a soldat cu un usturător așec, cel puțin a avut nevoie de ajustări serioase chiar în timpul evenimentelor. Pe baza informațiilor acumulate în timp – și avem în vedere cazurile de spionaj militar, economic, și tehnico-științific contra României inițiate de serviciile secrete sovietice – dar destul de bine protejate în zilele revoluției, structuri specializate din Securitate și Armată rămăseseră fidele apărării valorilor naționale.

Ele și-au adus o importantă contribuție – dar nu cu puține sacrificii – la dejucarea și apoi la deconspirarea în fața opiniei publice a rolului nefast inițiat de forțele străine și de agenții lor din rândul conaționalilor în timpul revoluției române începută în acel sângeros decembrie 1989. 157

157 Mark Almond, profesor de istorie modernă la Oxford University, într-o documentată lucrare (Gorbacev and the Est-European Revolution), publicată la Londra în 1990, concluziona că Frontul Salvării Naționale din România fusese, în realitate, creat de KGB cu mult timp înaintea „căderii” lui Ceaușescu.

Profesorul Mark Almond mai notează: „Moscova și KGB-ul au armat pistolul care a slujit la darea startului pentru transformările din Europa răsăriteană și centrală, iar acestea s-au săvârșit cu cea mai mare ușurință, deoarece a fost suficient să se activeze rezidențele care existau deja”; vezi și Vladimir Alexe, KGB a regizat răsturnarea regimurilor comuniste din Europa de Est, în „Ziua”, vineri, 19 noiembrie 1999, p. 7.

Iată și motivul pentru care, Serviciul Român de Informații, cea mai importantă instituție a noii comunități informative românești creată după 1990 cu responsabilități în domeniul apărării siguranței naționale, celebrează în fiecare an, la 24 decembrie, ziua antiterorismului.

DIN ACTIVITATEA SECURITĂȚII EXTERNE.

După retragerea ultimilor consilieri sovietici din structurile organelor de securitate românești¹⁵⁸, în decembrie 1964, Securitatea externă, adică Serviciul de spionaj (Direcția de Informații Externe – DIE), la fel ca și celelalte organe de securitate interne, a cunoscut o serie de transformări, în sensul adaptării la noile orientări în politica internă și externă a României inițiate de Nicolae Ceaușescu, imediat ce acesta s-a instalat în fruntea Partidului Comunist și apoi a statului.

¹⁵⁸ Vezi România. Retragerea trupelor sovietice 1958, coordonator prof. Univ. Dr. Ioan Scurtu, București, 1996, doC. Nr. 94 și 95, p. 389 – 391; Cristian Troncotă, Politica de cadre în instituția securității regimului comunist din România (1948 – 1964), II, în „Revista istorică”, tom X, nr. 5 – 6, p. 451 – 456).

În 1967, noul lider de la București a dat trei lovituri imporante în domeniul politicii externe, care au consolidat România ca stat cu o mai mare autonomie în blocul estic european: stabilirea de relații consulare și comerciale cu Spania, țară în care se afla la putere regimul naționalist a lui Francisco Franco (5 ianuarie); stabilirea de relații diplomatice cu Republica Federală Germania (31 ianuarie); refuzul de a rupe relațiile diplomatice cu Israelul în urma războiului de șase zile (5-10 iunie).

Mai mult, în cadrul întâlnirii conducătorilor unor partide comuniste și muncitorești de la Moscova, din 9 iunie 1967, delegația României a refuzat să semneze declarația prin care a fost condamnată „agresiunea israeliană” asupra lumii arabe¹⁵⁹.

¹⁵⁹ Relațiile internaționale postbelice 1965-1980, București, 1983, p. 67, 81-83.

Consolidarea relativei autonomii față de Kremlin, în paralel cu apropierea de țările puternic industrializate din Occident, poziția de echilibru în relațiile dintre Israel și țările arabe, precum și deschiderea totală față de țările Americii Latine, Africii și Asiei, au însemnat pentru spionajul regimului comunist din România nu numai o extindere structurală, ci și o regândire a principiilor de lucru, a sferelor de competență și, nu în ultimul rând, a sistemului de recrutare și instruire a propriilor cadre.

S-a produs o puternică infuzie de tineri intelectuali, încadrați ca ofițeri imediat după absolvirea facultăților civile și parcurgerea unor cursuri de inițiere în munca de informații cu durată de unu-doi ani în școlile Securității de

la Grădiștea sau Brănești. Pentru a suplini la început lipsa lor de experiență au fost transferați în structurile de informații externe și ofițeri din aparatul de securitate intern, în special din contraspionaj și contrainformații militare, care în ultimii ani se dovediseră stăpâni pe meseria lor.

O meserie ce se prefigura să nu mai semene deloc cu practicile anilor '50, ci să se apropie tot mai mult, prin spirit, ambiție și profesionalism de ceea ce fusese în perioada interbelică și în timpul celui de-al doilea război mondial. Atât la cursurile de inițiere, cât și la Școala de ofițeri a Ministerului de Interne de la Băneasa, unde se pregăteau viitorii ofițeri de securitate, instructorii făceau tot mai des aluzie la fostul Serviciu Special de Informații (SSI) principala instituție cu sarcini de spionaj și contraspionaj înainte de comunizarea României. De asemenea, serviciile de învățământ și editorial au publicat în 1967 sub formă de broșură pentru uz intern – e adevărat într-o formă mult mai redusă și prelucrată – „Memoriile” lui Eugen Cristescu¹⁶⁰.

160 Eugen Cristescu, *Secrete dezvăluite din culisele spionajului românesc*, introducere și note dr. Gheorghe I. Bodea, Cluj-Napoca, 2000.

La începutul anilor '70 au cunoscut lumina tiparului și primele lucrări cu caracter istoric despre acțiunile de spionaj și contraspionaj desfășurate pe teritoriul României în perioada de dinainte de 23 august 1944.¹⁶¹

161 Vezi Horia Brestoiu, *Acțiuni secrete în România*, București, 1973.

Ion Bodunescu, Ion Rusu-Șirianu, *Descifrarea unei istorii necunoscute*, București, 1975.

C. Neagu, D. Marinescu, R. Georgescu, *Fapte din umbră*, 4 vol., București, 1975 – 1977).

Elaborate de foști ofițeri de informații sau în colaborare cu scriitori sau oameni de cultură, astfel de lucrări au fost bine primite de istoriografie dar și de către publicul larg iubitor de lecturi istorice. Se prezenta astfel o altă viziune asupra istoriei naționale, în care rolul și locul serviciilor de informații românești au început să capete treptat un interes aparte.

Toate acestea constituiau semne clare că autoritățile regimului comunist de la București căutau să-și consolideze poziția și să-și câștige credibilitate prin întoarcerea la tradițiile și valorile naționale. Această nouă orientare în activitatea de spionaj, sau după o formulă mai elevată „de informații externe”, s-a accentuat cu deosebire după 1972, an ce coincide cu ridicarea instituției de la rangul de direcție generală la cel de Departament, iar șeful acestuia fiind automat promovat și în funcția de prim-adjunct al ministrului de Interne.

După episodul demantelării „rețelei Caraman”, se pare că Nicolae Ceaușescu și-a respectat promisiunea făcută președintelui SUA, Richard Nixon, în 1970, ca serviciile secrete ale României să nu mai spioneze țările NATO. Este un aspect sesizat și recunoscut cu franchețe de Tjeerd Sleeswijk Visser, fostul director al Serviciului olandez de Informații militare: „Departamentele de contraspionaj aparținând serviciilor naționale de informații din statele NATO au condus în anii războiului rece monitorizări complexe asupra activității diplomaților români din „lagărul comunist”, suspectați a fi cadre de securitate. Astfel de operațiuni de supraveghere, prin care se culegeau și date de studiu referitoare la personalitatea acelor „ținte” au pus în evidență că agenții de

informații români aveau cu totul alt profil și alte preocupări în raport cu cadrele KGB-ului și ale celorlalte servicii de securitate din statele-satelit.

Agenții români nu erau marcați de mentalitatea confruntării de la bloc la bloc, iar controlul efectuat de-a lungul anilor indica clar că nu desfășurau activități anti-NATO. Aduăg la toate acestea faptul că rezultatul aceluiași verificări, seriate, încrucișate, pe orizonturi largi de timp, nu au evidențiat participarea ofițerilor români la operațiuni comune cu KGB-ul” 162.

162 Radu Tudor, Fostul director al Serviciului Olandez de Informații Militare dezvăluie pentru ZIUA, în „Dosare ultrasecrete”, 8 iunie 2002, p. IV.

Modificările majore în activitatea de informații externe s-au produs sub presiunea a două evenimente:

Primăvara de la Praga, 1968 și defecțiunea generalului Ion Mihai Pacepa, 1978.

Dacă primul a avut menirea de a reșeza activitatea spionajului românesc pe locul ce i se cuvenea în sistemul de apărare și siguranță națională, cel de-al doilea a însemnat o adevărată prăbușire, din care instituția nu și-a mai putut reveni.

În legătură cu acest din urmă aspect, de un interes istoric aparte sunt afirmațiile făcute de Valentin Vâlcu, avocatul generalului Iulian Vlad, ultimul șef al Departamentului Securității Statului (DSS): „Momentul dramatic pentru Securitate a fost fuga lui Pacepa. Din acel moment Ceaușescu, în cel mai pur stil comunist, a rupt Securitatea de menirea ei reală, câștigată după 1965. Spionajul a fost canalizat cu totul spre sprijinirea politicii partidului în exterior. [...]”

După Pacepa, care a fost o lovitură catastrofală (se știe că Willy Brandt a demisionat pentru un caz asemănător) Ceaușescu a hotărât că Securitatea nu are nivel politico-ideologic. La conducerea Securității au fost numiți activiști de partid, care nu aveau nici o legătură cu domeniul. În loc să restructureze activitatea, pentru că nu se mai putea merge pe ce știa Pacepa, Ceaușescu a luat o măsură uluitoare: a mărit de câteva ori numărul orelor de învățământ politic”.

Concluzia formulată tranșant nu poate fi decât că: „ce a făcut Ceaușescu din Securitate, e o crimă împotriva unui organism necesar în orice stat” 163.

163 Vezi dialogul ziaristei Magdalena Amăriei cu Valentin Vâlcu, avocatul lui Iulian Vlad, în „Expresmagazin”, nr. 9, 1991.

La fel de tulburătoare sunt și afirmațiile făcute de generalul (r) Iulian Vlad, atunci când a fost pus în situația să vorbească despre măsurile impuse pentru reorientarea activității de informații externe, imediat după numirea sa, în octombrie 1987, în funcția de șef al DSS: „Am mărit cerințele, exigența și controlul asupra activității specifice a Centrului de Informații Externe (subl. A.) care, de mai mulți ani, ca urmare, pe de o parte, a mai multor trădări ce au destabilizat munca pe zone întregi (sub. N.), iar pe de altă parte și mai ales datorită orientării profund greșite date anterior activității, angrenând unitățile respective aproape exclusiv în acțiuni așa-zis economice, a fost grav afectată funcția lor de bază, aceea de a culege informații pentru apărarea statului și promovarea intereselor politice, economice și de altă natură” 164.

164 Generalul Iulian Vlad dezvăluie secretul căderii lui Ceaușescu, în „Evenimentul zilei”, nr. 76, 18 septembrie 1992.

Schimbări s-au produs în mod firesc și în conducerea DIE, devenită după 1978, Centrul de Informații Externe (CIE). Din 1960 și până în 1976, serviciul de spionaj al Securității a fost condus de generalul Nicolae Doicaru, urmat de generalul C. Dănescu (1976-1978), de Romus Dima (1978-1980), de generalul Nicolae Pleșiță (1980-1984) și apoi de generalul Aristotel Stamatoiu (1984 – 1989).

Principalele structuri și competențe.

După evenimentele din Cehoslovacia '68, pe fondul unei destinderi în relațiile Est-Vest¹⁶⁵, noul dispozitiv informativ-operativ al activității de informații externe s-a realizat printr-o serie de măsuri ce au vizat: crearea unor structuri care să corespundă mai bine noii conjuncturi politico-economice și militare; înființarea unor compartimente speciale și desființarea celor excesiv birocratizate și cu randament scăzut; deschiderea unor linii de activitate viabile; numirea de noi cadre de comandă.

165 Vezi pe larg Martin Mc Cauly, Rusia, America și războiul rece 1949-1991, Polirom, 1999, p. 77-92.

Pentru a se asigura condiții optime de secretizare și compartimentare a activității de informații externe au fost abandonate sediile deconspirate și înlocuite cu noi clădiri și spații corespunzătoare, dotate cu toate facilitățile necesare desfășurării muncii, independent de logistica sediului central.

În cadrul DIE, la fel ca și pentru structurile Securității interne, invazia trupelor Tratatului de la Varșovia în Cehoslovacia – cu excepția armatei române – a pus problema elaborării unei strategii de protecție.

Astfel, s-a întocmit un plan ce prevedea dezafectare rapidă a sediilor DIE, în caz de invazie din exterior, a fost revizuit întregul fond arhivistic și s-a modernizat sistemul de evidență¹⁶⁶.

166 Ștefan Cernea, Munca de informații externe de la SSI la SIE, în „Alerta”, joi 25 ianuarie 2001, p. 12.

În caz de pericol iminent s-a prevăzut măsura extremă de distrugere a arhivei și evidenței. Pentru o mai bună acoperire a ofițerilor care urmau să primească misiuni în domeniul securității externe, în 1969 a luat ființă Institutul de Economie Mondială.

Acesta fusese creat inițial după modelul unei instituții similare, coordonată de CIA, cu sediul la New York. Institutul românesc, al cărui prim conducător a fost numit savantul Costin Murgescu, iar ca adjunct generalul Gheorghe Marcu, dispunea de un personal format din specialiști și tineri cercetători de perspectivă, care au primit grade militare, figurând ca ofițeri DIE detașați.

Memorialiștii susțin că „Institutul a stabilit legături cu instituții similare, inclusiv cu cel din New York, făcând schimb de informații și, foarte important, a obținut burse, trimițând la specializare dar și la culegerea de informații, cca 60-80 de tineri economiști români”¹⁶⁷.

167 Neagu Cosma, Ion Stănescu, De la iscoadă la agentul modern în spionajul și contraspionajul românesc, București, 2001, p. 210.

Organigrama DIE cuprindea brigăzi care asociau două sau mai multe unități operative în funcție de specificul misiunilor și aria geografică a competențelor. Erau structuri mult mai flexibile față de cele din perioada anilor '50, dispuse oricând la adaptări în funcție de conjunctură și evoluția firească a situației operative.

Brigada „U” grupa câteva unități speciale, încadrate numai cu ofițeri acoperiți, mai numiți în literatura de specialitate și ofițeri-fantomă¹⁶⁸ sau ilegali¹⁶⁹.

¹⁶⁸ Gheorghe Ionescu Olbojan, *Good by domnule Pacepa!* București, 1992; Gheorghe Ionescu Olbojan, *Fantomele lui Pacepa*, 1994.

¹⁶⁹ Geoffrey D'Aumale, Jean – Pierre Faure, *Guide de l'espionage et du contre-espionage. Histoire et technique*, Paris, 1998, p. 16.

Astfel de ofițeri beneficiau de o instruire strict individuală și de un statut conspirat. Adevărata lor identitate nu era cunoscută decât de șeful ierarhic, și, evident de șeful compartimentului de personal din Centrală.

Generalul (r) Nicolae Pleșiță susține că structuri similare Brigăzii „U” se întâlnesc în toate serviciile de informații¹⁷⁰.

¹⁷⁰ „Lumea magazin”, nr. 4/1999, p. 60.

În străinătate, ofițerii deplin conspirați, acționau sub diferite acoperiri oferite de reprezentanțele oficiale ale instituțiilor din țară sau de noul statut social și profesional pe care și-l asumau după stabilirea lor în statele de adopție.

În țările de interes pentru România, spre care erau dirijați mai mulți ofițeri acoperiți, se constituiau grupe operative conduse de cadre cu experiență.

Legătura cu Centrala se realiza prin comunicări telegrafice cifrate și scrisori transmise prin curieri. Ofițerii acoperiți al căror statut nu le permitea să se asocieze grupelor operative, țineau legătura cu Centrala prin sisteme individuale de comunicare secretă. Desigur că această metodă nu reprezenta o noutate. Ea intrase de mult timp în practica marilor servicii de spionaj și am întâlnit-o chiar în activitatea SSI-ului din vremea lui Mihail Moruzov¹⁷¹ și a lui Eugen Cristescu¹⁷².

¹⁷¹ Vezi pe larg Cristian Troncotă, *Mihail Moruzov și Serviciul Secret de Informații al Armatei Române*, București, 1997, p. 47-48; Cristian Troncotă, *Istoria serviciilor secrete românești. De la Cuza la Ceaușescu*, București, 1999, p. 140-143.

¹⁷² Cristian Troncotă, *Eugen Cristescu – asul serviciilor secrete românești – memorii, mărturii, documente*, București, 1995, p. 39 – 42.

A fost folosită și de DIE în anii '50, evident cu unele îmbunătățiri inspirate din experiența NKVD/KGB și impusă de consilierii sovietici, în special în ceea ce privește legendarea și instruirea ofițerilor care urmau să plece la post în străinătate.

Ceea ce a fost de noutate la sfârșitul anilor '60 și începutul anilor '70, l-a reprezentat curajul factorilor de comandă din DIE de a o generaliza la cetățenii români din rândul minorităților etnice și cu o pregătire universitară foarte solidă.

De asemenea, s-au folosit pentru acoperire și căsătoriile mixte, ceea ce conferea ofițerilor posibilitatea de a penetra mai ușor mediile de interes pentru regimul politic de la București.

În funcție de obiectivele urmărite, de spațiul geografic de interes, de mediul în care urmau să-și desfășoare activitate, viitorii ofițeri acoperiți erau selecționați de regulă din rândul tinerilor cu pregătire superioară, evitându-se în toate cazurile acele persoane care avuseseră legături cu Securitatea internă.

Era o măsură de protecție, foarte bine pusă la punct și justificată, ceea ce explică și faptul că în mai toate cazurile punctarea, recrutarea și instruirea unor astfel de ofițeri erau precedate de o verificare amănunțită, făcută cu întregul arsenal de metode și mijloace ale muncii de securitate, care uneori puteau să dureze și unu-doi ani.

Dacă verificările – care însemnau practic o urmărire informativă în toată regula – nu duceau la depistarea unor calități deosebite și/sau a posibilităților de construire a unei „biografii-legendă” solide, se renunța la candidat. După verificări, persoanele selecționate erau contactate, li se explicau noile „oferte de serviciu”, dar și regulile activității conspirative pe care trebuiau să le respecte cu sfințenie.

Cei care acceptau intrau într-o primă fază de instruire, un fel de inițiere, care cuprindea pregătirea specifică în domeniul culegerii și transmiterii secrete de informații, precum și documentarea amănunțită despre spațiul geografic ori mediul de relații în care urma să-și desfășoare activitatea.

În această fază a instruirii, viitorul ofițer era pus în fața unor situații reale, comparabile cu cele din mediul sau spațiul spre care urma să fie dirijat. După trecerea testelor, în parametri de competitivitate, se începea o a doua fază de pregătire, în care se lucra la legendarea ofițerului cu identitatea sub care urma să activeze. De menționat că „biografia-legendă” nu era doar o simplă acoperire, ci ofițerul trebuia să devină în mod real cel care afirma că este. După însușirea perfectă a noii biografii și intrarea efectivă în pielea noului personaj, ofițerul trecea împreună cu instructorul la pregătirea sistemului de legătură care să-i asigure o permanentă comunicare cu Centrală.

Pe toată durata instruirii tinerilor ofițeri care urmau să activeze sub acoperire, nu putea lipsi evident pregătirea politico-ideologică, ce insista asupra unor valori atât de dragi regimului de la București, precum: menținerea suveranității, independenței și integrității național-statale; necesitatea dezvoltării economice, culturale și tehnico-științifice a țării; dezvoltarea relațiilor statornice ale României cu toate statele lumii, indiferent de orânduirea socială; susținerea și promovarea în toate împrejurările a intereselor României etc., etc.

Instructorii aveau grijă însă, să nu se exagereze în acest domeniu, întrucât, orice încercare de a îndulci cu argumente ieftine realitatea românească – mai direct spus, „nivelul de trai material și spiritual al poporului” – putea avea efectul de bumerang. După cum rezultă din destăinuirile unor memorialiști, din rândul foștilor ofițeri de securitate care au cunoscut activitatea acestor structuri, rezultă că Brigada „U” și-ar fi adus o importantă contribuție la obținerea de date și informații necesare dezvoltării unor ramuri și sectoare industriale românești cum ar fi cea nucleară și petrochimică.

La fel, bunele relații dintre România și o serie de țări din Occident, Africa și Asia ar fi avut la bază printre altele și activitatea informativă a ofițerilor acoperiți¹⁷³.

173 „Alerta”, joi, 24 august 2000, p. 16.

Interesant este faptul că ofițerilor acoperiți li se interzicea, indiferent de conjunctură sau de situația operativă cu care s-ar fi confruntat, să se lase antrenati ori să participe direct la acțiunile îndreptate contra ordinii de drept din statele spre care erau dirijați ori să sprijine terorismul internațional.

Principala lor misiune era de a veghea permanent la păstrarea neștirbită a „biografiei-legendă”, ca unică șansă de a întreține raporturi de colaborare cu factorii importanți din administrațiile tuturor statelor în care activau și pentru ca fluxul informațional de interes pentru România să fie continuu și de calitate.

În urma defecțiunii generalului Ion Mihai Pacepa, după 1978, mai mulți ofițeri acoperiți ai Brigăzii „U” – care se stabiliseră de ani de zile în străinătate – au fost nevoiți din rațiuni de protecție și securitate, să renunțe la pozițiile lor sociale pe care și le creaseră, unii chiar la familiile întemeiate în străinătate, repliindu-se în țară.

Din fericire pentru DIE/CIE, se pare că generalul defector Ion Mihai Pacepa nu reușise să afle în totalitate componentele rezidențelor din statele în care se foloseau ofițerii acoperiți¹⁷⁴.

174 George Dora, Ofițerii fantomă, în „Alerta”, joi 31 august, 2000, p.3; Mihai Pelin, Culisele spionajului românesc. D. I. E. 1955 – 1980, București, 1997, p. 167-169.

Acesta a fost și motivul pentru care Brigada „U” a fost reorganizată la sfârșitul anului 1978 în trei structuri noi – UM 0101, UM 0102 și UM 0103 – ale căror competențe informativ-operative se deosebeau în funcție de repartizarea zonelor geografice.

Brigada „ZI” era o structură specializată în valorificarea informațiilor obținute atât din surse deschise (cu precădere mass-media cu circulație internațională), cât și din surse secrete, de unde și sigla „ZI” (ziare și informații de interes).

Prelucrarea informațiilor și datelor din astfel de surse era folosită pentru întocmirea buletinelor zilnice de informații care se trimiteau, de regulă, principalului beneficiar, adică șefului statului.

De asemenea, se întocmeau și documente secrete, pe o problemă destul de largă, cum ar fi: politicile regionale și internaționale; capacitățile de luptă și de apărare ale unor țări; politicile economice, culturale și religioase din zone și state luate separat; acțiunile serviciilor secrete din alte țări; acțiunile antiromânești inițiate de posturi de radio sau ziare străine, precum și de organizațiile revizioniste.

Stocarea știrilor și informațiilor se făcea pe domenii, teme și conexiunea factorilor de risc. Ofițerii acestei brigăzi acționau în exteriorul țării sub acoperire de ziariști, atașați de presă sau funcționari internaționali în organisme de profil (cultură, drepturile omului, cercetători în variate domenii, precum educație, culte, învățământ etc.)¹⁷⁵.

175 „Alerta”, 24 august 2000, p. 16.

Spionajul tehnico-științific a reprezentat o direcție de bază în practica serviciilor de securitate ale Blocului Estic. În timpul războiului rece s-au înregistrat și performanțe deosebite. De exemplu, pentru 5 milioane de mărci investite în acțiunile de spionaj inițiate de STASI, R. D. Germană economisea 300 milioane în domeniul cercetării și dezvoltării 176.

176 John O. Koehler, STASI. Fața ascunsă a poliției secrete est-germane, vol. I, p. 230.

Asemănătoare „Diviziei științifice” din STASI, în instituția securității românești Brigada „SD” era o structură specializată în activitatea de informații externe cu caracter științific și aducerea în țară a documentațiilor și aparaturii necesare institutelor de cercetare și proiectare din industrie, de unde și acronimul „SD” (știință și dezvoltare).

După cum susțin o serie de memorialiști ai fostei Securități se pare că această brigadă și-ar fi concentrat acțiunile, după 1970, pentru sprijinirea Elenei Ceaușescu de a se afirma ca „savant de renume mondial” în domeniul chimiei polimerilor.

Ofițerii brigăzii erau recrutați dintre inginerii cercetători cu brevete de invenții sau inovații și care, sub legenda că mergeau în străinătate pentru studii, obțineau pe căi oficiale ori secrete, materiale documentare de interes, unele ținute chiar sub cheie de instituțiile occidentale. Pe lângă contribuția adusă la dezvoltarea industriei chimice românești, materialul documentar obținut s-ar fi folosit și în construcția de mașini, a navelor de mare tonaj, a echipamentelor și aparaturii de bord pentru avioanele civile și militare.

Din alte surse rezultă însă că mare parte dintre aceste documentații aduse în țară ar fi rămas însă nevalorificate datorită nivelului scăzut al înzestrării tehnice a industriei românești ori a insuficiențelor în pregătirea profesională a inginerilor constructori din România.

Începând cu 1982, această brigadă s-a transformat în Serviciul „SD” din cadrul Întreprinderii de Comerț Exterior „Dunărea”, și a rămas până în decembrie 1989 ca un compartiment operativ al acestei întreprinderi 177.

177 „Alerta, 10 august 2000, p. 16.

Generalul Mihai Caraman, primul ofițer de informații din blocul estic, care a penetrat informativ secretele NATO și primul șef al spionajului românesc de după evenimentele din decembrie 1989, a declarat sub jurământ în fața unei instanțe judecătorești, că: „Firma ICE Dunărea a fost o unitate militară din cadrul Direcției de Informații Externe și avea o structură militară. În cadrul acestei firme se combinau relațiile comerciale cu activitățile de ordin informativ. Activitățile speciale din cadrul ICE Dunărea se desfășurau în zone care prezentau interes din punct de vedere comercial pentru România” 178.

178 „Evenimentul zilei”, nr. 2739, 22 iunie 2001, p. 2.

Generalul (r) Nicolae Pleșiță susține că el a înființat ICE „Dunărea” la sugestia lui Nicolae Ceaușescu. Iată și motivul: „Gemeau depozitele ministerelor de mărfuri care nu se cereau. Era problema cea mai gravă a economiei socialiste. Pe de o parte se trăgea clopotul cu creșterea productivității muncii, iar pe de altă parte produsele proaste zăceau în magazii. Se ajunsese de fapt la o criză economică, motivul principal al prăbușirii sistemului” 179.

179 „Lumea magazin”, nr. 2/2001, p. 47.

La fel ca și predecesorul său, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu refuza pur și simplu să vadă realitatea, mai precis gravele eșecuri ale economiei socialiste, supercentralizate. Orice eșec era considerat ca în anii '50, drept sabotaj sau rezultatul „acțiunilor dușmănoase” ale unor „reacționari dirijați din exterior”.

În realitate, la începutul anilor '80, pe un fond de criză, începuse să se generalizeze corupția în rândul funcționarilor din întreprinderile de comerț exterior.

Pentru a încerca să taie răul de la rădăcină, Nicolae Ceaușescu a preferat să încredințeze, deci unei structuri de spionaj, o parte din sarcinile de comerț exterior. Ingenioși, ofițerii acestei structuri – selecționați din rândul specialiștilor – au căutat să folosească „dugheana”, cum era denumită cu ironie ICE – „Dunărea”, ca bază de lansare a unor operațiuni specifice de informații externe, și acesta întrucât, în concepția șefului de atunci al CIE, „munca de informații nu este perisabilă ca regimurile politice” 180.

180 „Lumea magazin”, nr. 2/2001, p. 47.

La început treaba a mers mai bine, chiar Ceaușescu a fost nevoit să decoreze ICE – „Dunărea” cu titlul de „Erou al muncii socialiste”. Pe măsură ce exigențele din partea conducerii superioare de partid și de stat creșteau, cifrele din plan se măreau de la an la an.

„Ne-a făcut plan de 400 000 de dolari pe an. Pe urmă 500 000, 800 000. Apoi, un milion de dolari. Nu aveau atât toate ministerele la un loc. Cu America aveam 500 000 de dolari oficial pe an. Ne fixa sarcini de plan și eram nevoiți să antrenăm toți oamenii” – se mai destăinuie generalul (r) Nicolae Pleșiță 181.

181 „Lumea magazin”, nr. 2/2001, p. 47.

Un alt memorialist din rândul foștilor ofițeri de securitate, care a activat mulți ani în domeniul contrasabotajului și a contraspionajului economic, a ținut să precizeze în fața Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989 că: „Dunărea” a fost înființată prin HCM ca să vândă toate produsele României la export care nu se puteau vinde în mod normal: fiare, locomotive făcute la 23 august, VERD-uri se chemau”.

Faptul că numai după 6 luni de la înființare, ICE „Dunărea” a ajuns cea mai bună unitate de comerț exterior a României, nu se datorează – în opinia aceluiași memorialist – soluțiilor ingenioase adoptate, ci pur și simplu transferului de valută încasată din exportul produselor competitive ale unităților economice care aveau contracte în derulare cu I. C. Danubiana, Chim-import-export, Azo-export, etc.

O astfel de practică a fost posibilă prin intervențiile lui Tudor Postelnicu, șeful DSS în perioada 1978-1987, pentru a-i face pe plac Elenei Ceaușescu 182.

182 Șerban Sandulescu, Decembrie '89. Lovitura de stat a confiscat revoluția română, București, p. 250 – 251.

Brigada „TS” a fost o altă structură a CIE direcționată pe problema tehnologiei de vârf din țările occidentale, de unde și acronimul „TS” (tehnico-științific). Erau vizate tehnologiile ținute sub embargo sau „secret tehnologic” în domeniile industriei electronice și microelectronice, chimiei, alimentației,

radioactivelor, tehnicii de luptă, pulberilor explozibile, energiei nucleare, semințelor selecționate și reproducerilor animale de mare valoare seminală etc.

De regulă obiectivele erau stabilite de șeful statului în urma cererilor făcute de ministerele interesate în obținerea de asemenea tehnologii. Solicitățile aveau ca obiect teme de cercetare, pentru derutarea funcționarilor ministeriali, ce erau puși să facă propunerile și care nu trebuiau să cunoască modul în care doleanțele lor erau îndeplinite și mai ales de către cine. Multe tehnologii aduse în țară au rămas ca material documentar nevalorificat, iar materialul seminal și reproducătorii din agricultură și-au pierdut valorile biologice inițiale, fie din nepriceperea beneficiarilor, fie din reaua credință a unor specialiști români care pretindeau că sunt mai docti decât colegii lor occidentali.

Din 1982 și până în 1990, această brigadă a acționat ca un compartiment distinct în cadrul ICE „Dunărea”, pentru mai buna acoperire contrainformativă a ofițerilor¹⁸³.

¹⁸³ „Alerta”, joi 10 august 2000, p. 16; vezi și Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 209.

DIE dispunea și de o școală proprie pentru pregătirea ofițerilor. Ea se afla la Brănești, o ctitorie a serviciilor de spionaj sovietice din perioada în care România era ocupată de trupele Armatei Roșii – după al doilea război mondial – și lăsată ca moștenire Securității imediat ce consilierii sovietici au fost retrași.

Școala de la Brănești era legendată ca fiind Stația de Recepție a mesajelor cifrate emise de reprezentanțele diplomatice române din exterior. Așezământul era dotat cu cele mai moderne sisteme de învățare a limbilor străine, a tehnicilor de spionaj, a protocolului diplomatic și multe altele, necesare unei instrucții cum este cea de care trebuia să beneficieze ofițerii din structurile externe.

În școală se derulau trei categorii de cursuri: cele de inițiere în munca de culegere a informațiilor, cea de pregătire profesională și cea de perfecționare a pregătirii profesionale. Instructorii școlii erau recrutați dintre ofițerii de informații externe cu experiență și care dintr-un motiv sau altul nu mai puteau executa misiuni în exterior ¹⁸⁴.

¹⁸⁴ Idem, joi 27 iulie 2000, p. 14.

De aici și unele ironii, școala fiind denumită cu răutate „cimitirul elefanților”. Întrucât dezinformarea este în arta informațiilor o măsură de protecție și prevenire a deconspirărilor dar și a identității ofițerilor din aceste structuri de spionaj, practic, mai toate serviciile secrete care se respectă au în componența lor structuri specializate în astfel de operațiuni.

De interes este și opinia generalului (r) Nicolae Pleșiță, unul dintre puținii români care au avut în subordine o astfel de structură specializată:

„Dezinformarea este o metodă fundamentală în războiul psihologic, un vârf de lance. Cine e mai inteligent câștigă războiul. Dezinformarea este la fel de importantă ca diversiunea. Simularea trebuie să fie perfectă” ¹⁸⁵.

¹⁸⁵ „Lumea magazin”, nr. 4/2001, p. 44.

Intenționând să realizeze o modernizare efectivă a instituției, conducerea Securității a luat măsura de a organiza o unitate specială pentru realizarea acțiunilor de dezinformare.

Prin H. C. M. Nr. 715 din 6 aprilie 1968 s-a prevăzut constituirea Serviciului „D” pentru dezinformarea serviciilor de spionaj străine. Activitatea de dezinformare se organiza „în scopul apărării și promovării intereselor țării în legătură cu acțiunile de ordin politic, militar, economic, tehnico-științific și cultural ce urmau a fi întreprinse atât pe plan intern, cât și extern”.

Consiliul Securității Statului, împreună cu ministerele și celelalte organe centrale, care potrivit competențelor și normelor legale, întrețineau contacte cu misiunile diplomatice, militare, culturale și turistice străine, întocmeau „planuri de dezinformare, în scopul de a le deruta și a contracara acțiunile ostile întreprinse de acestea” 186.

186 Serviciul Român de Informații, Cartea Albă a Securității, perioada 1968-1978, vol. IV, București, 1987, p. 61.

Din activitatea acestei structuri rezultă că dezinformarea s-a adresat în cele mai multe cazuri: serviciilor secrete străine care urmăreau activitatea DIE și a Securității interne în conexiune cu politica regimului de la București; guvernelor occidentale, în dorința de combatere a criticilor aduse lui Nicolae Ceaușescu și guvernului prin posturile de radio străine, în special Europa Liberă și Vocea Americii care transmiteau emisiuni în limba română, maghiară sau germană; opiniei publice interne cu privire la realitățile din Occident etc.

În realizarea obiectivelor sale, Serviciul „D” se bucura de tot sprijinul altor unități din DIE și chiar al unor unități din interior, al rețelelor informative interne și externe, al ziariștilor din țară și al celor de peste hotare; al diplomaților de carieră și funcționarilor internaționali; al asociațiilor culturale ale exilului românesc care erau loiale regimului de la București; al oamenilor de afaceri străini interesați în relațiile comerciale cu România etc. 187.

187 „Alerta”, joi 3 august 2000, p. 16.

Se pare că nici în acest domeniu, lucrurile nu au mers prea bine. Există atestări documentare ce demonstrează fără dubii că din dorința de a se evidenția, în fața „conducerii superioare de partid și de stat”, Securitatea a recurs, nu de puține ori, la depășirea propriilor atribuții, substituindu-se Ministerului de Externe.

Elocventă în acest sens este Nota întocmită de Direcția a III-a (contraspionaj) și Serviciul „D” 188, la 9 februarie 1973, prin care se propunea „o acțiune de influențare și dezinformare” asupra unui diplomat japonez.

188 Arh. SRI, fond „D”, dosar nr. 9633, vol. 5, f. 22-23.

Acțiunea s-a dovedit inoportună, dacă nu cumva total deplasată, întrucât diplomatul japonez se adresase cu toată sinceritatea unui funcționar român din Ministerul de Externe – care la acea dată se afla în postura de informator al organelor de securitate românești – cu rugămintea de a i se furniza date și informații din presa română, deci care nu erau considerate secrete de stat, despre politica economică și poziția României față de o serie de organizații și organisme economice internaționale.

Într-o atare situație, conducerea Securității nu a găsit ceva mai bun de făcut decât să-i plaseze diplomatului japonez o serie de materiale „deja pregătite” – în sensul că fuseseră mai demult aprobate, de conducerea Ministerului de Interne, special pentru asemenea situații. Pe lângă datele

veridice, documentația „deja pregătită” strecura și o serie de informații false, fără să se realizeze că printr-o astfel de acțiune se putea obține exact efectul invers, compromiterea credibilității autorităților românești.

Pentru ca CIE alături de celelalte unități centrale și teritoriale de securitate să-și poată realiza mai bine atribuțiile, fixate prin Decretul 221 din 1978, s-au întocmit programe speciale, direcții și probleme de activitate, care purtau un nume de cod.

Eterul era un program de măsuri ce viza strângerea de informații despre agențiile de presă și posturile de radio străine care transmiteau știri considerate de regimul de la București ca tendențioase și ostile României. Prin acest program Securitatea era interesată să-i identifice pe autorii materialelor „cu caracter dușmănos la adresa politicii partidului” trimise din România și să țină într-o strânsă supraveghere rudele redactorilor de la emisiunile în limba română a posturilor de radio Europa Liberă, BBC, Vocea Americii, Deutsche Welle.

CIE împreună cu Direcția a III-a (contraspionaj), Direcția I (contrainformații interne) și Serviciul „D” aveau sarcini precise și cooperau în cadrul acestui program 189.

189 Dennis Deletant, Ceaușescu și Securitatea. Constrângere și disidență în România anilor 1965 – 1989, București 1995, p. 313 – 315.

Se pare că o asemenea orientare nu a reprezentat o inițiativă a Securității ci a fost un rezultat al prețioaselor indicații ale organelor de partid traduse în practică de Tudor Postelnicu, imediat după ce a preluat conducerea DSS190.

190 Mihai Pelin, Operațiunile Melița și Eterul. Istoria Europei Libere prin documente de securitate, București, 1999, p. 9.

Energia a fost un program de măsuri speciale pentru a proteja sistemul energetic național și strategia partidului în acest domeniu. Trebuiau prevenite defecțiunile, sabotajele, disfuncționalitățile sau orice alte evenimente ce puteau împiedica buna funcționare a sistemului energetic.

Atomul, un program de măsuri pentru protecția energiei nucleare, ce se baza pe Centrala de la Cernavodă și pe uzina de apă grea de la Turnu-Severin.

Atlas, un program de măsuri pentru protejarea personalului românesc care lucra în străinătate în baza unor contracte semnate de statul român. De asemenea, era vizată și calitatea utilijelor și a materialelor produse în țară ce urmau să fie destinate exportului.

Mercur, un program pentru protejarea comerțului exterior. Se avea în vedere păstrarea secretului asupra detaliilor contractelor de import și export. Principala beneficiară a programului era ICE „Dunărea”.

Problema Badea viza activitatea de prevenire a recrutărilor din rândul românilor de către serviciile de spionaj ale țărilor din Blocul-Estic. Contracurarea spionajului sovietic era o acțiune codificată drept problema Gladiola iar a spionajului maghiar, problema Lotru.

Brândușa a fost numele de cod al unei acțiuni speciale prin care serviciile de informații externe și structurile de securitate interne trebuiau să coopereze în vederea internaționalizării problemei naționale românești, mai precis, situația românilor din afara granițelor statului și pregătirii condițiilor ca într-un

context politic favorabil, România să-și poată recupera teritoriile pierdute în urma celui de-al doilea război mondial (Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța și Insula Șerpilor).

Din nefericire pentru inițiatori, datorită agenților sovietici bine implantați în sferile de interes ale regimului de la București, această acțiune specială a ajuns destul de repede la cunoștința Kremlinului, fapt pentru care KGB-ul i-a pus serios sub lupă pe „naționaliștii din fruntea partidului și statului” (vezi infra).

Penetrări și infiltrații spectaculoase – Rețeaua Caraman.

Cel mai mediatizat caz de spionaj realizat de DIE a fost așa-numita „rețea Caraman”, sau, după o formulă apărută în Occident în 1972, „Cei treisprezece români care au speriat NATO” 191.

191 Pierre Accoce, Daniel Pauget, Rețeaua Caraman. Cei treisprezece români care au zguduit NATO, București, Campania, 1999.

Prin rețeaua Caraman spionajul românesc „a dat Alianței Nord-Atlantice” -după cum spunea Ion Mihai Pacepa – „cea mai puternică și costisitoare lovitură din istoria sa; a trimis Moscovei toate planurile militare ale NATO pentru următorii 20 de ani” 192.

192 Ion Mihai Pacepa, Dekremlinizarea spionajului român, în „Ziua”, nr. 863, 21 aprilie, 1997.

Această spectaculoasă sustragere de documente secrete a avut și antecedente, ceea ce înseamnă că serviciile de spionaj și contraspionaj ale Securității ajunseseră deja în anii '60 la un nivel de profesionalism ce nu putea decât să stârnească invidii în rândurile păgubiților.

Este vorba despre acțiunea de la începutul anului 1964, când un agent român – nume de cod „Eugen Stănescu” – reușise să spargă seiful Ambasadei Statelor Unite din București și să sustragă, prin fotocopiere, un important document care purta titlul: „Evreii din România – o minoritate care dispare” 193.

193 Vezi „Dosare ultrasecrete”, 1 noiembrie 2003, p. IV.

La fel și operațiunea „Pelegrinii” (evrei contra dolari), prin care structurile speciale din DIE au reușit să infiltreze ofițeri sub acoperire în mediile de interes israeliene cu misiunea de informare și influență, dar „fără să facă rău Israelului” 194.

194 Vezi „Dosare ultrasecrete”, 8 noiembrie 2003, p. IV.

Fără astfel de acțiuni de penetrare și infiltrare sub acoperire, serviciile de spionaj și contraspionaj ale unui stat, indiferent de regimul politic, dictatură ori democrație, nici nu pot exista sau după o formulă mai consacrată, nu-și pot justifica rațiunea de a funcționa. Mantelarea rețelei Caraman trebuie înțeleasă în contextul evoluției relațiilor internaționale între Est și Vest. Se știe că după 1953 (moartea lui Stalin), Hrușciov a făcut eforturi intense pentru a restabili bunele relații cu francmasoneria de stânga occidentală.

Noua colaborare avea să se manifeste explicit în ceea ce politologii au numit „spiritul Genevei” și în „dezghețul hrușciovist”.

Ambele concesii majore de politică externă și internă făcute de Hrușciov francmasoneriei de stânga au avut ca țintă penetrarea structurilor nord-

atlantice. Franța gaullistă devenise, în același timp, un partener incomod – unii autori au folosit chiar și termenul de „adversar” – al NATO, iar generalul de Gaulle și Hrușcirov au trasat o altă direcție integrării și securității europene.

Nu este exclus ca prin această politică, președintele Franței să fi urmărit în subsidiar plățirea unei polițe către SUA, pentru umilința la care fusese supusă Franța în timpul crizei Suezului din 1956.

Recrutat de Securitate în 1952, Mihai Caraman a fost format timp de șase ani în școala românească de spionaj. În ultima lună a anului 1958 a fost trimis la Paris ca prim-secretar și consilier comercial al Ambasadei române. Aceste funcții erau doar acoperiri care-i facilitau activitatea de informații.

În realitate era încadrat atunci în DIE, Serviciul Franța-Benelux-Italia și se afla în grațiile lui Mihai Gavriiliuc, șeful DIE.

Între 1960-1965, Caraman a creat o vastă rețea de spionaj, aflată în totalitate sub controlul KGB, recrutând funcționari ai NATO, de la Banca Mondială din Quai d'Orsay, Organizația de Cooperare și Dezvoltare Economică, Ministerul Economiei și Finanțelor.

Primul agent serios al lui Caraman din Franța a fost Robert van der Vielle, recrutat ca atare în 1961. Era cetățean argentinian, la acea vreme șef al biroului de documente secrete din sediul NATO. Al doilea agent important al lui Caraman a fost Franșis Rousilhe, șeful biroului de documente secrete din cadrul biroului de traducători de la sediul NATO.

Ofițerul Ion Păduraru, aflat la Paris mai ales cu sarcini contrainformative, știa că Franșis Rousilhe era plătit de rezidența română de spionaj din Franța în monede de aur. Al treilea agent serios al lui Caraman a fost cetățeanul turc Nahit Imre 195.

195 Mihai Pelin, Rețeaua Caraman. O cacealma pe înțelesul tuturor, în „Independent”, nr. 39, marți, 17 aprilie, 2001, p. 11.

Se pare că un rol important i-a revenit și lui Villeurbaune Charles Hernu, cel care va ajunge în timpul guvernării socialiste (în 1981) ministrul Apărării Franței.

Acesta a fost racolat mai întâi de către Serviciul secret bulgar (col. Raiko Nikolov) între 1953-1957, apoi de DIE român (Caraman) și de KGB-ul sovietic (Vinogradov), între 1957-1963, dată după care Serviciul secret sovietic și-a rezervat „exclusivitatea” asupra lui „Andr”, numele de cod al lui Hernu.

Întrucât Charles Hernu era membru (devenit ulterior conducător) al lojii francmasonice de stânga „Clubul iacobinilor”, în opinia unor autori, acțiunea sa ar trebui privită în dublu context: pe de o parte apropierea abilă a lui Hrușcirov de cercurile masonice de stânga din Occident; pe de alta, penetrarea de către KGB și celelalte servicii de securitate comuniste, prin aceste cercuri francmasonice de stânga, a structurilor nord-atlantice în anii '60.

Fiind principalii beneficiari ai prețioaselor informații furnizate de „Rețeaua Caraman”, sovieticii au pus la dispoziție sume de bani importante. Neagu Cosma și Ion Stănescu dezvăluie că a fost vorba despre „sute de mii de dolari ce proveneau de la GRU, cu care Caraman și-a plătit oamenii din rețea” 196.

196 Neagu Cosma, Ion Stănescu, De la iscoadă la agentul modern în spionajul și contraspionajul românesc, Editura Paco, București, 2001.

Toți aceștia au furnizat ofițerului român Mihai Caraman 60 de dosare, dintre care 16 „casnice”, adică „top secret”, de excepțională importanță, privind situația bugetelor militare ale statelor membre NATO, logistica organizației pe timp de pace și de război, sistemul de alarmă al NATO etc.

Până în 1964, toate documentele procurate de Mihai Caraman din sediul Alianței Nord-Atlantice erau transmise integral serviciilor de informații sovietice.

Începând din acest an, partenerilor de la Moscova nu li s-au mai oferit decât sinteze, adică informații filtrate. Oricum, Moscova a dat acestor documente aprecieri elogioase.

Țările NATO au cheltuit sute de milioane de dolari ca să modifice planurile ce fuseseră date Kremlinului prin „Rețeaua Caraman”. Din această cauză, spionajul românesc a fost considerat, cu o oarecare exagerare, „cel mai periculos dușman al NATO”. A fost o acțiune originală a spionajului românesc, dar calitatea și volumul informațiilor secrete au determinat KGB-ul să-l ia pe Mihai Caraman sub comanda sa.

În istoria serviciilor sovietice, se pare că Mihai Caraman a fost singurul ofițer român de securitate medaliat de KGB pentru „rezultate excepționale împotriva NATO”.

Documentele din Arhiva fostei Securități preluate de SRI atestă doar că: „Sunt date din care rezultă că Mihai Caraman a fost decorat de sovietici și că ar fi avut grad militar sovietic”.

Alte aspecte despre „Rețeaua Caraman” care au apărut în literatura istoriografică și în presă nu sunt confirmate de documentele românești, ceea ce înseamnă că trebuie să le privim cu maximă circumspecție. De exemplu, în lucrările despre istoria spionajului apărute în Franța se susține că Mihai Caraman ar fi sosit la Paris în decembrie 1958 „împreună cu soția sa Maria, o brunetă frumoasă”.

Dimpotrivă, documentele românești atestă indubitabil că Mihai Caraman a plecat la Paris necăsătorit, ceea ce reprezenta o excepție în tradiția DIE 197.

197 Mihai, Pelin, DIE 1955-1980. Culisele spionajului românesc, Editura Evenimentul românesc, București, 1997, passim.

În legătură cu relațiile dintre Caraman și serviciile de spionaj sovietice, se poate spune că înainte sau după 1964 – data nu rezultă din documentele românești – Moscova a ținut să-l cunoască personal pe ofițerul român.

Inițial, acesta a purtat convorbiri la București cu consilierul sovietic Skamarohin. Alte cadre din DIE nu au fost prezente la acest contact, dar este de presupus că discuțiile au fost înregistrate prin tehnici operative. Ulterior, Mihai Caraman a fost invitat de unul singur la Moscova, unde tehnica operativă a Securității din România nu mai funcționa. De altfel, și la Paris, un ofițer rus îl invita frecvent pe Caraman la diverse manifestări de la Ambasada sovietică.

Mai târziu și ofițerul Ion Păduraru – care s-a ocupat de protecția lui Caraman – a confirmat informațiile despre călătoria „superspionului român” la Moscova și felicitările călduroase pe care i le-au adresat sovieticii. În plus, Ion

Păduraru a declarat că Mihai Caraman i-ar fi încredințat și o confesiune strict personală: sovieticii îi acordaseră gradul de căpitan, de care era foarte mândru.

Dacă totul este adevărat, înseamnă că gradul de căpitan sovietic era mai important decât cel de maior român.

Documentele românești – cele rezultate în urma anchetei efectuate de o comisie condusă de generalul Emil Macri, între anii 1978-1980, după defectiunea lui Pacepa – mai oferă și alte aspecte interesante în legătură cu activitatea informativă a DIE contra NATO, asupra căroră literatura occidentală a păstrat tăcerea.

În opinia istoricului Mihai Pelin, această tăcere, coroborată cu imaginea de superspion creată asupra lui Caraman, nu este deloc întâmplătoare. Eforturile occidentalilor de a mediatiza cazul Caraman sub această lumină, adică despre o acțiune de superspionaj românesc, au fost și sunt făcute pentru a proteja serviciile secrete franceze, în sensul de a nu le pune într-o postură jenantă față de partenerii din NATO.

Iată, în esență, și principalele argumente susținute documentar.

În 1962, expirându-i contractul cu serviciile NATO, Robert van der Vielle l-a avizat din timp pe Mihai Caraman și i-a propus un substitut pentru activitatea pe care o desfășurase până atunci, în persoana unei femei care lucra tot la sediul NATO, într-un post cu acces la documentații secrete. Numele ei nu apărea în documente.

Robert van der Vielle a aranjat o întâlnire între persoana respectivă și Mihai Caraman, înțelegerea a fost perfectată fără nici un fel de probleme, totul părea să fie în ordine, însă femeia a divulgat legătura pe care o contactase serviciilor specializate din Franța. Drept urmare, argentinianul a fost arestat, anchetat, deferit justiției și condamnat.

Din documentele românești nu rezultă cât de reală a fost condamnarea sa și dacă, într-adevăr, a efectuat pedeapsa. Cu toate acestea, autoritățile franceze implicate în investigații nu l-au deranjat cu nimic pe Mihai Caraman, beneficiarul efectiv al documentelor sustrase din sediul NATO.

Opinieii ofițerului Ion Păduraru – unul dintre cei care l-au cunoscut cel mai bine pe Caraman în acea perioadă – merită să i se acorde toată atenția și, de ce nu, toată credibilitatea. Păduraru considera că explicația succeselor spectaculoase ale lui Caraman nu trebuie căutată în abilitatea acestuia, nici în calitățile lui de superspion, ci în conjunctura politică a Franței din acel timp.

Din 1958, când preluase puterea în Franța, generalul de Gaulle vădise o adversitate constantă față de supremația americană în structurile militare occidentale, și de aici serioase rezerve față de NATO. În consecință, acțiunea de penetrare a secretelor NATO dezvoltată de Mihai Caraman, printr-un așa-zis risc personal, coincidea cu anumite interese ale serviciilor secrete franceze din epoca respectivă, racordate la viziunile de politică externă ale președintelui.

Și nu ar fi fost deloc exclus ca principalul informator și furnizor de documente secrete al lui Caraman, Francis Rousilhe, să fi lucrat în acord cu serviciile secrete ale Franței, sau poate chiar în subordinea acestora. Altfel nu se explică de ce, în pofida căderii lui Robert van der Vielle, lui Mihai Caraman nu i s-a întâmplat absolut nimic.

Totuși, o anumită întrebare nu poate fi evitată: de ce a căzut primul agent important al lui Caraman dacă jocul era acela pe care l-am schițat mai sus?

Posibil că Robert van der Vielle ieșise din regula jocului și trebuia înlocuit cu un agent care se conforma fără nici o abatere combinațiilor puse la cale de serviciile secrete franceze în directă legătură cu francmasoneria de stânga. Când furnizându-le câte un agent valoros, când ascunzându-le agenții pe care îi furnizau, DST (Direction de la Surveillance du Territoire – Serviciul de contraspionaj și de securitate francez) și serviciile de contrainformații militare ale Franței încercau să le sugereze, lui Mihai Caraman și stăpânilor săi, că acțiunea lor la Paris nu se putea desfășura decât între anumite limite, strict precizate.

Cât timp francezii au fost interesați în funcționarea neîntreruptă a canalului prin care secretele NATO curgeau spre Moscova, direct sau prin România, aureola de spion glorios a lui Caraman nu a conținut să sporească.

Din nefericire, acest mecanism ocult avea în substrat un viciu de fond, acesta fiind chiar viciul viziunii politice a lui Charles de Gaulle: credința nefastă că Uniunea Sovietică ar fi putut cotiza la anumite aspirații ale Europei Occidentale în general și ale Franței în mod special, toate de esență antiamericană. Și, implicit, credința că Uniunea Sovietică ar fi putut fi adusă la sentimente mai bune față de Europa Occidentală.

Însă, în 1968, când Uniunea Sovietică, prin invazia brutală în Cehoslovacia, a amenințat direct întreaga Europă Occidentală, mai periculos decât oricând altădată, iluziile lui Charles de Gaulle și ale altor francezi care le-au nutrit s-au spulberat.

Ca o consecință subsidiară, practic neînsemnată în raport cu amploarea intereselor aflate în confruntare, invazia din Cehoslovacia a determinat și căderea „rețelei lui Caraman”, care nu a fost, de fapt, o cădere în sensul consacrat în arta informațiilor, ci o demantelare a unui dispozitiv devenit inutil, prin intrarea în desuetudine a obiectivelor lui inițiale 198.

198 Vezi și Laurențiu Constantiniu, Rețeaua Caraman a acționat în interesul lui Ceaușescu sau al KGB? În „Cotidianul”, luni, 9 noiembrie, 1998, p.12.

Demantelarea „Rețelei Caraman” s-a produs în felul următor. La 16 octombrie 1967 serviciile NATO s-au mutat la Bruxelles iar „rețeaua Caraman” a fost preluată de Ion Tomescu (conspirativ „Jean”) și de secretarul II al ambasadei, Victor Dorobanțu (conspirativ „Vițea”), locotenent DIE.

Totul a funcționat bine până în anul 1969, când Ion Iacobescu – oficial al III-lea secretar al Misiunii române la UNESCO, în realitate căpitan DIE și adjunct al lui Caraman – a cerut azil politic la Ambasada Marii Britanii din Paris.

În opinia generalului (r) Neagu Cosma, căpitanul Ion Iacob (alias Ion Iacobescu) fusese recrutat de un anume Leonard Kirshen, agent britanic ce condusesse până în 1948 o rețea de spionaj în România. Fiind descoperit, a fost judecat și condamnat. După 15 ani de închisoare în România, Kirshen s-a

stabilit în Elveția de unde ar fi continuat activitatea informativă, reușind să-l recruteze pe Iacobescu.

Acesta din urmă, prevenit de Pacepa că legătura lui cu spionajul britanic fusese depistată de contraspionajul român, a dezertat, plecând în America. A fost transportat cu un avion militar, pus special la dispoziția sa. Ulterior, Iacobescu a povestit, cu toate detaliile, la CIA despre penetrarea NATO de către spionajul românesc.

Tribunalul Militar din București l-a condamnat la moarte pe căpitanul Ion Iacobescu pentru dezertarea și trădarea sa.

Cu ocazia vizitei făcute de Nicolae Ceaușescu în SUA (26-27 octombrie 1970), președintele american Richard Nixon i-a spus, într-o conversație particulară, că România a făcut o mare greșală când a penetrat NATO prin rețelele de spionaj, la cererea Moscovei. Ceaușescu a ordonat atunci oprirea oricăror acțiuni informative anti-NATO.

Fostul general de securitate Nicolae Pleșiță, care în perioada 1980-1984 a condus DIE, îl considera pe Caraman „un spion al secolului” și „mândria noastră”. Interesantă este și opinia dlui Virgil Măgureanu¹⁹⁹, fost director al SRI, despre performanța lui Caraman.

¹⁹⁹ Virgil Măgureanu, Caraman a spart secrete teribile ale timpului său (interviu luat de Eugen Prună), în „Lumea magazin”, nr. 5 (73), p. 56-57.

Într-un interviu luat de ziaristul Eugen Prună, dl Măgureanu afirma că Mihai Caraman „a reușit să spargă niște secrete teribile ale timpului său” și că „din punct de vedere strict profesional (subl. N.) nu poate fi contestat de către cineva”.

Ceea ce se mai poate adăuga este că generația de ofițeri de securitate de după 1970 a fost crescută și instruită în cultul profesionalismului motivat de performanța lui Caraman, dar și a disprețului pentru „epoca abuzurilor”, eufemism ce vizează crimele și atrocitățile produse de structurile Securității conduse de Pintilie, Nicolschi, Drăghici și toți ceilalți tortionari din perioada 1948-1960 ²⁰⁰.

²⁰⁰ Vezi pe larg Cristian Troncotă, Politică de cadre în instituția securității regimului comunist din România (1948-1964), în „Revista istorică”, Serie nouă, tom X, 1999, (I) nr. 3-4 (mai-august), p. 235-256, (II), nr. 5-6 (septembrie-decembrie), p. 443-458; idem, Practici și mentalități în activitatea serviciilor de securitate ale regimului comunist din România (1948-1964), în „Arhivele totalitarismului”, (I) nr. 24-25, (3-4/1999), p. 72-89; (II), nr. 26-27 (1-2/2000), p. 65-86; idem, Emigrația „dușman al poporului”, în Magazin istoric”, s.n., iulie 2001.

Acțiuni de „pedepsire” și „intimidare” a disidenților români din Occident.

Un subiect controversat în activitatea serviciilor de informații și securitate externe ale regimului comunist din România îl reprezintă antrenarea lor – din ordinul lui Nicolae Ceaușescu – în complicitate cu profesioniștii crimei organizate și ai terorismului internațional, pentru „pedepsirea” și „intimidarea” disidenților diasporei românești din Occident.

Din punct de vedere strict istoric fără îndoială că nu ne aflăm în fața unei situații inedite ori singulare. Și alte servicii de informații și securitate – chiar

din țări cu vechi tradiții democratice – au apelat în diferite momente sau conjuncturi politice fortuite, la organizațiile teroriste ori au inițiat cu forțe proprii, atentate, unele reușite, altele dejucate de adversari, dar în mai toate cazurile astfel de acțiuni au fost justificate de cercurile puterii politice ca fiind pornite din „rațiuni de stat” ori „de securitate națională”.

De exemplu, un document de mare răspândire cu privire la terorismul de stat îl constituie un raport al Senatului SUA, din octombrie 1975, asupra activității CIA. Sunt puși direct în cauză trei foști președinți ai SUA și mai mulți foști miniștri.

La 14 septembrie 1970, președintele Richard Nixon l-a convocat la Casa Albă pe șeful CIA, Richard Helms, căruia i-a împărtășit opinia potrivit căreia venirea la putere a lui Salvador Allende în Chile era inacceptabilă intereselor SUA, fapt pentru care a dat ordin ca principala instituție de spionaj american să organizeze o lovitură de stat pentru a-l împiedica să devină președinte.

A urmat asasinarea președintelui René Scheineider, șef al Statului Major al armatei chiliene, la 22 octombrie 1970. Documentul citat precizează că generalul a fost asasinat de un grup de teroriști cărora CIA le-a furnizat arme în dimineața atentatului.

Sprijinindu-se pe dovezi și probe de necontestat, documentul mai atesta că CIA a complotat și pentru asasinarea lui Fidel Castro, președintele Cubei, precum și a liderului zairez, Patrice Lumumba, în vremea când președinte al SUA era încă Dwight Eisenhower. Aceeași instituție a SUA ar fi fost amestecată și în asasinarea altor conducători de state 201.

201 Traian Tandin, Terorismul internațional, (VII), în „Alerta”, joi 21 decembrie 2000, p. 10; Miruna Munteanu, CIA și MI 6 au răsturnat Guvernul de la Teheran, în august 1953, în „Dosare ultrasecrete”, nr. 106, 20 mai 2000, p. 1-3; Idem, Americanii, complici cu Pinochet, în „Dosare ultrasecrete”, nr. 133, 25 noiembrie 2000, p. 1; Idem, Operațiunea „Golful Porcilor”: Dosarul intervenției americane în Cuba, în „Dosare ultrasecrete”, nr. 8, 13 iunie 1998, p.1; Idem, Statele Unite pe banca acuzaților de la Havana, în „Dosare ultrasecrete”, nr. 65, 17 iulie 1999, p.1.

În ceea ce privește KGB-ul, instituție recunoscută și temută în lumea spionajului pentru acțiunile de lichidare a oponentilor politici ai regimului comunist încă din perioada de dinaintea celui de-al doilea război mondial, coincidența face ca la începutul anilor '70, autoritățile de la Kremlin să interzică nu numai ofițerilor PGU (Pervoe Glavnoe Upravlenie – Direcția Întâi Centrală -serviciul de spionaj sovietic – în engleză: FCD, First Chief Directorate) ci și instituțiilor similare din țările Tratatului de la Varșovia, de a se mai implica în misiuni represive contra conaționaliilor din Occident care criticau comunismul.

Rațiunea care a stat la baza acestei hotărâri a avut în vedere că „acțiunile umede” implicau riscuri prea mari, iar în situația unor nereușite sau divulgări, blocul sovietic putea fi pus într-o lumină total nefavorabilă. Moscova ținea foarte mult nu numai la prestigiu ci și la imagine. O imagine care în epocă era serios șifonată în fața opiniei publice mondiale după evenimentele din Cehoslovacia, 1968, care demonstraseră pentru lumea civilizată ce înseamnă

doctrina Brejnev, adică „sprijinul frătesc”, după principiul „suveranității limitate”²⁰².

202 „Lumea magazin”, nr. 4/1999, p. 63.

În atari condiții, PGU a trasat ca sarcină, suratelor mai mici din Tratatul de la Varșovia, folosirea în operații speciale de lichidare a teroriștilor profesioniști, recrutați din Occident, țările arabe și de pe continentul latino-american. Prin această practică se sconta pe acoperirea unor astfel de acțiuni speciale, dar și pe creșterea șanselor de reușită. Au fost punctați și selecționați șefi de organizații mafioate și membri ai rețelelor traficantilor de droguri.

Se miza evident pe contactele acestora cu lumea interlopă și experiența în trecerile ilegale de frontieră.

Fostul general de securitate Nicolae Pleșiță chiar a mărturisit la un moment dat că Nicolae Ceaușescu i-a preferat pe mercenarii străini întrucât „nu mai credea în aparat”, adică în structurile și ofițerii de securitate.

Unul dintre primii agenți recrutați de DIE a fost „Sandu” (nume conspirativ), un contrabandist francez care primise azil politic în România atunci când era în conflict cu Interpolul.

În 1976 „Sandu” s-a refugiat la București, unde a fost instalat într-un apartament. Prima victimă a acestuia a fost Vasile Zăpârzan, un preot ortodox român din R. F. Germania.

Preacucernicul părinte și-a găsit sfârșitul în 1976 în urma unui accident pus la cale de „Sandu”.

La 19 octombrie același an, „Sandu” a fost regizorul unui alt atentat, avându-l de data aceasta ca țintă pe Emil Georgescu, editorul politic al postului de radio Europa Liberă. Atentatul nu a reușit, Emil Georgescu scăpând cu viață din accidentul de mașină înscenat pe o șosea laterală din apropierea Munchenului.

Un alt agent recrutat de DIE pentru misiuni speciale de pedepsire și intimidare a fost „Felix” (nume conspirativ) cetățean american de origine română, unul dintre conducătorii unei familii mafioate din SUA. Misiunea acestuia a fost de a asasina pe un fost ofițer al DIE, Constantin Răuță care ceruse azil politic în Occident și pe alți câțiva emigranți români din SUA. Datorită divulgărilor făcute de generalul Ioan Mihai Pacepa, imediat după dezertarea sa în iunie 1978, DIE a renunțat la seria de atentate planificate a fi realizate de „Felix”²⁰³.

203 „Ziua”, nr. 884, luni 19 mai, 1997, p. 7.

Ținte ale unor acțiuni de intimidare ordonate de Nicolae Ceaușescu deveniseră și cei implicați în demonstrația organizată de emigrația română și maghiară de la New York, în ziua de 16 aprilie 1978.

Printre cei vizați au fost: Cornel Dumitrescu, redactor al ziarului „Lumea liberă” (New York) pe numele căruia se obținuse autorizația pentru demonstrație; Viorel Trifa, conducătorul Episcopatului Ortodox Român din SUA, asupra căruia Securitatea română, cu câțiva ani în urmă, în complicitate cu structuri similare ale SUA și la inițiativa unor cercuri evreiești influente²⁰⁴, întreprinsese și o acțiune de compromitere, avându-se în vedere trecutul lui în

Mișcarea Legionară; Lazlo Kolman, Lazlo Hamas și Ferencz Koreseh, toți trei lideri ai emigrației maghiare din SUA.

204 Arhiva SRI, fond „d”, cele patru volume de documente – fotocopii facsimil – pentru compromiterea lui Viorel Trifa.

În paralel, DIE lansase zvonul potrivit căruia toți acești emigranți erau „fasciști” și „criminali de război”, și că se făcuseră vinovați în timpul celui de-al doilea război mondial de „asasinarea unor evrei”. Pentru executarea acestor operațiuni speciale s-a constituit un comandament condus de șeful departamentului de emigrație din DIE (generalul Ion Afrim), din care au mai făcut parte cei doi rezidenți din SUA (generalii Aurel Florea și Aurel Gheorghe), precum și șeful Secției emigrație a rezidenței DIE din Washington (maior Mihai Alexandru Tănăsescu, conspirativ „Bebe”).

În timpul vizitei sale oficiale în Anglia, mai 1978 – unde a fost primit cu toate onorurile din partea Casei Regale Britanice – Nicolae Ceaușescu l-a inclus și pe Ion Rațiu pe lista celor ce trebuiau aduși la tăcere.

Nepot al diplomatului român Viorel Țălea, Ion Rațiu ceruse azil politic în Marea Britanie în toamna anului 1940, imediat după instaurarea regimului național – legionar în România. Ziarist talentat dar și un prosper om de afaceri, Ion Rațiu a fost o figură importantă a emigrației românești din Occident. Datorită spiritului său foarte critic la adresa comunismului 205, Ion Rațiu și familia sa din țară intraseră în vizorul organelor de securitate românești, fiind bănuțit că desfășoară „acțiuni de spionaj în beneficiul serviciilor secrete britanice”.

205 Vezi Ion Rațiu, *La Roumanie d'aujourd'hui*, Paris, 1975.

Dar și aceste acțiuni de intimidare, din partea Securității externe au rămas în stadiul de proiect datorită „defecțiunii” generalului Ion Mihai Pacepa. Oricum, de necontestat rămâne faptul că în urma dezvăluirilor făcute de Ion Mihai Pacepa, imediat după ce a primit azil politic în SUA, acțiunile de pedepsire și intimidare asupra emigrației române din Occident, întreprinse de CIE au fost mai bine monitorizate de către serviciile secrete occidentale.

În paralel s-a declanșat și o puternică acțiune de presă prin care ziarele de mare tiraj occidentale au atras atenția opiniei publice mondiale asupra războiului pe care Nicolae Ceaușescu, prin CIE l-a declanșat contra emigrației române. Probabil că acesta a fost și motivul pentru care o serie de autorități publice occidentale au numit ulterior CIE ca „cel mai criminal serviciu de spionaj din Blocul Estic” 206.

206 „Ziua”, loc. Cit.

Se pare că astfel de acuzații nu erau lipsite de temei, având în vedere că acțiunile „de pedepsire” și „intimidare”, inițiate de CIE, au continuat și în deceniul '80. Este un aspect recunoscut chiar și de generalul (r) Nicolae Pleșiță.

Acesta a mărunțit că la venirea sa ca șef al CIE, în 1980, ar fi găsit acolo o minusculă unitate specializată în lichidări, copie a unor structuri similare din cadrul serviciilor de informații străine. Întrucât o astfel de unitate „nu ne-ar fi avantajat”, generalul Pleșiță a reprofilat sectorul, direcționându-l spre acțiuni antiteroriste, dar nu omite să precizeze că „au fost păstrate însă mai vechile sarcini doar pentru trădători”.

Și toate acestea pentru că în concepția aceluiași memorialist „din când în când nu strică să-i ciomăgești pe unii ca să le vină mintea la cap. Nu e democratic, dar e polițienesc” 207.

207 „Lumea magazin”, nr. 11/2000, p. 45.

Va trebui să recunoaștem că în fața unui asemenea stil de exprimare, direct, simplu și la obiect, Pleșiță reușește ca nimeni altul să sintetizeze în câteva cuvinte esența muncii de securitate, atât în interiorul cât și în exteriorul țării, cel puțin în ultimul deceniu al „epocii de aur”.

Iată și cum s-a materializat o astfel de concepție. În noiembrie 1980, agenții CIE au trimis pachete explozive (cartea cu Memoriile lui Hrușciiov în limba spaniolă umplută cu exploziv plastic) celor trei conducători anticomuniști ai emigrației (Nicolae Penescu, Șerban Orăscu, Paul Goma), dar atentatele nu au reușit datorită măsurilor de protecție. Ceaușescu era pornit contra acestora întrucât reușiseră să demaște jocurile sale oculte și încălcarea drepturilor omului în fața celei de a treia Conferințe pentru Securitate și Cooperare în Europa de la Madrid.

În aprilie 1982, agenți din legătura CIE au organizat un nou atentat împotriva lui Paul Goma, la Paris. Matei Haiducu, angajat al CIE, însărcinat cu această acțiune, s-a predat însă autorităților franceze, iar serviciile secrete din Hexagon au elaborat o combinație spre a-l compromite pe liderul de la București.

Fiind fals informat, că Paul Goma își găsisse sfârșitul, Ceaușescu a aprobat decorarea lui Haiducu (decorația fiindu-i înmănată în numele secretarului general, chiar de Nicolae Pleșiță, primul adjunct al ministrului de Interne și șeful Securității externe) și emigrarea mamei sale în Franța. Apoi s-a organizat la Paris o conferință de presă, în care serviciul de contraspionaj francez (DST) a expus în amănunt actul terorist pus la cale împotriva lui Paul Goma.

Președintele Franței, François Mitterand, care, deși primise din partea lui Ceaușescu 400.000 de dolari pentru a-și asigura victoria în campania electorală, a calificat totuși DIE, drept „o bandă de asasini” și, în semn de protest a anunțat public amânarea vizitei oficiale pe care urma să o întreprindă la București, câteva zile mai târziu.

Generalul (r) Nicolae Pleșiță ne oferă și un alt amănunt al acestui eveniment, în sensul că el ar reprezenta de fapt o poliță pe care serviciile secrete franceze au plătit-o CIE pentru faptul că nu reușiseră în tentativa lor de a-l racola pe șeful spionajului românesc 208.

208 Idem, nr. 12/2000, p. 45.

La 28 iulie 1981, CIE a organizat o altă acțiune de pedepsire, de data aceasta asupra lui Emil Georgescu, care continua să prezinte de la microfonul postului de radio Europa Liberă, politica economică falimentară a lui Ceaușescu, exacerbarea cultului personalității și nivelul de trai din ce în ce mai scăzut al cetățenilor României.

Emil Georgescu a fost atacat de doi francezi – Layoni și Cottenceau – și înjunghiat cu 22 de lovituri de cuțit în fața casei sale din München, dar a supraviețuit ca prin minune.

Raportul Serviciului de securitate al R. F. Germania (Bundesamt für Verfassungsschutz) pe anul 1982 atestă că viața lui Emil Georgescu a fost salvată numai după numeroase intervenții medicale și că cei doi atentatori fuseseră deja arestați și condamnați. Documentul menționa, de asemenea, că infractorii au refuzat cu încăpățănare să dea orice informație în legătură cu cei care i-au angajat.

În cursul procesului, început în aprilie 1982, Layoni a declarat că atât el cât și partenerul său fuseseră angajați de un român din Franța ca să-l „intimideze” pe Emil Georgescu. În ianuarie 1993, Ion Mihai Pacepa l-a identificat pe „Sandu” ca fiind unul dintre cei doi atentatori 209.

209 „Ziua”, loc. Cit.

Afacerea Șacalul.

Arhivele fostelor organe de informații și securitate est-germane (STASI) păstrează date interesante despre relațiile renumitului terorist internațional „Carlos” („Șacalul”) cu oficialitățile regimului comunist de la București, precum și informații privind implicarea sa în câteva atentate comandate de dictatorul din Carpați. De asemenea, înainte de moartea sa misterioasă în 1982, fostul colonel de securitate Sergiu Nica a lăsat un raport în care oferea detalii despre legăturile sale cu „Carlos” și persoanele implicate în organizarea unor acțiuni teroriste ordonate de Nicolae Ceaușescu asupra unor disidenți români refugiați în Occident.

În presa postdecembristă s-a vorbit și despre câteva atentate care s-au produs la Paris, Viena, München (la postul de radio Europa Liberă), Praga și Geneva (acesta din urmă vizându-l pe Ion Șerban, un fost agent al Securității românești). Toate acestea ar fi legate de numele lui „Carlos” și ale câtorva ofițeri din serviciile de spionaj ale României. Mai mult, după ce în vara anului 1994, „Carlos” a fost răpit din Sudan – unde își găsisese refugiul și protecția – de către serviciile secrete franceze, organele de procuratură din Franța, Germania, Elveția, Cehia, Ungaria și România au început efectuarea unor minuțioase investigații care au scos la iveală complicitatea serviciilor secrete din țările fostului Bloc Estic într-o serie de acțiuni ale terorismului internațional 210.

210 „Evenimentul zilei”, nr. 2498, marți 5 septembrie 2000, p. 3.

Recent, fostul general de securitate Nicole Pleșiță a făcut, la rândul lui câteva dezvăluiri interesante privind legătura sa cu teroristul „Carlos”, afirmând tranșant că „Șacalul” (Carlos) a fost agentul nostru, nu noi agenții lui” 211.

211 „Lumea magazin”, nr. 10/2000, p. 47.

Prin urmare, există suficiente date atestate de documente arhivistice, memorialistice ori de cercetare penală, pe baza cărora se poate reconstitui așa-zisa „afacere Carlos”, un episod încă prea puțin și de prea puțini cunoscut în istoria serviciilor de informații și securitate românești. Având în vedere că procedurile judiciare din Hexagon nu sunt încă finalizate, vom sintetiza în cele ce urmează doar unele certitudini deja conturate.

Cel care a realizat din ordinul lui Nicolae Ceaușescu legătura între vârful Securității și celebrul terorist „Carlos” a fost colonelul Sergiu Nica, de la UM 0620 (USLA), care îndeplinea în 1979 funcția de șef de serviciu. El

cunoștea cel mai bine acțiunile teroristului „Carlos” dar și pe membrii grupului acestuia.

Despre „Carlos” se știa că este cetățean venezuelean, pe numele adevărat Ilici Ramirez Sanchez, mai folosea numele conspirative „Salim”, ori „Mahomed Ali Aldares”, dar și pseudonimul „Șacalul”, un fanatic extremist, inițiat încă de tânăr în operațiuni conspirative de către instructorii școlilor speciale din Cuba și URSS. Vorbea curent nu mai puțin de șapte limbi străine, inclusiv limba rusă, în care se inițiasse în perioada studiilor de la Universitatea „Patrice Lumumba” din Moscova.

În anii '70-'80, „Carlos” a organizat și condus o serie de atentate teroriste pe teritoriul unor țări occidentale, revendicate de palestinieni, irakieni, libieni și mai ales sud-americieni. Devenise cu timpul unul dintre oamenii de mare încredere și foarte apropiat colaborator al lui Yasser Arafat, în probleme speciale ce țineau de realizarea idealului revoluției musulmane. Trăia mai mult pe teritoriul unor țări socialiste, unde se bucura de protecție din partea autorităților din Ungaria, Cehoslovacia, Polonia și R. D. Germană.

Organele Securității interne din România îl urmăreau pe „Carlos” de mai mult timp, fotografia acestuia fiind dată în consemn, fiecărui angajat din structurile operative ale Ministerului de Interne, pentru urmărire generală pe țară.

Pe teritoriul României fusese semnalat pentru prima dată în 1973, intrat clandestin sub identitate de cetățean francez, pentru a se întâlni cu diplomați irakieni și reprezentanți ai organizațiilor palestiniene. În România, „Carlos” a mai luat legătura și cu refugiații chileni, adepți ai președintelui Salvador Allende, răsturnat de la putere de forța militară a generalului Pinochet, sprijinit de CIA, adversara regimului socialist instaurat în Santiago de Chile.

Dintre acești refugiați „Carlos” a selecționat viitori teroriști internaționali, sub pretextul că îi va putea sprijini în acțiunile lor de restabilire a regimului socialist în patria lor. Legăturile dintre „Carlos” și Nicolae Ceaușescu s-au realizat în anii următori prin intermediul lui Yasser Arafat, liderul OEP și dr. George Habash, șeful FPEP (Frontul Popular pentru Eliberarea Palestinei). Acțiunile desfășurate de „Carlos” erau în atenția serviciilor de securitate centrale din România, respectiv Serviciul K din cadrul DIE, Unității Speciale de Luptă Antiteroristă, Direcției a III-a (contraspionaj) și Direcției a V-a (pază demnitari), care cooperau și îl informau operativ pe șeful statului despre aspectele mai importante ce puteau aduce atingere securității naționale ori relațiilor internaționale ale statului român 212.

212 Dicționar pentru buzunarul agenților secreți, în „Alerta”, joi 14 septembrie 2000, p. 16.

Colonelul Sergiu Nica, transferat între timp la CIE, a primit ordin direct din partea șefului DSS – Tudor Postelnicu – să se deplaseze în Cehoslovacia pentru a-l contacta pe „Carlos” în vederea neutralizării lui Ion Mihai Pacepa. Deplasarea s-a realizat în 1979, iar colonelul Sergiu Nica a fost însoțit de colonelul Ion Diaconescu. Întâlnirea cu „Carlos” a avut loc într-un castel din Praga, pus la dispoziție de către oficialitățile statului cehoslovac.

Colaborarea Securității românești cu grupul lui „Carlos” este atestată și de un raport al STASI, din februarie 1981, în care se menționează printre altele: „Conform constatărilor operative, în august 1979, s-a stabilit contactul cu „Carlos,, Lilly și Abul Hakim, în timpul șederii la Praga, de către doi angajați ai organelor de securitate românești. La această întâlnire i s-a oferit, deschis și direct, sprijin logistic grupului ce urma să desfășoare acțiuni contra statelor imperialiste. Neoficial, s-a mai înregistrat că, în ianuarie 1980, un membru de frunte al grupului „Carlos,, Kopp Magdalena, numită Lilly, a efectuat o călătorie în România, răspunzând unei invitații a organelor de securitate românești” 213.

213 „România liberă”, vineri 27 februarie 1988, p. 6.

În 1980, conducerea CIE a fost încredințată generalului Nicolae Pleșiță, căruia șeful statului i-a sugerat să continue legăturile cu „Carlos”. Acest lucru nu era greu de realizat, întrucât la București fuseseră deja instalate posturi telefonice conectate la rețeaua internațională. Lângă aparatele telefonice se aflau zi și noapte ofițeri de securitate, buni vorbitori de spaniolă și engleză.

Relațiile lui 'Carlos' cu generalul Pleșiță erau strict confidentiale. Într-un amplu interviu acordat ziaristului Viorel Patrichi, fostul șef al CIE de la începutul anilor '80, a recunoscut că s-a întâlnit cu renumitul terorist, care era la acea dată „mâna dreaptă a lui Arafat pentru Europa”. Relația Carlos-Pleșiță a avut două directive bine definite: prevenirea oricăror atentate teroriste pe teritoriul României și capturarea lui Pacea.

Interesantă este explicația pe care generalul (r) Pleșiță a oferit-o presei postdecembriste în legătură cu rațiunea și rezultatele colaborării organelor de securitate românești cu persoane importante ale terorismului internațional: „Carlos împreună cu Arafat, al cărui subordonat era, ne-au adus servicii foarte mari. România n-a avut acte teroriste pe teritoriul ei și ne-am folosit de influența lui Arafat și a lui „Carlos,, de informațiile pe care ni le-a furnizat, demontând multe acțiuni ale grupărilor haotice, teroriste din Orient. Noi fiind placă turnantă aici. Între Orient și Occident era România. Tranzitul pe aici se făcea. Pe aici treceau toate mișcările serviciilor teroriste din Orient. Noi am reușit să dezamorsăm multe, nu toate și mai ales pe acelea care vizau teritoriul nostru. Ne mândrim cu asta” 214.

214 „Lumea magazin”, nr. 4/1999, p. 62.

Dacă primul obiectiv al colaborării poate fi considerat că a avut un anumit sens, cel de-al doilea, respectiv capturarea sau neutralizarea lui Pacea nu s-a putut realiza, în primul rând, pentru că „generalul defector era bine păzit de serviciile specializate americane”, iar „Carlos” se pare că nu avea forțe pe teritoriul SUA.

Desigur că pot fi aduse în discuție și alte cauze, dacă e să avem în vedere legăturile lui „Carlos” cu serviciile secrete sovietice ori relația mai veche Pacea – Saharovski – aspect asupra căruia vom reveni – într-o perioadă în care liderul de la București era perceput la Kremlin ca un „naționalist” ce submina coeziunea Blocului Estic.

Generalul Pleșiță, în calitate de șef al CIE, a avut inițiativa înființării unei noi structuri informative externe cu misiunea de a-i supraveghea pe trădătorii și disidenții români aflați în străinătate. Astfel de ținte trebuiau mai întâi

localizate, pentru ca apoi să devină obiect al acțiunilor lui „Carlos” și a echipei sale. Pentru îndeplinirea acestui gen de misiuni, ordonate de la București, „Carlos” ar fi cerut bani (aproximativ un milion de dolari), pașapoarte false și arme. Din documentele aflate în arhivele fostelor organe de securitate românești și publicate în ultimii ani, rezultă că pretențiile lui „Carlos” ar fi fost satisfăcute doar parțial.

De pildă, Adresa UM 0544 (CIE) cu nr. 102/71/00/10748 din 28 iunie 1981 atestă că în baza aprobării șefului DSS, Tudor Postelnicu, au fost scăzute din evidențele UM 0297 (unitatea cu profil logistic) o impresionantă cantitate de armament folosit și comandat în executarea unor misiuni speciale 215.

215 Documentul a fost publicat, în facsimil, în „România liberă”, vineri 27 februarie 1998, p. 6. Era vorba despre: aruncătoare de grenade antitanc, AG 7 și RP 6, 6 puști semiautomate cu lunetă, 7 pistoale mitralieră AKM, pistoale Stecikin, Walter și Makarov, lunete, 5 grenade fumigene, 280 aprinzătoare electrice, 5 capse electrice, 550 capse pirotehnice detonate, 215 kg exploziv plastic, 150 m fitil detonat, 3753 cartușe calibru 7, 62, 5040 cartușe de 9 mm Makarov, 1669 cartușe de 7,65 mm, 1306 cartușe de 7,62 mm cu miez de oțel, la care se adaugă alte echipamente, dispozitive de iluminat pe timp de noapte, filtre, încărcătoare etc. Scăzământul acestui material s-a făcut în două tranșe, în iunie și decembrie 1981, deci după seria de atentate, ceea ce alimentează suspiciunea potrivit căreia principalul beneficiar ar fi fost „Carlos” și echipa sa. Din alte date publicate ar rezulta însă că cel puțin atentatul împotriva secției cehoslovace a postului de radio Europa Liberă ar fi fost efectuat cu explozibil de proveniență cehoslovacă (vezi Mihai Pelin, op. Cit., p. 10).

Pe lângă sprijinul logistic, organele de Securitate românești ar mai fi pus la dispoziția lui „Carlos” și oamenilor săi baza de pregătire de la Recea (jud. Covasna). Comentariile pe un ton foarte dur realizate de secția română a Europei Libere la adresa politicii regimului comunist de la București stârniseră mânia lui Ceaușescu. Potrivit afirmațiilor generalului Lajos Karasz – vice-ministru de Interne ungar la acea vreme – atentatul din februarie 1981 contra postului de radio Europa Liberă a fost comandat de CIE în urma ordinelor date personal de șeful statului român. Atentatul, care a zguduit opinia publică mondială, a fost realizat de „Carlos” și a purtat numele codificat „Tangoul munchenez”.

Din documentele publicate până în prezent, rezultă că atentatul s-a produs în felul următor. La 14 octombrie 1980, „Carlos” s-a întâlnit cu câțiva membri ai grupului său de la Budapesta, într-o casă conspirativă pusă la dispoziție de serviciul de securitate ungar, pentru o ședință de analiză asupra planului de atentat. Au fost examinate și discutate diverse rapoarte pe care le aveau despre cum arată clădirea postului de radio Europa Liberă, precum și 5 filme alb-negru și color, 60 de fotografii ale clădirii.

Materialele documentare au fost puse la dispoziția lui „Carlos” de către oamenii de legătură ai organelor Securității de la București. La acea întâlnire au mai fost prezenți Johanes Weinrich și Magdalena Kopp (Lilly) pe atunci amantă, ulterior devenită soția lui Carlos 216.

216 „România liberă”, loc. Cit.

Din fotocopiile aflate în arhivele STASI, asupra notițelor luate de Weinrich la acea reuniune, rezultă că explozibilul urma să fie livrat de Securitatea română, printr-un ofițer de legătură numit „Andrei” (numele conspirativ al colonelului Sergiu Nica). Nevoile echipei lui „Carlos” mai includeau 8 aparate de comunicații radio (walkie-talkie), 9 pistoale, două cu amortizor, precum și cinci grenade. „Carlos” a stabilit ca grupul să plece la Munchen, în noiembrie 1980, să aștepte acolo materialele și echipamentele necesare acțiunii. La sfârșitul lunii ianuarie 1981, „Carlos” a plecat la București, unde a rămas până la 5 februarie, deci cu 18 zile înainte de atentatul de la Munchen.

Bomba a fost instalată pe zidul clădirii postului de radio Europa Liberă, în dreptul departamentului cehoslovac, deși era destinată celui românesc. Schema realizată cu ajutorul unor informații obținute de la surse din interiorul postului de radio, indica cu săgeți departamentul românesc.

La atentat au mai participat și trei teroriști elvețieni, dintre care a fost ulterior identificat Bruno Bruget. Deflagrația s-a produs la 21 februarie 1981, ora 21 și 47 minute. Capitala bavareză era înzăpezită, iar temperatura foarte scăzută. Era o zi geroasă de iarnă.

Explozia puternică a unei încărcături, estimată a fi avut 20 de kg, a spart geamurile imobilelor din cartier pe o rază de 1 km, a făcut o spărtură mare în zid de aproximativ 18 metri, a îndoit stâlpii de beton și a distrus mai multe birouri. Nu s-au înregistrat morți, ci doar răniți: patru salariați ai postului de radio și două persoane din clădirile învecinate. Rănile cele mai grave le-a suportat o angajată de la serviciul cehoslovac. Pagubele provocate au depășit două milioane de dolari.

Într-un amplu raport al Securității ungare despre „Carlos”, trimis securității est-germane – document păstrat în arhivele STASI – atestă că, îndată după explozia de la München, „Carlos” a plecat la București unde, cei mai înalți demnitari ai Securității române l-ar fi felicitat pentru reușita acțiunii 217.

217 Ibidem.

Chiar dacă, după finalizare, cercetările justiției franceze vor aduce la lumină noi probe sau vor infirma unele suspiciuni deja conturate în ceea ce privește complicitatea Securității externe a regimului comunist din România în așa-zisa „afacere Șacalul”, un lucru rămâne de necontestat, și anume că prin astfel de practici politica lui Nicolae Ceaușescu din anii '80 „întorsese spatele Europei” 218, punându-se astfel într-un total dezacord cu tradițiile și sentimentele poporului român.

218 Vezi pe larg Jean-Marie Le Breton, Sfârșitul lui Ceaușescu. Istoria unei revoluții, Cavallioti, 1997, p. 160.

Enigma defectorilor transfugi din Blocul Estic.

Un alt aspect ce merită interesul istoriografic se referă la ceea ce lucrările de specialitate, publicate recent în Occident evidențiază despre unii defectori/transfugi ai organelor de securitate din Blocul-Estic.

Doi autori francezi – Geoffrey D'Aumale și Jean-Pierre Foure, în voluminoasa lor lucrare despre istoria tehnicilor de spionaj și contraspionaj, apărută la Paris în 1998, disting două categorii de transfugi: transfugi propriu-ziși (exteriori) care își părăsesc țara din motive politice, ideologice sau

economice pentru a trece la inamic și transfugi activi („transfugue-en-place”, sau interiori) cei care acceptă să rămână în țara de origine, dar care joacă rol de „cârțițe” pentru un serviciu de informații advers.

Potrivit unui act normativ, intitulat Final Report Senat Select Committee on Intelligence, elaborat de Congresul SUA la 24 aprilie 1976, „defectorul” este definit ca „persoana care, din rațiuni politice sau din alte rațiuni și-a abandonat țara și se află sau s-ar putea afla în posesia unor informații care interesează guvernul Statelor Unite” 219.

219 Apud Col. (r) Traian Stambert, Escală pe strada „cârțițelor”, Editura Paco, p. 11-12.

Mai mult, potrivit Public Law 110, un alt act normativ elaborat tot de Congresul SUA, „defectorii”, au fost împărțiți, în funcție de interesele urmărite, în trei categorii: personalități, agenți ai altor servicii de informații și persoane care au spionat, trădat sau lucrat în favoarea SUA. (Incluși sub incidența indicativului „110'S”, aceștia primesc salariu și protecție din partea CIA; transfugi de importanță medie (diplomați de carieră, politicieni, militari, cercetători etc.) care n-au fost anterior în raporturi de subordonare sau conlucrare organizată cu serviciile americane de informații. (Afiliați indicativului „55'S”, aceștia sunt sprijiniți și protejați de CIA, de la caz la caz; personalități din domeniul artistic, cultural, sportiv, științific etc., care, din considerente propagandistice sau de altă natură, sunt bineveniți pe pământul american 220.

220 Ibidem.

Interesant e că nu toți sunt considerați trădători din punctul de vedere al țării pe care au părăsit-o. Serviciile secrete aveau obiceiul de a prelua sub control pe unii transfugi-defectori, ca metodă de a-și implanta agenții cu o instruire specială în tabăra adversă.

Gestapo-ul a provocat prin acest sistem mari pierderi mișcărilor de rezistență din țările europene ocupate de armata germană, la fel și sovieticii au obținut unele succese în perioada războiului rece 221, ceea ce înseamnă că din punct de vedere strict profesional pentru activitatea de informații, avem de-a face cu „defectori răi” și „defectori buni”.

221 Geffray D'Aumale, Jean-Pierre Faure, op. Cit., p. 439-440.

La rândul său, Jacques Boud, în a sa monumentală enciclopedie despre tehnicile de informații și serviciile secrete, apărută la Paris în 1998, prezintă un nou tablou al defectorilor transfugi, cu 52 ofițeri ai KGB și GRU, 5 români, 4 cubanezi, 3 polonezi, un ceh și un maghiar 222.

222 Jacques Baud, Encyclopedie du renseignement et des services secrets, Paris, 1998, p. 571.

Din studiul dosarelor de la fondul anchetă al fostei arhive de Securitate rezultă însă că numărul defectorilor români, care în perioada 1963-1985 au cerut azil politic în diferite țări occidentale, ca Franța, Anglia, SUA, Germania Federală, Belgia, Italia, Suedia și Elveția, este mult mai mare 223, de unde se naște o firească întrebare: Oare ce i-a nemulțumit atât de mult pe toți aceștia, încât să-i determine la gesturi care practic au luat proporția unui fenomen? 224.

223 Arh. SRI, fond „Y”, dosarele: nr. 65 884, vol. 1, f. 15; vol. 2, f. 12 – 13; nr. 65 659, vol. 1, f. 5 – 6; nr. 65 791, f. 44 – 45; nr. 65 733, f. 16 – 17; nr. 65 792, vol. 1, f. 17 – 18; nr. 65 776, f. 16 – 17; nr. 65 762, vol. 1, f. 22 – 23; nr. 65 843, f. 17- 18; nr. 65 843, f. 19 – 20; nr. 65 888, vol. 2, f. 4 – 5; nr. 65 619, vol. 1, f. 26 – 27.

224 Noțiunea de „defector – transfug” cuprinde, din punctul nostru de vedere, în primul rând ofițerii de securitate aflați în misiune în afara granițelor statului român și care au refuzat înapoierea în țară, solicitând azil politic. O altă categorie se referă la foștii ofițeri ai organelor de Securitate care, după trecerea în rezervă, profitând de ocazia unor excursii în Occident, au refuzat înapoierea în țară. Dar cea mai numeroasă categorie o reprezintă informatorii Securității care, în timp ce erau activi – deci folosiți – au cerut azil politic în țările occidentale, unii dintre ei chiar și pe spațiul sovietic. Numărul acestei din urma categorii este de ordinul sutelor.

Un posibil răspuns nu poate pierde din vedere explicația oferită de istoriografia occidentală despre această problemă, și anume că o parte din defectorii-transfugi din Blocul Estic erau în realitate dirijați de serviciile secrete sovietice. Americanii au fost primii care și-au dat seama despre această metodă, și ca urmare, au înființat rapid un program special – Defector Program – administrat de CIA prin Interagency Defector Committe (IDC), în scopul de a coordona găzduirea și exploatarea (debriefing) transfugilor. Până în 1990 au fost avuți în vedere defectorii din URSS, Cuba și Tratatul de la Varșovia 225.

225 Jacques Boud, op. Cit., p. 570 – 571.

Rezultatele nu le cunoaștem, ele constituind, evident și astăzi secrete de stat bine protejate. Dar cine citește cu atenție dezvăluirile memorialiștilor fostei Securități, e imposibil să nu constate unele ciudățenii.

Așa, de exemplu, generalul Pleșiță susține că atât de bine informată Securitate nu a cunoscut totuși, până la apariția cărții lui Ion Mihai Pacepa, Moștenirea Kremlinului, cine îl ajutase pe acesta să ajungă în DIE 226.

226 „Lumea magazin”, nr. 11/2000, p. 45.

Or, defectorul-transfug Pacepa, care și el a fost supus timp de câțiva ani unui interogatoriu amănunțit (debriefing) de către serviciile americane, în cadrul Defector Program, recunoaște că a fost adus în DIE de Alexandr Mihailovici Saharovski, nimeni altul decât mai marele consilierilor sovietici din Securitate, din perioada 1949-1953 și care, după retragerea lui din România, a ocupat, timp de 15 ani, funcția de șef al spionajului sovietic 227, ceea ce întărește serios suspiciunile că gestul său nu a fost chiar dezinteresat, putând avea și alte conotații.

227 Cristopher Andrew, Oleg Gordievski, KGB. Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov, București, 1994, passim.

Extrem de interesantă, în acest sens, este dezvăluirea făcută de istoricul israelian, Shlomo Leibovici-Laiș, de pe vremea când ocupa „un post oficial sensibil” la Tel-Aviv. Cu ocazia unui dîneu oficial, fiind întrebat de unul dintre „vânătorii (ofițerii români din DIE)” care-l căutau pe generalul defector, Ioan Mihai Pacepa, pentru cine lucrează acesta din urmă, istoricul israelian ar fi dat

următorul răspuns: „Ăsta (Pacepa – n.n.) a servit pe toți cei care i-au cerut servicii” 228.

228 Țesu Solomovici, Ceaușescu și politica româno-israeliană, În „Dosare ultrasecrete”, 8 noiembrie 2003, p. IV.

O situație asemănătoare ar fi avut și un alt ofițer al DIE, un anume Gheorghe Mandache. Din datele păstrate în documentele fostei Securități, rezultă că acesta era născut la 13 februarie 1933 într-o comună din județul Botoșani, de profesie strungar.

A fost încadrat în Securitate în 1951, fiind trimis la un curs de specializare de doi ani în URSS, unde a fost recrutat de organele de spionaj sovietic. Încadrat în DIE, a primit misiuni informative în R. D. Germană, unde s-a logodit cu Kothe Brunich, sub numele de cod Rudolf Breuman.

La 13 martie 1959 a fost declarat dispărut din Berlinul răsăritean. Împreună cu logodnica sa trecuse sectorul occidental al orașului, stabilindu-se ulterior la Ulm, în sudul R. F. Germania.

În realitate, primise misiuni informative din partea serviciilor secrete sovietice, care-i controlau activitatea sub steag străin. Securitatea română a încercat să-l localizeze abia în 1973. Un an mai târziu s-a întreprins o acțiune de răpire a sa și aducere sub escortă în România, care e eșuat.

„Gheorghe Mandache – prognoza un raport al Securității – nu a fost judecat și nici condamnat în țara noastră, întrucât imediat după comiterea actului de trădare s-a apreciat că trădătorul va putea fi adus în țară” 229.

229 Apud Mihai Pelin, Ceea ce nu se spune: Defectorii, în „Cotidianul”, vineri, 24 noiembrie 2000, p. 8.

Între timp fapta ofițerului dezertor intrase sub prescripție. Interesantă este și dezvăluirea făcută de generalul Nicolae Pleșiță, referitor la acest caz: „L-am lansat în Germania și a acționat la ordinele ăloră (adică KGB -n. N.) în interesul lor și în detrimentul nostru.

Ăia au simulat dezertarea lui Mandache de la noi, iar el a devenit trădător. Realitatea e că nu era trădător” 230.

230 „Lumea magazin”, nr. 11/2000, p. 45.

Aceleași semne de întrebare le ridică și tratamentul neuniform aplicat, după prăbușirea Blocului Estic, asupra defectorilor-transfugi. În vreme ce unii au rămas în postura de trădători, alții au fost reabilitați cu acte în regulă chiar de noile autorități democratice, din Polonia (colonelul Ryszard Kuklinski 231), România (generalul Ion Mihai Pacepa) și Federația Rusă (Boris Yutsin).

231 Ryszard Kuklinski a fost considerat unul dintre cei mai importanți spioni (transfuge en place – n.n.) ai CIA din estul Europei în timpul războiului rece. Fost ofițer de legătură între Cartierul General al Armatei poponiei și Armata Uniunii Sovietice în perioada 1976-1981, Kuklinski a livrat Statelor Unite mii de documente secrete cuprinzând planurile militare ale Moscovei în eventualitatea unui război în Europa. În 1981, Kuklinski a solicitat CIA să-l evacueze din Polonia, cu puțin timp înainte de impunerea legii marțiale în această țară. În 1984, autoritățile poloneze l-au condamnat pe Ryszard Kuklinski la moarte pentru trădare, în timp ce acesta se afla în Statele Unite. Ulterior, în 1997, Kuklinski a fost achitat. Opinia publică poloneză a rămas

divizată în privința caracterului actului lui Kuklinski de a defecta în favoarea SUA. Lech Walesa, fost lider al sindicatului polonez Solidaritatea și fost președinte al Poloniei, a refuzat în mai multe rânduri să îl reabiliteze pe Ryszard Kuklinski. A încetat din viață, în ziua de 10 februarie 2004, la spitalul militar din Tampa, Florida, în urma unei crize cardiace. („Ziua”, 14-15 februarie 2004, p. 9.)

Un posibil răspuns – la întrebarea pusă anterior referitoare la motivele care au provocat această adevărată maree de „transfugi” din Blocul Estic către Occident, sau pusă în slujba intereselor occidentale, și nu numai.

— Îl putem formula, dacă e să avem în vedere faptul că Departamentul de Stat din SUA, prin CIA, au pus bazele, în 1989, unei structuri informative denumită Trust Organization, cu sediul central în California și cu filiere în Austria și RFG. Nou creată organizație, în rândul căreia se aflau foști ofițeri de informații transfugi, plecați din România, URSS, Polonia și Cehoslovacia – printre aceștia numărându-se și fostul general de securitate Ion Mihai Pacepa – primise următoarele misiuni: de a începe și sprijini mișcarea de disidență în țările socialiste, organizarea și dirijarea activităților informative în rândul emigrației originare din aceste țări, inițierea unor acțiuni îndreptate împotriva statelor socialiste prin intermediul elementelor ostile din rândul emigrației sau disidenților 232.

232 „Alerta”, joi, 9 noiembrie 2000, p. 7.

Printre acțiunile considerate reușite ale lui Trust Organization, Nota nr. 00444 din 14 noiembrie 1989 a CIE menționa contribuția adusă la destabilizarea situației din Polonia, Ungaria și RDG. Potrivit datelor și informațiilor deținute la jumătatea lunii noiembrie 1989 de principala structură de spionaj a Securității din România, Trust Organization își propusese să-și concentreze acțiunile cu preponderență pe spațiul României și Cehoslovaciei 233.

233 Constantin Sava, Constantin Monac, Adevăr despre Decembrie 1989. Conspirație. Diversiune. Revoluție. Documente din Arhivele Armatei, București, Editura FORUM, 1999, p. 15.

Având în vedere evenimentele din noiembrie-decembrie 1989 de la Praga și București se pare că organizația care grupa foștii defectori din Blocul Estic a jucat un rol important, rol pe care îl vom putea cunoaște mai bine pe măsură ce istoriografia va beneficia și de alte documente ce se vor declasifica.

Până în prezent, doar fostul general de securitate, Ion Mihai Pacepa, face referire tranșant la acest aspect: „. Revolta din Decembrie 1989 a fost posibilă datorită eforturilor făcute de SUA pentru a demola imperiul sovietic, precum și al acțiunilor îndelungate întreprinse în comun de românii din țară și de cei din exil pentru a demola tirania lui Ceaușescu. Acesta este părerea unanimă a politicienilor și istoricilor americani interesați în problemele românești” 234.

234 Vezi interviul lui Cornel Dumitrescu luat generalului (r) Ion Mihai Pacepa, în „Ziua”, luni 19 februarie 2001, p. 7.

Același memorialist de excepție, Ion Mihai Pacepa, într-un interviu acordat ziaristului de limbă spaniolă – Carlos Alejandro Alfaro – și publicat în septembrie 2002, a afirmat fără falsă modestie: „Mi-am riscat viața pentru a

ajuta curajosul popor român să se dezbrace de Ceaușescu, și sunt fericit să văd că România este din nou o țară liberă”. Astfel de merite i-au fost recunoscute oficial și de autoritățile românești postdecembriste 235.

235 Hotărârea Tribunalului Suprem al României, nr. 41/1999 a anulat sentința din 1978 prin care Ion Mihai Pacepa fusese condamnat la moarte, restituindu-i gradul de general și proprietățile confiscate.

Teza este susținută și de unul din „monștrii sacri” ai presei americane și ai mediului de analiză strategică din Washington, Arnaud de Borchgrave. Cel care a intervievat 24 de defectori din fostul Bloc-Estic european susține tranșant că cinci foști șefi ai CIA spun că Pacepa „a jucat un rol foarte important în căderea comunismului”.

Prin urmare, noțiunea de defector, în concepția americană, ar trebui înțeleasă nu ca o simplă dezertare, ci trecerea pe baricada opusă și continuarea luptei până la victorie, ceea ce au făcut, de altfel, și naziștii care au plecat în Anglia pentru a lupta contra nazismului 236.

236 Vezi pe larg în „Jurnalul Național”, 12 februarie 2004, p. 12-14.

SECURITATEA ȘI SERVICIILE SECRETE SOVIETICE.

De la fondarea lor, după model sovietic, și până în anul 1968, serviciile de securitate din țările Blocului Est-European au fost controlate periodic de serviciile secrete sovietice în cadrul așa-numitelor operațiuni „Baikal”. S-a folosit, de regulă, metoda acoperirii sub steag străin, adică agenți ai KGB ori GRU – sub identitatea unor cetățeni occidentali, care vizitau România, Bulgaria, Polonia, Germania de Răsărit, Cehoslovacia, Ungaria – cu o dublă misiune: identificarea și racolarea unor potențiale surse umane de informații; verificarea loialității și eficienței serviciilor de securitate din aceste țări 237.

237 Cristopher Andrew and Vasili Mitrokhin, The Mitrokhin Archive. The KGB în Europe and the West, London, Allen Lowe, Penguin Prese, 1999, p. 341.

Dintre celelalte state membre ale Tratatului de la Varșovia, România „se bucura” la începutul anilor '60 de o atenție sporită din partea serviciilor secrete sovietice. Guvernul de la București inițiase deja un program de măsuri ce viza naționalizarea structurilor de informații și securitate, ceea ce a însemnat, printre altele, înlăturarea din funcțiile importante de conducere a ofițerilor cu studii la Moscova, a celor căsătoriți cu rusoaice, precum și menținerea pe o poziție fermă în problema retragerii consilierilor sovietici.

O dată cu instalarea la putere a lui Nicolae Ceaușescu, politica de autonomie a Securității românești față de serviciile secrete sovietice s-a manifestat și în alte forme. De exemplu, în primăvara anului 1965 au fost „demascați” câțiva ofițeri din rândurile armatei române cu activitate în slujba serviciilor de spionaj sovietice, punându-li-se în vedere să întrerupă orice legătură 238.

238 Colonel (r) Gheorghe Manea, Labirintul Vieții prin sârmă ghimpată (biografii – memorii – amintiri), București 1998, p. 87.

De asemenea, în iulie 1967, cu ocazia întâlnirii de la Budapesta a ofițerilor superiori ai direcțiilor de spionaj din serviciile de securitate est-europene, delegația română s-a opus propunerilor reprezentanților KGB de a se

intensifica măsurile specifice „împotriva Vaticanului în strânsă legătură cu cea desfășurată contra inamicului principal [SUA – n.n.]” 239.

239 „Magazin istoric”, s.n., februarie 2001, p. 81.

Momente de încordare, chiar de adversitate, între Securitatea română și instituțiile similare sovietice s-au intensificat în contextul evenimentelor de la Praga, din 1968.

Șeful KGB, Iuri Andropov, a inițiat, începând cu luna martie 1968, operațiunile „Progres”, prin care agenți experimentați ai serviciilor secrete sovietice au fost trimiși mai întâi în Cehoslovacia, ulterior și în celelalte țări „frățeste”, tot sub acoperire de cetățeni ai statelor occidentale, numai că misiunea lor era alta, și anume de a ține sub control situația opiniei publice, de a pătrunde în grupările subversive și a detecta indiciile „sabotajului ideologic” întreprins de serviciile de informații ale membrilor NATO.

Prin astfel de acțiuni, care s-au bucurat de un real succes – evident, din punctul de vedere al Kremlinului – ni se dezvăluie că sovieticii au avut serioase rezerve asupra loialității serviciilor de securitate din țările Tratatului de la Varșovia 240.

240 Miruna Munteanu, Agenții KGB deplin conspirați în interiorul lagărului socialist. Operațiunile „Progres”, în „Dosare ultrasecrete”, an 3, nr. 87, sâmbătă 18 decembrie 1999, p. 2-3.

Documentele diplomatice publicate în ultimii ani, împreună cu memorialiști ai Armatei și fostelor organe de securitate, inclusiv KGB, atestă că într-adevăr nimeni nu și-a permis să asiste impasibil la acțiunile sovieticilor.

Un procedeu clasic în materie de operațiuni speciale.

Pe măsură ce, în primăvara anului 1968, în Cehoslovacia se derula procesul reformator inițiat de Alexandr Dubcek și echipa sa de colaboratori, în România factorii de decizie primeau pe căi diplomatice informații despre „iritarea” Moscovei și chiar inițierea, prin serviciile secrete sovietice, a unor acțiuni de diversiune ca preludiv la o eventuală intervenție armată 241.

241 Geoffroy D' Aumale, Jean-Pierre Faure, Guide de l'espionage et du contre-espionage. Histoire et technique, Collection „Documents” dirigee par Pierre Drochline, Paris, 1998, p. 9 și 29.

Pentru conducerea de la București, mai îngrijorătoare se dovedeau informațiile obținute de Direcția de Informații Externe (DIE – serviciul de spionaj al Securității). Generalul (r) Neagu Cosma, fost șef al Direcției de Contraspionaj, împreună cu Ion Stănescu, președintele de atunci al Consiliului Securității Statului, dezvăluie că cele mai bune informații fuseseră obținute de la un ofițer polonez.

Aflat în contact operativ cu colonelul Ion Bichel, din DIE 242, ofițerul polonez a solicitat, la 20 iulie 1968, o întâlnire urgentă la Varșovia, în cadrul căreia a transmis că Brejnev personal, împreună cu Andropov – șeful KGB – și comandanți ai Armatei Roșii au pregătit o invazie în Cehoslovacia, România și Iugoslavia.

242 Dacă acest Ion Bichel este una și aceeași persoană cu colonelul Ivan Bikel, la care face referire Nota DSS din 5 decembrie 1980, publicată de Mihai Pelin în lucrarea Culisele spionajului românesc. DIE 1955-1980 (doC. Nr. 1, p.

283-285) înseamnă că cei doi memorialiști se înșeală, în sensul că în 1968, Ion (Ivan) Bichel (Bikel) nu mai făcea parte din DIE. El fusese trecut în rezervă pentru unele abateri: „neglijarea sarcinilor specifice”, pentru care fusese trimis la post, „în favoarea unor interese personale”, adică sustragerea de valori din fondul destinat necesităților informativ-operative și trafic de bunuri prin „eliminarea legii vamale”. De asemenea, asupra colonelului Ivan Bikel pluteau suspiciuni, privind recrutarea sa în calitate de agent de către serviciile de informații vest-germane. În perioada 1966-1968, Bikel a îndeplinit oficial funcția de șef al protocolului la întreprinderea „Romtrans”, ceea ce nu exclude însă posibilitatea să-și fi păstrat legătura cu foste surse, inclusiv de pe spațiul polonez. Esențial este faptul că informația, privind intențiile sovieticilor de a invada Cehoslovacia și România, obținută de la ofițerul polonez, nu poate fi contestată.

O astfel de acțiune se datora nemulțumirii Kremlinului față de politica lui Dubcek, Ceaușescu și Tito. Un colectiv restrâns din Statul Major al Comandamentului Tratatului de la Varșovia lucra la elaborarea planului de detaliu. Din acel colectiv făcea parte și ofițerul polonez, ceea ce înseamnă că era bine informat.

Invazia urma să se desfășoare în etape, mai întâi Cehoslovacia, după care, la intervale de două-trei săptămâni, urmau România și Iugoslavia 243.

243 Neagu Cosma, Ion Stănescu, În anul 1968 a fost programată și invadarea României. Informații inedite din interiorul Serviciilor Speciale ale României, București, 1999, p. 56.

Ofițerul polonez considera România ca „a doua sa patrie”, unde, copil fiind, se refugiase cu familia în 1939, după ocuparea Poloniei de către armatele germane și sovietice; învățase bine limba română, cunoștea obiceiurile și păstra amintiri plăcute despre români și țara lor. Povestea lui poate explica confesiunea făcută colonelului Bichel, dar și informațiile de interes pentru Polonia primite de la ofițerul român. A existat, deci, la baza acestei legături, un interes reciproc.

Informațiile erau furnizate la 9 zile după ce „Pravda” comparase amenințător situația din Cehoslovacia cu cea din Ungaria anului 1956, și la cinci zile după ce statele membre ale Tratatului de la Varșovia (cu excepția României) ceruseră ca în Cehoslovacia să se reinstaureze cenzura, să fie potoliți intelectualii, iar liberalizarea instituțională să se facă de jos în sus.

Mai mult, în ziua de 19 iulie, același cotidian sovietic „Pravda”, publicase extrase dintr-un așa-zis plan al CIA de sabotaj al țărilor socialiste, ca preludiu al eliberării R. D. Germană și R. S. Cehoslovacia 244.

244 Joseph Rotschild, Întoarcerea la diversitate. Istoria politică a Europei Centrale și de Est după al Doilea Război Mondial, Ediția a doua, Editura Antet, 1997, p. 247-248.

În realitate, astăzi știm că „planul” fusese elaborat nu de americani, ci de Serviciul A (Dezinformare) din PGU (Direcția Întâi – Informații Externe) a KGB în scop diversionist 245.

245 Christopher Andrew, Oleg Gordievski, KGB. Istoria secretă a operațiunilor sale externe de la Lenin la Gorbaciov, București, 1994, p. 486-495.

Chiar în ziua de 20 iulie 1968, când a avut loc întâlnirea dintre Bichel și ofițerul polonez, începeau manevrele trupelor Tratatului de la Varșovia sub indicativul Operația „Sumava” pe teritoriul Cehoslovaciei.

Manevrele au durat 10 zile, după care Moscova a refuzat să-și retragă trupele, motivând că peste 10 zile fuseseră deja planificate alte manevre în cadrul Tratatului de la Varșovia 246.

246 Alexandru Osca, dr. Teofil Oroianu, Gheorghe Nicolescu, Vasile Popa, Tentația libertății. Operațiunea „SUMAVA” – 1968, București, 1999.

La început, Nicolae Ceaușescu a avut îndoieli în legătură cu veridicitatea informațiilor obținute de DIE, considerând că Securitatea română a căzut în capcana unei acțiuni de dezinformare din partea serviciilor secrete sovietice. Ion Stănescu susține că ar fi auzit textual de la Ceaușescu: „Informațiile pot fi adevărate numai dacă Brejnev e nebun! Numai un nebun, un descreierat ar face așa ceva; mai trimiteți-l pe omul vostru să adâncească informația” 247.

247 Neagu Cosma, Ion Stănescu, op. Cit., p. 57.

După două săptămâni, colonelul Ion Bichel s-a întors de la o nouă întâlnire cu ofițerul polonez, care, îngrozit, i-ar fi raportat verbal: „. Toate pregătirile sunt făcute, iar data invaziei este stabilită pentru sfârșitul lunii august” 248.

248 Ibidem, p. 58.

Ofițerul polonez i-a prezentat apoi detaliile pe care le cunoștea despre planul de ocupație a Cehoslovaciei. Agenți bine pregătiți urmau să fie lansați din timp pe teritoriul cehoslovac, sub acoperiri variate, în special ca turiști, unii cu misiuni de provocare (lansarea unor lozinci antisovietice), alții cu misiunea de a lua sub control clădirile și instituțiile importante, printre care Parlamentul, Guvernul, Poșta, Telegraful, Radioul, Televiziunea, Aeroportul din Praga etc. Coordonarea operațiilor reveneau unui stat major operativ, ai cărui membri trebuia să se afle la Praga înaintea invaziei propriu-zise. La 5 august 1968, Securitatea a întocmit Nota-sinteză cu nr. 148, „privind unele acțiuni ostile întreprinse de autoritățile sovietice împotriva R. S. România” 249.

249 Daniel Grigorescu, Constantin Moraru, Trupe în apropierea frontierei și „turiști” în interior, în „Magazin istoric”, s.n., iulie 1998, p. 28-29 și 32.

Documentul a fost redactat pe baza informațiilor obținute de la o serie de cetățeni români care se înapoiaseră din URSS și de la cetățeni sovietici care vizitaseră România. Din analiza informațiilor obținute de la astfel de surse, precum și din interceptarea rețelelor de radio militare sovietice, s-a conturat concluzia că URSS își întărea dispozitivul militar la granița cu România. Despre acțiunile întreprinse de serviciile secrete sovietice având ca țintă spațiul și interesele României – în perioada imediat premergătoare invaziei în Cehoslovacia – fostul general de securitate Nicolae Pleșiță susține că „rușii ne atacau în toate domeniile: armată, servicii secrete, racolări de persoane” și că „informativ, ei se amestecau practic peste tot” 250.

250 Ochii și urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleșiță, p. 79.

Documentul Securității din 5 august 1968 atestă doar că serviciile secrete sovietice erau preocupate să cunoscă în primul rând potențialul militar al României pregătit pentru o eventuală luptă de rezistență pe propriul teritoriu, în ipoteza unui atac din exterior. Organele de securitate obținuseră informații conform cărora atașatul militar sovietic la București, colonelul Vorenin, pregătea un material asupra situației militare din România. Pentru documentare, ofițerul sovietic luase legătura cu reprezentanți ai Comandamentului Forțelor Armate Unite din București, „interesându-se îndeosebi de înzestrarea armatei române, precum și de unele aspecte negative în instruirea acesteia”. Vorenin folosea în obținerea informațiilor și pe „atașații militari ai celorlalte state socialiste” 251.

251 Daniel Grigorescu, Constantin Mocanu, op. Cit., p. 21. Mihai Pacepa, Cartea neagră a Securității, vol. 3, p. 114

De asemenea, serviciile secrete sovietice trimiseseră pe teritoriul României și dirijaseră spre ambasadele românești din țările socialiste, sub diverse acoperiri, îndeosebi ca turiști, agenți bine instruiți și cu sarcini operative precise atât în culegerea de informații cât mai ales pentru acțiuni de diversiune și provocare. Documentul Securității, menționat anterior, oferă suficiente exemple în acest sens.

Fostul general de securitate, Ion Mihai Pacepa, care în iulie 1978 a cerut azil politic în SUA, își amintește că în ziua de 20 august 1968, când era ofițer de serviciu pe Ministerul Afacerilor Interne, a primit un telefon pe linia specială. Din dialogul purtat în limba germană, Pacepa a înțeles că de partea cealaltă a firului se afla un funcționar de la cabinetul lui Dubcek.

Cu o voce care-i trăda înspăimântarea, interlocutorul cehoslovac a ținut să informeze Bucureștiul că „avioane militare de transport sovietice, care nu fuseseră anunțate în prealabil, aterizau acum, unul după altul, pe aeroportul din Praga” 252.

252 Ion Mihai Pacepa, Cartea neagră a Securității, vol. 3, p. 114.

Nicolae Ceaușescu a fost informat imediat, iar generalul Nicolae Doicaru, șeful DIE la acea dată, i-a prezentat o notă cu problemele de interes operativ rezultate din interceptarea transmisiunilor radio ale unităților militare sovietice care invadau Cehoslovacia. Informațiile atestau fără dubii că avioane ale Diviziei 24 din Forțele Aeriene Strategice ale URSS ocupaseră aeroportul din Praga, încărcate cu soldați și tancuri.

Prin urmare, informațiile primite de DIE de la ofițerul polonez, la 20 iulie și 4 august 1968 despre iminenta invazie a trupelor sovietice în Cehoslovacia, fuseseră veridice, și nicidecum o diversiune a KGB, după cum crezuse inițial Ceaușescu. Dar ceea ce trebuie subliniat este că o astfel de operațiune specială realizată de agenții serviciilor secrete sovietice în Cehoslovacia, în 1968, reprezintă suficiente similitudini cu ceea ce avea să se întâmple, aproape 10 ani mai târziu, în Afganistan 253 și apoi în timpul evenimentelor din 1989, care au dus la prăbușirea blocului estic european.

253 În decembrie 1979, agenți GRU acționaseră la fel de rapid, printr-o operațiune bine pregătită și premergătoare invaziei propriu-zise a Armatei Roșii, pentru îndepărtarea autoproclamatului Hafizullah Amin (de orientare pro-chineză) și înlocuirea lui cu Babrak Karmal (pro-sovietic), element format în URSS, chiar de către KGB (vezi Vladimir Alexe, Decembrie 1979: 100 de „turiști” sovietici aterizează la Kabul cu „Aeroflot”. Pregătirea invaziei sovietice în Afganistan, în „Dosare ultrasecrete”, an 3, nr. 87, sâmbătă, 8 ianuarie 2000, p. 1).

În terminologia sovietică, agenții care se infiltrează în spațiul țintă pentru a desfășura acțiuni de diversiune se numeau „vșautniki” și erau în realitate ofițeri „spetznaz” din trupele speciale care acționau, de regulă, în civil. Dacă e să avem în vedere dezvoltările făcute de președintele Cehiei, eminentul om de cultură Vaclav Havel, despre rolul agenților sovietici în montarea și coordonarea perfectă a „revoluției de catifea” de la Praga 254, noiembrie 1989, ori atestările documentare indubitabile privind provocarea manifestațiilor protestatate din R. D. Germană – în vara și toamna anului 1989 – care au dus la prăbușirea zidului Berlinului 255, precum și numărul neobișnuit de mare al turiștilor sovietici din România, în toamna aceluiași an 256, ca să nu mai punem la socoteală fenomenul terorist-diversionist din timpul revoluției române 257, atunci nu greșim cu nimic dacă afirmăm că ne aflăm în fața unui procedeu clasic în materie de operațiuni speciale sovietice.

254 Vladimir Alexe, „Revoluțiile” KGB din estul Europei, în „Ziua”, sâmbătă, 15 decembrie 1999, p. 5; idem, „Revoluția de catifea” de la Praga a fost opera KGB-ului, în „Dosare ultrasecrete”, sâmbătă 18 aprilie 1999, p. 1 și 4. Mark Almond concluziona, în documentata sa lucrare (Gorbacev and the Est-European Revolution) publicată la Londra în 1990, că „revoluția de catifea” din Cehoslovacia a fost declasată de un complot al KGB-ului dirijat la fața locului de generalul Viktor Gruško, sosit special în acest scop de la Moscova la Praga împreună cu rezidentul din Cehoslovacia la acea vreme, generalul Teslenko, precum și de șeful StB-ului (Statni Bezpecnost – Securitatea Statului din Cehoslovacia), Alois Lorenc. La rândul său, Jacques Baud, în voluminoasa lucrare Encyclopédie du renseignement et des services secrets se referă la „rolul determinant” jucat de StB în evenimentele din 17 noiembrie 1989, care au dus la prăbușirea regimului comunist. Operațiunea „KEIL” a avut drept obiectiv „provocarea de violențe de tipul celor care țineau de competența Poliției, pentru a discredita guvernul comunist.

255 Cunoscutul disident sovietic Vladimir Bukovski, în ziarul parizian „Libre Journal” din septembrie-octombrie 1990, făcea referire la o „antena” ultra secretă a KGB, codificată „Linci” (Fulgerul), care acționa în R. D. Germană independent de sediul KGB de la Karlkorst și fără să aibe contacte cu STASI. „Linci” era un grup de diversiune și manipulare a maselor și aparținea Diviziei a IV-a KGB, aflată sub comanda generalului Anatoli Novicov. Sarcina grupului consta în „restructurarea peisajului politic est-german, conform strategiei Kremlinului în vederea reunificării”. Grupul „Linci” a organizat ample manifestații de stradă însumând câte 100.000 de oameni, cu caracter anticomunist și chiar antisovietic, a inițiat demolarea Zidului Berlinului ori a

acționat pentru compromiterea unor lideri est-germani, printre care Hans Modrow. Toate acestea au avut rolul de a netezi drumul negocierilor dintre Helmut Kohl și Mihail Gorbaciov. Relatările lui Bukovski sunt confirmate și de istoricii germani Ralf Georg Reuth și Andreas Bonte în lucrarea *Das Komplot*, publicată la München în 1993.

256 Din analiza situației intrărilor-ieșirilor la granița României, premergătoare acțiunilor revoluționare din decembrie 1989, s-au constatat creșteri față de 1988, de la 30879 la 67500. Grănicerii români au confirmat că în perioada premergătoare revoluției au trecut pe la punctele frontierei de stat cu Uniunea Sovietică multe autoturisme Lada și Dacia cu câte două-trei persoane, în general bărbați tineri, atletici. Unii s-au cazat în hoteluri, uzând de legitimații false pe nume românești, alții prin cimitire sau la anumite adrese. „Trei dintre „musafiri,, negăsindu-și adăpost au recurs chiar la sechestrări, începând cu 17 decembrie, timp de trei zile, a unei familii în apartamentul său. (Deci, un mod de acțiune tipic teroriștilor – N. N.). După depozitiile soției titularului locuinței, unul dintre ei dispărea zilnic, ca apoi să transmită telegrafic comunicate la un aparat aflat într-o geantă. Pe 19 decembrie au părăsit apartamentul și l-au somat pe șoferul unei Dacii să-i ducă la București. N-a mai fost nevoie să folosească acest autoturism, deoarece a sosit o Dacie Break care i-a luat și au pornit împreună cu șoferul spre destinație”. (Fragment citat dintr-un document publicat de Constantin Sava și Constantin Monac în lucrarea *Adevăr despre Decembrie 1989. Conspirație. Diversiune. Revoluție. Documente din Arhivele Armatei, București, 1999, p. 22-23).*

257 Ofițerul de securitate, pe atunci în grad de căpitan, Ovidiu Soare, care se afla în misiune în zona MApN raporta: „În prima noapte (22-23 decembrie 1989, teroriștii) au desfășurat un atac concentrat din Complexul „Orizont” și dintre blocurile situate în fața ministerului, astfel:

— Trăgeau cu arme cu lunetă (.) efectul ucigător fiind extrem de eficace (toate victimele au fost lovite în cap);

— În cursul nopții strângeau cadavrele (din rândurile lor) pentru a nu putea fi găsite la ivirea zorilor;

— Acționau cu un fanatism extrem, până la sinucidere (.) unul dintre ei încercând să penetreze în unitate, înarmat fiind doar cu un cuțit (a sărit gardul cu agilitate deosebită, s-a ghemuit, dar a fost reperat și împușcat. (.) Nu avea documente asupra sa;

— Printre blocuri erau grupuri de câte 2-3, în prima noapte civili, iar în a doua noapte, în uniforme militare;

— De a doua zi au ocupat poziții de tragere în apartamente situate în blocurile din fața ministerului. Unul dintre apartamente l-au ocupat ucigând o fată de 19 ani care locuia acolo” (ibidem, p. 159).

Astfel de fapte și evenimente au început să fie mai bine cunoscute în istoriografie, dar nerecunoscute încă suficient de cei implicați. Și e normal să fie așa, având în vedere că secretele serviciilor secrete nu sunt aduse la lumină decât în conjuncturi politice favorabile și pentru a crea imagine. Dacă nu se respectă aceste două condiții, riscul este ca secretele să nu fie dezvăluite sau recunoscute niciodată. Este o regulă nescrisă a frontului secret.

Măsuri de apărare.

Revenind la episodul crizei cehoslovace din august 1968, să menționăm că autoritățile de la București au reacționat, de data aceasta, fără ezitare. După cum se știe, Ceaușescu a convocat în ziua de 21 august „o mare adunare populară” în fața sediului CC al PCR, la care a rostit o cuvântare prin care a „demască” și „înfieră” actul de agresiune asupra „unui stat socialist liber și independent” 258.

258 Vezi pe larg Petre Out, Ceaușescu, rebelul din Tratatul de la Varșovia, în „Dosarele istoriei”, nr. 10 (15), 1997, p. 34-40; idem, O altfel de plenară, în „Document – Buletinul Arhivelor Militare”, an 1, nr. 1/1988, p. 42-44.

Față de această reacție, memorialistul Victor Dimitriu, fost ambasador al României la Paris, a lansat o stupefiantă ipoteză, potrivit căreia Nicolae Ceaușescu ar fi fost în realitate „omul de încredere al serviciilor securității militare sovietice” și practic nu ar fi făcut altceva decât să-și întindă în rol și să joace după un diabolic scenariu plămădit la Moscova. Același memorialist consideră că „în acele zile, Bucureștiul era împânzit de zvonuri, privind ocuparea iminentă a României de către ruși și pe care membrii Securității le răspândeau cu aere confidențiale” 259.

259 Apud, prof. Univ. Dr. Ioan Scurtu, Ceaușescu către Tito: „Suntem hotărâți să apărăm independența țării”, în „Magazin istoric”, s.N. Februarie 1998, p. 9-14.

Nu există până în prezent o bază documentară care să susțină o astfel de explicație, ceea ce desigur nu înseamnă că trebuie exclusă până la proba contrarie. Ea se bazează pe deducții logice și pe trecutul lui Nicolae Ceaușescu, de absolvent, la începutul anilor '50, a două cursuri la școlile academice militare sovietice.

Pe aceleași coordonate se poate înscrie și un alt argument ce ține tot de domeniul serviciilor secrete și anume că „Rețeaua Caraman” – condusă de ofițeri ai Securității – care funcționase pe teritoriul francez contra NATO, dar principalul beneficiar fiind Kremlinul, încă nu fusese demantelată la acea dată, ceea ce presupune că sovieticii nu puteau risca în mod real o deteriorare brutală a relațiilor cu regimul de la București 260.

260 Pierre Accoce, Daniel Pouget, Rețeaua Caraman. Cei treisprezece români care au zguduit NATO, București, 1999.

În schimb, majoritatea istoricilor și politologilor care s-au ocupat de analiza crizei cehoslovace din 1968 apreciază, și nu fără temei, că denunțarea invaziei de către Nicolae Ceaușescu la mitingul din 21 august, a fost un act de curaj care îi face cinste atât lui, cât și țării sale, ceea ce la vremea respectivă și în anii imediat următori, s-a bucurat de respectul întregii lumi 261.

261 Mihai Bărbulescu, Dennis Deletant, Keith Hitchins, Șerban Papacostea, Pompiliu Teodor, Istoria României, București, 1998, p. 537; vezi și Ioan Scurtu, loc. Cit.; Florin Constantiniu, O istorie sinceră a poporului român, București, 1997, p. 506-510.

Dar în primul rând s-a bucurat de sprijinul unanim al românilor. Generalul de corp de armată (r) Vasile Bărboi își amintea că „era o stare

generală de însuflețire, de unitate națională și solidaritate, de comunicare sufletească, fiindcă fiecare cetățean simțea că țara este în pericol” 262.

262 General de corp de armată (r) Vasile Bărboi, Amintirile unui veteran de război. Vara lui 1968. Un moment de demnitate, în „Dosarele istoriei”, an V, nr. 1 (41)/2000, p. 56-57.

Seriozitatea cu care liderul de la București a receptat pericolul unei invazii din partea armatelor Tratatului de la Varșovia l-a determinat să fixeze măsuri precise pentru Ministerul Apărării Naționale și Ministerul Afacerilor Interne. În ceea ce privește organele de securitate, acestea au fost puse în stare de alarmă, iar blindatele și trupele de securitate au întărit dispozitivele de apărare în jurul clădirilor principalelor instituții.

În clădirile direcțiilor centrale de securitate s-au ridicat baricade din saci de nisip la ferestrele și ușile de acces, prevăzute cu puncte de foc și rezerve de muniție.

În concepția lui Ceaușescu, în caz de atac neprovocat asupra teritoriului țării, Securitatea trebuia să organizeze, prin aparatul informativ, un război de partizani.

Un alt fost general de securitate, Grigore Răduică, își amintea că: „Ceaușescu a cerut imediat și o serie de măsuri pentru protecția lui personală. El devenise conștient că în cazul repetării scenariului din Cehoslovacia, ar pierde cu siguranță poziția sa de conducător al partidului și statului. Iată de ce se temea foarte tare să nu fie răpit sau omorât prin otrăvire, iradiere ori prin alte mijloace” 263.

263 General-locotenent (r) Grigore Răduică, Celălalt Ceaușescu. Mărturii din umbra deciziilor politice, în „Magazin istoric”, s.n., februarie 1998, p. 15-17.

După cum atestă alte documente publicate după '90, Ceaușescu rămăsese convins că moartea predecesorului său, Gheorghiu-Dej, fusese provocată prin iradiere de către serviciile secrete sovietice 264.

264 Vladimir Alexe, Anatomia unei crime politice: asasinarea lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, în „Dosare ultrasecrete”, an 1, nr. 17, sâmbătă 15 august 1998, p. 1; Ion Mihai Pacepa, Moștenirea Kremlinului. Rolul spionajului în sistemul comunist de guvernare, p. 256.

Pentru a nu împărtăși aceeași soartă, el a dat dispoziție Institutului de fizică atomică din București, să realizeze un dozimetru de forma unui stilou pe care să-l poarte permanent și să se pună astfel la adăpost de o eventuală iradiere. Aparatul era construit în așa fel încât emitea un semnal caracteristic atunci când înregistra doze de radioactivitate mai mari decât cele normal admise. Stiloul dozimetric conținea o substanță reactivă, care trebuia completată periodic 265.

265 Grigore Răduică, loc. Cit.

Din destăinuirile generalului Nicolae Pleșiță aflăm că prin intermediul structurilor de spionaj tehnico-științific din DIE, Securitatea a folosit și aparatură mai sofisticată adusă din Occident pentru controlul radioactiv asupra încăperilor și locurilor în care era prezent șeful statului 266.

266 Ochii și urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicoleta Pleșiță, p. 72.

Alte dispoziții date de Ceaușescu șefilor Securității și Armatei făceau referire la studierea căilor rutiere de la sud de Carpații Meridionali, care puteau fi folosite pentru o deplasare sigură și rapidă în caz de necesitate. În ipoteza că evenimentele evoluau de așa natură încât securitatea comandantului suprem nu mai putea fi asigurată în țară, trebuia scos și transportat într-un stat prieten, respectiv în China.

Generalul Pleșiță își amintește și el că în toamna lui 1968, când situația „era pe muchie de cuțit”, întrucât „sovieticii se pregăteau să ne atace”, Securitatea a întocmit un plan de retragere în munți, unde a depozitat alimente și arme.

Dar ceea ce este extrem de interesant, Pleșiță vorbește despre pregătirea de către direcțiile operative ale Securității a unor „colaboratori cu rol dublu pentru spatele frontului” 267, iar Pacepa amintește despre „crearea unei rețele de case conspirative în orașele și centrele rurale importante ale țării și amenajarea lor ca puncte de comandă pentru organele centrale și regionale de Securitate în vederea organizării și conducerii unui război de partizani” (sau mișcare națională de rezistență) 268.

267 Ochii și urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolea Pleșiță, p. 143.

268 Ion Mihai Pacepa, Cartea neagră a Securității, vol. 3, p. 113.

În scopul unei mai bune adaptări la noua conjunctură politică internațională, Consiliul Securității Statului a propus, iar conducerea superioară de partid și de stat a aprobat, începând cu 27 septembrie 1968, să se înființeze în structura trupelor de securitate alte cinci batalioane, care împreună cu cele deja existente ridică numărul lor la 13. Doar două batalioane mai aveau în responsabilitate câte patru județe, nouă aveau în subordine câte trei județe, iar două batalioane răspundeau de două județe 269.

269 Clara Cosminescu, Trupele de securitate în 1968. Organizare, structură și zone de responsabilitate, în Totalitarism și rezistență, teroare și represiune în România comunistă, C. N. S. A. S., „Studii”, I, București, 2001, p. 97-100.

În toamna anului 1968, în contextul în care se prefigura – după Cehoslovacia – o invazie a armatelor sovietice în România, conducerea Securității, cu aprobarea lui Ceaușescu, a luat inițiativa de a se fotocopia întreaga Arhivă operativă. Operațiunea a durat câțiva ani, iar copiile pe microfilme au fost depozitate într-un loc sigur.

De la această dată și până în decembrie '89, toate dosarele Securității care se clasau în Arhivă la fondurile operative au fost microfilmate în dublu exemplar: unul pentru exploatare, iar al doilea pentru depozitul de rezervă. Doar dosarele de la fondul penal, sau ceea ce istoricii studiază la fondul „Y” (penal) au fost microfilmate selectiv, respectiv probele stabilite de instanțele judecătorești militare, sentințele și alte documente importante ori cu valoare istorică.

De asemenea, valoarea deosebită a informațiilor conținute de documentele din Arhiva Ministerului Apărării Naționale, fondul M. St. M.

— Secția 2-a Informații, a impus protejarea lor și crearea unui fond de asigurare prin microfilmare selectivă a dosarelor, operațiune executată până în anul 1973 270.

270 Vezi Lenuța Nicolescu, Secția 2-a Informații a Marelui Stat Major, în „Document – Buletinul Arhivelor Militare”, an 1, nr. 1/1998, p. 63.

Măsurile de protecție s-au luat și pentru fondurile speciale de la Arhivele Statului, Arhiva Ministerului de Externe, Arhiva CC al PCR și Secția de manuscrise a Academiei. S-a dorit, probabil, să se evite situația din 1944-1945, când trupele sovietice prezente pe teritoriul României fuseseră însoțite de echipe specializate în trierea arhivelor secrete.

Toate aceste măsuri, la care s-au adăugat și alte ordine și hotărâri ale Consiliului Securității Statului specifice profilului de activitate pentru fiecare Direcție centrală și teritorială, au fost adunate, sistematizate și sintetizate punctual, în așa numitul Plan de Mobilizare, care până în 1989 a fost actualizat permanent în funcție de evoluția raporturilor dintre România și URSS 271.

271 Ion Mihai Pacepa, op. Cit., p. 113-114.

Până în ultimii ani ai regimului comunist din România, Planul de Mobilizare a fost masiv actualizat, primind denumirea codificată „IS-Rovine-70”. Acest plan se referea la o acțiune integrată concepției politice și militare a României, cunoscută ca „război al întregului popor”.

Planul specifica punctual măsurile pe care Ministerul Apărării Naționale, Secția Specială a CC al PCR, Ministerul de Interne (inclusiv Departamentul Securității Statului) și Gărzile Patriotice urmau să le adopte în cazul unui război neprovocat, soldat cu ocuparea temporară a teritoriului României de către trupe inamice. În esență măsurile vizau ex-filtrarea rapidă a conducerii de partid și de stat, dar și evacuarea principalelor ministere.

Inamicul nu era numit, dar măsurile lăsau să se înțeleagă faptul că direcția posibilă de atac venea dinspre granița de Est. Deci ipoteza unei agresiuni făcea referire la o posibilă invazie a armatelor sovietice ca în situația din 1968 de la Praga. Evacuarea lui Nicolae Ceaușescu și a principalilor săi colaboratori urma să se facă prin tunelul care lega clădirea Comitetului Central de clădirea Palatului Regal. În continuare, prin intermediul rețelei de canalizare a Bucureștiului, se preconiza ieșirea la suprafață în diferite puncte ale orașului.

În acele zone organele DSS pregătiseră din timp case conspirative pentru adăpostirea provizorie a conducerii statului, care ulterior putea să folosească rutele de salvare „Luceafărul”, „Venus”, „Saturn”, „Soarele” pentru părăsirea Capitalei și ajungerea la amplasamentele strategice ale Marelui Stat Major, de unde ar fi urmat să conducă lupta de rezistență.

În plan se prevăzuseră șase mașini și două elicoptere pentru deplasarea comandantului suprem și a celorlalți lideri ai partidului, la care se adăugau aproximativ 15 mașini și patru elicoptere de luptă pentru protecția personalităților respective. Pentru derutarea și dezinformarea inamicului, planul prevedea o serie de detalii care ar fi permis îndreptarea atenției virtualului inamic spre rute de deplasare false și spre convoaie-momeală de limuzine 272.

272 Apud „Alerta”, joi 5 octombrie 2000, p. 7.

Îngrijorarea autorităților de partid și de stat de la București, privind pericolul unei invazii sovietice în România a fost îndreptățită, aspect dovedit recent și de documentele Oficiului Arhivelor Publice din Marea Britanie care au cunoscut lumina tiparului în paginile cotidianului londonez „The Observer”, din 8 ianuarie 2000. Documentele dezvăluie că la începutul lunii septembrie 1968, serviciile secrete britanice și olandeze reușiseră să afle detalii ale planului de invadare a României pregătit la Moscova.

Potrivit acestui plan, trupele sovietice, ungare și poloneze urmau să invadeze România la 22 noiembrie, ora 4 dimineața. Ministrul de Externe britanic, Michael Stewart a transmis la București, în ziua de 21 noiembrie, un telex cu următorul conținut: „Am analizat informațiile de ultimă oră și am ajuns la concluzia că rușii pregătesc în cel mai scurt timp [subl. N.] o acțiune militară împotriva României”.

Totalul efectivelor trupelor de invazie se putea ridica la 150.000 de militari²⁷³.

273 D. Constantin, R. Căplescu, Documente senzaționale despre implicațiile cuceririi Cehoslovaciei, în 1968, în „Adevărul”, din 10 ianuarie 2000, p. 1 și 9; Miruna Munteanu, Invazia sovietică în România era planificată pentru 22 noiembrie 1968, în „Dosare ultrascrete”, an 3, nr. 89, sâmbătă, 15 ianuarie 2000, p. 1.

Totuși, documentele secrete britanice declassificate lasă să se înțeleagă faptul că nu situația României îngrijora cel mai tare autoritățile de la Londra.

Teama acestora era că trupele sovietice își puteau continua marșul victorios până la Belgrad, ceea ce Marea Britanie și partenerii din Alianța Nord-Atlantică nu puteau admite, întrucât țara lui Tito era considerată „inima strategică a Europei”.

Londra își planificase deja să înarmeze formațiunile de luptă iugoslave și să expedieze în zonă unități de elită, așa cum procedase și Churchill în al doilea război mondial, când i-a ajutat pe partizanii sârbi.

În stadiul actual al cercetărilor, istoriografia nu dispune de documente care să explice motivul pentru care URSS a renunțat să pună în aplicare planul de invazie a României și Iugoslaviei, câmpul ipotezelor rămânând în continuare deschis.

Contrainformațiile militare neutralizează agenți sovietici.

În armată, activitățile informative ale agenturii GRU (Serviciul de informații al Armatei Roșii) au presupus din partea Direcției a IV-a (contrainformațiile militare) din Securitatea română o ripostă concretizată în special prin trecerea în rezervă a ofițerilor căsătoriți cu rusoaice și deschiderea unor mape de verificare pentru ofițerii care studiaseră în URSS.

Măsurile operative au dus la unele rezultate notabile, concretizate în finalizarea unor cazuri de notorietate. Astfel, în 1967, în urma unui complex de măsuri specifice, contrainformațiile militare l-au documentat pe colonelul Petrescu, de la Brigada de grăniceri Turnu-Severin, ca fiind agent GRU. La percheziția domiciliară s-a găsit o stație de emisie-recepție. Ofițerul nu a fost deferit Justiției militare, luându-se doar măsura trecerii sale în rezervă.

Un alt caz a fost rezolvat tot în 1967, avându-l de data aceasta ca obiectiv pe colonelul Iulian Ungureanu. Acesta făcea parte din categoria ofițerilor superiori cu studii în URSS, era căsătorit cu o rusoaică, iar până în 1956 îndeplinise funcția de comandant al Școlii de Ofițeri pentru Ministerul de Interne din Oradea. După această dată, ofițerul fusese promovat într-o direcție operativă din aparatul central al Consiliului Securității Statului.

Contrainformațiile l-au surprins pe colonelul Ungureanu în timp ce transmitea informații secrete unui agent din rezidența GRU din România. Și de data aceasta singura măsură preventivă care s-a luat a fost trecerea ofițerului în rezervă. După vara fierbinte a anului 1968, la propunerea Direcției a IV-a o serie de ofițeri superiori au fost schimbați din funcții pe motiv că în timpul evenimentelor de la Praga „săvârșiseră abateri” sau „nu executaseră ordinele M. St. M. Al armatei române privind dislocarea unor trupe, ocuparea unor aliniamente pe căile eventuale de acces ale armatei sovietice” 274.

274 Vezi pe larg în „Alerta”, joi 5 octombrie 2000, p. 7.

În realitate, organele de contrainformații militare izbutiseră să identifice o mare parte din agentura secretă folosită de serviciile de informații sovietice, precum și o serie de colaboratori recrutați sau reactivați din rândul ofițerilor armatei române. Printre cazurile mai importante de acest gen se numără cele în care au fost implicați generalii Ioan Șerb, Floca Arhip și Vasile Petruț.

Cazul generalului Ioan Șerb reprezintă pentru contrainformațiile militare o spectaculoasă lovitură dată agenturii GRU din România. Cu studii militare făcute în URSS, Ioan Șerb a promovat rapid în ierarhia militară, ajungând șeful trupelor de grăniceri. Pe vremea când se afla în URSS, Ioan Șerb a avut o „întâmplătoare aventură intimă” cu o rusoaică, în urma căreia a rezultat un copil. În țară, Ioan Șerb era căsătorit și avea doi copii, ceea ce îl făcea vulnerabil în plan contrainformativ, în sensul că putea fi ușor șantajabil pentru a fi atras la coaborare.

Conform datelor publicate până acum de istoriografie, rezultă că Ioan Șerb ar fi fost recrutat de GRU, încă din perioada studiilor în URSS, având misiunea de a informa despre comportamentul celorlalți cursanți români. Fără a rupe legăturile cu sovieticii, după revenirea sa în țară, Ioan Șerb a fost ținut o perioadă de timp în conservare, reușind să promoveze până la funcția de ministru adjunct în Ministerul de Interne.

Ulterior a fost transferat în Ministerul Apărării Naționale, luând parte la acțiuni pe linia Tratatului de la Varșovia, ceea ce îi permitea să aibă contacte oficiale cu ofițeri superiori sovietici. Ca urmare, Ioan Șerb ar fi fost reactivat de către agenții GRU, în 1964, deci într-un moment în care relațiile URSS cu România intraseră într-o fază de criză.

În vara anului 1968, generalul Ion Șerb ocupa funcția de comandant al Armatei a 2-a București. În zilele imediat următoare ocupării Cehoslovaciei, când situația României era critică, generalul Șerb a fost surprins, de agenții structurilor de contrainformații, comentând și neexecutând ordinele ministrului Apărării Naționale. Mai mult, generalul Șerb se pare că ar fi oferit unor agenți sovietici o serie de date și informații de interes, printre care:

- Dislocarea forțelor militare românești din Moldova, în scopul respingerii unei posibile ofensive a armatelor sovietice;
- Diferite tematici ale aplicațiilor militare;
- Documentare asupra colaborării Ministerului Apărării Naționale cu Gărzile Patriotice;
- Tipurile de armament (altele decât cele din Tratatul de la Varșovia) procurate de armata română;
- Relațiile militare dintre România și Iugoslavia.

Simțind că este supravegheat, generalul Șerb a cerut ministrului Apărării să i se asigure o protecție specială, prin gardă militară, atât la serviciu cât și la domiciliu. La sugestia organelor de contrainformații, generalul Șerb a fost schimbat de la conducerea Armatei a 2-a și numit adjunct la Comandamentul trupelor de infanterie și tancuri, organism ce exercita comanda doar la nivel logistic și nu la trupe reale.

Chiar și în noua funcție, simțind că e în continuare supravegheat de contrainformații, generalul Șerb a ales soluția, mai puțin inspirată, de a lua legătura cu Ambasada URSS din București. Din datele pe care contrainformațiile militare le dețineau despre generalul Șerb, rezulta că acesta era sigur de intrarea trupelor sovietice pe teritoriul României, situație în care i se promisese funcția de ministru al Apărării.

Probabil că, fiind bazat pe această convingere, a acționat imprudent, intrând cu un taxi în curtea oficiului diplomatic respectiv. În 1971, ofițerii de contrainformații care se ocupau de acest caz au pus la punct un plan de arestare a generalului Șerb, într-un mod conspirativ și cu avizul ministrului Apărării.

În anchetă, generalul Șerb a recunoscut că a trădat în favoarea sovieticilor. Conform opticii lui Ceaușescu, s-a interzis să fie judecat pentru spionaj, fiind doar condamnat pentru „neglijență în serviciu” și retrogradat la gradul de soldat²⁷⁵.

²⁷⁵ Vezi și Grigore Răduică, loc. Cit.

După revoluția din decembrie 1989, Ioan Șerb a fost ales primar în comuna sa natală, Malul cu Flori, din județul Dâmbovița (vezi „Alerta”, joi 31 august 2000, p. 7).

În toamna anului 1968, după evenimentele din Cehoslovacia, s-a desfășurat pe teritoriul României, la Bacău, o aplicație specială pentru apărarea antiaeriană, fără trupe, la care sovieticii au prezentat o expoziție cu variante de rachete sol-sol și aer-aer, pe care conducerea Armatei Roșii dorea ca partea română să le achiziționeze. Rachetele urmau să intre în dotarea Comandamentului Apărării Antiaeriene²⁷⁶.

²⁷⁶ „Alerta”, joi 5 octombrie 2000, p. 7.

Până la urmă nu s-a realizat acest lucru, întrucât partea română a sesizat că rachetele sovietice erau depășite din punct de vedere tehnic și operativ. La aplicația de la Bacău, șeful grupei de ofițeri români era generalul Floca Arhip, adjunct al ministrului Apărării Naționale, iar din partea conducerii armatei sovietice, delegația a fost condusă de mareșalul Andrei Greciko.

Din datele obținute de organele de contrainformații militare românești, pe timpul aplicației, a rezultat că generalul Floca Arhip, într-o evidentă contradicție cu ceilalți ofițeri români din delegație, susținea ca partea română să cumpere rachetele și focoasele aviatice de la sovietici, ceea ce a tras un serios semnal de alarmă.

Analizându-se apoi anumite date și informații despre cariera și relațiile generalului Arhip, s-a stabilit un plan de supraveghere foarte strictă a acestuia, inclusiv folosirea tehnicii operative, insistându-se mai ales asupra persoanelor pe care le contacta din rândul sovieticilor. În acest fel, contrainformațiile au reușit să înregistreze dialogul purtat de mareșalul Greciko cu generalul Arhip, în cadrul unei întâlniri conspirative.

Pe fond, subiectul discuției a fost o raportare de către generalul român a îndeplinirii sarcinilor pe care le primise de la spionajul sovietic cu ocazia unei ședințe pe linie de comandă militară a Tratatului de la Varșovia.

Generalului Arhip i s-a trasat ca sarcină, de către mareșalul Greciko, „stabilirea nominală a potențialilor colaboratori din rândul conducerii armatei, partidului și statului” 277.

277 Idem, joi 12 octombrie 2000, p. 7.

Erau preferați ofițeri și activiști români cu vederi prosovietice. Generalul român i-a prezentat interlocutorului său și un tabel nominal cu relațiile apropiate ale acestora. Prin urmare, din analiza convorbirii înregistrate a rezultat că generalul Arhip era rezident, cu vechi ștate de serviciu în slujba GRU și avea în legătură operativă alți agenți din rândul ofițerilor armatei române.

Ca măsuri de neutralizare – conducerea Ministerului Apărării Naționale, cu avizul lui Ceaușescu – a hotărât pensionarea forțată a generalului Floca Arhip și scoaterea din rândul armatei a tuturor ofițerilor care rămăseseră fideli URSS.

Un alt caz interesant rezolvat de contrainformațiile militare se referă la generalul Vasile Petruț. Acesta fusese comandant al trupelor de grăniceri, ulterior fiind promovat în Direcția Propagandă din Secția Politică Superioară a Armatei, datorită prieteniei sale cu generalul Ilie Ceaușescu, șeful Consiliului Superior Politic.

În calitate de comandant al Trupelor de grăniceri, generalul Petruț avea întinse legături oficiale cu omologii săi sovietici din Tratatul de la Varșovia, fapt pentru care a și intrat în vizorul organelor de contrainformații, fiind suspectat că la anumite întâlniri și-ar fi depășit competențele prevăzute de cadrul strict oficial.

Din urmărirea informativă s-a constatat că generalul Petruț îl protejase pe colonelul Dumitru Cociuban, din Direcția de Informații a Marelui Stat Major, despre care organele de contrainformații militare dețineau date că întreținea legături neoficiale cu agenți ai rezidenturii GRU din România.

Colonelul Cociuban fusese surprins când, în loc să ofere structurilor specializate românești date asupra unui vas al SUA acostat la Constanța, în echipajul căruia s-ar fi aflat agenți acoperiți ai CIA, le-a transmis mai întâi sovieticilor.

În momentul în care a fost informat despre fapta colonelului Cociuban, generalul Petruț a luat asupra acestuia măsura de trecere în rezervă „conform normelor care prevedeau că agenții sovietici nu pot fi deferiți justiției”²⁷⁸.

²⁷⁸ Idem, joi 31 august 2000, p. 7.

În final, colonelul Cociuban a fost luat sub protecția directă a lui Iosif Uglar, membru supleant al CC al PCR și președinte al Comitetului pentru Consiliile Populare. Din alte surse memorialistice se confirmă că liderii de la Kremlin nu renunțaseră la aducerea sub ascultare a regimului de la București, iar pentru a-și atinge scopurile, Brejnev a pus mai mult accentul pe acțiunile serviciilor secrete sovietice.

Ion Mihai Pacepa susține că în iulie 1969, serviciile secrete sovietice definitivaseră deja operațiunea „Nistru” (Dnestr) care viza aducerea la conducerea României a unui membru PCR loial URSS ²⁷⁹.

²⁷⁹ Ion Mihai Pacepa, op. Cit., p. 117-121.

Încadrată istoric, decizia Moscovei ar fi fost luată în contextul primei mari defecțiuni de răsunet, respectiv a căpitanului Ion Iacobescu din DIE, care a dus la demantelarea „Rețelei Caraman”.

Coroborarea datelor de interes istoric dezvăluite de principalii memorialiști ai fostei Securități – Pacepa, Neagu, Stănescu, Pleșiță și Răduică – conturează concluzia că operațiunea planificată de sovietici viza mai multe direcții:

1) atragerea la colaborare și reactivarea unor generali din Armată și Securitate, precum și a unor activiști PCR, cu studii la Moscova, care să formeze împreună nucleul de bază pentru răsturnarea lui Ceaușescu;

2) acțiuni diversioniste pentru compromiterea lui Ceaușescu, atât în țară cât și în Occident;

3) provocarea unor stări de spirit nefavorabile regimului de la București în rândul minorităților etnice din România care să ducă la reacții represive din partea organelor de securitate și Armatei, ceea ce putea fi folosit ca pretext pentru o eventuală intervenție militară sovietică cu rol „pacifist”.

La București, șeful statului a continuat să ia măsuri contrainformative „pe linia Uniunii Sovietice” și a țărilor vecine din Tratatul de la Varșovia.

Structura Securității specializată în acest domeniu – UM 0920/A, devenită ulterior UM 110 – a fost încadrată cu noi ofițeri aduși din celelalte direcții centrale, numărul acestora ajungând la aproximativ 1000.

Despre existența acestei unități speciale a Securității aveau cunoștință și serviciile secrete occidentale. Iată ce dezvăluie în acest sens, Tjeerd Sleeswijk Visser, fostul director al Serviciului Olandez de Informații Militare:

„Monitorizările noastre ale celor din Vest care am gestionat în timpul „războiului rece”, activitatea generală de contrainformații la nivel național dar și în ceea ce privește protecția informațiilor clasificate ale Alianței Euro-Atlantice, au evidențiat de la începutul anilor '70, după „Primăvara de la Praga”, că organele române de securitate își creaseră departamente interne și externe specializate în contra-spionaj anti-KGB care au funcționat până la căderea regimului Ceaușescu” ²⁸⁰.

280 Vezi Radu Tudor, Fostul director al Serviciului Olandez de Informații Militare dezvăluie pentru ZIUA, în „Dosare ultrasecrete”, 8 iunie 2002, p. IV.

Tot din ordinul comandantului suprem, la începutul anilor '70 s-a făcut o a doua epurare mascată a întregului aparat de securitate, ofițerii cu studii la Moscova, dar mai ales cei proveniți din rândul minorităților etnice, au fost transferați sub diverse motive în sectoare administrative sau folosiți în activități funcționărești de rutină din Ministerul de Interne, noile lor locuri de muncă nepermițându-le divulgarea secretelor de interes pentru sovietici.

O soartă asemănătoare au avut-o și ofițerii cu funcții înalte din M. Ap. N., unii dintre ei suspecți de legături neoficiale cu sovieticii. Generalul de divizie (r) Marin Pancea, fost șef al Direcției de Informații a Armatei își amintește că s-a luat hotărârea „înlăturării din funcțiile superioare de conducere din armată a ofițerilor și generalilor care aveau studii în URSS și care nu prezentau suficiente garanții și încredere pentru funcțiile respective”.

O altă măsură a vizat situația ofițerilor români cu soții de origine sovietică. Acestea au fost sfătuite să-și ia cetățenie română. Doar unele au acceptat. „Ca urmare – menționează același memorialist – ofițerii respectivi au fost scoși din armată. Unii dintre ei au părăsit țara, mergând după soții în Uniunea Sovietică, unde au fost imediat încadrați pe funcții similare în Armata Roșie. Acestora li s-a promis că, într-un viitor apropiat, conducătorii politici naționaliști de la București vor fi înlăturați, iar ei vor fi din nou înrolați în armata română și vor primi cele mai înalte funcții în organismul militar”²⁸¹.

²⁸¹ General de divizie (r) Marin Pancea, Armata. Securitatea. Populația. Revoluție sau lovitură de stat, București, 1999, p. 40.

Cutezanțe, imprudențe, duplicități și eșecuri.

Pe motiv că „se acumulasera multe probleme spinoase” între PCUS și PCR, liderul de la Kremlin, Leonid Ilici Brejnev, l-a invitat pe Nicolae Ceaușescu la Moscova, la 19 mai 1970, pentru a le discuta, clarifica și pe cât posibil a le rezolva. Din stenograma acestei întrevederi, rezultă că lui Ceaușescu i se reproșa că „România cochetează cu puterile imperialiste (referire la vizita președintelui SUA, Richard Nixon, în România – n.n.)”, refuzul de a rupe relațiile diplomatice cu Israelul, așa cum făcuseră toate celelalte țări socialiste din Blocul Estic European, precum și faptul că această politică era prezentată de la București „drept expresie a independenței” față de Moscova.

După ce-i explică rațiunile de politică externă ale statului român, Ceaușescu trece la ofensivă, reproșând lui Brejnev despre numărul prea mare de spioni ruși care cotrobăiesc prin România.

„Rugăm să ajungem la o înțelegere – spune Ceaușescu. Dacă vă interesează ceva, întrebați-ne pe noi. Vă închipuiți ce s-ar întâmpla dacă am trimite în judecată cetățenii români pentru asemenea activități? (de spionaj – n.n.)”.

Luat pe nepregătite, dar și într-o stare de perplexitate față de cutezanța liderului de la București, Brejnev a negat: „La noi există o interdicție categorică, există o hotărâre a Biroului Politic. Nici în China nu se face muncă informativă. Dacă aveți fapte, poate sunt unele greșeli de interpretare” ²⁸².

282 Vezi Țesu Solomovici, Ceaușescu și politica româno-israeliană, loC. Cit.

După cum rezultă din faptele reconstituite în acest capitol, Kremlinul, prin serviciile de informații, urmărea cu foarte mare atenție ce se întâmpla în România la vârful piramidei politice.

Stilul foarte agresiv prin care au acționat serviciile secrete sovietice pe teritoriul României a fost favorizat în special de megalomania lui Ceaușescu și de sfidătoarea promovare pe linie de partid și de stat a soției sale, Elena Ceaușescu.

De asemenea, trecerea pe linie moartă a lui Virgil Trofin, Cornel Burtică, Ion Iliescu, Vasile Patilineț, Ion Ioniță ș.a., a contribuit la apariția în rândul membrilor de frunte ai PCR a unei surde opoziții față de măsurile luate de Ceaușescu, ca și față de exacerbarea cultului personalității. Toți cei bănuți de „relații dubioase cu Moscova” au fost puși imediat sub urmărirea organelor de securitate specializate. Acest lucru este confirmat și de fostul general de securitate, Ion Mihai Pacepa, care, într-un interviu acordat postului de televiziune maghiar „Dunai TV”, a recunoscut că Ion Iliescu „a fost interceptat ani de zile cu microfoanele tip „UM 0920/A”, încă din anul 1972” 283.

283 „Ziua”, joi 24 martie 2001, p. 7.

Greu de aflat cine l-a sfătuit, dar cert rămâne faptul că Nicolae Ceaușescu a considerat că – pentru a-i contracara pe sovietici – e bine să treacă la ofensivă.

Cunoscând că Brejnev fusese în timpul carierei sale prim-secretar al Partidului Comunist din Republica Sovietică Moldova, liderul de la București a ordonat Securității să-i întocmească un dosar amănunțit asupra acelei perioade. La finalizare, lucrarea proba faptul că Brejnev condusese în Moldova Sovietică procesul de represiune și exterminare a populației românești după 1945.

Cu ocazia unei noi întâlniri cu Brejnev, Ceaușescu i-a înmănat dosarul respectiv, ceea ce a stârnit și mai mult mânia conducerii de la Moscova²⁸⁴.

284 Vezi pe larg în „Alerta”, joi, 24 august 2000, p. 7.

Confruntarea dintre Securitatea română și serviciile secrete sovietice a fost, încă de la început, inegală. Chiar și prin concepție ori felul cum a fost gândită și structurată, activitatea informativă contra sovieticilor a lăsat prea puține șanse de reală eficiență pentru organele de securitate românești.

Generalul (r) Nicolae Pleșiță susține că a întocmit un studiu comparat între potențialul informativ al Securității contra Estului cu dispozitivul similar contra Vestului, iar concluzia a fost că sectorul estic era „mult mai subțire încadrat” și aceasta într-un moment în care „Estul era atunci mai puternic decât Vestul” 285.

285 Ochii și urechile poporul. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleșiță, p. 141.

De aici și evaluarea justă că România se afla într-o situație extrem de periculoasă, ceea ce lasă să deducem că pentru regimul de la București, în mod paradoxal, principalul factor de risc nu mai era „uneltirile imperialismului occidental”, ci acțiunile oculte ale URSS.

Este o concluzie formulată tranșant și de generalul (r) Marin Pancea: „clar că amenințările pentru România nu veneau dinspre NATO, ci dinspre răsărit” 286.

286 Marin Pancea, op. Cit., p. 38.

De asemenea, serviciile de informații militare sovietice au reușit să afle rapid despre aranjamentele dintre România și Franța în ceea ce privește livrarea de tehnică militară performantă – mai precis cumpărarea de către guvernul român a unor avioane Mirage și aparatură de transmisiuni – motiv pentru care, după căderea guvernului De Gaulle, URSS a recurs la noi și puternice presiuni asupra regimului de la București²⁸⁷.

287 Ibidem, p. 39.

De aici și obsesia lui Ceaușescu că pe frontul secret totul trebuia făcut cu maximă prudență pentru evitarea oricăror provocări sau acțiuni diversioniste care ar fi putut oferi Kremlinului pretexte pentru a interveni în România.

În fapt, sovieticii au continuat să practice pe teritoriul României „spionajul total”, principiu aplicat de regulă doar pentru țările considerate inamice.

Elocvent este cazul instrumentat de UM 0920/A, între anii 1969-1970, referitor la felul în care KGB-ul a acționat pentru sustragerea unor documente secrete. Ofițerii și agenții serviciilor secrete sovietice specializate pe domeniul economic acționau la București sub acoperirea de specialiști ai GKS – Comitetul de Stat pentru relații economice – care era subordonat direct Consiliului de Miniștri al URSS.

Din 1969, GKS-ul era interesat să vândă părții române un dispozitiv complex de acționare a ecluzei de la Hidrocentrala Porțile de Fier, asigurând instalarea și service-ul agregatelor. Specialiștii români au constatat în urma unor probe că dispozitivul de fabricație sovietică este prea puțin performant, fapt pentru care au apelat la firma austriacă „Mobey” pentru achiziționarea unei instalații similare, dar mult mai competitivă.

Contractul semnat între partea română și cea austriacă prevedea o clauză separată, privind păstrarea secretă a datelor tehnice de fabricație. În atare condiții au intrat imediat pe fir agenții serviciului secret sovietic.

Principalii protagoniști au fost Mihail Vlasov – adjunctul directorului GKS – și inginerul sovietic Alexandru Vorobiov, despre care contraspionajul românesc deținea date că ambii erau ofițeri KGB sub acoperire. Aceștia colaborau și cu un inginer român, reprezentant al părții române, ce fusese recrutat de serviciul secret sovietic încă din timpul facultății pe care o absolvise la Moscova, dar lăsat în „adormire” și apoi reactivat ca agent.

Din supravegherea informativă efectuată de organele de securitate românești asupra celor trei rezultă fără dubii că întâlnirile dintre cei doi „specialiști” sovietici și inginerul român respectau regulile conspirativității, iar scopul lor era ca documentația tehnică a instalației de ecluzare, aparținând firmei austriece, să fie fotocopiată.

Documentația secretă era păstrată în biroul de documente secrete, unde, prin atribuțiile de serviciu, inginerul român avea acces.

Pentru protecția contrainformativă a documentației, organele de securitate instalaseră în încăpere microfoane și aparate de fotografiat cu declanșare automată. Așa s-a reușit flagrantul.

În toamna anului 1970, inginerul român însoțit de Vorobiov au pătruns în biroul unde se afla documentația tehnică, pe care au fotocopiât-o, numai că întreaga acțiune a fost înregistrată de aparatele de fotografiat instalate pentru protecție.

Ofițerii români de contraspionaj care au lucrat la acest caz au fost în cele din urmă dezamăgiți, întrucât conducerea Securității a dispus să nu se ia nici un fel de măsuri penale, sub motivul că „se puteau deteriora și mai mult relațiile României cu URSS” 288.

288 Vezi pe larg acest caz, prezentat cu toate detaliile tehnice pentru activitatea de informații, la George Dora, KGB în România, XXIII, în „Alerta”, joi 7 septembrie 2000, p. 7.

Această lipsă de ripostă în fața cazurilor de spionaj inițiate de KGB intrase deja în practica obișnuită, atât a conducerii Securității cât și a Comitetului Central al PCR. Agenții sovietici nu erau deranjați decât în cazuri excepționale, dar și atunci cu menajamente. În general, se recurgea la măsura „intoxicării”, sau dacă acest lucru nu era posibil, agenții care lucrau pentru sovietici erau îndepărtați și puși sub observație.

Așa s-a întâmpalat și în cazul privind sustragerea documentației tehnice a instalației de ecluzare de la Porțile de Fier. Sovieticii nu au putut fotocopia decât o parte din planurile tehnice reale, restul fiind contrafăcute de către specialiștii români. Pentru eșecul acțiunii, întrucât sustrăseseră o documentație incompletă și care nu putea fi folosită, cei doi „specialiști” sovietici (în realitate ofițeri KGB sub acoperire) au fost retrași de la post, iar inginerul român abandonat ca agent și „marginalizat” de regimul de la București.

Prudența excesivă și frica endemică față de sovietici a dus în alte cazuri la eșecuri ireparabile din partea instituției Securității regimului comunist din România.

Generalii Răduică și Pleșiță și-au amintit și un caz concret din 1971, când Ceaușescu l-a chemat pe Ion Stănescu – pe atunci șeful CSS – și i-a cerut să-i expedieze șefului KGB, Iuri Andropov, „un material”. Era vorba despre scrisoarea unui cetățean din RSS Moldovenească, Alexandru Usatiuc Bulgăr.

Acesta se prezentase la Comitetul Central al PCR și solicitase o audiență de urgență la secretarul general al partidului dar, nereușind acest lucru, lăsase scrisoarea la cabinet, iar Securitatea a intrat imediat pe fir.

În scrisoare, Usatiuc insista ca autoritățile de la București să pretindă URSS restituirea imediată a Basarabiei, motivând că în acel moment existau condiții favorabile din punct de vedere politic, iar opinia publică era dispusă să sprijine o astfel de acțiune²⁸⁹.

289 Grigore Răduică, op. Cit., p. 16.

Ulterior, când Securitatea l-a informat pe Ceaușescu despre scrisoarea lui Usatiuc, acesta a interpretat-o ca pe o provocare a KGB-ului. Nu mai puțin

adevărat că ofițerii Securității au dat dovadă de „superficialitate profesională”, pe care au recunoscut-o ulterior, ceea ce nu-i scuză în nici un fel.

Eroarea a constat în lipsa de verificări, chiar și de rutină, înainte de a i se raporta șefului statului, pentru a stabili dacă Usatiuc și grupul său de patrioți unioniști basarabeni – din care mai făceau parte Valeriu Graur, Gheorghe Ghimpu și Alexandru Șoltoianu – acționa cu sinceritate și din proprie inițiativă.

Consecințele au fost dezastruoase pentru românii din Basarabia. KGB-ul a declanșat o anchetă teribilă printre grupurile de români „diversioniști” din Basarabia. Cei patru au fost anchetați, excluși din partid, dați afară din servicii și apoi deportați în Siberia.

Explicația oferită de generalul Nicolae Pleșiță este că Securitatea nu a avut, din lipsă de potențial informativ, posibilitatea să facă verificări serioase despre starea de spirit din Basarabia, ori să verifice grupurile de patrioți basarabeni care puteau fi folosite în interesul României. Și toate acestea din cauza lui Ceaușescu care „se temea de ruși”.

„Acceptase – precizează Pleșiță – să ne ocupăm contrainformativ de ei, dar ne-a interzis să dezvoltăm munca de informații în Uniunea Sovietică și să ne mulțumim numai la nivelul ambasadelor” 290.

290 Ochii și urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleșiță, p. 75-77.

Naționaliștii de la București în pericol.

Probabil că Nicolae Ceaușescu a realizat marea eroare pe care a făcut-o – interzicând activitatea informativă pe teritoriul URSS – și a încercat să mai repare ceva, dar datorită viziunilor sale megalomane și-a atras adversari și mai puternici. Așa se explică inițierea acțiunii „Brândușa”, de competența UM 0920/A, prin care se urmărea pregătirea condițiilor pentru ca, într-un moment de conjunctură favorabil, România să-și poată reîntregi frontierele cu Basarabia, Bucovina de Nord, Ținutul Herța și Insula Șerpilor.

Deși a fost ținută într-o deplină conspirativitate, KGB-ul a aflat imediat de acțiunea „Brândușa”, ceea ce dovedește că dispunea de agenți foarte bine plasați în sfera puterii de la București, și a luat măsuri în consecință. Sovieticii și-au înființat și ei o unitate specială care să urmărească demersurile românilor, iar C. C. Al PCUS a destinat o secție specială pe lângă Secretariatul său General cu sarcina de a supraveghea politica României față de teritoriile revendicate.

Și tot în replică, serviciile de informații și securitate sovietice au început să sprijine din umbră organizațiile revizioniste și naționaliste maghiare din exil, care, printr-o propagandă stridentă, revendicau Transilvania. Mai mult, au fost puși în mișcare, tot la ordinul Kremlinului, și comuniștii de la Sofia, prin a căror acțiuni de propagandă, au început să revendice Sudul Dobrogei, considerat de ei „pământ bulgăresc” 291.

291 Vezi Dicționar pentru buzunarul agenților secreți, în „Alerta”, nr. 18, joi 3 august 2000, p.16.

Insuccesele care se țineau lanț în activitatea așa-zisei unități anti-KGB pot fi acum explicitate și susținute documentar. Cel mai elocvent exemplu ni-l oferă cazul generalului Iosif Constantin, cel care din 1962 și până în 1986 a

condus mai întâi biroul, ulterior Serviciul special transformat în unitate de sine stătătoare (UM 0921/A, respectiv UM 0110 din 1978) cu sarcini de contracarare a acțiunilor serviciilor de informații ale țărilor socialiste, dintre care spionajul sovietic ocupa un loc aparte.

O fișă de cadre întocmită la 22 iunie 1979, pentru informarea conducerii DSS, atestă că între anii 1951-1958, colonelul Iosif Constantin fusese încadrat ca ofițer operativ la Regiunea de Securitate Constanța. În această calitate activase în grupul de ofițeri care a „descoperit” acțiunile de sabotaj de la Canalul Dunăre – Marea Neagră. Pentru astfel de „merite deosebite”, ofițerul fusese avansat în grad și funcție, ulterior transferat din ordinul generalului Nicolae Doicaru în DIE.

Din 1969, când colonelul Iosif Constantin a devenit șeful Serviciului independent pentru țările socialiste, a manifestat interes pentru deplasările în capitala URSS, „unde s-a întâlnit cu fostul șef al consilierilor sovietici care lucraseră în cadrul DIE”, nimeni altul decât Alexandr Mihailovici Saharovski, devenit șeful spionajului din KGB.

În întreaga sa activitate profesională, colonelul Iosif Constantin nu arătase calități deosebite și nu se remarcase prin competență, ba dimpotrivă, dovedise că era o fire slugarnică și total aservită față de șefii săi ierarhici, generalii Nicolae Doicaru și Ion Mihai Pacepa.

Interesant este că după trecerea unității pe care o conducea în subordinea generalului Nicolae Pleșiță – la acea dată, secretar de stat în conducerea Ministerului de Interne – documentul sus citat menționa despre Iosif Constantin că: „. Încălcând flagrant și sistematic regulile de muncă cu privire la compartimentare și conspirativitate, el a continuat să se prezinte la aceștia [adică la Doicaru și Pacepa – n.n.], prilej cu care le raporta despre misiunile pe care le primea și problemele de muncă specifice unității pe care o conducea” 292.

292 Mihai Pelin, Culisele spionajului românesc. DIE 1955 – 1980, București, 1997, p. 278-279.

Abia după dezertarea generalului Ion Mihai Pacepa, 24 iulie 1978, s-a dezvoltat că generalul Nicolae Doicaru îl folosea pe colonelul Iosif Constantin „cât se putea de discret, ca ofițer de legătură cu serviciile de informații sovietice”. Din această postură, șeful unității anti-KGB a minimalizat „pe orice cale pericolul pe care-l reprezenta activitatea serviciilor de informații din țările socialiste pentru cadrele noastre” 293.

293 Ibidem, p. 207.

Iată deci, bine documentat un alt crud adevăr ce ține de resortul organelor de securitate ale regimului comunist din România. Un ofițer, comandant al unității ce era destinată să apere interesele românești față de acțiunile spionajului sovietic, avea în realitate simpatii prosovietice și era folosit ca agent de legătură între înalți responsabili din conducerea Securității de la București cu serviciile similare sovietice.

Așadar, marile eșecuri ale UM 0920/A, devenită din 1978 UM 0110, nu pot fi puse în exclusivitate pe seama „fricii” sau a „prudenței” lui Ceaușescu de a nu deranja prea mult Kremlinul. Ele pot fi trecute la fel de bine și în contul

celor aflați în fruntea acelei unități specializate, care, în loc să-și facă datoria, pactizaseră cu diavolul, dacă nu cumva erau chiar oștenii lui.

Un alt eveniment important pentru fundamentarea concepției și chiar a atitudinii lui Nicolae Ceaușescu față de agresivitatea spionajului sovietic, l-a constituit vizita sa în China, iunie 1971.

Conform dezvăluirilor lui Pacea, Ceaușescu ar fi aflat cu acel prilej că organele de securitate chineze – Gonganbu – dejucașeră o încercare de asasinare a președintelui Mao Tze Dung.

Atentatul fusese pregătit de mareșalul Lin Biao, comandantul armatei chineze. În momentul în care acesta a încercat să fugă în URSS, avionul care-l transporta s-a prăbușit în Mongolia. De aici și concluzia că atentatul fusese planificat de serviciile secrete sovietice (PGU) în complicitate cu înalți demnitari de la Pekin, în intenția de a se instala în China un guvern pro-sovietic. Mao și Ciu En Lai i-ar fi povestit lui Ceaușescu că toți cei implicați în tentativa de „lovitură de stat” erau cetățeni chinezi care studiaseră în URSS²⁹⁴.

294 Ion Mihai Pacepa, op. Cit., p. 115.

Informațiile furnizate de chinezi l-au pus serios în gardă pe Ceaușescu. Aceeași agresivitate din partea agenților sovietici se constata și pe teritoriul României, unde fusese demascat și apoi neutralizat generalul Grigore Naum, șeful Direcției de contrainformații militare a Securității, pe care sovieticii îl considerau ca pe unul dintre cei mai importanți agenți, cu un rol cheie într-o acțiune de înlăturare a lui Ceaușescu.

Acesta se afla în bune relații cu Constantin Pârvulescu, un vechi activist de partid, devotat sovieticilor și reactivat de KGB. Tentativa celor doi, Pârvulescu și Naum de a organiza o structură anticeaușistă a fost rapid descoperită și descurajată prin îndepărtarea celor doi din orice funcții de decizie, precum și prin atenționarea colaboratorilor oficiali²⁹⁵.

295 Vezi pe larg în „Alerta”, joi 24 august 2000, p. 7.

Oricum, serviciile secrete sovietice puseseră serios lupa pe regimul de la București. Concludent în acest sens este raportul KGB dezvăluit de „Arhiva Mitrokhin”: „Exploatănd linia antisovietică din interiorul Partidului Comunist Chinez și din Guvernul Chinez, conducerea română a deschis drumul către așa-numita autonomie și independență față de Uniunea Sovietică.

Naționalismul înfloarește în România. Autorii și avocații acestui naționalism sunt chiar conducătorii Partidului și statului. Conducerea Partidului Comunist nu avansează deschis pretenția teritorială. Face tot posibilul pentru a demonstra că, istoric și etnic, și din alte puncte de vedere, Moldova și Ținutul Cernăuți aparțin României.

Declarația făcută de Mao în discuția sa cu socialiștii japonezi despre anexarea ilegală a Basarabiei de către URSS își are originea în România. Ziarul francez „Le Monde” a publicat în două rânduri articole care aruncă dubii asupra legalității includerii Basarabiei în Uniunea Sovietică. Nu este imposibil ca inițiativa publicării acestor articole să fi venit din România”²⁹⁶.

296 Christopher Andrew and Vasili Mitrokhin, op. Cit., p. 352.

Agenții KGB deplin conspirați, trimiși în România la începutul anilor '70, primiseră instrucțiuni să culeagă informații despre relațiile României cu Statele

Unite și cu China și eventualele revendicări teritoriale referitoare la Basarabia și Bucovina de Nord.

Ei aveau, însă, și misiunea de a raporta regulat despre:

- Grupările de orientare anti-sovietică;
- Poziția minorităților maghiare și germane;
- Cultul personalității practicat de Ceaușescu;
- Starea de spirit generală în rândurile PCR.

Potrivit documentelor „Arhivei Mitrokhin”, principalele surse de informații ale celor 13 agenți sovietici care activau atunci pe teritoriul României urmau să fie infiltrate în anturajul ziarului „Scânteia” și al publicației de limbă germană „Volk und Kultur” 297.

297 Ibidem.

Alte detalii despre felul în care au acționat agenții serviciilor secrete sovietice pe teritoriul României au fost dezvăluite de ofițerul KGB defector, Oleg Kalughin.

Deși legăturile oficiale ale Securității cu KGB-ul, după 1968, fuseseră extrem de reduse, Oleg Kalughin mărturisește că a venit în România, în vara anului 1972, în fruntea unei delegații de 10 ofițeri împreună cu soțiile. Au petrecut o vacanță reușită într-o vilă din Mangalia, unde au fost salutați de șeful Securității, apoi la București, fiind primiți chiar de ministrul de Interne.

Kalughin povestește că la București ar fi avut o întâlnire cu colonelul Victor Dorobanțu, pe care îl cunoscuse pe vremea când lucraseră împreună la Washington. Surpriza a fost că ofițerul român din Securitate, care la acea dată ocupa funcția de adjunct al șefului DIE, s-ar fi lansat într-o diatribă contra lui Ceaușescu, pe care l-a făcut „trădător”.

Despre Elena Ceaușescu, Dorobanțu i-a dat să înțeleagă interlocutorului, că aceasta împreună cu anturajul ei nu urmăreau decât puterea.

„Noi cei din Securitate – s-ar fi exprimat Dorobanțu – începem să realizăm că Ceaușescu va trebui dat jos”. Kalughin mai precizează și un alt amănunt interesant, și anume că nu reușise să înțeleagă dacă era vorba de un strigăt de ajutor sau de o provocare.

Firește, când s-a întors la Moscova, Kalughin a informat conducerea KGB și departamentul care se ocupa de Europa de Est că trebuia să stabilească imediat o cale de comunicare cu Dorobanțu, dar nu mai știe ce a urmat²⁹⁸.

298 Fen Montaigne, Oleg Kalughin, Spymaster. My 32 Years in Intelligence and Espionage against the West, London, 1994, p. 341.

Pe fondul tensionării relațiilor dintre București și Moscova, precum și a semnalării unor nemulțumiri venite din interiorul României cu privire la direcția în care se îndrepta politica lui Ceaușescu, sovieticii se pare că au reluat ideea unei intervenții în forță.

O astfel de interpretare este sugerată de un document al BND (serviciul de informații al R. F. Germania), emis în 1973. Documentul informa factorii de decizie de la Bonn că ministrul sovietic al Apărării, mareșalul Andrei Greciko, ar fi avut o întrevedere cu secretarul general al Partidului Socialist Unit din R. D. Germania, Erik Honeker, ocazie cu care mareșalul sovietic a afirmat că „într-o perspectivă mai lungă, lucrurile nu mai pot continua astfel cu România”.

În același context s-ar mai fi afirmat că mareșalul Greciko discutase și cu secretarul general al PCUS, Leonid Brejnev, inclusiv despre „o soluție militară, respectiv ocuparea României prin forța armată” 299.

299 „Alerta”, joi 5 octombrie 2000, p. 7.

Un fost ofițer de securitate, locotenent-colonelul (r) Dumitru Burlan, care a lucrat timp de 22 de ani neîntreruși în cadrul unor direcții centrale importante, cum ar fi Direcția de filaj și investigații ori Direcția a V-a pază și gardă demnitari, își amintește că în toamna anului 1973 a îndeplinit o misiune extrem de importantă, dar și riscantă.

L-a înlocuit pe Nicolae Ceaușescu, fiind sosia lui. Securitatea a recurs la astfel de procedee întrucât „intrase în posesia unor date conform cărora s-ar fi pus la cale un atentat împotriva lui Ceaușescu. La acțiune urmau să participe ofițeri specializați din prietenosele state sovietice” 300.

300 Locotenent colonel (r) Dumitru Burlan, „Am fost sosia lui Ceaușescu”, în „Național”, 8 iulie 2003, p. 11.

Pe acest fond extrem de tensionat avem acum și explicația refuzului guvernului român de a trimite o delegație de ofițeri la consfătuirea serviciilor de securitate est-europene, care s-a desfășurat în februarie 1975 301.

301 „Magazin istoric”, s.n., februarie 2001, p. 81.

Dezvăluirile făcute de un alt memorialist al fostei Securități, confirmă că la jumătatea anilor '70 serviciile secrete societice monitorizau îndeaproape evoluția românilor care trecuseră prin universitățile din URSS.

„Indiferent de natura și gradul acestora – mărturisește Vasile Moraru, fost ofițer în DIE – toți cei care studiaseră la Moscova sau în alte centre universitare aveau fișe biografice în cartotecile speciale ale serviciilor de informații, în fruntea cărora se afla, desigur, vestitul și temutul KGB” 302.

302 Vasile Moraru, Cu Doicaru în Kuweit, în „Alerta”, an II, nr. 44, 19 martie 2001, p. 5.

Memorialistul face referire la o vizită a sa în Kuweit, în vara anului 1976, când, însoțindu-l pe șeful DIE, Nicolae Doicaru, a aflat că un agent sovietic sub acoperire – profesor la o catedră de limbi orientale – a încercat să-l activeze ca agent pe un fost student de-al său, devenit între timp ambasador al României în Kuweit.

Din acest caz, Doicaru a tras concluzia că sovieticii își racolează mai ușor agenții pe teritoriul unei țări întrucât scapă mai ușor de supravegherea organelor de contrainformații. După „defecțiunea Pacepa”, s-a așternut un adevărat „îngheț” în relațiile dintre Securitatea română și KGB.

Aspecte interesante în acest sens au fost dezvăluite de generalul (r) Traian Ciceo, care timp de 18 ani a desfășurat activitate în cadrul DIE/CIE pe spațiul țărilor occidentale (Franța, Italia, Austria, Germania, Belgia, SUA, Canada).

Iată ce mărturisește fostul spion: „Aveam interdicție totală să mă întâlnesc sau să răspund invitațiilor ambasadei sovietice. Spionilor sovietici, adică. În Franța știam 180 de spioni KGB. De fapt erau mult mai mulți. Aștia erau oficiali sau semioficiali. N-am avut dreptul și nici plăcerea, să particip la nici o misiune a lor” 303.

303 „Evenimentul zilei”, nr. 3268, 29 ianuarie 2003, p. 5.

Au existat momente tensionate și chiar acuzații, potrivit cărora românii ar cocheta cu occidentalii.

„Chiar există un episod – spune același memorialist – în urma căruia m-am ales cu acuze din partea rușilor, după ce am scăpat o femeie-maior a americanilor din mâinile lor.”³⁰⁴.

304 Ibidem.

La începutul anilor '80, serviciile secrete sovietice și-au intensificat supravegherea asupra regimului de la București. De exemplu, Oleg Gordievski, un alt memorialist de excepție din rândul foștilor ofițeri KGB, își amintea că în anul 1983, Direcția a XI-a a PGU (compartiment de spionaj specializat pe relația cu Europa de Est) întocmise un amplu studiu în care se releva că România „era în pragul falimentului și că un colaps economic avea să intervină în următoarele luni”.

Moscova se arăta îngrijorată de consecințele unei asemenea situații care ar fi putut determina orientarea guvernului de la București spre Occident. Mai mult, în ultimii doi ani petrecuți la Londra (1984-1985), în calitate de rezident adjunct și apoi de rezident KGB, același Gordievski mărturisește că a primit în repetate rânduri solicitări de la Centru pentru „obținerea de informații asupra atitudinii occidentale față de România”³⁰⁵.

305 Cristopher Andrew, Oleg Gordievski, op. Cit., p. 462.

Dezvăluirile lui Kalughin în legătură cu setea de putere a Elenei Ceaușescu sunt confirmate și de alți doi memorialiști ai fostei Securități, care aduc și alte detalii de interes istoric.

Bunăoară, colonelul (r) Gheorghe Rațiu susține că soția secretarului general devenise în ultimii ani „conducătorul ocult al țării”, își crease o „rețea informativă proprie, de prim rang, recrutată la cabinetele secretarilor Comitetului Central și în rândul unor activiști din nomenclatura superioară de partid”³⁰⁶.

306 Colonel (r) dr. Gheorghe Rațiu, Raze de lumină pe cărări întunecate, București 1996, p. 350.

La rândul lui, generalul (r) Nicolae Pleșiță susține că Elena Ceaușescu „superviza sectorul de cadre al CC, pe care l-a transformat într-un fel de rețea, pentru a concura Securitatea”.

În anii 1986-1987, ar fi pus la cale răsturnarea de la putere a propriului soț, iar pentru a-și atinge scopul ar fi pregătit „un guvern fantomă” cu Nicu Ceaușescu secretar general al PCR, Nicolae Ceaușescu „președinte de onoare”, Elena Ceaușescu „președinte executiv”, iar Constantin Olteanu „prim-ministru”.

Unul dintre conspiratori s-ar fi dus cu lista noului guvern la Moscova, acolo unde Mihail Gorbaciov s-ar fi exprimat că nu are nimic împotriva dacă Ceaușescu va fi răsturnat, numai că ei, adică sovieticii, nu se amestecă. Un răspuns, desigur, formal, întrucât serviciile secrete sovietice „îl lucrau pe Ceaușescu, conform celor stabilite la Malta”.

Securitatea a cunoscut despre acest complot cu totul întâmplător. Un obscur ofițer de securitate, care instalase tehnică operativă într-o încăpere, dar

în cu totul alt scop, a reușit să-i înregistreze pe complotiști, după care l-a contactat pe Nicu Ceaușescu, punându-l în gardă că „se știe despre ce se pune la cale pentru ianuarie 1990”.

Pleșiță își încheie amintirile despre acest caz cu precizarea că „nici un ofițer de securitate nu a fost de partea Leanei” și că „revolta populară le-a dejucat planurile complotiștilor” 307.

307 Ochii și urechile poporului. Convorbiri cu generalul Nicolae Pleșiță, p. 105.

Parcă în completarea tuturor, Ion Mihai Pacepa își plasează dezvăluirile în legătură cu modul concret în care au acționat agenții sovietici pe teritoriul României pentru răsturnarea lui Ceaușescu.

Evident că memorialistul nu dezvăluie de unde cunoștea toate amănunțele, întrucât la acea dată se afla în SUA. Doar într-un singur caz devine plauzibil, și anume, dacă i se rezervase și lui un anumit rol, aspect asupra căruia ne-am referit pe larg, pe bază de atestări documentare, în subcapitolul despre problema defectorilor-transfugi.

Agenții PGU și GRU nu au luat în calcul inițiativele aventuriste ale unor grupuri dizidente ori protestatari din România ci au avut misiunea precisă de a crea ei o structură de rezervă formată din cadre aflate în eșaloanele doi și trei, ale ierarhiei de partid și de stat, și care să fie pregătită ca la momentul oportun să-l poată înlocui pe Ceaușescu pentru a salva sistemul.

Pe aceleași coordonate istorice, abia la zece ani după evenimentele din decembrie '89, Silviu Brucan, unul din principalii protagoniști ai grupului care a preluat puterea în România după fuga lui Ceaușescu, referindu-se la discuția pe care a avut-o în vara anului 1988 cu Mihail Gorbaciov, a precizat: „Evenimentele au decurs după planul întocmit din timp., provocând fenomene de isterie națională”. „Atunci n-a fost revoluție, ci o „lovitură de palat,, înfăptuită prin manipularea și folosirea capitalului de nemulțumire a românilor. Că n-a fost o revoluție au demonstrat-o și evenimentele care au urmat” 308.

308 „Național”, an III, nr. 757, marți, 30 noiembrie 1999, p. 12

Că în decembrie 1989 a avut loc și o lovitură de stat inițiată de sovietici, în paralel cu revolta poporului român, rămâne încă o problemă de rezolvat pentru istoriografie, având în vedere accesul extrem de limitat la documentele de primă mână.

Totuși, e greu de crezut că serviciile secrete sovietice care dovediseră pragmatism și multă răbdare față de regimul lui Ceaușescu, și-ar fi permis să rateze o asemenea conjunctură, în decembrie 1989, când liderul de la București a fost contestat de imensa majoritate a poporului român.

Ceea ce se cunoaște deja este că în ultimii ani ai regimului comunist din România, rezidențele spionajului sovietic au primit misiunea de a obține date și informații cât mai amănunțite despre: posibili succesori ai lui Ceaușescu; disidenții din rândul PCR; viața de familie a cuplului prezidențial. S-au accentuat preocupările pentru contactarea unor vechi activiști de frunte ai partidului care se situau pe o poziție critică față de Ceaușescu, dar au fost studiate și alte categorii de cetățeni nemulțumiți.

Structurile românești de contraspionaj, în special UM 0110 – la comanda căreia în 1986, generalul Iosif Constantin a fost înlocuit cu generalul Victor Niculcioiu – au constatat că „serviciile de informații sovietice au trecut la marșutizarea agenturii, respectiv la aducerea la București, sub diferite acoperiri (atașați de presă, secretari de ambasadă, consilieri etc) a unor cadre de informații KGB și GRU de origine basarabeană” 309.

309 Vezi pe larg în „Alerta”, joi 12 octombrie 2000, p. 7.

Printre aceștia, cei care au avut o activitate mai pronunțată, până în decembrie 1989, se numără Victor Volodin – corespondent de presă la „Izvestia” – Vladimir Vidrașcu de la „Pravda” și Popov, consilier la Ambasada URSS de la București. De regulă, Directoratul I al KGB, condus de Evgheni Primakov, folosea metoda acoperirii ofițerilor de informații sub calitatea de ziariști de la marile cotidiene sau agențiile de știri sovietice. Toți memorialiștii cu funcții importante în fosta Securitate susțin că organele de contraspionaj au reușit să-i identifice pe cei vizați de sovietici a fi atrași în complot. Dar nu acest lucru este important, ci faptul că niciunul dintre complotiști nu a fost trimis în fața justiției pentru a fi judecat și condamnat sub acuzația de „trădare” sau „complicitate la acțiuni contra intereselor statului român”.

La fel ca și predecesorul său, Gheorghiu-Dej, Nicolae Ceaușescu a manifestat aceeași teamă de a nu irita Kremlinul. Ca urmare, Ceaușescu a interzis până și interogarea celor dovediți că urmau instrucțiunile agenților sovietici ori se aflau în contact operativ cu diplomații și atașații militari sovietici. Ordinul său categoric a fost ca fiecare agent al Moscovei, real sau presupus, să fie „neutralizat individual” fără a stârni contrareacții dure din partea URSS 310.

310 Grigore Răduică, loC. Cit.

Alții au fost îndepărtați din funcții și apoi „roțiți” în mod repetat, atât pentru „a nu prinde rădăcini”, cât mai ales pentru a îngreuna contactarea lor de către ofițerii de informații sovietici. Este greu de evaluat câtă eficiență au avut astfel de măsuri, nu pentru regimul și soarta lui Ceaușescu, ci în primul rând pentru securitatea națională, dacă e să nu pierdem totuși din vedere evenimentele sângeroase de la sfârșitul lui decembrie 1989.

Desigur că astfel de erori au grăbit prăbușirea lui Ceaușescu, dar fără ca ele singure să poată juca un rol determinant.

Decisivă s-a dovedit situația internă din România, în egală măsură cu jocul de interese al celor două superputeri, SUA și URSS. La sfârșitul anilor '80, România era cuprinsă de un val crescând de nemulțumiri și o destabilizare generală ce anunțau parcă revolta populară.

O astfel de situație era percepută la Washington ca având un posibil „efect de domino”, în sensul că putea să perturbe echilibrul din întreaga regiune balcanică, ceea ce SUA dorea să evite în acel moment.

Așa se face că în cadrul convorbirilor sovieto-americane de la Moscova, din decembrie 1989, reprezentanții Casei Albe i-au propus lui Mihail Gorbaciov să trimită un contingent limitat de menținere a păcii în România”.

Liderul de la Kremlin nu a mai dorit să-și asume rolul fratelui mai mare în relațiile cu celelalte țări din Blocul Estic, rămânând consecvent declarației făcute în acest sens încă din 1985.

Prin urmare, Moscova a transmis Washingtonului un refuz categoric, grăbind astfel deznodământul regimului de la București.

Un deznodământ pe care l-a prevăzut, l-a premeditat și l-a monitorizat prin agenții serviciilor secrete infiltrați în sfera puterii, în mass-media, în cercurile intelectualității românești influente – atât din țară cât și din străinătate – și nu în ultimul rând, printre acei defectori-transfugi ai Blocului Estic din Occident.

Cu un asemenea dispozitiv, era evident că prezența pe teritoriul României, fie și a unui mic contingent al Armatei Roșii³¹¹, era inutilă dar și extrem de riscantă, întrucât ura generalizată și de nestăpânit a românilor contra clanului ceaușist se putea transforma rapid într-un ultranaționalism feroce contra ocupantului sovietic nepoftit.

³¹¹ Comandantul trupelor sovietice aflate în ziua de 22-23 decembrie 1989 pe Podul de la Ungheni avea ordin de la Moscova de a sprijini noile autorități de la București, care abia preluaseră puterea. Generalul Ștefan Gușe l-a mandatat, din partea conducerii M. Ap. N., pe colonelul Ion Cioară – aflat pe Podul de la Ungheni – să transmită trupelor sovietice ordinul clar „de a nu pătrunde nici un metru pe pământul românesc” (vezi Doru Dragomir, Generalul Ion Cioară este cel care a respins trupele sovietice în decembrie 1989, pe Podul de la Ungheni, în „Ziua”, marți 31 iulie 2001, p. 7).

De altfel, un document declasificat ce conține previziunile cu privire la principalele evoluții din Europa răsăriteană, elaborat de CIA în februarie 1990, nu omite să sublinieze „rolul relativ pozitiv jucat de Moscova în evenimentele din decembrie 1989” ³¹².

³¹² Vezi pe larg Miruna Munteanu, România anului 1990, văzută de CIA, în „Dosare ultrasecrete”, 29 ianuarie 2005, p. 1.

IULIAN VLAD – SINGURUL ROMÂN PROFESIONIST ÎN FRUNTEA SECURITĂȚII

„Dorim să se cunoască faptul că generalul-colonel (r) Vlad N. Iulian este singurul român profesionist care a fost în fruntea aparatului de informații și contrainformații al României de la Eugen Cristescu încoace. Prin îndrumarea și modul în care a condus aparatul de securitate a demonstrat că pe primul plan prevala interesul major al nației și nicidecum al clicii ceaușiste” ³¹³.

³¹³ Vezi scrisoarea semnată de col. (r) Traian Bara, col. (r) Ion Sandu, col. (r) Dumitru Stoicescu, col. (r) Vasile Drăgoi, col. (r) Vasile Bobocescu, Lt. Col. (r) Luciana Bara, în „Europa”, august 1990.

Cine parcurge cu atenție acest text desprins dintr-un memoriu întocmit de un grup de ofițeri superiori din fostul Departament al Securității Statului, prin care se solicita în august 1990 „obiectivitate maximă în judecarea generalului Iulian Vlad”, nu poate să-i scape două aspecte esențiale.

În primul rând faptul că profesioniștii ai instituției (pentru că au existat și din aceștia) își asumau responsabilitatea – într-o atmosferă total ostilă, în care sintagma securiști-teroriști rămăsese încă vie în mentalul colectiv, din timpul

revoluției – de a atrage atenția opiniei publice, cu câteva zile înainte de începerea proceselor intentate ultimului șef al DSS, că nu se dorea din partea lor nimic altceva decât o judecată obiectivă, în cadrul legii.

Era o mare șansă pentru regimul democratic, abia instaurat, de a păși cu dreptul, în sensul că principiile statului de drept puteau deveni realități, și nicidecum simple slogane electorale, repetate până la saturație de noii politicieni.

Acum, după ce au trecut mai bine de un deceniu de la acel moment și putem privi evenimentele cu mai multă luciditate, echilibru, detașare și obiectivitate, va trebui să recunoaștem cu părere de rău că nu s-a ținut cont de acest avertisment.

În al doilea rând, comparația cu Eugen Cristescu nu este deloc întâmplătoare. Ea venea din partea unor profesioniști care cunoșteau foarte bine destinul tragic al șefului Serviciului Special de Informații din perioada regimului autoritar al guvernării mareșalului Ion Antonescu și tocmai de aceea doreau ca istoria să nu se mai repete în părțile ei negative.

Atât Eugen Cristescu cât și Iulian Vlad proveneau din familii de români plugari, cu o situație mai mult decât modestă, urcaseră treptele ierarhiei profesionale până la cel mai înalt nivel doar prin propriile lor calități și realizări.

Numai că momentul în care au accedat la funcția supremă a instituției s-a consumat într-o conjunctură politică internă și internațională extrem de tensionată. Dar și unul și celălalt și-au asumat responsabilitatea comenzii cu gândul de a-și ajuta țara și conaționali într-un moment de grea cumpănă.

Din nefericire, amândoi au avut parte, în cele din urmă, de o judecată politică, fiind supuși la umilințe nemeritate. Eugen Cristescu a fost acuzat în așa-zisul „proces al mării trădări naționale” pentru crime de război și dezastrul țării, dar fără ca să se poată aduce nici măcar o singură probă în susținere³¹⁴.

³¹⁴ Vezi pe larg Cristian Troncotă, Eugen Cristescu asul serviciilor secrete românești – memorii, mărturii, documente – București 1994.

La rândul lui, Iulian Vlad a fost acuzat mai întâi de „genocid”, apoi de „complicitate la genocid”, ceea ce, de asemenea, n-a putut fi probat juridic, iar documentele „micului proces al mării trădării naționale” – după expresia unei ziariste³¹⁵ – stau mărturie.

³¹⁵ Roxana Dascălu, Micul proces al mării trădări naționale, în „Tinerama”, 8-10 noiembrie 1990, p. 5.

Eugen Cristescu a fost considerat de ziariști interesați ai vremii ca fiind șeful Gestapoului român³¹⁶, iar Iulian Vlad comparat, nici mai mult nici mai puțin cu Kaltenbrunner³¹⁷.

³¹⁶ „Curierul”, 28 septembrie 1944.

³¹⁷ Octavian Paler, Procesul teroarei, în „România liberă”, vineri 12 iulie 1991.

Fostul șef al SSI-ului a fost condamnat la moarte, sentința fiindu-i comutată ulterior la închisoare grea pe viață, iar Iulian Vlad la 14 ani închisoare și degradare militară. Spre deosebire de Eugen Cristescu – care a decedat în temniță – Iulian Vlad a supraviețuit detenției.

Dar nu acest aspect mai are importanță în judecarea istoriei, ci faptul că mai există un element de asemănare, aproape până la identitate, între cei doi. Este vorba despre poziția lor față de factorul de decizie supremă în stat. Amândoi și-au dovedit loialitatea, Cristescu față de Ion Antonescu, Vlad față de Nicolae Ceaușescu, doar până la un punct.

Meritul lor istoric este că au înțeles foarte bine care este limita loialității: interesele poporului român.

Fără să trădeze ori să treacă de partea cealaltă a baricadei, datorită lor a fost de a asigura continuitatea instituției. Este o regulă nescrisă a frontului secret și un principiu fundamental respectat de mai toate instituțiile similare din toate statele.

Și aceasta pentru că în situații de prăbușiri inerente ale unui regim politic, continuitatea național-statală se realizează prin conservarea a tot ceea ce a fost preponderent pozitiv în activitatea acelor instituții care asigură sistemul imunitar al statului și a națiunii (armata și serviciile de informații și securitate).

Iată și motivul pentru care personalitatea generalului Iulian Vlad trebuie să-și găsească locul în orice disertație istorică dedicată serviciilor secrete românești. A face altfel înseamnă a lăsa premeditat un loc gol, care, alături de alte mistere și enigme, precum și de o sumedenie de controverse, inerente domeniului, ar putea fi echivalentă cu o falsificare a istoriei. Prin urmare, nu este vorba de o încercare de reabilitare, ci pur și simplu de un demers analitic bazat pe surse memorialistice și documentare, atât cât au fost accesibile în actualul stadiu al cercetării.

De la învățător la șef al Securității.

Așadar, cine a fost Iulian Vlad și de ce a intrat, în contextul evenimentelor din decembrie 1989, în contradicție cu revoluționarii, nu cu cei din stradă, ci cu cei „de profesie”, adică cu acei activiști ai PCR, mai vechi sau mai noi, care au preluat puterea imediat după fuga cuplului dictatorial? Vom încerca în continuare o sinteză a datelor și informațiilor oferite de mass-media românească postdecembristă la care am adăugat propria investigație, ce vine să introducă în circuitul științific o serie de informații și documente rămase până acum inedite.

Iulian Vlad s-a născut la 23 februarie 1931 în satul Gogoșița, din județul Dolj. Clasele primare le-a absolvit la școala din comuna natală, după care a urmat cursurile Liceului Gheorghe Chițu din Craiova.

Provine dintr-o familie modestă de agricultori, oameni harnici și cu credința în Dumnezeu.

Mama sa, Eugenia, fusese crescută de patru mame vitrege.

Tatăl său, Nicolae, în tinerețe cântăreț bisericesc, apoi perceptor și inspector financiar, a luptat ca militar în termen pe Frontul de Est în al doilea război mondial.

După zece ani de prizonierat în URSS s-a întors acasă, în momentul când băiatul cel mare, Iulian, era deja elev în anul doi de liceu.

Iată cum descrie ziaristul Constantin Preda casa generalului Iulian Vlad din satul natal, pe care a vizitat-o în noiembrie 1990, acolo unde nu se mai afla

decât mama sa Eugenia, în vârstă de 78 de ani, la acea dată: „Este o casă simplă de țară. Modestă chiar. Nici vorbă de acareturi, de avere sau de vreun picior de palat. Înăuntru e o atmosferă apăsătoare, aproape de doliu, o melopee nesfârșită. Pereții casei sunt văruiți în alb. Undeva, într-un colț, o mașină veche de cusut (marca Singer), pe masă un ceasornic vechi parcă și el de când lumea, apoi un calendar bisericesc, un ulcior minuscul de apă, câteva macaturi decolorate de vreme, o pictură naivă (gen Ghiță Mitrăchiță) și, în rest, fotografii, fotografii ale generalului, în aproape toate ipostazele. Pe lângă lucruri mai vechi, aproape de neluat în seamă [se mai află] o etajeră cu cărți prăfuite (Voltaire, Balzac, Aristotel, Gorki, Tolstoi, Z. Stancu, M. Preda etc.), almanahuri, tratate de pedagogie” 318.

318 Constantin Preda, Acasă la părinții lui Iulian Vlad, în „Țara”, nr. 30 din 11 noiembrie 1990.

Mama sa, Eugenia, își amintea că în copilărie și adolescență, fiul ei, Iulian, era „mai mult timid și nu era răutăcios cu nimeni. Nu s-a răzbunat niciodată pe nimeni. Îi plăcea să citească și, la școală, la Craiova, a fost mereu premiant” 319.

319 Ibidem.

Locuitorii satului Gogoșița, acolo unde „până și stâlpii de telegraf au o nostalgie a lor”, prietenii din copilărie păstrau încă în memorie amintiri interesante despre Iulian Vlad.

Victor Marin, fost brigadier la CAP spunea: „Eu îl cunosc pe domnul general de prin '36, de când pășteam oile cu el. A fost un băiat cinstit, nu i-a plăcut niciodată să se ia la hartă cu nimeni, cum se mai întâmpla pe atunci.

I-a plăcut mult cartea. Până și cu copiii stătea de vorbă. Barem pe bătrâni îi respecta de pomenire. Când venea acasă, îi lua pe taică-său și pe nevastă-sa și se ducea cu ei. Pe dealul unde a copilărit. Sau dacă, de exemplu, venea careva la el acasă, niciodată ai lui nu spuneau că nu este acolo, ci, dimpotrivă, îi primea pe toți cu mare omenie. Nu numai cu mine s-a purtat frumos, ci cu tot satul” 320.

320 Ibidem, în „Țara”, nr. 29, din 29 octombrie – 4 noiembrie 1990.

Un alt consătean, Ion Marin, își aducea și el aminte: „Tot la fel, am copilărit și eu cu dl general, și el și sora sa au fost oameni cuminți. Când tatăl dumisale a fost prizonier în Rusia, el, mic așa cum era, a ținut rosturile casei. Parcă îmi amintesc, avea chiar și un car cu boi. Să-l fi văzut desculț, prin mărăcini, ducând oile de la spate. Pe atunci erau alte vremuri. Eu, până pe la 16 ani, aveam o cămașă lungă de îmi ajungea până la călcâie. Ne zicea întotdeauna: „Măi fraților, să fiți cuminți și cinstiți!”, „ 321.

321 Ibidem.

După terminarea studiilor liceale, Iulian Vlad s-a înscris la Institutul Pedagogic din București, pe care l-a absolvit cu rezultate foarte bune. A activat apoi, pentru o scurtă perioadă, ca învățător la o școală generală, după care a fost chemat să-și satisfacă stagiul militar. Începând cu data de 1 mai 1952 a fost încadrat ca ofițer activ, cu gradul de sublocotenent, în Ministerul de Interne.

Din cei 37 de ani cât a lucrat neîntrerupt în Ministerul de Interne, 25 a activat exclusiv în domeniul învățământului, urcând treaptă cu treaptă „de la simplu ofițer direcționar” la șef de birou, șef de secție, șef de serviciu, locțiitor șef de direcție, până la funcția de șef al Direcției Învățământ, denumită ulterior și Direcția Centrală de Cadre și Învățământ. Timp de trei ani (1975-1977) a îndeplinit și funcția de comandant al Școlii Militare de ofițeri activi a Ministerului de Interne de la Băneasa, unde a predat cursul de drept³²².

322 „Evenimentul zilei”, nr. 73, din 5 septembrie 1992.

În toată această perioadă, după cum singur a mărturisit cu modestie, s-a remarcat „mai mult în plan teoretic, al pregătirii și realizării convocărilor de învățământ și instruire, al elaborării unor materiale de sinteză și bilanț”³²³.

323 Ibidem.

În schimb, cei care l-au cunoscut mai îndeaproape și au lucrat alături de el, fac referiri la o serie de calități cu care s-a impus: curajul, patriotismul, modestia, cinstea, corectitudinea, onoarea militară, exigența față de subordonați.

Dar, ca orice șef al unei instituții care își desfășoară activitatea la limita legii, generalul Iulian Vlad a făcut și greșeli, alteleori a dat dovadă de conservatorism și imobilism în rezolvarea unor cazuri mai deosebite. De aici și percepția diferită în rândul subordonaților.

De pildă, un absolvent al Școlii de ofițeri de la Băneasa, Aurel Preda, își amintea și un episod din perioada evenimentelor provocate de cutremurul din 4 martie 1977: „În acea perioadă, eram elev la fosta Școală militară de ofițeri a Ministerului de Interne Băneasa, București, arma miliție, comandant fiind generalul Vlad Iulian. Momentul producerii cutremurului l-a surprins pe fostul comandant al școlii în zona Aeroportului Băneasa în timp ce se îndrepta spre locuința sa. Dându-și seama de greaua cumpănă prin care trec locuitorii Capitalei, fostul comandant s-a gândit la popor, la onoarea de militar cu care a fost investit, întorcându-se imediat în școală pentru a alarma, mobiliza și deplasa efectivele școlii în București pentru salvarea de vieți omenești, asigurarea ordinii și liniștii publice, paza unor obiective grav afectate. Îmi amintesc cu emoție de cuvintele rostite de fostul comandant, generalul Iulian Vlad, venit imediat în școală: „Copii, poporul român trăiește un eveniment tragic, de curajul bărbăția și spiritul de sacrificiu de care dumneavoastră trebuie să dați dovadă, depind salvarea multor vieți omenești aflate sub dărâmături. Să nu uitați nici un moment jurământul dat față de țară”.

În haosul ce domnea în acele momente în Capitală, fostul comandant a ordonat mobilizarea rapidă, reușind ca într-un timp foarte scurt, elevii și cadrele să fie prezente acolo unde era nevoie de ei. În zilele și nopțile tragice ce au urmat, efectivele școlii, în fruntea căreia se afla generalul Iulian Vlad, și-au făcut datoria cu prisosință”³²⁴.

324 „Europa”, nr. 12, noiembrie 1990.

Din vara anului 1977, generalul Iulian Vlad a fost numit în funcția de secretar de stat la Ministerul de Interne, cu atribuții specifice în coordonarea structurilor de contraspionaj.

Se pare că imediat după această promovare s-a confruntat cu un caz mai deosebit, soldat cu grave consecințe atât pentru prestigiul instituției cât și pentru cariera și chiar viața unor ofițeri de securitate.

Colonelul (r) I. T. Cărbunescu, ce activase în structurile de contraspionaj, a dezvăluit presei, postdecembriste că generalul Iulian Vlad ar fi dovedit, în acest caz, inabilitate, oportunism și chiar rea credință, până la complicitate cu spionajul străin.

Ofițerul povestește că în 1979 – deci pe vremea când Iulian Vlad era adjunctul lui Tudor Postelnicu la conducerea DSS – i s-a prezentat „un caz suspect de trădare fără precedent în istoria țării, chiar din interiorul CPEX”, ulterior stabilindu-se că respectivul demnitar ținea o legătură impersonală cu un atașat militar acreditat la București.

Inițial, generalul Iulian Vlad, a înțeles corect gravitatea situației, fiind hotărât să acționeze pentru anihilarea trădătorului.

Ulterior și-ar fi schimbat optica, acreditând ideea că s-ar afla în fața unei acțiuni, nu de spionaj, ci de compromitere a unui cadru de valoare din conducerea partidului. De aici și măsurile ordonate pentru „sabotarea a tot ceea ce a putut crea mai bun contraspionajul în elucidarea acestui caz”.

Din punctul de vedere al colonelului Cărbunescu, consecințele atitudinii generalului Vlad ar fi fost grave, nu numai în evoluția periculoasă a situației operative din acel timp, prin „mușamalizarea afacerii”, ci și prin crearea unor nedumeriri și îngrijorări în rândul generalilor și ofițerilor de securitate cu responsabilități în domeniul contraspionajului.

La fel de grav este considerat și faptul că trei dintre ofițerii implicați în acest caz au fost trecuți în rezervă, unul internat într-un spital la secția de neuropsihiatrie, iar altul decedat în condiții suspecte – în concediu – „fiind pescuit asfixiat din apa Mării Negre, lăsând doi orfani minori” 325.

325 „Zig – Zag”, nr. 38, decembrie 1990.

În anul 1984 generalul Iulian Vlad a fost promovat adjunct de ministru cu aceleași atribuții, iar din octombrie 1987 până în decembrie 1989 l-a înlocuit pe Tudor Postelnicu la șefia DSS, în rang de ministru secretar de stat 326.

326 Șerban Săndulescu, Decembrie '89. Lovitura de stat a confiscat revoluția română, p. 185.

Numirea într-o asemenea funcție s-a făcut într-un moment în care instituția era total discreditată în fața conducerii superioare de partid și de stat: trădări după trădări (nu mai puțin de 30 de ofițeri din structurile de informații externe care dezertaseră în timpul misiunii, cerând azil politic în Occident), la care se adaugă o deprofesionalizare aproape generalizată a ofițerilor de informații atât din structurile externe cât și din cele interne, datorată ingerințelor ori pretențiilor tot mai aberante ale cuplului dictatorial.

Din nefericire pentru el, în timpul celor doi ani petrecuți în fruntea DSS-ului, generalul Iulian Vlad n-a putut să îndrepte o asemenea situație, aspect recunoscut cu obiectivitate chiar în „ședința de analiză și comunicări de ordine”, din ziua de 31 octombrie 1989, când, de față cu șefii unităților centrale

de securitate, a precizat că „unul din dușmanii cei mai mari este munca noastră slabă, în mare parte ineficientă” 327.

327 Din agenda de lucru a unui ofițer de securitate, în „Strict secret”, an II, nr. 54, 7-13 mai 1991.

Iată deci atestări documentare care vin să demonstreze, fără putință de tăgadă, că în realitate, Securitatea, acea temută sau diabolică „gardă pretoriană” – ca să folosim expresia unui reputat analist politic³²⁸ – nu mai era decât o instituție care trăia prin faima cruzimilor din anii '50 și pentru care cea mai gravă amenințare nu o reprezenta nici „imperialismul occidental”, nici „uneltirile reacționarilor ori ale elementelor declasate din interior” ci pur și simplu ineficiența propriei activități.

328 Octavian Paler, loc. Cit.

„De data asta noi l-am salvat pe nebun”

Doar la câteva săptămâni după ce a preluat conducerea DSS, generalul Iulian Vlad s-a confruntat cu revolta muncitorilor brașoveni, din 15 noiembrie 1987, pe care a caracterizat-o ca fiind „o treabă spontană, dar bine făcută, fără amestec străin” 329.

329 Șerban Săndulescu, op. Cit, p.

Coroborarea unor informații obținute de la foști ofițeri de securitate implicați în acele evenimente, care au dorit să-și păstreze anonimatul, cu datele deja publicate ne dezvăluie câteva aspecte interesante pentru istoriografie. Astfel, după o înțelegere tacită cu generalul Iulian Vlad, colonelul Dumitru Nătălețu – șeful Securității județene Brașov – ar fi „ocolit” ordinul transmis de ministrul de Interne, Tudor Postelnicu, prin care se ceruse intervenția în forță și folosirea mijloacelor represive contra „elementelor declasate”.

Ca urmare, ofițerii de securitate s-au mărginit doar la măsuri strict informative pentru a calma spiritele și a-i depista pe liderii și „elementele mai active” din rândurile protestatarilor.

Din totalul celor arestați, doar 10-15 muncitori brașoveni au fost trimiși în fața justiției, fiind acuzați de „tulburare a liniștii publice”, și primind pedepse mai mult „simbolice”, cu executarea la locul de muncă. Și toate acestea datorită lui Nicolae Ceaușescu, care „nu putea să accepte ideea că are în țară opoziție” chiar din rândul muncitorilor, după cum a mărturisit Iulian Vlad³³⁰.

330 Ibidem.

Pentru evenimentele de la Brașov s-a găsit și un „acar Păun”. Cel sacrificat, colonelul Nătălețu, a fost imediat schimbat din funcție și amenințat cu Tribunalul Militar de către Tudor Postelnicu. Subtil, Iulian Vlad a stăruit pe lângă ministrul de Interne, că o astfel de soluție nu era deloc oportună, mai ales în acel context.

Există într-adevăr riscul de a se crea o stare de nemulțumire, de data aceasta în rândul ofițerilor de securitate care lucrau în domeniul contrainformațiilor interne. Aceștia – și e vorba în special de cei care se implicaseră în liniștirea muncitorilor protestatari – se considerau nevinovați. Evenimentele izbucniseră de la un conflict de muncă real – întârzierea din partea conducerii uzinei Tractorul de a le achita salariile drepturile bănești sub motivația unor restanțe în planul de producție³³¹.

331 „Magazin istoric”, s.n., noiembrie 1997.

Ofițerii de securitate dovediseră inteligență, în sensul că găsiseră metode mai eficiente pentru normalizarea situației decât cele represive ordonate de ministrul de Interne. Majoritatea dintre ei rămăseseră convinși că orice inabilitate din partea lor, mai ales recurgerea la forță, putea avea urmări grave atât pentru regimul politic, cât și pentru instituția Securității statului.

Nu este exclus ca acesta să fi fost și motivul real pentru care CC al PCR nu a făcut o analiză supra evenimentelor de la Brașov din noiembrie 1987. În schimb, conducerea DSS, personal generalul Iulian Vlad a formulat câteva concluzii expuse în ședinșa anuală de bilanț și materializate în actualizarea Ordinului 02600, privind păstrarea ordinii publice³³².

332 Șerban Săndulescu, op. Cit., p. 186.

De asemenea, din ordinul șefului DSS, colonelul Dumitru Nătălețu a fost transferat ca simplu lucrător la compartimentul Arhive din cadrul Centrului de Informatică și Documentare, iar după câteva luni a ieșit la pensie. În discuțiile cu tinerii ofițeri de la compartimentul Arhivă, colonelul Nătălețu a scăpat la un moment dat afirmația că „de data asta noi l-am salvat pe nebun, dar dacă se vor mai repeta evenimentele de la Brașov, n-o s-o mai facă nimeni”.

Temători și suspicioși, ca nu cumva să fie puși în fața unei provocări, cei care au auzit această afirmație s-au făcut că nu înțeleg despre ce nebun era vorba. Dacă și-ar fi dovedit curiozitatea puteau risca, ulterior, o confruntare cu organele de contrainformații, ceea ce desigur că nimeni nu-și putea dori. Abia în timpul evenimentelor din decembrie 1989 și-au adus aminte de aceste vorbe, înțelegându-le tâlcul.

Oricum, prin felul în care a acționat pentru liniștirea spiritelor după evenimentele de la Brașov, în ciuda faptului că a fost nevoit să sacrifice un ofițer de valoare, generalul Iulian Vlad a câștigat de partea sa încrederea majorității ofițerilor de securitate, mai vechi sau mai noi, aspect extrem de important pentru confruntarea ce avea să urmeze în decembrie 1989.

Există însă și mărturia unui revoluționar brașovean, potrivit căreia, după evenimente, în timpul anchetelor, ar fi fost bătut la tâlpi cu bâta chiar de generalul Iulian Vlad³³³.

333 Vezi „România liberă”, 14 noiembrie 1990.

Nu știm să se fi făcut vreo confruntare între cei doi, în fața organelor de procuratură, pentru elucidarea acestui episod, fapt pentru care continuă să rămână multe semne de întrebare asupra seriozității lui.

Un alt aspect mai puțin cunoscut din activitatea generalului Iulian Vlad este că prefera să se documenteze singur – și nu prin consilieri – asupra unor probleme considerate de el ca fiind de excepțională importanță pentru securitatea statului român.

Așa se explică prezența sa, la începutul lunii august 1989, la sediul unității care gestiona Arhiva Securității, din cadrul CID, pentru a studia dosarele și întreaga documentație despre revoluția maghiară din 1956.

S-a uitat cu multă atenție, ceasuri întregi, asupra albumelor de fotografii ce reprezentau tricolorul maghiar cu stema comunistă decupată, precum și scenele terifiante cu ofițeri de securitate maghiari masacrați de către

revoluționarii budapeșteni pentru că deschiseseră focul, fără ordin din partea superiorilor, asupra demonstrațiilor.

Probabil că de aici și din experiența evenimentelor de la Brașov s-a fundamentat în mintea generalului Iulian Vlad convingerea că aparatul de securitate al regimului comunist din România, într-un context de evenimente asemănătoare nu ar avea altă șansă de salvare decât să evite implicarea în acțiuni cu caracter represiv, iar întreaga activitate să fie direcționată doar spre procurarea, prelucrarea și analiza informațiilor.

Cele trei procese intentate după revoluția română din decembrie '89 demonstrează că generalul Iulian Vlad a acționat în acest sens. Mai mult, s-a străduit să-și disciplineze din timp subordonații pentru a nu avea surpriza unor „colonei nebuni” – adică ofițeri scăpați de sub control, ce puteau acționa haotic – după formula folosită de George Bush și Mihail Gorbaciov în cadrul întâlnirii lor de la Malta³³⁴.

334 Vezi pe larg Fenixul roșu.

La fel de importantă este și mărturia colonelului de securitate, Dumitru Rășină, fost șef al Inspectoratului de Securitate Arad, făcută în fața Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989.

Este vorba despre întrunirea din 11 noiembrie 1989, ordonată de șeful DSS și desfășurată concomitent în trei orașe: la București cu șefii de securitate din Muntenia și Oltenia – ședință condusă de generalul Iulian Vlad –, la Brașov cu șefii structurilor de securitate din județele transilvănene și bănățene – prezidată de generalul Aristotel Stamatoiu – șeful de atunci al CIE, și la Iași cu șefii de securitate din județele moldovene și dobrogene, condusă de generalul Victor Neculcioiu, la acea vreme șef al UM 0110 (așa-zisa unitate anti-KGB).

La aceeași oră, respectiv 11, cei trei înalți demnitari ai DSS au citit textul unei note din conținutul căreia rezultau patru idei forte:

1) din informațiile deținute de conducerea DSS rezulta că secretarul general al partidului și președintele Republicii, Nicolae Ceaușescu, urma să fie înlăturat, existând chiar mai multe variante, inclusiv aceea a prinderii și judecării lui, în situația în care s-ar fi opus schimbării și ar fi încercat să fugă într-un loc de unde putea conduce o eventuală mișcare de rezistență;

2) prin ordinul conducerii DSS, ofițerilor operativi li se interzicea să-și contacteze rețeaua de informatori (agentura secretă) pentru a verifica informațiile privind înlăturarea cuplului dictatorial;

3) prin același ordin, ofițerii operativi puteau să primească din partea agenturii doar informații, sesizări ori reclamații ale oamenilor muncii din întreprinderi și alte sectoare productive despre distrugeri, furturi ori sustrageri de bunuri de valoare;

4) în cazul unor mișcări de stradă cu caracter protestatar, îndreptate contra lui Ceaușescu, „șeful Securității cu întregul aparat din subordine nu se implică în acțiuni represive”³³⁵.

335 Șerban Săndulescu, op. Cit., p.

Până la identificarea acestui document, dacă mai există clasat în vreun depozit de arhivă, și publicarea lui integrală – ceea ce ar fi benefic pentru istoriografie – se poate formula concluzia că instituția Securității statului

român, prin posibilitățile informative interne și externe, aflase din timp ce se pregătea României, iar prin acțiunea din 11 noiembrie 1989 i s-a schimbat practic obiectivul prioritar al misiunilor.

Dacă până atunci, prioritar pentru DSS era „apărarea secretarului general al partidului și a familiei conducătoare”, de la acea dată Securitatea urma să se limiteze doar la acțiuni strict informative.

Că o astfel de hotărâre, am putea-o numi istorică, a fost luată de generalul Iulian Vlad în deplină cunoștință de cauză, ca unică soluție pentru a salva instituția, într-un context intern și internațional total ostil, o demonstrează și documentele de informare ale DSS.

De exemplu, un raport olograf, strict secret, semnat și parafat de generalul Iulian Vlad și adresat secretarului general al partidului, atrăgea atenția asupra a două chestiuni esențiale în legătură cu întâlnirea dintre George Bush și Mihail Gorbaciov care urma să aibe loc peste câteva zile la Malta, 2-3 decembrie 1989:

1) „În cadrul noilor convorbiri la nivel înalt dintre SUA și URSS, organizate la inițiativa sovieticilor, cele două părți vor aborda cu prioritate probleme privind redefinirea sferelor de influență și elaborarea unei noi strategii comune care să le asigure, în continuare, un rol dominant în toate problemele internaționale”;

2) „Din datele de care dispunem rezultă că la întâlnirea dintre Bush și Gorbaciov ar urma să se discute și problema exercitării de noi presiuni coordonate asupra acelor țări socialiste care nu au trecut la aplicarea de „reforme reale”, fiind avute în vedere îndeosebi R. P. Chineză, Cuba și România” 336.

336 Xerocopia documentului în posesia autorului.

După câte știm, ulterior, în declarațiile de presă, Mihail Gorbaciov a negat discutarea la Malta a situației României³³⁷.

³³⁷ Dumitru Preda, Mihai Retegan, Principiul dominoului, București, 2000, p. 27.

Un alt document al DSS, extrem de interesant, este „Rezumatul informațiilor mai deosebite din telegrame”, elaborat la 18 decembrie 1989.

În capitolul 4, care sintetiza informațiile obținute prin filieră argentiniană, se menționa: „În perioada următoare, guvernul român va fi supus la presiuni psihologice în scopul înlocuirii lui cu altul în care PCR să nu mai aibă rolul conducător.

— URSS și Ungaria, prin intermediul radioteleviziunii, vor incita populația Transilvaniei la revolte împotriva guvernului de la București.

— URSS va acționa pentru a obține sprijin în România, în direcția „reactivării” unor români care au studiat în Uniunea Sovietică și simpatizează cursul politic din această țară” 338.

338 Serocopia documentului în posesia autorului.

Întrebat de senatorul Șerban Săndulescu, membru al Comisiei Senatoriale pentru Cercetarea Evenimentelor din Decembrie 1989, dacă Securitatea a știut despre legăturile ofițerilor KGB de pe teritoriul României,

generalul Iulian Vlad a răspuns: „Îi cunoșteam, erau agenți activi în conservare”³³⁹.

339 Șerban Săndulescu, op. Cit, p. 191.

Probabil că prin astfel de informații, Securitatea l-a convins pe Ceaușescu să-i convoace – în seara de 20 decembrie – la sediul CC pe reprezentanții Ambasadei URSS, pentru a le cere retragerea ofițerilor sovietici care se aflau la Timișoara³⁴⁰.

340 Dumitru Preda, Mihai Retegan, op. Cit, p. 28.

Duplicitar față de „revoluționarii de profesie”

Despre felul în care generalul Iulian Vlad a gândit și a acționat în timpul evenimentelor din decembrie 1989, documentele publicate, precum și depozițiile celor chemați de organele Procuraturii Militare să depună ca martori în procesele intentate fostului șef al DSS, stau mărturie³⁴¹.

341 Iulian Vlad s-a închis pentru a nu vorbi, dialog al ziaristei Magdalena Amancei cu Valentin Vâlcu, avocatul lui Iulian Vlad, în „Expres magazin”, nr. 8-9/1991; Angela Băcescu, Procesul lui Iulian Vlad înscenare politico-judiciară, în „Europa”, ianuarie -martie 1991; Rolul real al Securității în revoluție, în „Totuși iubirea”, mai 1991; Magdalena Amancei, Destituit de Ceaușescu, arestat de Iliescu., în „Expres magazin”, nr. 21/1991; Mircea Bunea, Procesele revoluției, în „Adevărul” februarie-iulie 1991; Em. Marinache, Un mare erou, sau un criminal cabotin?! În „Palatul de justiție”, nr. 7/1991.

Ele demonstrează fără dubii următoarele:

— Trupele de securitate au primit ordin să intre în dispozitiv la Timișoara fără cartușe de război, ceea ce a stârnit mânia lui Ceaușescu, deopotrivă cu a celor care l-au trimis ulterior pe Iulian Vlad în fața instanțelor de judecată;

— La București, în noaptea de 21 spre 22 decembrie, generalul Iulian Vlad i-a sugerat generalului Vasile Milea o acțiune energică din partea Armatei și a Securității, pentru a-l aresta pe Ceaușescu, ceea ce ar fi avut darul de a calma spiritele.

Acest lucru nu a fost posibil, întrucât nu a primit acceptul din partea ministrului Apărării Naționale, din motive încă insuficient explicate, dar fără îndoială că ar fi dat peste cap tot ceea ce se planificase.

După fuga cuplului dictatorial din clădirea CC, generalul Iulian Vlad a ordonat ca dispozitivul de securitate al clădirii să fie ridicat și, alături de generalul Ștefan Gușe, s-a pus la dispoziția revoluționarilor, reușind împreună și sub supravegherea acestora să dea ordine pentru a preveni declașarea unui război civil.

Sintagma teroriști-securiști a fost inventată și propagată cu sârg de agenții creatori ai curentelor de opinie aflați în directă legătură cu agenții KGB și cu „revoluționarii de profesie”, pentru ca aceștia din urmă să-și consolideze puterea, în mijlocul unor sângeroase evenimente revoluționare transmise în direct la radio și televiziune.

Poate că nu întâmplător, un alt memorialist de excepție din rândul foștilor generali de securitate – Ion Mihai Pacepa – a dezvăluit presei: „Cei care au preluat conducerea revoltei populare din țară au avut meritul istoric de a-și instala cartierul general la sediul Televiziunii Române.

Aceasta a făcut ca revolta să se desfășoare cu iuțea fulgerului în întreaga țară. Nu mă îndoiesc că istoria va consemna și această tactică romanescă realizată în comun de românii din țară și de cei din exil, și că ea va fi repetată în alte țări care continuă să fie subjugate de tiranii totalitare” 342.

342 Vezi interviul luat de Cornel Dumitrescu generalului Ion Mihai Pacepa în „Ziua”, 19 februarie 2001, p. 7.

Prin urmare, totul fusese bine pus la punct, în cele mai mici detalii, tocmai pentru ca surprizele să poată fi evitate. România a fost un poligon de încercare a acestei „noi tactici revoluționare”.

În România s-a făcut școală pentru o nouă generație de „revoluționari de profesie”.

O altă problemă ce trebuie lămurită este de ce liderii Frontului Salvării Naționale – noua structură politică ce a preluat conducerea statului român – nu au avut încredere în generalul Iulian Vlad? Și de ce a fost arestat în ziua de 31 decembrie 1989, chiar în momentul în care finalizase un plan de măsuri pentru elucidarea problemei teroriștilor?

Un posibil răspuns vine chiar din partea lui Silviu Brucan, cel mai consecvent și înverșunat contestatar al generalului Iulian Vlad, pe care l-a acuzat, în repetate rânduri, de „duplicitate”, deci activitate potrivnică față de interesele FSN 343, și nicidecum față de ceea ce doreau protestatarii din stradă.

343 Silviu Brucan, Cine și de ce nu vrea „să-l supere pe generalul Vlad”, în „Adevărul”, 29 ianuarie 1991; idem, Teroriștii au existat, numai dacă nu se dorește nu se poate afla adevărul despre ei, în „Adevărul”, 30

Din perspectiva istorică va trebui să recunoaștem că „obsesiile” și „neliniștile” brucaniene nu sunt deloc întâmplătoare. Crescut la școala „revoluționarilor de profesie” de la sfârșitul anilor '40, dar și în spiritul disciplinei față de cei care l-au instruit, „marele analist politic” – în viziunea căruia revoluția democratică din România nu putea avea deplin succes decât după trecerea a cel puțin 20 de ani, perioadă în care trebuie implementat un vast program de reforme, de data aceasta în sens capitalist – a rămas fixat pe ideea că o revoluție, în adevăratul înțeles doctrinar, nu poate fi făcută și condusă decât de „revoluționarii de profesie”.

Nemulțumiții de conjunctură, naivii și oportuniștii, adică cei dispuși să treacă foarte ușor pe baricada opusă în momentele prielnice, sau cei care aveau alte viziuni despre înlăturarea lui Ceaușescu, nu aveau ce căuta în conducerea revoluției. Rolul lor era doar de a aplauda succesele revoluției, adică de a se lăsa manipulați și de a nu ieși din rândurile așa-numitului „stupid people”.

Consecințele unei asemenea concepții s-au văzut în decembrie 1989, în România. Ele sunt cunoscute, dar încă nerecunoscute de cei responsabili.

În schimb, generalul Iulian Vlad, un om de a cărui onestitate și bune intenții nu s-a îndoit, și nu se mai poate îndoii nimeni de bună credință, crescut în spiritul disciplinei și onoarei militare – specifice muncii de securitate –, un bun teoretician în domeniul său de activitate, s-a dovedit în cele din urmă și un veritabil comandant, în sensul că a știut să-și ferească subordonații, cu unele mici excepții (masacrarea soldaților din trupele de securitate la Otopeni și a

grupe de luptători antiteroriști în fața clădirii Ministerului Apărării Naționale³⁴⁴) de a cădea pradă ușoară în fața furiei „revoluționarilor de profesie”.

344 Colonel (r) Ion Sandu, *Revoluție. Terorism. Antiterorism. Contrarevoluție*. Decembrie '89. Scenariul și regia, Carte interviu de Dan Lupescu, Craiova, 1999, p. 46-55; vezi și *Armata română în revoluția din decembrie 1989 – Studiu documentar – Ediția a II-a revăzută și completată*, București, 1998, p. 244-245 și 252-255; Elizabeth Spencer, *Masacrul de la Otopeni*, Editura Viitorul Românesc, 1993.

Setoși de răzbunare, de jocul „de-a războiul” ori de-a „teroriștii”, cu tribunale revoluționare și sentințe politice dinainte stabilite, „revoluționarii de profesie” nu-i puteau ierta generalului Iulian Vlad verticalitatea, adică faptul că nu li se alăturase încă de la început.

Bine documentat și inteligent, primul și ultimul ofițer român ajuns în fruntea Securității, cunoscând bine că instituția pe care o conducea nu putea apare în postura de organizație pucistă, dar nici teroristă, pentru că era deprofesionalizată, a prevăzut totuși prăbușirea regimului ceaușist – un regim „diabolic”, „corupt”, „ineficient” și „total lipsit de credibilitate în fața poporului român”, după propriile-i expresii³⁴⁵.

345 Generalul Iulian Vlad, *Secretul căderii lui Ceaușescu*, în „Evenimentul zilei” nr. 72, 14 septembrie 1992.

Desigur că nu a fost singurul care a împărțit astfel de opinii sau convingeri. Dar, spre deosebire de ianuarie 1991, „revoluționarii de profesie” – pe care de altfel îi avea pe listă, știind bine și cine se afla în spatele lor – generalul Iulian Vlad rămăsese convins că îndepărtarea lui Nicolae Ceaușescu se putea realiza fără „explozii de nemulțumire” ori „evenimente dureroase”, deci exact invers de cum gândeau analiștii de la Moscova încă din februarie 1989³⁴⁶.

346 Vezi pe larg Dumitru Preda, Mihai Retegan, op. Cit., p. 18-19.

Schimbarea de regim se putea face, în concepția lui Iulian Vlad prin conservarea acelor forțe vii ale națiunii, capabile să sprijine consolidarea noii guvernări democratice.

Pentru că a avut alte viziuni decât strategii din jurul lui Gorbaciov și chiar a acționat pentru a le pune în practică, ultimul șef al DSS s-a dovedit a fi cel puțin inocent. Cine se putea împotrivi atunci Moscovei?

Iată o întrebare pe care o considerăm retorică și din nefericire se pare că generalul Iulian Vlad ori nu și-a pus-o ori a evitat să și-o pună. Nu trebuie exclusă nici varianta că și-a pus-o, numai că într-o astfel de ipostază înseamnă că din prea mult patriotism sau naționalism a refuzat să accepte simplitatea, evidența și logica răspunsului.

Pentru o astfel de inabilitate, căci inabilitate se cheamă atunci când încerci să gândești altfel decât „revoluționarii de profesie”, generalul Iulian Vlad a trebuit să plătească.

Dar nu oricum, ci de așa natură încât să ia asupra sa – culmea ironiei – toate năroziile, crimele, duplicitățile și trădările înfăptuite timp de patru decenii de o instituție creată și direcționată, alteori supravegheată ori manipulată

tocmai de șefii cei mari – părinții spirituali și instructorii de clasă – ai „revoluționarilor de profesie”.

Pe frontul secret, duplicitatea se plătește extrem de aspru, chiar și atunci când este făcută cu buna intenție de a mai salva ceva din ceea ce este valoros și mai poate fi util societății.

ÎN LOC DE ÎNCHEIERE.

Duplicitarii „epocii de aur” i-au întrecut pe torționari (ofițerii de securitate ai anilor '50) la toate capitolele. Rafinați, mai inteligenți, subtili și școliți în țară au avut parte de o educație patriotică – uneori cu accente naționaliste, dar în esență bine motivată – au evitat cu bună știință, dar nici n-au mai fost lăsați să lovească prin ignorarea legii în „dușmanii de clasă”; și-au creat structuri specializate în prelucrarea și evidența automată a datelor, și-au însușit tehnologia specifică și performantă din Occident, și-au creat unități de luptă antiteroriste și servicii de analiză și sinteză după moda timpului și practicile suratelor mai mari, dar au făcut marea imprudență, care până la urmă le-a fost fatală, ca la ordinul „iubitului conducător” să se lanseze într-o confruntare dură și fără prea mulți sorți de izbândă contra diabolicelor servicii secrete sovietice.

Dar și de data aceasta se pare că tot duplicitatea i-a salvat de a împărtăși soarta securiștilor maghiari din 1956.

Omniprezenta Securitate, singura instituție „competentă” în a-i împărți pe români în „buni” și „răi”, de care s-a temut atât de mult poporul român, ori care a făcut la un moment dat să se „zguduie” chiar NATO, a devenit în ultimii ani ai regimului comunist un monstru cu picioare de lut care, la cea mai serioasă confruntare s-a prăbușit, dar a reușit să-și conserve structurile de bază și forțele sub aripa ocrotitoare a Ministerului Apărării Naționale.

Duplicitatea a fost spiritul predominant în care și-au desfășurat activitatea majoritatea ofițerilor acestei instituții, cel puțin în ultimii ani ai regimului comunist. Duplicitatea se regăsea nu numai în activitatea profesională, ci în tot ceea ce se gândea și se realiza în familie, în cercuri de prieteni, în discuții și chiar în gestică ofițerului de securitate ca „simplu cetățean”.

Să reflectăm bine și la următorul aspect. Ofițerii de securitate au fost crescuți la fel ca și cei din Ministerul Apărării Naționale, în spiritul disciplinei ostășești, al dragostei față de patrie, popor și conducător; au fost pregătiți pentru ca la ordin să poată lovi necruțător în orice contestatar sau opozant al regimului, dar puși într-o astfel de situație, în decembrie 1989, totuși n-au făcut-o, în sensul de represiune cu proporții de genocid.

Dar să nu uităm că au aplaudat imediat victoria revoluției și dispariția comandantului suprem, deși nimeni nu le-a cerut-o și nimeni nu-i instruiseră pentru o asemenea eventualitate, cu excepția, probabil a unui grupuscul de inițiați.

Restul, au acceptat duplicitatea ca pe o fatalitate, oricum preferabilă posturii de „puciști” sau „teroriști”.

Printr-o astfel de atitudine, total neașteptată din partea celor care au preluat puterea după fuga cuplului dictatorial, au încurcat multe socoteli, bine

fundamentate de altfel, teoretic dar și practic, de o serie de ideologi și strategii de profesie.

Puteau fi toate acestea posibile – adică o schimbare de atitudine de 180 de grade de la o zi la alta – fără ca sentimentul de duplicitate să fi fost cuibărit în străfundul sufletelor lor și alimentat ani de zile de contradicția dintre voința sinceră de a-și apăra țara și aberantele slogane propagandistice ori viziuni megalomane ale cuplului dictatorial?

Categoric că nu, dar atenție la faptul că o astfel de mentalitate poate găsi un teren mult mai fertil în condițiile unui regim în care libertatea, proprietatea și democrația – în sensul de separare reală a puterilor în stat – sunt proclamate constituțional, dar nu și garantate.

Și aceasta pentru că instituțiile care trebuie să ofere garanții și să vegheze la apărarea valorilor naționale fundamentale – și probabil că nu numai ele – sunt încă în tranziție. O tranziție care după mai bine de un deceniu pare să se permanentizeze și riscă să creeze la rândul ei alți duplicitari. Marea corupție, ca principal factor de risc pentru securitatea națională este un argument, dar și un serios semnal de alarmă.

DOCUMENTE

1967 iulie 22.

Decretul nr. 710 privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne.

Consiliul de Stat al Republicii Socialiste România:

CAPITOLUL I.

Dispoziții generale.

Art. 1.

— Ministerul Afacerilor Interne înfăptuiește politica Partidului Comunist Român și a statului cu privire la asigurarea securității statului și a ordinii publice, apărarea proprietății socialiste și personale, a drepturilor și intereselor legale ale persoanelor. În îndeplinirea sarcinilor sale, Ministerul Afacerilor Interne se sprojină și pe concursul larg al cetățenilor, pe influența educativă a colectivității oamenilor muncii.

CAPITOLUL II.

Organizarea ministerului.

SECȚIUNEA I.

Conducerea ministerului.

Art. 2.

— Ministerul Afacerilor Interne este condus de ministrul afacerilor interne, care, în îndeplinirea atribuțiilor sale, este ajutat de prim-adjuncți ai ministrului, de adjuncți ai ministrului și de secretari generali. Atribuțiile primilor adjuncți ai ministrului, ale adjuncților ministrului și ale secretarilor generali se stabilesc prin ordin al ministrului.

SECȚIUNEA II.

Departamentul Securității Statului.

Art. 3.

— În cadrul Ministerului Afacerilor Interne funcționează Departamentul Securității Statului, condus de Consiliul Securității Statului. Consiliul

Securității Statului conduce întreaga activitate a organelor de securitate pentru asigurarea prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor îndreptate împotriva securității statului.

Art. 4.

— Consiliul Securității Statului se compune din președinte – cu rang de ministru – prim-vicepreședinte, vicepreședinți și membri numiți prin hotărâre a Consiliului de Miniștri.

Președintele Consiliului este prim-adjunct al ministrului afacerilor interne. Consiliul Securității Statului este organ deliberativ și își desfășoară activitatea potrivit principiului muncii și conducerii colective. Consiliul răspunde față de conducerea de partid și de stat pentru întreaga activitate a organelor securității statului.

Art. 5.

— Departamentul Securității Statului este alcătuit din direcții generale, direcții, servicii centrale și are în subordine direcții regionale, precum și trupe de securitate.

Art. 6.

— Normele de organizare și funcționare ale Departamentului Securității Statului, sarcinile și modul de funcționare ale Consiliului Securității Statului, precum și modul de angajare și încadrare a personalului departamentului se stabilesc prin regulament aprobat de Consiliul de Miniștri.

SECȚIUNEA III.

Colegiul, Consiliul tehnico-științific și Comisiile ministerului.

Art. 7.

— În cadrul Ministerului Afacerilor Interne funcționează Colegiul ministerului, Consiliul tehnico-științific, Comisia de coordonare a activității științifice și Comisia pentru pașapoarte și vize. Colegiul Ministerului Afacerilor Interne se organizează și funcționează potrivit normelor legale. Organizarea și atribuțiile Consiliului tehnico-științific se stabilesc prin regulament aprobat de ministru, iar membrii Consiliului sunt numiți prin ordinul ministrului. Organizarea și funcționarea Comisiei de coordonare a activității științifice se stabilesc prin regulament aprobat de ministru și avizat de Consiliul Național al Cercetării Științifice. Atribuțiile și compunerea Comisiei pentru pașapoarte și vize se stabilesc prin hotărâre a Consiliului de Miniștri. Modul de funcționare și persoanele care fac parte din Comisie se stabilesc de ministru.

SECȚIUNEA IV.

Structura organizatorică.

Art. 8.

— Din structura organizatorică a Ministerului Afacerilor Interne mai fac parte direcții generale, direcții, servicii centrale și comandamente de armă, al căror număr și denumire se stabilesc prin hotărâre a Consiliului de Miniștri.

Ministerul Afacerilor Interne are în subordinea sa organe teritoriale, mari unități și unități militare, instituții de învățământ și întreprinderi.

Art. 9.

— Sarcinile în vederea îndeplinirii atribuțiilor, normele de organizare și funcționare ale organelor Ministerului Afacerilor Interne, ale marilor unități și

unități militare, ale instituțiilor și întreprinderilor subordonate, se stabilesc de ministrul afacerilor interne.

Art. 10.

— Efectivele Ministerului Afacerilor Interne se stabilesc prin hotărâre a Consiliului de Miniștri.

Art. 11.

— Personalul Ministerului Afacerilor Interne se compune din militari și angajați civili. Prevederile statutelor Corpului ofițerilor, Corpului maiștrilor militari și Corpului subofițerilor Forțelor Armate ale Republicii Socialiste România se aplică tuturor ofițerilor, maiștrilor militari și subofițerilor din Ministerul Afacerilor Interne. Angajații civili sunt supuși dispozițiilor Codului muncii și prevederilor legilor în vigoare.

CAPITOLUL III.

Atribuții.

Art. 12.

— Ministerul Afacerilor Interne are următoarele atribuții: a) menține ordinea publică; b) apără proprietatea socialistă și cea personală prin dispoziții legale; c) ia măsuri pentru prevenirea, descoperirea și lichidarea acțiunilor de încălcare a drepturilor și intereselor legale ale persoanelor; d) asigură prevenirea și descoperirea infracțiunilor, identificarea și prinderea infractorilor; organizează activitatea pe care organele sale o desfășoară, potrivit legii, în cursul procesului penal; organizează locurile de detenție și arestare și asigurarea paza persoanelor reținute sau arestate; e) organizează educarea minorilor internați în instituții de educare ale Ministerului Afacerilor Interne, prin școli generale, învățământ profesional și prin activități cu caracter cultural-educativ; f) asigură executarea pedepselor privative de libertate, reeducarea condamnaților prin muncă și activități cultural-educative; asigură executarea închisorii contravenționale și organizează efectuarea, de către cei cărora li s-a aplicat această sancțiune, a unor activități utile; g) ia măsuri de asigurare a securității circulației pe drumurile publice, îndrumază, supraveghează și controlează circulația; stabilește restricții în circulație pietonilor și a vehiculelor atunci când considerente de menținere a ordinii publice impun astfel de restricții; h) organizează, îndrumază și controlează activitatea de prevenire și stingere a incendiilor; i) asigură respectarea normelor legale la care sunt supuse obiectele și materiile ce prezintă pericol public ori pot fi folosite la săvârșirea unor infracțiuni; j) organizează ținerea evidenței populației și eliberarea, potrivit legii, a documentelor care certifică identitatea, domiciliul și cetățenia română; organizează ținerea evidenței străinilor și eliberarea documentelor care certifică identitatea celor care domiciliază în țară și în cazurile determinate de lege, a celor cu reședința în Republica Socialistă România; k) organizează activitatea, care îi revine potrivit legii, de eliberare a documentelor de trecere a frontierei de stat a Republicii Socialiste România l) organizează, îndrumază și controlează evidența, păstrarea, completarea și folosirea materialelor documentare ce fac parte din Fondul arhivistic de stat; m) organizează, conduce și îndrumază pregătirea militară, profesională de specialitate și politică a militarilor din Ministerul Afacerilor Interne, activi și de

rezervă; n) organizează cercetarea științifică și editează publicații și lucrări în domeniul său de activitate; o) asigură asistența medicală și socială a personalului, precum și a familiilor și urmașilor acestuia, potrivit legii; p) planifică și coordonează activitatea economică și financiară a organelor de stat, dotarea cu materiale și mijloace tehnice necesare, muniție și tehnică de luptă, precum și pentru materialele și mijloacele tehnice specifice activității ministerului; r) angajează, potrivit normelor legale, personalul ministerului și pe cel de conducere al întreprinderilor subordonate; s) exercită orice alte atribuții ce îi sunt date prin lege.

Art. 13.

— În exercitarea atribuțiilor ce le revin potrivit legii, organele Ministerului Afacerilor Interne au următoarele drepturi și obligații: a) să participe la luarea măsurilor pentru prevenirea calamităților și înlăturarea urmărilor acestora; b) să acorde sprijin persoanelor cu funcții ce implică exercițiul autorității de stat, dacă acestea întâmpină rezistență fizică în exercitarea sarcinilor de serviciu; c) să legitimizeze și să stabilească identitatea persoanelor care au încălcat dispozițiile legale sau sunt suspecte. Măsura legitimării se ia de ofițeri și subofițeri care prezintă legitimația de serviciu; d) să conducă în fața organelor de urmărire penală pe cei care periclitizează prin acțiunile lor securitatea statului, ordinea publică, viața persoanelor sau alte valori sociale; e) intră în incinta organizațiilor socialiste, pentru îndeplinirea atribuțiilor legale, precum și în locuința unor persoane, pentru a curma acțiunile care periclitizează în mod flagrant viața cetățenilor sau ordinea publică, la cererea persoanei vătămate sau când iau cunoștință că s-a săvârșit o astfel de acțiune.

Art. 14.

— Ofițerii și subofițerii din Ministerul Afacerilor Interne sunt obligați să intervină, chiar în afara orelor de program și a atribuțiilor de serviciu, când iau cunoștință de existența unor acțiuni îndreptate împotriva securității statului, ordinii publice, vieții și integrității corporale a persoanelor, proprietății socialiste sau personale.

Art. 15.

— Ministrul afacerilor interne, în îndeplinirea atribuțiilor sale, emite pe baza și în vederea executării legilor și hotărârilor Consiliului de Miniștri, regulamente, ordine și instrucțiuni, precum și alte acte provăzute de lege.

CAPITOLUL IV.

Dispoziții finale și tranzitorii.

Art. 16.

— Timpul servit ca ofițer și subofițer militarizat se consideră ca vechime în serviciul militar la acordarea drepturilor ce se cuvin militarilor pentru vechime în serviciu.

Art. 17.

— Decretul nr. 141 din 30 mai 1963, privind organizarea și funcționarea Ministerului Afacerilor Interne, cu modificările ulterioare, se abrogă.

„Buletinul Oficial” al Republicii Socialiste România nr. 65 din 22 iulie 1967.

1968 septembrie 30.

Raportul prezentat de generalul maior Nicolae Doicaru, vicepreședinte al Consiliului Securității Statului, cu ocazia convocării ofițerilor din unitățile informative centrale și teritoriale de securitate, despre evenimentele din Cehoslovacia și situația internațională.

Invadarea Cehoslovaciei constituie o acțiune care, prin amploarea și rapiditatea executării sale, dovedește că a fost pregătită cu mult timp înainte, potrivit unor date, imediat după Plenara C. C. Al P. C. Din Cehoslovacia, din ianuarie a.c.

Manevrele desfășurate de trupele străine pe teritoriul Cehoslovaciei în lunile mai-iunie a.C. Au constituit un prim mijloc pentru exercitarea de presiuni asupra conducătorilor acestei țări, sondarea reacțiilor interne și internaționale față de asemenea amestec, precum și cunoașterea amănunțită a situației forțelor armate cehoslovace. Executarea invaziei propriu-zise a fost precedată de o intensă activitate de informare a conducerii sovietice de către organele de specialitate, activitate în care au fost antrenate toate mijloacele, legale și ilegale.

După înțelegerea de la Bratislava³⁴⁷, URSS a continuat să concentreze trupe în Polonia, Ungaria și R. D. Germană, la granițele acestor țări cu Cehoslovacia.

³⁴⁷ La 3 august 1968 a avut loc la Bratislava o întâlnire a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești din Bulgaria, R. S. Cehoslovacia, R. D. Germania, R. P. Polonia, R. P. Ungaria și URSS care a avut ca obiect de discuție „problemele de actualitate ale luptei pentru socialism, întărirea comunității socialiste și a coeziunii mișcării comuniste internaționale (vezi Relații internaționale postbelice, vol., 1965-1980, Editura politică, București, 1983, p. 111).

În acest timp, se încheiase concentrarea în zonă a efectivelor prevăzute a participa la invadare. Pentru a masca aceste pregătiri secrete, sovieticii au dirijat atenția opiniei publice mondiale către o altă zonă – Țările Baltice – unde au organizat special, în acest scop, mari manevre militare cu trupe.

În același timp, trupele sovietice, care au participat la manevrele din Cehoslovacia, au început să fie retrase treptat, deși cu târâgănare. Pentru ocuparea principalelor obiective din Praga – aeroportul civil Ruzyne, sediile C. C. Al P. C. C., Președinția Republicii și cea a Consiliului de Miniștri, M. A. I., M. F. A., Parlamentul, Radiodifuziunea, Televiziunea și P. T. T.

— Au fost trimiși în secret, înaintea sosirii trupelor de desant, ofițeri ai organelor de informații sovietice. Aceștia sosiseră în R. S. Cehoslovacia cu mult timp înainte, sub diferite acoperiri, îndeosebi ca turiști, precum și ca membri ai numeroaselor delegații venite simultan, pe mai multe linii, organizând rezidențe ilegale.

Cu circa 10 zile înainte, ofițeri sovietici îmbrăcați în haine civile, ca turiști, au fost trimiși în Cehoslovacia pentru a face recunoașterea punctelor și obiectivelor militare importante. În noaptea de 20 spre 21 august, aceștia și-au schimbat hainele civile cu uniforme militare și au îndeplinit funcții de ofițeri de stat-major. De asemenea, generalul Pavlovski, comandantul trupelor de ocupație, se afla în această perioadă, împreună cu statul său major, la Praga.

S-a prevăzut, de asemenea, ca trupele celorlalte țări participante la invadare să ocupe acele zone din teritoriu care sunt locuite de cetățeni de limbă germană, poloneză și maghiară, contând pe un sprijin din partea acestei populații.

În cadrul activității de subminare desfășurate, organele serviciilor de informații și contrainformații sovietice, strecurate pe teritoriul Cehoslovaciei, au instigat populația la cereri de desființare a miliției populare – gărzile muncitorești din Cehoslovacia.

Sunt date care atestă și faptul că, în paralel, lucrători ai organelor de informații est-germane, sub aceeași acoperire (turiști etc.), se dădeau drept vizitatori din R. F. G. Și organizau discuții publice, în scop provocator, ori instigau populația la atacuri împotriva partidului comunist.

Tot în această perioadă, a pregătirii invaziei, în Bulgaria, elemente special instruite au împrăștiat zvonuri cum că România ar avea trupe pregătite pentru a ocupa Cadrilaterul.

În R. P. Ungară s-a intensificat în aceeași perioadă activitatea iredentistă. După pregătirea în deplină conspirativitate a acțiunii de invadare a Cehoslovaciei, în noaptea de 20/21 august, aeroportul central din Praga a fost ocupat prin surprindere.

Astfel, în ziua de 20 august, către orele 21, 30, prin cursa normală Varșovia-Praga (avion IL-18), au sosit 80 de ofițeri sovietici – sub acoperire de turiști – îmbrăcați în haine civile, dar înarmați. Aceștia, după primirea vizitei de sosire și ridicarea bagajelor personale, s-au dispersat în aerogară, fără a o părăsi.

După aproximativ 15 minute, un alt avion IL-18 sovietic a cerut aprobarea să aterizeze, pe motiv că ar avea o defecțiune la bord, lucru ce i s-a aprobat. Imediat după aterizarea acestuia, fără a avea aprobare, a aterizat pe urmele lui și al treilea avion. Din ultimile două avioane au debarcat aproximativ câte 80 de preînși turiști, care, de asemenea, erau ofițeri sovietici înarmați.

Conducerea aeroportului, deși a sesizat că se produce un eveniment deosebit, nu a reușit totuși să raporteze și să ia măsuri, deoarece a fost blocată de ofițerii sovietici sosiți cu primul avion, iar restul ofițerilor sosiți cu avioanele următoare au blocat toate obiectivele exterioare, interzicând decolarea chiar și a avioanelor străine. A rezultat că acești ofițeri erau specialiști în probleme de navigație și transporturi aeriene, întrucât ulterior au asigurat aterizarea avioanelor militare ce transportau trupe și tehnică de luptă.

În aceeași zi, la orele 23.25, generalul-locotenent Iamșcicov, fost ofițer de legătură al Tratatului de la Varșovia – C. F. A. U.

— Devenit șeful statului major al trupelor de ocupație, s-a prezentat la ministrul apărării al Republicii Socialiste Cehoslovacia, care, în acest moment conducea o ședință a Consiliului Militar, și i-a spus următoarele: „Îți fac cunoscut că la orele 23.20 trupele armatelor URSS, R. D. Germane, R. P. Polone, R. P. Ungare și R. P. Bulgare au trecut granița Cehoslovaciei și, din acest moment, eu comand aici”.

Ulterior și generalul de armată Pavlovski, comandantul trupelor de ocupație, s-a adresat ministrului apărării R. S. Cehoslovace și locțiitorilor săi,

după același sistem. În cursul nopții de 20/21 august, concomitent au început să pătrundă în Cehoslovacia, din mai multe direcții, trupe terestre sovietice, poloneze, maghiare, est-germane și bulgare.

Ținând cont de specificul terenului din R. S. Cehoslovacia și mai ales de faptul că dintre țările socialiste (cu excepția URSS), Cehoslovacia dispune de cel mai mare număr de tancuri (3200 bucăți) și puternice forțe aeriene (peste 1000 de avioane și elicoptere), și așteptându-se la o eventuală ripostă (militară sau civilă) din partea Cehoslovaciei, comandantul trupelor sovietice a dispus folosirea masivă a trupelor de tancuri și blindate, respectiv două armate de tancuri și două armate de moto-mecanizate, sprijinite de puternice forțe aeriene.

Efectivele de invazie ale celor cinci state, dislocate în Cehoslovacia, sunt evaluate la proximativ 300.000 de oameni, circa 7500 tancuri și transportoare blindate, precum și 1500 de avioane de transport, vânătoare și elicoptere. Toate aceste unități au în dotare tehnica de luptă cea mai modernă, tot armamentul și mijloacele de luptă (tancurile, blindatele, aviația etc.) fiind noi, iar efectivele sunt alcătuite din contingente active.

Militarii trupelor de invazie, cu excepția unora dintre comandanți, nu au fost informați asupra caracterului real al acțiunii la care participau. În urma contactului cu populația și a aflării adevărului în legătură cu situația din Cehoslovacia, moralul trupelor de ocupație – îndeosebi al celor din Praga – a suferit o asemenea scădere, încât a impus înlocuirea unora din efectivele inițiale cu unități proaspete.

De subliniat că în rândul trupelor poloneze au avut loc fenomene de fraternizare cu populația. Ca urmare a neîncrederii comandamentului sovietic în loialitatea efectivelor celorlalte țări participante, în timpul acțiunii de invadare, fiecare subunitate a fost însoțită de un cadru al serviciului de contrainformații sovietic.

Amplasarea unităților acestor țări s-a făcut în imediata apropiere a formațiunilor sovietice. Dacă, din punct de vedere militar, acțiunea de invadare a constituit o reușită deplină, prin conspirarea operațiunilor, organizarea minuțioasă și rapiditatea executării etc., din punct de vedere politic, ea a fost un eșec, ceea ce dovedește cât de greșit fuseseră informate forurile sovietice despre situația din Cehoslovacia.

S-a constatat, de la început, că populația a întâmpinat cu ostilitate trupele ocupate, participând în grupuri organizate la publicarea de ziare ilegale, continuarea emisiunilor de radio cehoslovace prin stații de radio ascunse, au editat manifeste prin care cereau refuzarea oricărui sprijin.

Populația a organizat o rezistență pasivă, folosind metode și forme noi. Astfel, pentru a deruta organele sovietice, au fost scoase tăblițele indicatoare ale străzilor sau au fost mutate în locul altora; au fost schimbate indicatoarele de direcție ale localităților, derutând trupele de ocupație; în unele locuri li s-a refuzat apa potabilă, din magazine au fost retrase alimentele.

În prezent, când în localuri intră militari ai trupelor de ocupație, localnicii părăsesc în mod ostentativ localul respectiv. Menționez că în timpul pătrunderii în Cehoslovacia a trupelor de ocupație au avut loc ciocniri, în cursul cărora au

fost victime din rândul populației civile, a membrilor de partid și UTC-iștilor, care nu înțelegeau și nu pot înțelege comportarea trupelor de ocupație.

Victime au căzut și din rândul trupelor de ocupație. Dar în ce împrejurări anume? Nu ca urmare a unor acțiuni deschise, din partea populației, ci iată cum. La Praga a avut loc și o ambuscadă între trupele bulgare și sovietice, care voiau să ocupe un pod peste Váltava. Cu acest prilej s-au înregistrat numeroase victime în rândul trupelor de ocupație. E drept că victime mai numeroase – din această încăierare – au căzut de la sovietici, comparativ cu cele ale bulgarilor.

După ocuparea militară a Cehoslovaciei, organele de securitate ale URSS au încercat să pună sub controlul lor și să dirijeze activitatea organelor de securitate cehoslovace, atât pe plan intern, cât și în exterior.

Astfel, organele de securitate sovietice au exercitat presiuni asupra cadrelor de conducere din aparatul de securitate cehoslovac, pentru a le determina să colaboreze, și au reinstalat în funcții unele cadre cu vederi prosovietice, care fuseseră scoase anterior, pentru că au întreprins acțiuni de represiune ilegale.

Acțiunea URSS în Cehoslovacia a avut consecințe asupra atitudinii țărilor occidentale și a contribuit la realizarea unei strânse colaborări militare a țărilor NATO, problema reînnoirii tratatului, în anul 1969, nemaifiind decât o chestiune de procedură. Se așteaptă ca și Franța să-și întărească întrucâtva legăturile cu acest organism.

URSS a comunicat, în mod secret, guvernelor țărilor membre NATO că nu intenționează să întreprindă, dincolo de granița cehoslovacă, nici o măsură de natură să periclitizeze interesele Alianței Atlantice și a dat garanții că va respecta întrutotul status quo-ul în Europa Centrală. Totuși, pentru a preîntâmpina orice surprize, NATO a hotărât să întărească unitățile sale militare din Germania Federală, în special din preajma graniței cu Cehoslovacia, în care scop au fost transferate în această regiune noi efective, însumând circa 18 divizii.

Toate țările NATO au căzut de acord asupra sistării oricăror măsuri de diminuare a cheltuielilor și forțelor militare, hotărâte anterior. Comandamentul suprem al NATO a recomandat Flotei a 6-a americane din Mediterana să ia măsuri comune cu flota turcă și flota greacă, pentru ca în caz de nevoie să poată acționa împotriva Flotei sovietice din Marea Mediterană și Marea Neagră.

Țările NATO vor folosi în continuare tribuna ONU pentru a condamna în fața opiniei publice mondiale politica URSS și a obține avantaje politice maxime.

În preajma și după declanșarea invaziei Cehoslovaciei, în apropierea frontierelor țării noastre cu unele țări socialiste, au fost executate puternice concentrări de trupe străine.

Potrivit informațiilor pe care le deținem, la granițele de nord-est ale țării noastre și în imediata lor apropiere, au fost concentrate trupe sovietice de diferite genuri de arme, cu un efectiv de circa 235.000 de militari.

Aceste efective sunt subordonate următoarelor trei comandamente:

— Comandamentul din zona sudică, cu statul major la Odessa și cu un efectiv de circa 80.000 de militari, dispunând de importante forțe de aviație și marină;

— Comandamentul din zona nordică, cu statul major la Lvov și cu un efectiv de circa 75.000 de militari;

— Comandamentul din zona centrală, cu statul major la Kiev, care dispune de circa 80.000 de militari.

În această perioadă, unități ale flotei militare sovietice, printre care și nave speciale de debarcare și desant maritim, staționau în dreptul Gurilor Dunării și al litoralului românesc, în afara apelor teritoriale.

De asemenea, în R. P. Ungară s-au efectuat mari mișcări de trupe maghiare și sovietice. Imediat după invadarea Cehoslovaciei, mari unități maghiare au făcut deplasări spre granițele țării noastre, concomitent cu concentrările de trupe sovietice și bulgare. În centrele unde se află concentrate unități maghiare s-au luat măsuri preventive pentru îngrădirea accesului persoanelor străine, iar militarii activi au fost consemnați în cazărmi, permisiile și concediile acestora au fost suspendate, ceea ce echivalează cu decretarea strării de alarmă.

De asemenea, a fost suspendată lăsarea la vatră a contingentelor de militari activi al căror stagiou expira în această perioadă și au fost efectuate concentrări din rândul unor categorii de rezerviști.

Menționez că unitățile sovietice staționate în Ungaria au jucat un rol important în ocuparea Cehoslovaciei, fiind primele elemente care au blocat punctele de frontieră ale Cehoslovaciei. Importante mișcări de trupe au avut loc în această perioadă și pe teritoriul R. P. Bulgaria. Din datele pe care le deținem, rezultă că în ultima decadă a lunii august și primele zile ale lunii septembrie a.C. S-a făcut o deplasare masivă de trupe în partea de nord-est a R. P. Bulgaria, spre frontiera cu R. S. România.

De la 5-6 septembrie a.c., a început reîntoarcerea acestor unități militare bulgare spre garnizoanele lor de reședință, operațiunea continuând și în prezent. În această acțiune au fost concentrate trupe din toate armele, în special în următoarele trei zone: Tolbuhin, Ruse și Târgoviște-Sumen.

Astfel, în zona Tolbuhin au fost identificate mai multe unități de infanterie, artilerie și mecanizate și o vastă activitate desfășurată de unități de transmisiuni pentru asigurarea legăturilor cu fir radio între comandamentul din Tolbuhin și unitățile dislocate în jurul acestei localități.

În zona Ruse erau dislocate unități de pontonieri, geniu și pionieri, precum și unități de infanterie și artilerie motorizată.

În zona Târgoviște-Sumen erau staționate unități mecanizate cu artilerie reactivă și unități de transmisiuni.

În toată această perioadă, pe șoselele care duc spre localitățile susmenționate s-au deplasat numeroase vehicule militare auxiliare. Pe aeroporturile din apropiere de Tolbuhin și Ruse s-a desfășurat o vie activitate, efectuându-se numeroase zboruri atât ziua cât și noaptea. Desfășurarea evenimentelor din Cehoslovacia, atitudinea țării noastre față de acestea, precum și perspectiva unei acțiuni militare împotriva României – rezultată din

răspândirea unor știri prin presa și posturile de radio și televiziune ale diferitelor țări din Europa și America – au produs vii discuții și luări de poziție, atât în rândul emigrației române, cât și în rândurile fugarilor maghiari și de alte naționalități.

Astfel, în rândul emigranților din R. F. Germania, Franța, SUA etc., majoritatea se pronunță pentru declanșarea unei puternice campanii de propagandă antisovietică și procehoslovacă, prin demonstrații, adunări, publicații, proteste etc., considerând că în felul acesta se va atrage atenția asupra României, care ar fi în pericol.

Cu toate acestea, din datele pe care le deținem rezultă că, concomitent, atât înaintea evenimentelor din Cehoslovacia, cât și ulterior, unele organizații fasciste, vârfurile legionare aflate în străinătate și îndeosebi Horia Sima, au continuat să desfășoare activitatea dușmănoasă împotriva regimului din țară, căutând în același timp să convingă emigrația română că legionarii au rămas singurii luptători împotriva comunismului, deoarece reprezentanții fostelor partide istorice (PNȚ, PNL, PDSI) ar fi pactizat cu regimul din țară.

De asemenea, se constată o reactivare a elementelor maghiare iredentiste. Din date obținute rezultă că, în ultima perioadă, emigrația reacționară maghiară stabilită în diferite țări din Europa Occidentală și America, desfășoară în continuare activitate iredentistă pe tema Transilvaniei, antrenând la astfel de acțiuni și unele personalități politice și culturale autohtone.

Acțiunile desfășurate de emigrația maghiară sunt inițiate și conduse de organizații cunoscute cu activitate iredentistă și dușmănoasă statului nostru, cum sunt: Comitetul Federal Maghiar din Munchen, condus de Zatureczky Gyula, redactor la secția maghiară a „Europei Libere”; Mișcarea pentru Independența Transilvaniei (Londra) și altele.

Organizațiile emigrației reacționare maghiare desfășoară propagandă iredentistă sub diverse forme și întreprind acțiuni cu caracter politic și cultural, legate în special de apropiata aniversare a semicentenarului unirii Transilvaniei cu România.

În Franța, iredentiștii maghiari pregătesc apariția unei lucrări intitulate „România Mică”.

În Austria, printre emigranții maghiari internați în lagărul de la Traiskirchen se desfășoară propagandă ostilă țării noastre, pe tema Transilvaniei, răspândindu-se ideea că a sosit momentul ca Ardealul să fie luat de la România și să fie anexat Ungariei.

În diferite țări, au fost difuzate lucrări cu conținut iredentist, s-au retipărit ziare și publicații maghiare cu conținut dușmănos la adresa țării noastre și s-au luat măsuri de introducere a unor asemenea materiale în România prin posibilitățile oferite de turism.

Din aceleași date rezultă că au fost trimiși emisari pe lângă persoanele cu munci de răspundere și cu vederi iredentiste maghiare din Transilvania pentru a crea o stare de spirit necorespunzătoare în rândul populației maghiare din România. Cunoaștem, de asemenea, că și autoritățile maghiare acționează prin cei ce au rude în Transilvania, încurajându-i să se deplaseze în vizită la

acestea, în scopul de a culege informații cu privire la gradul de alarmare a populației și despre amplasarea unităților militare române.

Prin această campanie, organele sovietice și maghiare urmăresc să contracareze măsurile conducerii de partid române luate în cadrul vizitelor recente întreprinse în Transilvania.

Arh. SRI, fond „D”, dosar nr. 10 141, vol. I, f. 123-130.

1973 februarie 9.

Notă întocmită de Direcția a III-a și Serviciul „D”, privind inițierea unei acțiuni de dezinformare a diplomatului japonez „Onisie”.

Ministerul de Interne Strict secret.

Direcția a III-a și Serviciul „D”

9 februarie 1973

NOTĂ privind inițierea unei acțiuni de influență și dezinformare.

Organele noastre dețin date din care rezultă că diplomatul japonez „Onisie” este preocupat de obținerea unor informații cu privire la politica economică și la poziția țării noastre față de diverse organizații și organisme economice internaționale, pe baza cărora întocmește lunar rapoarte. În acest scop, el a cerut unei surse a Direcției a III-a să-i extragă din presă (subl. N.) și publicații românești tot ce se referă la importuri, tarife vamale, situația balanței noastre de plăți externe, Legea Comerțului Exterior, cea a societăților mixte, precum și la atitudinea R. S. România față de anumite organisme și organizații internaționale, printre care:

Piața Comună, GATT, Fondul Monetar Internațional și Banca Internațională de Reconstrucție și Dezvoltare.

Având în vedere situația creată și mai ales perspectiva realizării vizitei președintelui Consiliului de Stat al R. S. România în Japonia, apreciem oportună declanșarea unei acțiuni de influență și dezinformare a diplomatului „Onisie”, care să se desfășoare în timp și în cadrul căreia să urmărim promovarea unor interese politice, economice și de altă natură ale statului nostru în relațiile cu Japonia.

În prima etapă a acestei acțiuni – în care urmărim îndeosebi întărirea poziției sursei și crearea unor condiții ca aceasta să poată plasa, în viitor, date și versiuni de influență și dezinformare mai deosebite – ne propunem să înarmăm sursa cu conținutul Legii Comerțului Exterior și al Decretului nr. 424 referitor la constituirea, organizarea și funcționarea societăților mixte, urmând ca, plecând de la acestea, în discuțiile ce le va purta sau în materialele ce le va prezenta diplomatului japonez, să planeze treptat datele și versiunile cuprinse în nota anexă, care avem interes să ajungă la cunoștința oficialităților japoneze.

Menționăm că datele și versiunile ce urmează a fi plasate diplomatului japonez răspund în parte la problemele ridicate de acesta în discuțiile cu sursa. Plasarea lor către diverși cetățeni străini a fost aprobată de conducerea ministerului, în unele lucrări de influență și dezinformare prezentate anterior. Întrucât socotim că „Onisie” va manifesta interes față de aceste probleme, solicitând sursei sprijin în continuare, în întocmirea rapoartelor sale lunare, vom reveni cu noi propuneri.

Șeful Direcției a III-a Șeful Serviciului „D” (ss indesc.) (ss. Indesc.)

Arh. SRI, fond „D”, dosar nr. 9633, vol. 5, f. 22-23.

1977 mai 25.

Ordinul Ministrului de Interne, Teodor Coman, nr. 001050, pentru intrarea în vigoare a Instrucțiunilor privind organizarea și funcționarea evidențelor de securitate.

STRICT SECRET.

În temeiul art. 21 din Decretul nr. 130/1972 privind înființarea, organizarea și funcționarea Ministerului de Interne și a hotărârii adoptată de Biroul Executiv al Consiliului de conducere al ministerului, în ședința din 12 mai 1977;

O R D O N

— Cu data prezentului ordin intră în vigoare Instrucțiunile privind organizarea și funcționarea evidențelor de securitate, care fac parte integrantă din acest ordin.

— Comandanții (șefii) de unități vor lua măsuri pentru însușirea și aplicarea întocmai a prevederilor ordinului de către toate cadrele din subordine, în care scop se va organiza studiul și dezbaterile acestuia în cadrul învățământului profesional la locul de muncă.

— Centrul de informatică și documentare va sprijini aparatul informativ în însușirea temeinică a prevederilor prezentului ordin și va controla modul în care este aplicat, raportând rezultatul conducerii Ministerului de Interne.

— Instrucțiunile nr. 00251 din 01 iunie 1973 privind organizarea evidențelor de securitate și regulamentul de aplicare al acestora, se abrogă. De asemenea, se abrogă dispoziția din Ordinul nr. 00444/1974, art. 3 alineatul 6 care prevede că străinii intrați în țară, cunoscuți ca fiind în atenție vor fi comunicați, prin telex, tuturor inspectoratelor județene.

MINISTRUL DE INTERNE.

Teodor Coman „România liberă”, 10 decembrie 2001, p. 3.

1977 mai 25.

Instrucțiuni privind organizarea și funcționarea evidențelor de Securitate.
Capitolul I.

Dispoziții generale.

Art. 1.

În conformitate cu reglementările privind desfășurarea muncii informativ-operative a organelor de Securitate, a concepției și măsurilor de perfecționare a sistemului informativ-operativ, în cadrul Ministerului de Interne se organizează evidențele de Securitate.

Art. 2.

Evidențele de Securitate – mijloc al muncii informativ-operative – concentrează, prelucrează și furnizează date cu valoare operativă în vederea realizării în timp util a măsurilor de prevenire, descoperire și lichidare a acțiunilor îndreptate împotriva orânduirii sociale și de stat din țara noastră.

Art. 3.

Prin conținutul lor și modul în care sunt organizate și funcționează, evidențele de securitate furnizează date și informații necesare analizelor de fenomen și pentru informarea organelor de decizie la toate nivelurile cu privire

la stadiul, ritmul, calitatea și eficiența măsurilor operative întreprinse în problemele și obiectivele muncii de Securitate.

Capitolul II.

Principii de organizare și funcționare a evidențelor de Securitate.

Art. 4.

Evidențele de Securitate se organizează centralizat pe țară, la CENTRUL DE INFORMATICĂ ȘI DOCUMENTARE, iar pe plan local, la inspectoratele județene și al municipiului București și serviciile de contrainformații militare. Ele concentrează date și informații despre categorii de persoane, fapte și evenimente ce au format sau formează obiectul activității informativ-operative, despre persoanele cu antecedente politice reacționare, despre cele care au fost condamnate pentru infracțiuni date în competența organelor de cercetare ale Securității și alte categorii de informații operativ sau documentar necesare muncii. În scopul evitării creării unor evidențe, orice altă evidență de Securitate sau de lucru solicitată de unități se impune a fi motivată pe baza unui studiu întocmit împreună cu Centrul de informatică și documentare și aprobat de conducerea ministerului.

Art. 5.

Pentru ca evidențele de securitate să reflecte realitatea informativ-operativă, unitățile Ministerului de Interne au obligația de a furniza datele necesare constituirii și actualizării acestora.

Art. 6.

În organizarea și exploatarea datelor și informațiilor din evidențe se asigură respectarea principiilor și compartimentării muncii.

Art. 7.

Centrul de Informatică și Documentare coordonează și sprijină organizarea unitară și folosirea eficientă a acestor evidențe, inițiază și corelează măsurile de raționalizare impuse de trecerea și prelucrarea datelor pe care le conțin.

Art. 8.

Evidențele de Securitate funcționează în sistem automat și manual, până la generalizarea prelucrării automate a datelor. Prelucrarea statistică a datelor din aceste evidențe pentru întreg aparatul de Securitate, se face de către Centrul de informatică și documentare și compartimentele corespondente acestuia din unități, serviciilor informatice solicitându-le numai acele date care nu sunt în evidențele manuale și automate.

Capitolul III.

Structura, conținutul și întreținerea Evidențelor de Securitate.

Art. 9.

Evidențele de Securitate, din punct de vedere al structurii și scopului pentru care sunt create, se compun din: a) Evidențe – baze de date despre persoane;

— Cartoteca generală documentară;

— Baze de date despre persoanele lucrate în cadrul urmăririi și supravegherii informative; aflate în urmărirea penală; aflate în rețeaua informativă; autori de înscrisuri identificați, persoane care au solicitat plecarea

definitivă din țară; care au călătorit în interes de serviciu sau personal în străinătate și au refuzat să se înapoieze în țară la expirarea vizei sau care au trecut fraudulos frontiera;

— Baze de date de interes operativ referitoare la străini;
— Evidențe pașapoarte; b) Baze de date cuprinzând informații de interes operativ sau documentar, organizate pe linii de muncă și probleme; c) Evidența fondurilor arhivistice de Securitate.

Secțiunea I.

Cartoteca generală documentară.

Art. 10.

Cartoteca generală documentară este o bază de date, organizată alfabetic pe fișe tip, la Centrul de Informatică și Documentare pentru persoanele din întreaga țară și la Inspectoratele Ministerului de Interne pentru persoanele din raza lor de competență. Cuprinde date despre următoarele categorii de persoane:

— Aflate în urmărire informativă, asupra cărora se continuă supravegherea informativă în cadrul dosarului de obiectiv-problemă, aflate în urmărire penală ori care au făcut obiectul unor asemenea activități;

— Aflate în rețeaua informativă sau care au făcut parte din această categorie;

— Cu antecedente politice reacționare;

— Condamnate pentru infracțiuni care au fost sau sunt de competența organelor de cercetare ale Securității.

— Asupra cărora au fost întreprinse măsuri de prevenire (destrămarea unor anturaje, avertizarea, punerea în dezbatere publică, întreruperea șederii în țară, declararea ca persoană indezirabilă etc.);

— Care au călătorit în interes de serviciu sau personal în străinătate și au refuzat să se înapoieze în țară la expirarea vizei;

— Care au trecut sau care au încercat să treacă fraudulos frontiera;

— Care au cerut aprobarea de a pleca definitiv din țară;

— Care au solicitat căsătoria cu străini;

— Cetățeni străini care au vizitat reprezentanțe străine din R. S. România în afara cadrului oficial și aceia care întrețin legături cu străini, dacă după verificarea temeinică a informațiilor rezultă date de interes operativ;

— Străini stabiliți în România;

— Alte persoane cunoscute cu interes operativ în fondurile arhivistice și de Securitate.

Art. 11.

Datele despre unele categorii de persoane din cartoteca generală documentară aflate în preocuparea actuală a organelor de Securitate, prevăzute la art. 9 litera „a”, alineatul 2, sunt prelucrate în mod prioritar în sistem automat în scopul realizării lucrărilor de analiză și sinteză pentru informarea cadrelor de decizie sau pentru cerințe specifice unităților centrale, Inspectoratelor județene și al municipiului București.

Art. 12.

Generalizarea prelucrării automate a datelor din cartoteca generală documentară va fi precedată de o selecție, preluându-se în sistemul automat numai datele cu valoare operativă. La Secțiunea de selecție vor participa și organele informativ-operative care, odată cu clarificarea aspectelor ce rezultă din informațiile prezente despre persoanele luate în lucru, vor verifica și materialele incerte, referitoare la antecedentele politice reacționare în cazul când persoanele pe care le lucrează sunt cunoscute cu astfel de materiale în arhivă.

Art. 13.

Introducerea de date în cartoteca generală documentară și în sistemele cu prelucrare automată aferente se face: a) la începutul urmăririi informative asupra unei persoane sau continuarea supravegherii informative în cazul dosarului de obiectiv sau problemă, după deciderea acestui mod de soluționare a materialelor de primă sesizare în termenul de 30 de zile prevăzut de ordinul privind organizarea și desfășurarea muncii informativ-operative a organelor de Securitate; b) la începerea urmăririi penale sau la întreprinderea măsurilor de prevenire; c) la introducerea unei persoane în rețeaua informativă; d) la identificarea de persoane cu probleme de interes operativ în procesul prelucrării arhivelor; e) la confirmarea unor informații despre persoane semnalate cu antecedente politice reacționare. Comunicarea acestor date se face prin fișe model 3 (anexa nr. 2) în cazul începerii urmăririi penale și prin fișe model 2 (anexa nr. 1) în celelalte situații, întocmite de către ofițerii din unitățile informativ-operative, care soluționează cazurile și de formațiunile de pașapoarte pentru persoanele ce provin din evidența acestora. Aceste fișe vor fi însoțite, după caz, și de formulare specifice prelucrării automate.

Art. 14.

Nu se introduc fișe în cartoteca generală documentară pentru persoanele care se găsesc în următoarele situații: a) s-au obținut informații la primă sesizare ce se află în verificări, în termenul celor 30 de zile; b) dacă după verificarea informațiilor de primă sesizare s-a decis clasarea acestora pentru neconfirmare, c) persoanele care au săvârșit fapte de mică importanță ori s-au manifestat datorită unor nemulțumiri personale, dacă asupra lor au fost întreprinse măsuri de prevenire pe baza materialelor de primă sesizare și nu S. A decis continuarea supravegherii informative în cadrul dosarului de obiectiv sau problemă, începerea urmăririi informative sau penale. Pentru aceste persoane se preiau date numai prin intermediul formularelor pentru prelucrarea automată și vor fi folosite în analize de fenomen sau evaluări a măsurilor întreprinse fără a se furniza informații nominale, d) în cazul militarilor în termen care se află în rețeaua informativă a serviciilor de contrainformații, pe durata cât își satisfac serviciul militar. Evidența acestora va fi ținută (statistic) de către compartimentele de informatică și documentare din cadrul serviciilor de contrainformații militare, fiecare pentru rețeaua proprie.

Art. 15.

Fișele model 2 destinate a fi introduse în cartoteca generală documentară, întocmite pentru persoanele aflate în urmărire sau supraveghere

informativă ori în rețeaua activă vor fi completate la rubrica „esența informațiilor” cu formula „în atenția indicativului.” urmată de inițialele numelui de familie și prenumele ofițerului. Numărul de înregistrare al dosarului va fi trecut la rubrica „observații”.

Art. 16.

În situația când prezentarea unei noi fișe pentru înregistrare se constată că persoana la care se referă se află într-o formă de lucru activă, se va restitui fișa și se vor menționa pe aceasta indicativul unității și inițialele numelui și prenumelui ofițerului care o are în atenție.

Art. 17.

Actualizările (modificările) datelor din cartotecă și sistemele de prelucrare automată aferente sunt generate de următoarele situații:

- Trecerea unei persoane dintr-o categorie de evidență în alta;
- Trecerea în sfera de competență a altei unități sau compartiment de muncă (transferul);
- Parcurgerea diverselor faze ale urmăririi penale sau întreprinderea unor măsuri de prevenire;
- Schimbarea datelor de identificare sau a altor date despre persoane (inclusiv decesul).

Art. 18.

Trecerea unei persoane dintr-o categorie de evidență în alta se face astfel:

- La încetarea urmăririi informative, a supravegherii în cadrul dosarului de obiectiv-problemă, se va completa numai formularul specific prelucrării automate, pe baza căruia se vor consemna și pe fișa veche din cartotecă datele necesare, referitoare la modul de soluționare;

- La încetarea legăturii cu o persoană din rețeaua informativă, modificarea se va opera pe baza comunicării unităților informativ-operative, în fișa veche menționându-se data încetării și numărul de înregistrare al dosarului personal în arhivă (precedat de litera „R”);

- În toate celelalte cazuri trecerea dintr-o categorie de evidență în alta se va face prin completarea și introducerea unei noi fișe care să cuprindă informațiile specifice noii categorii.

Art. 19.

Trecerea în sfera de competență a altei unități (transferul) se face prin compartimentele de informatică și documentare ale unităților respective. Între unitățile centrale sau între două compartimente ale aceleiași unități, transferul se face direct între acestea, iar unitatea sau compartimentul predător comunică operația de transfer la organul de evidență unde s-a făcut înregistrarea inițială.

Pentru persoanele din rețeaua informativă transferurile la alte unități se fac pe bază de comunicări scrise trimise compartimentelor de informatică și documentare, iar în cazul persoanelor ce formează obiectul urmăririi sau supravegherii informative, pe baza formularelor pentru prelucrarea automată, completate cu informațiile prevăzute pentru aceste situații. În termen de 10 zile unitatea primitoare va hotărî reînregistrarea sau returnarea materialului. La înregistrare se va întocmi o nouă fișe care va fi introdusă în cartoteca generală documentară, iar pentru persoanele ale căror date sunt prelucrate automat se

va întocmi și formularul tip calculator. În cazul persoanelor aflate în urmărire sau supraveghere informativă care nu au fost reînregistrate în termenul prevăzut, Centrul de informatică și documentare va întocmi trimestrial liste nominale care vor fi trimise șefilor de unități pentru a dispune măsuri.

Art. 20.

Modificările generate de parcurgerea diferitelor faze ale urmăririi penale se operează pe baza comunicărilor scrise trimise de organele de cercetare penală, procuratură sau justiție. Pe fișele model 3 se vor menționa schimbările survenite în situația juridică a persoanelor, inclusiv punerea în libertate.

Art. 21.

Schimbarea numelui de familie, prenumelui, domiciliului, decesul sau a celorlalte date referitoare la persoanele existente în cartotecă se operează în fișele vechi, pe baza comunicărilor oficiale de la organele de Miliție sau pe baza datelor obținute de organele informativ-operative în procesul muncii, ce se vor comunica prin formulare pentru prelucrarea automată.

Art. 22.

Scoaterea fișelor din cartoteca generală documentară și distrugerea acestora (pe bază de proces-verbal) are loc în următoarele situații: A. Când se constată că persoana a fost luată în mod greșit în evidență; B. Când se transferă la UM 0920 materiale sau dosare, numai fișele care se referă la acestea, menținându-se în continuare fișele despre persoanele care sunt cunoscute și cu alte fonduri în arhivă, ce nu fac obiectul transferului.

C. Când s-a constatat neconfirmarea materialelor inițiale, săvârșirea unor fapte de mică importanță ori manifestări datorită unor nemulțumiri personale, dacă persoana nu figurează cu alte materiale în arhivă. Aprobarea de scoatere (în astfel de cazuri) va fi dată de șefii unităților sau locțiitorii acestora, iar materialele respective vor fi clasate la fondul corespondență.

D. În cazul decesului persoanelor ce au făcut parte din rețeaua informativă dacă nu sunt cunoscute cu antecedente politice reacționare sau penale.

Secțiunea II.

Baze de date de interes referitoare la străini.

Art. 23.

Evidența alfabetică generală concetreză date despre străinii veniți temporar în țara noastră. Se organizează la Centrul de Informatică și Documentare, pe întreaga țară, pe baza fișelor tip și a taloanelor de intrare-ieșire. Fișele și taloanele se distrug după trecerea a 5 ani de la intrarea în țară cu excepția acelor care se referă la persoane care în decursul unui an calendaristic au intrat de cel puțin 3 ori.

Art. 24.

Evidența nominală a străinilor și a celor declarați persoane indezirabile, se constituie la Centrul de informatică și documentare pe baza fișelor tip cartotecă, trimise de către unitățile informativ-operative de Securitate, pașapoarte, miliție și Biroul Național de Interpol, pentru a fi anunțate despre intrarea în țară a persoanelor respective. Această evidență funcționează în sistem mixt-automat și manual – până la generalizarea sistemului automat. La

inspectoratele județene și al municipiului București se ține numai evidența străinilor din atenția acestora.

Art. 25.

Evidența străinilor despre care s-au obținut materiale de primă sesizare ce nu au fost exploatare din motive justificate, se organizează la Centrul de informatică și documentare pe bază de fișe tip cartotecă, în scopul prelucrării și coroborării datelor rezultate și punerea lor la dispoziția aparatului informativ pentru exploatare. Materialele se trimit Centrului de informatică și documentare în termen de 45 de zile de la data obținerii lor.

Această evidență cuprinde și materialele referitoare la străini, neconfirmate în cadrul termenului de 30 de zile prevăzut de ordinul privind organizarea și desfășurarea muncii informative. Materialele îndrumate la Centrul de informatică și documentare vor avea înscrise pe ele ordinul rezolutiv, motivat, al șefului compartimentului care le-a obținut.

Materialele informative ce se referă la străini care își desfășoară activitatea în cadrul reprezentanțelor străine (diplomate, consulare, comerciale și de transporturi) nu vor fi cuprinse în această evidență, ci vor fi trimise nemijlocit Direcției a III-a, de unitățile care le-au obținut.

Cetățenii români care apar în aceste materiale ca legături, vor fi semnalati de către unitățile ce le-au obținut organelor de Securitate cu competență asupra locului de domiciliu, care în urma verificărilor, vor hotărî asupra trecerii acestora în evidențele de Securitate.

Art. 26.

Evidența nominală a străinilor intrați în țară cu arme de vânătoare sau sportive, se constituie pe fișe tip, completate la Centrul de informatică și documentare, pe baza datelor transmise de PCTF. În fișe se menționează tipul și cantitatea armamentului și muniției, atât la intrarea cât și la ieșirea străinului din țară. Fișele respective se păstrează timp de 5 ani de la ultima intrare.

Art. 27.

Evidența autovehiculelor înmatriculate în alte țări, cu care călătoresc străinii ce vin în România, este constituită la Centrul de informatică și documentare din fișe completate pe baza comunicărilor făcute de PCTF. Se organizează pe ani calendaristici și se păstrează 3 ani de la data intrării în țară.

Art. 28.

Evidența statistică a intrării-ieșirii străinilor, înregistrează și prelucrează automat traficul zilnic prin PCTF și dispersarea la un moment dat pe teritoriul României. Se completează cu date pe baza statisticilor zilnice transmise de PCTF și informațiile de pașapoarte.

Art. 29.

Baza de date și informații despre cadre și agenți ai serviciilor de spionaj și legăturile suspecte ale acestora în rândul cetățenilor români, înmagazinează și prelucrează automat date referitoare la modul de acțiune al serviciilor de spionaj străine împotriva României, metode, mijloace și procedee folosite, cadre și agenți ai acestora, precum și despre cetățenii români aflați în atenția acestor servicii. Introducerea de noi informații, precum și modificările ce intervin se vor

comunica la Centrul de informatică și documentare de către toate unitățile informativ-operative, imediat ce au fost obținute, prin intermediul compartimentelor de analiză-sinteză-informatică.

Secțiunea III.

Baze de date cuprinzând informații de interes operativ sau documentare.

A. Sistemul de prelucrare automată a datelor obținute în procesul muncii operative de securitate.

Art. 30.

Sistemul de prelucrare automată a datelor înmagazinează și prelucrează informații obținute în procesul muncii informativ-operative, sub formă de text, structurate pe probleme, oboective, linii de muncă, necesare efectuării de analize a fenomenului operativ, în vederea fundamentării actului de decizie.

Art. 31.

Introducerea de date în acest sistem, precum și modificarea sau completarea celor existente se face printr-o selectare, grupare și structurare pe linii de muncă și probleme. Aceste activități vor fi executate de către colectivele (grupele) de analiză-sinteză-informatică din unități, iar informațiile astfel prelucrate vor fi transmise Centrului de informatică și documentare.

B. Baze de date a faptelor și evenimentelor cu autori neidentificați.

Art 32.

Înmagazinează și prelucrează în sistem automat de date despre date și evenimente ce fac sau au făcut obiectul muncii de Securitate, pentru identificarea autorilor. Introducerea de noi date în această bază, precum și modificările ulterioare, transferul sau rezolvarea cazurilor se comunică la Centrul de informatică și documentare, prin intermediul formularului pentru prelucrarea automată, completat de ofițerii ce se ocupă de soluționarea cazului. La identificarea autorilor, ofițerii care execută urmărire sau supravegherea informativă a acestora, vor întocmi fișe și formulare tip calculator pe baza cărora persoanele vor fi cuprinse în cartoteca generală documentară și sistemele de prelucrare automată.

Secțiunea IV.

Evidența rețelei informative.

Art. 33.

Se organizează de către toate unitățile Ministerului de Interne pe bază de fișă model 1, conform anexei 3, fiecare pentru rețeaua proprie. Va funcționa în sistem manual până la finalizarea prelucrării automate. Modificările în aceste evidențe se execută pe baza comunicărilor făcute de organele operative.

Secțiunea V.

Evidențele de pașapoarte.

Art. 34.

Se organizează și funcționează la Direcția pentru pașapoarte, evidența străinilor și controlul trecerii frontierei și formațiunilor corespondente din inspectoratele Ministerului de Interne, ca evidență de lucru pe baza reglementărilor din acest sector de activitate. Ele constituie o importantă sursă de informare pentru organele operative.

Art. 35.

În evidențele de pașapoarte se concentrează date despre următoarele categorii de persoane: A. Cetățeni români care au solicitat plecarea definitivă din țară; B. Cetățeni români care au solicitat căsătoria cu străini; C. Cetățeni români care au călătorit temporar în străinătate; D. Rude de gradul I și II ale românilor rămași în străinătate; E. Străini care au solicitat și li s-a aprobat stabilirea în România; F. Străini veniți temporar în țară și asupra cărora a fost începută urmărirea penală, au fost declarați indezirabili, li s-a întrerupt șederea în România, au declarat pierderea, furtul sau distrugerea actelor de trecere a frontierei de stat, ori au decedat pe teritoriul statului român; G. Străini veniți temporar în România pe o perioadă mai mare de 120 de zile.

Art. 36.

Furnizarea de relații ofițerilor de securitate din evidențele de pașapoarte se face pe baza cererii de verificare tip, (anexa nr. 11) pe care se va aplica ștampila unității și a legitimației de serviciu.

Art. 37.

Pe măsura trecerii la prelucrarea automată a categoriilor de persoane ce compun evidențele de pașapoarte, acestea se vor înmagazina o singură dată, în fișierele automate din care se vor furniza relații. La direcția pentru pașapoarte, evidența străinilor și trecerii frontierei și la formațiunile corespondente din inspectoratele județene vor funcționa numai evidențe de lucru pentru nevoi proprii.

Secțiunea VI.

Evidența fondurilor arhivistice și de securitate.

Art. 38.

Arhivele de Securitate concentrează și organizează în dosare materiale de interes informativ sau documentar provenite din activitatea informativ-operativă a organelor de Securitate și din fostele arhive ale aparatului burghez de represiune. Se organizează la Centrul de informatică și documentare cu materialele provenite din activitatea informativ-operativă a unităților centrale și a Inspectoratului municipiului București, iar la inspectoratele județene, cu materialele provenite din activitatea acestora.

Art. 39.

Serviciile de contrainformații militare vor arhiva la Centrul de informatică și documentare materiale ce privesc cadrele militare active, precum și pe cele care au domiciliul pe raza municipiului bucurești. Celelalte materiale se arhivează la inspectoratele pe raza cărora domiciliază persoanele la care se referă. Toate dosarele trimise pentru arhivare la inspectoratele județene precum și dosarele personale ce se trimit în același scop Centrului de informatică și documentare vor fi însoțite de fișa model 2 (anexa 1) pentru cuprinderea în cartoteca generală documentară.

Art. 40.

Arhivele de Securitate sunt organizate pe fonduri, în funcție de problemele la care se referă materialele ce le alcătuiesc. Aceste fonduri sunt: a. Fondul informativ – cuprinde materialele rezultate din urmărirea informativă, supravegherea informativă în cadrul dosarelor de obiectiv-problemă și

materialele informative rezultate din prelucrarea arhivelor fostelor organe de represiune burgheze³⁴⁸;

348 Prin organe de represiune burgheze, documentul face referire la fostele instituții care au funcționat înainte de înființarea Securității: Biroul (Secția) a II-a din Marele Stat Major, Serviciul Secret de Informații al Armatei Române, Serviciul Special de Informații de la Președinția Consiliului de Miniștri și Direcția Generală a Poliției de Siguranță din Ministerul de Interne.

B. Fondul rețea – cuprinde dosarele personale și mapele anexă ale persoanelor ce au făcut parte din rețeaua informativă. Tot la acest fond se vor clasa și materialele despre persoanele care au refuzat colaborarea cu organele de Securitate. Mapele anexă se păstrează în arhivă timp de 5 ani; c. Fondul de urmărire penală – cuprinde dosarele persoanelor cercetate pentru infracțiuni care au fost sau sunt date în competența organelor de cercetare ale Securității, dosarele de penitenciar și mapele de evidență a bunurilor³⁴⁹;

349 Este vorba despre lucrurile confiscate sau reținute în urma perchezițiilor și folosite ca probe în dosarul de cercetare penală. În funcție de sentințele definitive pronunțate de tribunalele militare – întrucât infracțiunile la adresa securității statului erau în exclusivitate de competența acestor instanțe – bunurile respective puteau fi restituite posesorilor sau reținute definitiv în fondul de protocol al Ministerului de interne, fiind valorificate ca atare.

D. Fondul documentar – cuprinde materiale de sinteză, informări și planuri de muncă referitoare la activitatea informativ-operativă a organelor de Securitate, materiale provenite de la organele burgheze de represiune, fostele organizații și partide politice burgheze, precum și alte materiale cu caracter documentar ce reprezintă interes pentru organele de Securitate. La inspectoratele județene acest fond va conține numai materialele care se referă la activitatea informativă a aparatului de Securitate; e. Fondul de corespondență – cuprinde corespondența operativă între unitățile Ministerului de Interne, între acestea și unități socialiste, condici de înregistrare a corespondenței, cereri ale unor persoane fizice sau juridice de rezolvare a unor probleme, precum și alte materiale ce nu conțin date concludente referitoare la activități ostile.

Art. 41.

Introducerea de materiale în arhivele de securitate are loc la încetarea legăturii cu persoanele din rețeaua informativă, soluționarea definitivă a cazurilor de urmărire penală de către organele procuraturii sau instanțele de judecată, precum și în cazul neconfirmării materialelor de primă sesizare.

Art. 42.

Operațiunea de clasare în arhive se face pe fonduri, asigurându-se concentrarea înmântr-un dosar a materialelor ce se referă la aceeași persoană. Dosarele de urmărire penală, mapele de evidență a bunurilor și mapele anexă trebuie să conțină și opise cu materialele ce le conțin.

Art. 43.

Nu se primesc pentru clasare materiale referitoare la persoanele care au făcut obiectul urmăririi sau supravegherii informative dacă din acestea rezultă aspecte de activitate dușmănoasă neclarificate, legături ale celui urmărit fără

date de identificare și fără să fie specificată hotărârea în legătură cu acestea, precum și fără semnătura șefului competent să aprobe clasarea în fiecare caz în parte.

Art. 44.

Informațiile de primă sesizare asupra cărora, în termenul de 30 de zile prevăzut, se decidea clasarea pentru neconfirmare, vor fi arhivate astfel:

— Dacă persoanele la care se referă figurează cu alte materiale în fondul informativ, materialele se conexează la acestea, iar dacă figurează cu fond de urmărire penală, se constituie fond informativ;

— Materialele referitoare la străinii necunoscuți cu materiale în arhivă se trimit la Centrul de informatică și documentare unde se vor păstra în evidența străinilor cu materiale, în vederea completării cu alte date;

— Materialele referitoare la cetățenii români care nu sunt cunoscuți cu dosare la fondurile arhivistice, se concentrează la dosarul de obiectiv-problemă și annual vor fi clasate la fondul de corespondență, în volume separate constituie pe probleme sau obiective, menționându-se pe tabelul nr. 5 numărul sub care se păstrează în arhivă. Regăsirea acestor materiale se realizează numai prin dosarul de obiectiv-problemă.

Art. 45.

Materialele destinate a fi clasate la fondul de corespondență se concentrează annual în dosare și se predau la compartimentele de informatică și documentare în anul constituirii acestor dosare.

Art. 46.

Centrul de informatică și documentare organizează la nivel central un fond de microfilme cu caracter de asigurare, constituit din categoriile cele mai importante de materiale aflate în arhivele de securitate. De asemenea, realizează un fond de microfilme, care, la cerearea aparatului informativ va fi pus la dispoziția acestuia pentru documentare, urmând ca materialele de arhivă în original să fie date la studiu numai în cazuri deosebite. Activitatea de microfilmare se execută atât la Centrul de informatică și documentare cât și la compartimentele corespondente din inspectorate, iar prelucrarea peliculei, înregistrarea și depozitarea acestora se face numai la Centrul de informatică și documentare.

Art. 47.

Centrul de informatică și documentare organizează activitatea de restaurare a materialelor din arhivă supuse procesului de deteriorare sau degradare.

Art. 48.

Depozitarea materialelor de arhivă se face în încăperi amenajate special în acest scop, asigurându-se măsurile de protecție și securitate a acestora. Accesul în încăperile arhivelor îl au numai persoanele care au sarcini de serviciu pe această linie.

Capitolul IV.

Formele de organizare și păstrare a materialelor obținute în activitatea informativ-operativă. Înregistrarea și evidența acestora.

Art. 49.

Materialele obținute în procesul muncii se organizează, concentrează și păstrează în cadrul unităților informativ-operative și de cercetare penală de Securitate până la soluționarea situației persoanelor la care se referă, în dosare specifice formelor de lucru. Aceste dosare sunt: a) dosare de obiectiv-problemă; b) dosare de urmărire informativă; c) dosare de urmărire penală; d) dosare personale (informatori, colaboratori, rezidenți, gazde case de întâlniri).

Art. 50.

Dosarele de obiectiv-problemă se deschid când se constată necesitatea coordonării eforturilor pentru cunoașterea și stăpânirea unor fenomene, tendințe sau manifestări ce intră în preocupările organelor de Securitate, în locuri unde se concentrează date secrete, valori materiale și spirituale, pentru apărarea creațiilor tehnico-științifice, culturale și a autorilor acestora, precum și a persoanelor care lucrează cu informații, date ori documente ce constituie secrete de stat. În aceste dosare se introduc materiale cu caracter operativ sau documentar ce caracterizează problema sau obiectivul. De asemenea, fiecare dosar va conține un tabel în care vor fi evidențiate toate persoanele ce aparțin problemei sau obiectivului în virtutea antecedentelor lor penale sau politice reacționare, cunoscute în cartoteca generală documentară pentru aceste motive. Persoanele despre care s-au obținut materiale de primă sesizare vor fi ținute în evidența dosarului de obiectiv-problemă, pe bază de tabel, conform anexei nr. 5. Materialele referitoare la acestea vor fi păstrate atât pe durata verificării în cadrul celor 30 de zile cât și în timpul supravegherii informative, în mape care vor purta numărul de înregistrare al dosarului de obiectiv-problemă și cel de ordine din tabelul anexă nr. 5 la care se află întregită persoana. Mapele care conțin informațiile neconfirmate în termen de 30 de zile vor fi clasate potrivit prevederilor de la art. 44. În cartoteca generală documentară vor fi introduse fișe numai după verificarea efectuată în termen de 30 de zile, dacă s-a hotărât continuarea supravegherii informative în această formă de lucru. În cazul dosarelor de problemă, aceste tabele vor reflecta situația din teritoriul de competență al fiecărei unități. Organizarea dosarelor de obiectiv-problemă se face conform anexei nr. 4.

Art. 51.

Dosarele de problemă se deschid sau închid la propunerea direcțiilor centrale de profil, cu aprobarea ministrului de Interne, și funcționează pentru întreaga țară, iar dosarele de obiectiv, cu aprobarea șefilor de unități pentru instituțiile sau întreprinderile din raza de competență.

Art. 52.

Dosarele de urmărire informativă și de urmărire penală concentrează toate materialele obținute în procesul soluționării cazurilor și se organizează, în cazul urmăririi informative, conform anexei nr. 7, iar în cazul urmăririi penale, în baza prevederilor Codului de procedură penală, conform anexei nr. 8.

Art. 53.

Începerea urmăririi informative se aprobă, în aparatul central, de către șefii unităților, locțiitorii lor sau șefii serviciilor; la inspectoratele județene de către șefii inspectoratelor, șefii Securității și locțiitorii lor, iar în cadrul serviciilor de contrainformații militare de către șefii acestora.

Aprobarea pentru încetarea urmăririi informative se dă de către șefii nemijlociți ai celor care au aprobat începerea urmăririi.

Șefii de unități au dreptul de a aproba atât începerea cât și încetarea urmăririi informative, cu excepția cazurilor pe care le rezolvă personal, pentru care încetarea urmăririi se face cu aprobarea adjunctului ministrului care îi coordonează.

Art. 54.

Dosarele personale concentrează toate materialele de verificare obținute despre persoanele din rețeaua informativă și se organizează conform anexei nr. 9. Materialele informative originale se păstrează în mape anexă, organizate conform anexei nr. 10.

Art. 55.

Dosarele de probleme, obiectiv, urmărire informativă și urmărire penală se înregistrează în termen de cinci zile de la obținerea aprobării, la Centrul de informatică și documentare în cazul unităților centrale și la compartimentele de informatică și documentare proprii, pentru celelalte unități, în registre special destinate acestui scop.

Dosarele personale și mapele anexă se întregistrează, în aceleași condiții, în evidențele proprii fiecărei unități.

Art. 56.

La înregistrarea dosarelor, ofițerii vor prezenta compartimentelor de informatică și documentare fișele și, după caz, formularul pentru prelucrarea automată (completat în clar) necesare cuprinderii în evidențele de Securitate a persoanei, faptei sau evenimentului (la care se referă dosarul).

Aceste fișe vor fi prezentate și pentru persoanele identificate în dosarele deschise pentru fapte cu autori necunoscuți.

Art. 57.

Pentru cazurile de competența organelor de Securitate lucrate de cadre de miliție, conform reglementărilor existente, operațiunile de luare și scoatere din evidențe se execută prin intermediul compartimentelor pe linia cărora se află cazurile.

În aceste situații, pe fișele ce se introduc în evidențe, la rubrica observații, se va trece denumirea organului și ofițerului sau subofițerului de Miliție care lucrează cazul.

Esența sau motivul luării în lucru (în evidență) vor reda cât mai fidel conținutul informațiilor care au determinat introducerea persoanei într-o categorie de evidență.

Art. 58.

Datele personale introduse în fișe tip cartotecă și în formularele pentru prelucrarea automată trebuie să fie completate pe baza celor rezultate din actele de identitate.

Lipsa unor date personale obligatorii din aceste formulare duce la respingerea înregistrării persoanei în forma de evidență respectivă.

Art. 59.

La Centrul de informatică și documentare și compartimentele corespondente din instectorate se primesc spre conservare-custodie³⁵⁰, în baza

proceselor-verbale de percheziție sau a altor acte procedurale, corpurile delictive și bunurile ridicate în cauzele penale, precum și bunurile provenite din anumite acțiuni, când nu se cunoaște proprietarul acestora.

350 În custodia arhivei Securității se aflau dosarele instrumentate de Tribunalele și Procuraturile Militare, precum și dosarele de penitenciar (-n. A.)

Armele muniția, materialele inflamabile, toxice, radioactive, precum și bunurile perisabile se predau direct organelor de specialitate, la compartimentele de informatică și documentare, prezentându-se documentele justificative.

Art. 60.

La cererea ofițerilor de cercetare penală, ofițerii din Centrul de informatică și documentare și din compartimentele corespondente din inspectorate³⁵¹ vor participa la instituirea sechestrului asiguratoriu asupra bunurilor persoanelor aflate în cercetare, ale căror locuințe sunt sau urmează să fie sigilate.

351 La Inspectoratele județene de securitate aceste compartimente purtau denumirea de B. I. D. (Birouri de informatică și documentare – N. A.).

Cu ocazia instituirii sechestrului se preiau în custodie locuința și bunurile persoanei.

Art. 61.

Locuințele care au fost sigilate, rămase libere după predarea bunurilor, vor fi puse la dispoziția organelor competente sau a proprietarilor, în raport de fondul locativ din care fac parte și de situația juridică a acestora.

Capitolul V.

Exploatarea evidențelor de securitate.

Art. 62.

Exploatarea datelor cuprinse în evidențele de Securitate se realizează în sistem automat și manual, prin efectuarea de prelucrări necesare analizelor de fenomen, fundamentării actelor de decizie și stabilirii modului de ducere la îndeplinire a ordinelor și directivelor, precum și furnizarea de relații pentru nevoi operative curente, despre persoanele curinse în aceste evidențe.

Art. 63.

Efectuarea de prelucrări și furnizarea rezultatelor acestora se face compartimentat, fiecare unitate putând solicita date în funcție de componența și conținutul datelor înmagazinate. Furnizarea de date ce reflectă preocupări sau activități ale altor unități se face numai cu acordul conducerii acestora sau cu aprobarea conducerii ministerului.

Art. 64.

Lucrările ce se elaborează pe baza datelor și informațiilor din evidențele de Securitate se stabilesc în funcție de necesități, potrivit prevederilor planurilor tematice, a planurilor comune de măsuri ale unităților titulare de lucrări și Centrului de informatică și documentare, la ordinul conducerii ministerului sau în baza cererilor scrise ale unităților informativ-operative, precum și atunci când din înmagazinarea și prelucrarea curentă rezultă date de interes operativ pentru organele de Securitate, care impun a fi prezentate în vederea exploatării lor.

Art. 65.

Exploatarea prin analiză și coroborarea diverselor categorii de date și informații prelucrate se execută de către Serviciul central de analiză-sinteză, colectivele de analiză-sinteză-informatică ale direcțiilor centrale și grupele de analiză-sinteză, din inspectorate. Forma și modul de colectare a indicatorilor în lucrările ce se elaborează se stabilesc anticipat, de către aceste colective și cadre din compartimentele ce concentrează și prelucrează date.

Art. 66.

Furnizarea de relații despre persoanele cuprinse în evidențele de Securitate organizate la Centrul de informatică și documentare se face direct ofițerilor din unitățile informativ-operative și de cercetare penală de Securitate cu sediul în municipiul București, în baza cererilor de verificare tip, conform anexei nr. II, semnate de ofițerul care solicită verificarea și aprobate de șeful său nemijlocit. În același mod se furnizează relații din evidențele locale organizate la inspectoratele județene, ofițerilor din compartimentele informativ-operative de Securitate.

Răspunsul constă în menționarea indicativului unității și inițialele ofițerului care are persoana în atenție – dacă aceasta face obiectul activității informativ-operative prezentenumărul dosarului, locul de arhivare și, după caz, esența informațiilor. Pentru persoanele ce nu figurează în evidențe se va aplica ștampila „necunoscut”.

Art. 67.

Ofițerii aflați în misiune pot solicita relații din evidențele de Securitate locale pe bază de delegație sau cu aprobarea șefilor de unități ori a locuitorilor acestora.

Art. 68.

Când ofițerii din aparatul informativ solicită relații din evidențele de Securitate de la unități cu sediul în alte localități, cererile de verificare vor fi trimise prin poșta specială, iar răspunsul în acest caz va fi însoțit de o sinteză a materialelor din arhivă în care figurează persoanele verificate.

Art. 69.

Organele Miliției și de Pașapoarte solicită relații din evidențele de securitate prin intermediul formularelor specifice acestor compartimente, trimise Centrul de informatică și documentare prin adresă sau predare direct la compartimentele de informatică și documentare din inspectorate. Datele vor fi comunicate în mod selectiv și cu asigurarea conspirării surselor și a metodelor muncii de securitate.

Pentru persoanele ce fac obiectul activității informative prezente, în formularea răspunsului este obligatoriu și avizul organului informativ-operativ.

Art. 70.

Furnizarea de relații din cartoteca generală documentară se face în termen de 3 zile, iar în cazuri urgente în cel mult 24 de ore.

În cazurile când se impune și studierea materialelor arhivistice, cererile urgente vor fi rezolvate în 24 de ore, iar celelalte în termen de 10 zile.

Art. 71.

Exploatarea datelor și informațiilor din evidențele cuprinzând străinii se execută prin verificarea zilnică a tuturor persoanelor intrate în R. S. România în fișierul celor în atenție și anunțarea unităților interesate despre persoanele ce le au în lucru. De asemenea, la cererea unităților interesate despre acesată categorie de persoane se dau relații în același mod ca din celelalte evidențe de Securitate.

Art. 72.

Materialele informative de primă sesizare privind străinii, care timp de 5 ani nu au mai fost completate cu alte date sau informații, se clasează în arhivă la fondul informativ.

Art. 73.

Consultarea fondului de microfilme și a materialelor de arhivă ce se referă la persoanele despre care s-au solicitat relații se face personal de către ofițerii ce au acces la date de evidențe sau de către cadre anume desemnate din compartimentele de informatică și documentare. Acestea din urmă vor sintetiza materialele studiate și vor comunica date selectiv în funcție de solicitanți, asigurând conspirativitatea surselor și a metodelor muncii de Securitate.

Studierea se face în încăperi special amenajate. Sunt interzise adnotări, sublinieri sau scoateri de file din dosarele de arhivă.

Capitolul VI.

Dispoziții finale.

Art 74.

Centrul de informatică și documentare răspunde de modul cum se organizează și exploatează evidențele de securitate, executând, în acest scop, activități de sprijin, îndrumare și control.

Periodic, șeful Centrului de informatică și documentare va raporta conducerii ministerului de Interne constatările făcute și va propune măsuri de îmbunătățire a activităților pe această linie.

Art. 75.

Șeful Centrului de informatică și documentare va propune reglementări metodologice de lucru, potrivit necesităților ce vor apare în raționalizarea și perfecționarea sistemelor de evidență, care vor fi supuse aprobării primului adjunct al ministrului care coordonează munca de securitate.

Arh SRI, fond „D”, document publicat și de Marius Oprea, Banalitatea răului. O istorie a Securității în documente 1949-1989, Editura Polirom, București, 2002, p. 433-445.

1978 aprilie 3.

Fragmente din Decretul Consiliului de Stat nr. 121 privind atribuțiile Departamentului Securității Statului și ale trupelor de securitate.

Atribuții ale Departamentului securității statului și organelor din subordine a) răspunde de modul în care se aplică politica partidului și statului în domeniul securității statului; b) organizează și desfășoară activitatea de apărare a securității statului în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor serviciilor de spionaj străine și persoanelor din străinătate, întreprinse împotriva suveranității, independenței și integrității statului român; c) organizează activitatea de informații externe pentru cunoașterea și

contracacarea planurilor și acțiunilor ostile statului român; d) acționează pentru contracacarea și neutralizarea activităților cu caracter fascist, naționalist-iredentist și de propagandă îndreptată împotriva orânduirii socialiste; e) acționează pentru cunoașterea, prevenirea și lichidarea oricăror fapte de natură să submineze economia națională și să aducă atingere securității statului; f) asigură securitatea conducerii partidului și statului, precum și a conducătorilor de partide și de state străini pe timpul prezenței acestora în Republica Socialistă România; g) organizează activitatea de prevenire, descoperire, neutralizare și lichidare a acțiunilor teroriste pe teritoriul Republicii Socialiste România în cooperare cu alte ministere, instituții și organizații socialiste; h) ia măsuri pentru apărarea secretului de stat în cadrul organizațiilor socialiste și verifică, potrivit legii, modul de aplicare a dispozițiilor legale; i) organizează și desfășoară activitatea de contrainformații, în scopul prevenirii, descoperirii și lichidării acțiunilor serviciilor de spionaj străine și a oricăror alte acțiuni îndreptate împotriva capacității de apărare a țării și a forțelor armate ale Republicii Socialiste România; j) organizează și desfășoară activitatea de comunicații guvernamentale, precum și de contrainformații radio pe teritoriul Republicii Socialiste România; k) organizează și execută, potrivit legii, activitatea de urmărire penală a infranțiunilor date în competența securității statului; l) organizează, potrivit legii, colectarea, transportul și distribuirea corespondenței secrete; m) realizează informarea cetățenilor în legătură cu cazurile de infracțiuni și alte fapte care privesc securitatea statului și asigură pregătirea contrainformativă a populației. [.]

Atribuții ale trupelor de securitate a) participă la îndeplinirea unor misiuni privind apărarea securității statului; b) participă la asigurarea securității conducerii partidului și statului și a conducătorilor de partide și de state străini pe timpul prezenței acestora în Republica Socialistă România; c) asigură paza unor obiective de importanță deosebită stabilite prin decret prezidențial; d) participă, la nevoie, la menținerea ordinii și liniștii publice; e) participă la activitatea de prevenire, neutralizare și lichidare a acțiunilor elementelor teroriste pe teritoriul Republicii Socialiste România; f) participă, în cooperare cu unități ale Ministerului Apărării Naționale și ale gărzilor patriotice, la îndeplinirea unor misiuni speciale; g) participă la limitarea și înlăturarea urmărilor calamităților naturale, precum și la unele activități în economia națională. [.] „Buletinul Oficial”, nr. 29 din 8 aprilie 1978.

1980 martie 11.

Articol publicat în ziarul „Scânteia” referitor la un caz de trădare din partea unui cetățean român, în realitate ofițer în direcția de spionaj a Securității, care, fiind în misiune, a refuzat înapoierea în țară.

O flagrantă încălcare a normelor de drept internațional.

Zilele trecute, agenția americană U. P. I. A transmis o știre referitoare la o declarație a purtătorului de cuvânt al Departamentului de Stat al SUA – Tom Reston – în care se afirmă că soția unui diplomat român, Cristina Horodincă, ar fi cerut azil politic în SUA.

În informația agenției, după ce se spune că un secretar III al Ambasadei Române la Washington a cerut acum două săptămâni azil politic în SUA se afirmă că soția sa, „care se părea că a hotărât să părăsească SUA dar a leșinat pe aeroportul din Washington”, în timp ce aștepta avionul „a fost dusă la spitalul ortopedic național din Washington, unde s-a constatat că suferă de crize de leșin” și că acolo „și-a schimbat părerea cu privire la înapoierea în patrie” și a anunțat aceasta „în timpul unei discuții de cinci minute cu o asistentă medicală” și de față cu oficialități, fiind apoi transportată într-o direcție necunoscută. Luând cunoștință de această relatare a U. P. I., de altfel foarte confuză și contradictorie, AGERPRES a cerut lămuriri la Ministerul Afacerilor Externe și a aflat următoarele:

Într-adevăr, cetățeanul Nicolae Horodincă s-a dovedit a fi un trădător. El a încercat, fugind de la Ambasadă, să-și ia cu forța familia și astfel se face că Cristina Horodincă împreună cu copilul ei de trei ani, s-a trezit fără voia sa la o bază militară americană. Cristina Horodincă a fost transmutată succesiv în trei locuri și supusă ore în șir interogatoriilor și presiunilor pentru a o determina să accepte să rămână în Statele Unite ale Americii.

Însuși Departamentul de Stat a recunoscut că Cristina Horodincă nu știa nimic în prealabil de trădarea soțului și că ea a reclamat să i se permită repatrierea împreună cu copilul. Agenția americană U. P. I., ca și domnul Reston uită cu desăvârșire să spună că Cristina Horodincă a reușit să fugă cu copilul de sub pază, după trei zile de detenție, refugiindu-se în Ambasada română.

Aici ea a relatat despre întâmplările dramatice prin care a trecut. Ceea ce iarăși a omis să declare purtătorul de cuvânt american este faptul că Cristina Horodincă și-a reafirmat hotărârea de a veni în țară în fața reprezentanților Departamentului de Stat și serviciului de emigrare, căroră le-a cerut personal în mod oficial, să i se înapoieze pașaportul diplomatic, ce i-a fost confiscat în mod abuziv, pentru a putea pleca cât mai grabnic, împreună cu copilul spre patrie. Departamentul de Stat a înapoiat pașaportul și, la cererea expresă a ambasadei române de a se acorda sprijin în vederea evitării oricăror provocări la plecare, a dat asigurări că s-au luat toate măsurile de rigoare.

Cum s-au realizat însă în fapt asigurările date?

În momentul când se pregătea să se urce la bordul avionului, pe aeroportul din Washington, Cristina Horodincă a recunoscut pe unul din anchetatorii ei. Ea a fost bruscată de oamenii care au încercat să-i smulgă copilul.

În această înfruntare cu reprezentanții serviciilor americane, Cristina Horodincă a leșinat. Deși reprezentanții Ambasadei române au cerut în mod expres să i se permită transportarea de urgență a Cristinei Horodincă la punctul sanitar din aeroport, organele americane au intervenit și au transportat-o într-o ambulanță, care după cât se pare, era pregătită dinainte, la Spitalul național ortopedic din apropierea Washingtonului, unde se afla „întâmplător” un doctor care, așa cum relatează o altă știre a U. P. I., „o cunoștea se pare”, și a identificat-o ca fiind soția lui Nicolae Horodincă.

La spital, după ce și-a revenit, Cristina Horodincă a cerut să i se permită să se întoarcă, iar medicii au declarat că în decurs de 30 minute poate să-și continue drumul spre aeroport.

Între timp însă, au venit agenții poliției și F. B. I.-ului, care i-au obligat pe membrii Ambasadei române să părăsească spitalul, iar Cristinei Horodincă i-au interzis să plece, izolând-o și punând-o sub pază polițienească.

Imediat, Ministerul Afacerilor Externe român s-a adresat Departamentului de Stat al SUA, atât prin intermediul Ambasadei române la Washington, cât și prin intermediul Ambasadei SUA la București, solicitând ca Cristina Horodincă să fie imediat eliberată pentru a se putea întoarce în țară. De-abia după patru zile s-a permis reprezentanților Ambasadei române să meargă la spital, însoțiți de reprezentanți ai Departamentului de Stat al SUA, care au declarat că trebuie să se convingă dacă Cristina Horodincă dorește cu adevărat să se întoarcă în acasă, pretinzând că, după cunoștința lor, ea și-ar fi schimbat hotărârea.

După cum se pare, Departamentul de Stat uitase că el însuși recunoscuse față de Ambasada română că Cristina Horodincă nu a cerut azil politic și că ea și-ar fi manifestat clar voința de a se întoarce în țară, în fața reprezentanților autorităților americane. Dealtfel, agenția americană A. P. Relata: „Purtătorul de cuvânt al Departamentului de Stat, Tom Reston, a declarat că Cristina Horodincă a informat autoritățile americane că dorește să se întoarcă în România, împreună cu fiul ei”. Cine poate crede că o femeie care și-a riscat viața fugind din locul unde era anchetată, după ce a fost supusă unor presiuni și încercări de a fi reținută cu forța și obligată să-și urmeze soțul trădător, își schimba de la o zi la alta hotărârea?

Personalul Ambasadei române a putut constata starea profundă de depresie morală în care se găsea în spital Cristina Horodincă, fapt din care rezultă clar că ea fusese supusă unor noi și puternice presiuni – și nu este exclus să i se fi aplicat un tratament medical „adecvat” – pentru a o determina să facă declarațiile cerute.

În lumina celor de mai sus, este evident că ceea ce s-a întâmplat la aeroport este un act tipic de răpire, iar declarațiile ulterioare ale Departamentului de Stat reprezintă o poveste cusută cu ață albă, care încearcă să acopere această operațiune a serviciilor americane.

Este limpede că ne aflăm în fața unui act inadmisibil și incalificabil de răpire a unui diplomat străin și de menținere a sa ca ostatic, de violare flagrantă a principiilor și relațiilor între state, precum și a principiilor umanitare.

Ministerul Afacerilor Externe român va continua să acționeze pe lângă autoritățile americane pentru a pune capăt reținerii ca ostatică a Cristinei Horodincă și a copilului său, pentru a-i elibera neîntârziat spre a se reîntoarce în patrie, în sânul familiei.

La cererea mamei Cristinei Horodincă, Ministerul Afacerilor Externe a organizat o întâlnire între aceasta și ambasadorul SUA la București, căruia aceasta i-a predat o scrisoare adresată președintelui Jimmy Carter, prin care îl roagă să intervină, cu autoritatea sa, pentru a i se asigura Cristinei Horodincă

și copilului ei întoarcerea în patrie. Ministerul Afacerilor Externe român insistă cu toată energia pentru eliberarea imediată a Cristinei Horodincă, punându-se astfel capăt gravelor acțiuni ilegale comise de F. B. I. Și C. I. A. Față de un cetățean român.

Opinia publică din România speră că autoritățile din Statele Unite ale Americii vor dovedi spirit de înțelegere și vor reveni asupra măsurilor luate, vor da neîntârziat satisfacție părții române. Aceasta este în interesul dezvoltării în continuare a bunelor raporturi de colaborare dintre Republica Socialistă România și Statele Unite ale Americii, a prieteniei dintre popoarele român și american.

„Scânteia”, 11 martie 1980.

1989 decembrie 1.

Raport olograf, semnat și parafat de generalul colonel Iulian Vlad – șeful D. S. S. – adresat președintelui României, Nicolae Ceaușescu, privind problemele ce urmau a fi abordate, în cadrul întâlnirii de la Malta, între Mihail Gorbaciov și George Bush.

Nr. 0075/989

Strict secret.

Raportăm următoarele informații obținute pe mai multe linii, cu privire la.

Întâlnirea dintre Bush și Gorbaciov:

1. În cadrul noilor convorbiri la nivel înalt dintre S. U. A. Și U. R. S. S., organizate la inițiativa sovieticilor, cele două părți vor aborda cu prioritate probleme privind redefinirea sferelor de influență și elaborarea unei noi strategii comune care să le asigure, în continuare, un rol dominant în toate problemele internaționale.

— Este de așteptat să se ajungă la noi înțelegeri de restrângere a zonelor de confruntare directă în favoarea celor de convergență a intereselor.

— Sunt date că U. R. S. S. Va face noi concesii în favoarea americanilor în schimbul obținerii de ajutoare economice și financiare.

— Se urmărește stabilirea unui nou echilibru pe continentul european care să permită atenuarea treptată a diferențelor de sistem politic și economic între țările socialiste și cele capitaliste și asigurarea transpunerii în practică a conceptelor privind „dezideologizarea relațiilor internaționale” și crearea așa-numitei „case comune europene”.

— În acest context, se va aborda și problema existenței celor două blocuri militare, în sensul menținerii acestora încă o anumită perioadă, cel puțin până la stabilizarea situației din Europa de est.

— În ceea ce privește intensificarea preocupărilor guvernului de la Bonn pentru reunificarea Germaniei, se va conveni să fie spijinite, dar pentru o perioadă temporizate spre a fi încadrate în „procesul de integrare europeană”.

— Ambele părți se vor pronunța pentru accelerarea negocierilor bilaterale de reducere a armamentelor și cheltuielilor militare, U. R. S. S. Fiind interesată să aloce mai multe fonduri pentru satisfacerea unor necesități interne, iar S. U. A. Să diminueze deficitul mare al balanței de plăți. Este posibil ca, în timpul întâlnirii, Bush să facă publică intenția de a reduce efectivele americane

staționate în Europa, ca un răspuns la măsurile similare adoptate unilateral de U. R. S. S.

— Pe planul relațiilor bilaterale, președintele S. U. A. Va manifesta disponibilitate pentru sprijinirea economică a U. R. S. S., condiționat de extinderea reformelor sovietice prin luarea în considerare în și mai mare măsură a mecanismelor economiei de piață.

— Pe lângă solicitarea expresă de ajutoare financiare, Gorbaciov va insista pentru obținerea de către U. R. S. S. A clauzei națiunii celei mai favorizate din partea S. U. A., precum și pentru reducerea restricțiilor pe linia transferului de tehnologie.

NOTĂ:

— Din datele de care dispunem rezultă că la întâlnirea dintre Bush și Gorbaciov ar urma să se discute și problema exercitării de noi presiuni coordonate asupra acelor țări socialiste care nu au trecut la aplicarea de „reforme reale”, fiind avute în vedere îndeosebi R. P. Chineză, Cuba și România.

— Cu privire la țara noastră, Bush va releva că statele membre ale NATO vor continua aplicarea de restricții în relațiile lor cu România și va solicita ca și U. R. S. S. Să procedeze în mod similar, mai ales prin reducerea livrărilor sovietice de țiței, gaz metan și minereu de fier.

2. În cadrul consultărilor din ultimile zile cu Administrația de la Washington, guvernele Angliei, Franței, R. F. Germania și Italia au insistat pentru evitarea aboptării de către S. U. A. Și U. R. S. S. A unor hotărâri definitive referitoare la modificarea echilibrului militar din Europa fără consultarea prealabilă și consimțământul țărilor vest-europenerealizarea treptată a reducerii armamentelor și efectivelor dislocate în Europa, urmând ca problema unor diminuări semnificative să fie analizată numai după ce vor exista garanții certe că U. R. S. S. Este dispusă să renunțe la forța sa militarărespectarea de către S. U. A. A înțelegerilor convenite anterior cu statele vest-europene ca fiecare dintre acestea să aibă un rol sporit în influențarea situației din Europa de est, astfel încât să-și asigure promovarea propriilor interese pe termen lung în această zonă. Franța și Anglia au solicitat totodată ca, în perspectiva constituirii unei confederații a celor două state germane, să se prevină deplasarea centrului de putere din Europa către Germania unificată, precum și o polarizare politico-economică și chiar militară între aceasta și U. R. S. S. De genul celei existente înaintea celui de al doilea război mondial.

Să trăiți tovarășe Președinte!

General-colonel (ss) I. Vlad (L. Ș.)

Xerox în posesia autorului.

1989 decembrie 18.

Buletin de informare întocmit de Serviciul de Cercetare Analiză și Sinteză din Centrul de Informatică și Documentare (unitate a Departamentului Securității Statului).

Strict secret.

Exemplar unic.

R E Z U M A T I.

Informații mai deosebite din telegrame R. S. România

1. În acțiunea „ORIENT '89”, autoritățile iraniene acordă o atenție prioritară finalizării măsurii pregătitoare pentru vizita înaltului oaspete român.

— Președintele Iranului a avut la 17 decembrie a.C. O ședință de lucru cu principalii factori implicați în pregătirea acțiunii, care l-au informat cu privire la stadiul negocierilor asupra documentelor ce vor fi semnate și măsurile luate pentru asigurarea desfășurării vizitei în bune condiții, după care a dat dispoziții să se acționeze pe toate planurile pentru ca vizita președintelui României să se desfășoare ireproșabil și cu rezultate deosebite.

— Nu se ridică probleme deosebite, existând garanții că vizita se va desfășura în condiții de securitate deplină, autoritățile controlând pe deplin situația.

— Au fost puse la punct aspectele privind constituirea coloanei oficiale, măsurile de gardare și intervenție, siguranța traseului, a reședinței și a locurilor unde se vor desfășura activitățile prevăzute în program.

— S-a suplimentat paza la reședința oficială și la obiectivele ce vor fi vizitate, iar în fața ambasadei noastre se află un soldat înarmat, precum și cadre în civil ale poliției și securității.

— La reședință au fost arborate portretele tovarășului Comandant suprem și drapelele R. S. România pe traseele de la aeroport la reședință și de la reședință la ambasada țării noastre. Modificările la reședință s-au efectuat. Acordul cultural a fost definitivat.

— La comunicatul comun, partea iraniană nu a renunțat la poziția proprie în problema Afganistanului, existând posibilitatea ca acest punct să nu mai figureze în Comunicat.

— La 18 decembrie a.c., ora 10.00, tovarășul viceprim-ministru I. Radu a fost solicitat să aibe o întâlnire cu ministrul iranian al apărării.

— Există garanții că interviul cu tovarășul Comandant suprem va apare la 18 decembrie a.c., în ziarul „Teheran Times” în condiții corespunzătoare, iar pe toată durata vizitei presa iraniană va marca evenimentul (telegramă Teheran).

Agenția France Presse și posturi de radio occidentale cu emisiuni în limba română au relatat că sute de manifestanți au împiedicat forțele de ordine din Timișoara să-l evacueze pe Tokes Laszlo din sediul bisericii reformate unde se adăpostise.

— Ziarul „Die Welt” scrie că celor 300-700 de persoane care s-au adunat în fața bisericii din Timișoara li s-au alăturat și alți simpatizanți, ajungând la circa 5000. Potrivit altor știri, la manifestație ar fi participat circa 10 000 persoane.

— Se susține că au avut loc confruntări sângeroase, sute de manifestanți au fost bătuti și mulți dintre ei au fost arestați.

— Duminică dimineața, România ar fi închis granița cu Ungaria prin punctul de trecere a frontierei la Nădlag, iar zona în care se află orașele Timișoara și Arad ar fi fost încercuite de forțele de securitate.

— Duminică seara în fața Ambasadei R. S. România din Budapesta a avut loc o demonstrație antiromânească de susținere a lui Tokes Laszlo la care

au participat circa 150 persoane, membri ai Forumului Democratic Ungar, care au purtat lozinci ostile țării noastre și care a durat 30 de minute.

La încheierea manifestației, fără incidente, s-a precizat că se va organiza una și luni seara la orele 21, 30, ora locală.

— Gyozo Modvay, secretar al „Mișcării internaționale Tokes Laszlo” a anunțat că gruparea sa va organiza la 19 decembrie a.C. În orașul Hotvan „prima demonstrație națională” în favoarea minorității maghiare, la care vor participa Matyas Szuros, președintele interimar al Ungariei, Kalman Kulcsar, ministrul justiției, Istvan Palgy din partea colegiului pentru minorități etnice și Erno Raffy, istoric, deputat în Parlament.

— Zoltan Sido, președintele „CSEMADOK” (organizație oficială a maghiarilor cehoslovaci), într-un interviu acordat cotidianului ungar „Magyar Hirlap” și-a exprimat „protestul împotriva politicii naționale a României”, adăugând că organizația pe care o conduce „își ridică glasul în favoarea lui Tokes Laszlo și Suto Andras” (telegramă Budapesta).

3. Postul de radio „B. B. C.” relatează că la Brașov ar fi avut loc o demonstrație, la 8 decembrie, de 30 de minute în fața uzinei „Steagul Roșu” la care au participat 200-300 muncitori care au cerut „hrană, căldură și libertate”. Demonstrația a fost dispersată de miliție.

4. Factori de decizie argentiniană apreciază:

— În perioada următoare guvernul român va fi supus la presiuni psihologice în scopul înlocuirii lui cu altul, în care P. C. R. Să nu mai aibă rolul conducător.

— U. R. S. S. Și Ungaria, prin intermediul radioteleviziunii vor incita populația Transilvaniei la revoltă împotriva guvernului de la București.

— U. R. S. S. Va acționa pentru a obține sprijin în România în direcția „reactivării” unor români care au studiat în Uniunea Sovietică și simpatizează cursul politic din această țară.

— U. R. S. S., S. U. A. Și unele țări vest-europene vor acționa pentru limitarea schimburilor economice cu țara noastră.

— S. U. A. Intenționează să întrerupă livrarea de uraniu către România.

— U. R. S. S. Și S. U. A. Fac puternice presiuni asupra unor state sudamericane, inclusiv Argentina, pentru ca acestea să nu mai întrețină legături economice cu România „până ce această țară nu se democratizează”.

— Directoratele ziarelor argentinieni au primit indicația precisă de a nu mai publica articole favorabile despre România și tovarășul Comandant suprem (telegramă Buenos Aires).

Xerox în posesia autorului.

1989 decembrie 30.

Ordinul S/184 semnat de generalul colonel Iulian Vlad și adresat tuturor unităților centrale și teritoriale de informații ale Ministerului Apărării Naționale.

MINISTERUL APĂRĂRII NAȚIONALE.

SECRET DE SERVICIU.

Nr. S/184 din 30 decembrie 1989

Exemplar nr. 1

Orele 09,30

Către.

Toate unitățile centrale și teritoriale de informații ale Ministerului Apărării Naționale.

Din dispoziția ministrului Apărării Naționale, general de armată Nicolae Militaru, ordon tuturor șefilor unităților centrale și teritoriale de informații (foste de securitate, actualmente în structura Ministerului Apărării Naționale) următoarele:

1. Potrivit ordinelor repetate transmise anterior verbal șefilor unităților centrale și telefonic șefilor unităților teritoriale, se interzice cu desăvârșire distrugerea oricărui document privind activitatea informativ-operativă.

2. Șefii unităților centrale și teritoriale de informații vor lua măsuri de protecție strictă a tuturor documentelor privind activitatea informativ-operativă, precum și a întregului fond de arhivă.

3. Șefii unităților centrale și teritoriale de informații sunt direct răspunzători de executarea întocmai a prevederilor prezentului ordin de către toate cadrele din subordine.

Din însărcinarea ministrului Apărării Naționale.

General-colonel.

Iulian V. Vlad.

Xerox în posesia autorului.

1990 martie 20.

Memoriu întocmit de generalul col. (r) Iulian Vlad și adresat domnului Ion Iliescu – Președintele Consiliului Provizoriu de Uniune Națională.

Domniei Sale.

Domnului ION ILIESCU.

Președintele Consiliului Provizoriu de Uniune Națională.

Domnule Președinte.

Subsemnatul gl. În rez. Vlad V. Iulian, cu profund respect vă cer scuze pentru timpul pe care vi-l răpește parcurgerea acestui raport, ținând seama de marile răspunderi ce le aveți în conducerea țării.

Încep prin a vă adresa din adâncul sufletului rugămintea de a mă ierta pentru că nu v-am venit în întâmpinare cu mult mai devreme decât atunci când m-am pus la dispoziția revoluției, a Consiliului Frontului Salvării Naționale și a Dumneavoastră cu toate forțele ce le-am avut sub comandă, cu întregul efectiv al Ministerului de Interne.

Încrederea ce mi s-a acordat încă din amiaza zilei de 22 decembrie 1989 ca timp de zece zile și zece nopți – care au fost zile și nopți de foc – să mă aflu în preajma Dumneavoastră și a unor membri importanți ai Consiliului Frontului Salvării Naționale, să duc la îndeplinire sarcinile și să execut misiunile care mi s-au încredințat în cadrul Comandamentului Militar Suprem, constituie pentru mine, pentru viața mea un punct de cea mai mare onoare pentru care vă exprim întreaga grațitudine și recunoștință.

În ceea ce am făcut în această perioadă, pornind din gânduri și convingeri profunde, am pus tot sufletul, întreaga mea pricepere și putere de muncă. Aceste gânduri și convingeri m-au animat și anterior. Așa se explică faptul că am luat unele măsuri și am dat ordine care contraveneau dispozițiilor

dictatorului, fiind pe deplin conștient de riscurile grave la care m-am expus. Pentru mine, în cei doi ani cât m-am aflat în funcția avută a fost un fapt de convingere și de conduită de a face tot posibilul să nu fie trimiși oameni la închisoare și, indiferent de situație, de a nu se trage în oameni, în popor.

De aceea nu este întâmplătoare sau de conjunctură poziția ce am avut-o și hotărârea ce am luat-o în legătură cu evenimentele de la Timișoara de a NU se folosi armele de foc. De asemenea, în dimineața zilei de 22 decembrie 1989, cu mai multe ore înainte de fuga dictatorului, am dat ordin unităților trupelor de securitate care asigurau întreg perimetrul Pieței Palatului și al sediului CC al PCR, ca atunci când va pătrunde poporul în piață să NU se tragă sub nici o formă. Și nu s-a tras.

În aceeași dimineață am dat ordin șefului Serviciului Gărzi din Direcția de Securitate și Gardă, care asigurau cu un detașament numeros, format numai din cadre, paza interioară a sediului CC al PCR, ca atunci când poporul va ajunge în piață și va intra în sediu sub nici o formă să nu se tragă. Și nu s-a tras.

Același ordin l-am dat și șefului Unității Speciale de Luptă Antiteroristă, care asigura cu un detașament rezerva de intervenție în sprijinul trupelor de securitate și al Direcției de Securitate și Gardă, respectiv în Piața Palatului și la Sediul CC al PCR. Nici acest detașament NU a tras nici măcar un foc de avertisment. Nu este, cred, necesar, să spun ce ar fi putut să aibă loc în cazul în care nu-mi asumam o asemenea responsabilitate. Dacă dictatorul ar fi aflat despre existența unor astfel de ordine sau dacă vreunul din comandanții cărora le-am dat dispozițiile respective m-ar fi trădat, în mod cert în acele împrejurări, când atmosfera era indescriptibilă iar dictatorul se afla la apogeul crizei dementiale, avându-se în vedere și sinuciderea între timp a generalului Milea, și modul cum a fost calificată, s-ar fi dispus împușcarea mea pe loc fără nici o judecată.

Avea atunci și o confirmare a faptului că la Timișoara în noaptea de 16/17 decembrie 1989, nedând ordin să se tragă, l-am trădat.

Într-adevăr, pe dictatorul Ceaușescu l-am trădat. Între el și popor am ales poporul. Pentru nimeni și niciodată nu aș fi făcut altfel. După cele ce au avut loc în ședința C. P. Ex. Din 17 decembrie 1989 și după ce a ordonat ca la Timișoara să se tragă în manifestați, între mine ca ostaș, ca ofițer și cel ce s-a autointitulat Comandant Suprem al Forțelor Armate s-a rupt orice legământ de credință dat prin jurământul militar.

Moralmente m-am considerat eliberat și am acționat în consecință, cu toate riscurile, fără să prevăd (dar câți ar fi putut să prevadă?!) desfășurarea exactă și, aș putea zice, fulgerătoare a evenimentelor. Am cel puțin satisfacția și mândria că am trecut cu totul și cu un minut mai devreme de partea revoluției și a conducătorilor ei. Încă înainte de fuga dictatorului am început a ordona telefonic dispecerului central al Ministerului de Interne, Departamentului Securității Statului, Inspectoratului General al Miliției, Comandamentului Trupelor de Securitate, precum și Inspectoratelor județene ale M. I., securităților și milițiilor județene să NU se tragă în popor, iar cadrele și soldații să se alăture revoluției și să se pună la dispoziția conducătorilor ei. Prin

ordinele date și prin tot ceea ce am mai făcut, începând de la primele ore ale zilei de 22 decembrie 1989, m-am integrat total revoluției, punându-mă cu întreaga mea ființă în serviciul ei.

Imediat după intrarea revoluționarilor în fostul sediu al CC al PCR m-am prezentat la Ministerul Apărării Naționale și am primit primele ordine de acțiune, inclusiv pentru căutarea și capturarea dictatorilor și începerea activității în Grupa operativă împreună cu șeful Marelui Stat Major, generalul Gușă, pentru conducerea operațiunilor militare și specifice.

Am lucrat în cadrul acestei grupe mai multe zile și nopți în șir, inițial până în după-amiaza zilei de 23 decembrie 1989 la fostul sediu al CC al PCR, iar apoi, până la 28 decembrie 1989 în Comandamentul Militar Superior la Ministerul Apărării Naționale.

Nu am căderea să-mi apreciez activitatea depusă în toată această perioadă, dar sunt convins că se va face cu toată obiectivitatea de către cei în drept. Ceea ce pot și trebuie să spun este că n-am precupețit absolut nimic, iar dacă viața se cerea s-o dau, în orice clipă eram gata pentru aceasta. Sunt mulți oameni care au fost permanent lângă mine în tot acest timp, au văzut ce am făcut și au auzit ce ordine și dispoziții am dat unităților de securitate și, în general, tuturor unităților Ministerului de Interne.

De asemenea, în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989 m-am adresat prin radio-televiziune, tuturor unităților Ministerului de Interne, cadrelor de conducere, ofițerilor, subofițerilor și soldaților cu apelul cunoscut, al cărui ecou și urmări, din câte mi s-a spus ulterior, au fost deosebit de importante.

Mulți șefi de unități centrale, de inspectorate, de securități și de miliții județene, de mari unități și unități ale trupelor etc. Din toate zonele țării mi-au relatat că apelul respectiv a fost esențial pentru orientarea imediată a ceea ce aveau de făcut unitățile Ministerului de Interne din întreaga țară.

În seara zilei de 28 decembrie 1989 am plecat de la Ministerul Apărării Naționale și am început activitatea la sediul Ministerului de Interne. Încă din noaptea respectivă și în zilele următoare am declanșat o amplă mobilizare a tuturor unităților pentru a le scoate din situația în care se aflau și a le pune în acțiune. Începuseră deja să vină informații, unele din ele făcând obiectul câtorva buletine care, cred că v-au fost înaintate.

Concepusem, de asemenea, un program operativ de măsuri care să anjajeze, fără excepție, toate forțele și mijloacele muncii de securitate pentru curmarea acțiunilor teroriste, iar autorii lor să primească pedeapsa cea mai aspră.

Regret însă din adâncul inimii că în această luptă de cea mai mare importanță, precum și pentru clarificarea problemelor de fond ce le-a pus acțiunea criminală, timpul și mijloacele de care am dispus nu mi-au mai permis să-mi aduc întreaga contribuție pe care am dorit-o din tot sufletul.

În ziua de 31 decembrie 1989, împreună cu cei doi adjuncți și cu un număr de șefi de unități centrale, am fost arestat.

Domnule Președinte, Aceasta este activitatea mea, prezentată, în datele ei esențiale, din ziua victoriei revoluției, din perioada care a precedat-o și din zilele care au urmat-o.

Așa după cum se poate constata, în momentele esențiale, hotărâtoare nu am stat în rezervă sau în expectativă și nici n-am așteptat să fiu chemat ci am venit cu tot ce am avut și am acționat cu întreaga convingere și hotărâre în sprijinul revoluției, pentru victoria și consolidarea ei.

Supun atenției Dumneavoastră aceste date întrucât sunt convins că atunci când s-a dispus arestarea mea, la 31 decembrie 1989, nu vă erau cunoscute. Cu atât mai mult consider că este necesar să vă raportez situația mea cu cât în ziua de 19 martie 1990 mi s-a adus la cunoștință învinuirea și mandatul de arestare pentru o faptă penală extrem de gravă, complicitate la genocid.

Este incredibil, cutremurător și de neînțeles în același timp!

Pentru că nu am dat ordin securității județului și trupelor de securitate de la Timișoara să tragă în demonstranți, Ceaușescu m-a destituit și m-a amenințat cu plutonul de execuție.

Cu toate acestea, începând de la acea dată și până în ziua victoriei revoluției, prin tot ceea ce am întreprins, neexistând ordinele dictatorului sau luând măsuri contra lor, am căutat să fac tot posibilul să împiedic represiunea sângeroasă și să nu implic nici unitățile de securitate și nici pe mine în astfel de acțiuni.

În cele 80 de zile de când sunt arestat am așteptat cu încredere verificarea și clarificarea tuturor aspectelor esențiale legate de activitatea mea. Am considerat că era normal și necesar să se facă acest lucru și l-am înțeles. De altfel cred că cercetările efectuate până în prezent nu infirmă pe fond și nu pot să infirme ceea ce v-am înfățișat, întrucât aceasta și numai aceasta este realitatea faptelor.

Este nestrămutată credința ce o am în adevăr și îmi pun toate speranțele în dreptatea ce trebuie s-o facă oamenii legii, în cei care cercetează și apreciază faptele, în justiție.

Dar, în această împrejurare cumplită din viața mea, mă adresez Dumneavoastră, Domnule Președinte, cu rugămintea fierbinte de a dispune să se analizeze situația mea în vederea adoptării unei hotărâri politice și nu juridice.

Cred că datele și faptele ce vi le-am prezentat sunt de natură să argumenteze și să susțină posibilitatea unei asemenea măsuri. Dacă am greșit venind în fața Dumneavoastră cu această rugămintă, vă cer din toată inima iertare. Trăiesc, însă, o mare tragedie.

Doresc să vă încredințez că stima și respectul ce vi le port vor rămâne vii și neîntinate până la sfârșitul vieții.

Să trăiți!

I. V. Vlad „Evenimentul zilei”, 19 septembrie 1992.

1990 martie 31.

Declarația generalului-colonel Iulian Vlad, redactată în timpul detenției, despre instituția Securității statului în ultimii ai regimului comunist din România.

Subsemnatul Vlad V. Iulian, fost ministru secretar de stat la Ministerul de Interne și șef al Departamentului Securității Statului, privind retrospectiv

activitatea din ultimii ani a securității și propria mea muncă, declar următoarele:

În ultimii circa zece ani, pe măsură ce dictatura se accentua și făcea să crească tot mai mult nemulțumirile populației, unitățile de securitate cunoșteau din ce în ce mai slab situația operativă.

Explicația de fond a acestui fapt constă în pierderea într-o tot mai mare măsură a sprijinului din partea cetățenilor. Chiar rețeaua informativă, cu toate măsurile luate de primenire și întinerire (sau poate tocmai din această cauză), furniza mai puține informații, în timp ce problematica operativă devenea tot mai amplă și complexă.

Oamenii își dăduseră seama că Securitatea Statului, împreună cu alte organisme pe care se baza ori prin care se exercita puterea, era o instituție la dispoziția dictatorilor pentru asigurarea protecției lor personale și întărirea dictaturii.

Limitarea accentuată a drepturilor și libertăților persoanei printr-o multitudine de legi, decrete și alte acte cu caracter normativ, reprimarea într-o formă sau alta a oricărei critici la adresa puterii și mai ales a dictatorului, îngrădirea sau chiar interzicerea contactelor cu străinii și străinătatea etc au făcut ca pe fondul unor grave și îndelungate lipsuri de ordin material, ale alimentelor, ale căldurii, ale curentului electric, ale apărării sănătății și altele, starea de nemulțumire a oamenilor la adresa regimului și a lui Ceaușescu să se amplifice tot mai mult și să se extindă vizibil și asupra securității.

Toate acestea s-au accentuat în perioada când în funcția de șef al Securității a fost Postelnicu Tudor. Pentru Securitatea Statului numirea lui Postelnicu ca șef al acestei instituții a fost de cea mai rea inspirație cu putință. Sau poate în mod special a fost căutat cineva care să întruchipeze o multitudine de trăsături dintre cele mai rele și care timp de zece ani să dea o orientare dură și un curs negativ întregii munci.

Dintru început, prin măsurile pe care le-a luat, Postelnicu a pus la dispoziția celor doi dictatori întreaga Securitate pentru a se servi de ea în scopurile lor dictatoriale.

De asemenea, s-a folosit și el de această instituție pentru a-și asigura ascensiunea cât mai mult cu putință. Urmărind punerea în aplicare cu orice chip a indicațiilor și orientărilor pe care le aducea de la cei doi dictatori, a făcut ca an de an Departamentul Securității Statului să fie tot mai aservit dictatorilor, iar munca de securitate să se îndepărteze de la unele din sarcinile ei esențiale (contraspionajul, culegerea de informații pentru asigurarea securității externe a statului, antiterorismul etc.).

Așa s-a ajuns ca într-o serie de documente cu caracter normativ, ca și în analize și bilanțuri să se statueze ca sarcină prioritară a Securității Statului asigurarea protecției de securitate a lui Ceaușescu și a familiei sale, cerându-se ca întreaga activitate să se subordoneze acestui scop. De aici tot ce era împotriva dictatorului devenea un fapt de pericol la adresa securității statului și intra în preocupările unităților de securitate. Așa se explică de altfel extinderea și angajarea Securității într-o tot mai mare măsură pe linia așa-zisă a comentariilor, a scrisorilor anonime și, în general, a înscrisurilor de orice fel cu

caracter numit ostil, a legăturilor cu posturile de radio și cu alte mijloace de propagandă din străinătate, precum și a contactelor cu străinii, culminând în această problemă cu atribuțiile ce i-au fost fixate prin Decretul 408/1984, un act normativ absurd, jignitor și rușinos.

Multe prejudicii i s-au adus muncii de securitate, prestigiului instituției și chiar bunului renume al țării de către așa-zisa activitate de aport valutar pe care o realizau cu prioritate unitățile externe U. M.0544 și U. M.0195, precum și U. M.0650 din Securitatea internă.

În afară de faptul că sumele respective de cele mai multe ori reprezentau o câțime din prețul de vânzare a mărfurilor și pe care statul oricum le-ar fi încasat în condițiile unor negocieri corecte, ofițerii de securitate trebuiau să intre în tot felul de combinații cu străinii, nu de puține ori compromițătoare, iar controlul activității lor și al valutei nu era sigur.

Tot atât de rău era și faptul că unitățile respective fuseseră într-o bună măsură deturnate de la misiunile pentru care au fost create și care erau utile țării. Cu toate încercările pe care le-am făcut de a scoate din preocupările Securității această sarcină sau măcar de a o reduce substanțial, nu am reușit.

Dimpotrivă, Postelnicu a ridicat-o la rangul de atribuție prioritară pentru îndeplinirea căreia trebuia să-și aducă contribuția întregul aparat. În aceste condiții a luat ființă și I. C. E. „Dunărea” considerată ca fiind una dintre cele mai importante „creații” ale fostului șef al Departamentului, ținând-o în subordine și ca ministru de Interne. În afară de faptul că toată lumea știa că este o unitate de securitate, ba încă a Centrului de Informații Externe, ceea ce era inadmisibil îl constituia modul cum își selecta din economia națională mărfurile pentru export, precum și faptul că aparatul securității și chiar al întregului Minister de Interne lucra într-un fel sau altul pentru „Dunărea”, inclusiv prin acțiuni de influență și presiune care se făceau atât la întreprinderile producătoare cât și la ministerele tutelare.

De menționat că lucrătorii acestei așa-zise întreprinderi de comerț exterior, fiind ofițeri de informații, erau remunerați ca atare și nu ca salariații întreprinderilor similare după alt barem și în funcție de realizarea planului. Așa a ajuns I. C. E. „Dunărea” erou al muncii socialiste, iar în jurul Securității aprecierile negative și atmosfera proastă să se extindă.

Deservicii i-au adus Securității și relațiile incorecte, chiar rele pe care Postelnicu le-a avut cu majoritatea membrilor și membrilor supleanți ai C. P. Ex., cu mulți dintre miniștri și alți conducători de instituții centrale și chiar cu o parte din foștii săi colegi, prim-secretari de județe.

Fiind sigur de protecția ce o avea, dând frâu liber multiplelor sale trăsături negative de caracter și urmărind, probabil, și alte scopuri, multora din cei la care m-am referit, ca să-i facă să le fie teamă de el și într-un fel chiar să-i subordoneze, le-a dat să înțeleagă în diverse moduri că are anumite „date” despre ei, că la „conducere” se cunosc unele „lucruri” etc., sfârșind „acolo unde insinuările nu aveau efect, cu amenințarea directă”.

Evident că a profitat din plin și de lipsa de personalitate și poziție a acestora, determinată de teama oportunistă că își pierde privilegiile căpătate.

Regretabil este că unii dintre cei de mai sus au văzut în Postelnicu Securitatea în totalitatea ei și au apreciat-o ca atare.

Tot în perioada la care mă refer, Securitatea a fost angajată foarte mult în așa-numitele avize pe linie de cadre ce se cereau pentru persoanele care urmau să încadreze funcții din diverse nomenclaturi. Din superficialitate inadmisibilă, incompetență în aprecierea datelor și faptelor, ori datorită unei interpretări rigide și dogmatice a unor date etc, s-au făcut multe greșeli în legătură cu aceste avize.

Dar s-au săvârșit și abuzuri. Așa, de exemplu, în „celebra” Comisie de Cadre prezidată de soția dictatorului, un rol foarte important l-a avut în toți acești ani Postelnicu care „adapta” avizele potrivit comenzilor primite sau în conformitate cu interesele ce le urmărea. Se înțelege că cei afectați de aceste avize, mai devreme sau mai târziu, aflând de unde li se trage, nu puteau să aibă decât resentimente față de Securitate și în cele mai multe cazuri în mod justificat.

Approape toți șefii de unități centrale și alți ofițeri știau ce metamorfoză cunoșteau diversele materiale care îi erau prezentate cu propunerea de a fi înaintate. Cele mai multe dintre acestea erau importante pentru cunoașterea situației reale din diverse domenii economice și sociale.

În funcție de interesul anume ce-l urmărea, de gradul de apropiere, de simpatie ori de antipatie ce-l avea față de conducătorul ministerului, întreprinderii sau instituției respective etc., materialul revenea de nerecunoscut din cauza eliminărilor din text sau completărilor ce i se aduceau cu lucruri absolut imaginare ori mistificate.

Când după ce am fost numit în funcția de șef al Departamentului s-au returnat la mine (probabil din greșală) mai multe asemenea materiale trimise anterior de Postelnicu, am rămas stupefiat văzând ce a putut să scrie și cât de grav a deturnat sensul informațiilor. M-am referit în cele de mai sus doar la câteva din sarcinile și activitățile Securității care, atât prin conținut cât și prin modul cum a fost orientată și ordonată aducerea lor la îndeplinire, au determinat nemulțumiri sau reacții negative.

Mai mult chiar, Securitatea fiind prezentă peste tot unde era prezent și dictatorul, nemulțumirea și ura ce s-au acumulat la adresa lui nu puteau să nu se răsfrângă și asupra Securității. În aceste condiții și împrejurări a trebuit să preiau funcția de șef al Departamentului Securității Statului, pe care n-am dorit-o și n-am urmărit s-o obțin.

Situația politică internă devenea tot mai încordată, iar relațiile României cu străinătatea se deteriorau pe zi ce trecea. În acest context politic dictatura se accentua și, prin consecvență, situația operativă de securitate devenea tot mai complexă și mai critică. Era evident că în asemenea condiții organele de securitate vor avea să se confrunte cu probleme deosebite de natură să le opună aspirațiilor și acțiunilor ce ar fi vizat stabilitatea regimului.

Aceasta era de fapt problema problemelor care mă frământa și mă preocupa pentru că niciodată n-am putut să concep că mă pot împotrivi voinței poporului.

Pe de altă parte Securitatea, ca instituție, pune o serie de probleme dintre cele mai deosebite din cauza orientărilor de muncă ce le avusese timp de aproape zece ani și care nu mai putea să fie aplicate datorită extremismului și lipsei de discernământ ce le generau, a bazei operative extinse la absurd, a pierderii prin măsurile arbitrare luate a unui important fond de cadre capabile și bine pregătite și numirea în locul lor a altora slabe sau compromise, promovate pe baza relațiilor personale sau a atitudinii servile.

Totodată, știam că nefiind agreată de Postelnicu numirea mea în această funcție (ulterior am avut confirmarea, aflând că el susținuse alte propuneri) era de prevăzut că se vor crea inevitabil mari probleme și pentru muncă și pentru mine.

Evident că eu sub nici o formă nu puteam să continui cu orientările obtuze, arbitrare și abuzive date de el activității cu stilul de muncă dur și arogant ce l-a practicat, cu lipsa de conlucrare cu factorii de conducere din ministere și unități economice și social-culturale, cu prezentarea inexactă a realităților din diverse domenii și, mai cu seamă, a stării de spirit negative și tot mai accentuate a populației determinată de nemulțumirile cauzate de îngrădirea sau chiar suprimarea de fapt a unor drepturi, de nenumărate lipsuri de ordin material, de controlul tot mai strict politic și polițienesc ce se exercita asupra cetățenilor țării etc.

Din aceste motive și altele de ordin personal nu doream să fiu numit în funcția respectivă. De altfel, când am fost chemat și mi s-a adus la cunoștință numirea, raportând că am probleme acute cu sănătatea mi s-a răspuns scurt și categoric că „fiind militar trebuie să știi că ordinele se execută”.

Pe parcursul activității, în câteva împrejurări când am fost sever atenționat pentru neluarea unor măsuri „ferme”, mi s-a spus că: „după cum se vede nu ai de gând să te pui serios pe treabă”.

Atât în cei doi ani cât am fost în funcție, dar mai cu seamă în împrejurarea dramatică pentru mine în care mă aflu acum, am regretat și regret profund că atunci când am fost numit nu m-am menținut mai ferm pe poziție, refuzând funcția.

În definitiv, în afara unor măsuri disciplinare (retrogradarea sau trecerea în rezervă și alte sancțiuni politice) n-avea altceva ce să-mi facă. Acum însă totul este tardiv! Dacă am evocat cele de mai sus, am făcut-o din dorința de a se ști care a fost realitatea.

Am stat de multe ori și m-am gândit de ce am fost preferat înaintea altora pentru această funcție mai cu seamă că s-au înșelat atât asupra unor aptitudini „specifice” cu care era necesar să fiu dotat și, în mod deosebit, asupra devotamentului și spiritului de sacrificiu ce trebuia să le dovedesc.

Cred că au influențat aprecierile laudative ce mi-au fost aduse de unii șefi de state cu prilejul vizitelor ce le-am efectuat în străinătate și de a căror pregătire m-am ocupat timp de peste 11 ani (după generalii Doicaru și Pacepa).

În pregătirea acelor vizite – pe linie de securitate dar și cu contribuția pe linie politică, economică și diplomatică – m-am străduit ca sarcinile și misiunile ce le-am avut să fie cât mai bine duse la îndeplinire, gândind că fac un lucru bun și util pentru țară. În acest fel am fost remarcat de unii șefi importanți de

state la care avusesem onoarea să mă prezint înainte de începerea vizitelor oficiale și care, ulterior, au comunicat impresiile lor.

În câteva împrejurări astfel de aprecieri s-au făcut fiind și eu de față. Privind retrospectiv lucrurile, cred că aceasta ar putea fi explicația întrucât nimic din activitatea mea trecută n-ar fi fost de natură să mă recomande pentru această funcție.

Din cei 37 de ani cât am lucrat în Ministerul de Interne (1952-1989), timp de 25 de ani (1952-1977) am muncit exclusiv în domeniul învățământului, de la simplu ofițer direcțional, urcând treaptă cu treaptă – șef de birou, șef de secție, șef de serviciu, locțiitor șef de direcție – până la funcția de șef al Direcției învățământ, ulterior cadre și învățământ.

Timp de trei ani am îndeplinit și funcția de comandant al Școlii militare de ofițeri activi a Ministerului de Interne. Ca urmare a formației mele de bază (învățător), a pregătirii de specialitate (jurist) și a activității de peste două decenii și jumătate în munca de învățământ, a firii mele, precum și a lipsei totale a experienței practice în munca operativă, activitatea mea în conducerea Departamentului nu a fost așa cum o cereau funcțiile respective, adică a unui om de acțiune.

M-am remarcat, aceasta este realitatea, mai mult în plan teoretic, al pregătirii și realizării convocărilor de învățământ și instruire, al elaborării unor materiale, al analizelor și bilanțurilor etc.

Lipsa experienței practice și-a pus amprenta și în activitatea mea cu unitățile ce le aveam în coordonare. În primii 4-5 ani mai mult am învățat eu de la șefii unităților respective și de la alte cadre cu experiență decât au beneficiat unitățile în cauză de pe urma îndrumării și controlului meu.

Pe de altă parte, datorită felului de a fi dar și a experienței de viață, a celor văzute, auzite, dar mai ales citite, am căutat să fiu cât mai atent în tot ceea ce fac, să manifest moderație și prudență, dar mai cu seamă să nu-mi pierd calitățile și sentimentele omenești. Foarte important și în același timp poate apărea de necrezut dar acesta este adevărul, că după ce am fost numit șef al Departamentului, cunoscând multe lucruri pe care anterior nu le știam sau nici nu le bănuiam, văzând cum se luau hotărârile și cum se conducea țara și observând la cei doi dictatori mai de aproape acele manifestări și trăsături care au scârbit un popor și o lume, sentimentele mele de respect nu numai că nu s-au întărit ci, dimpotrivă, mi-am spus că eu nu sunt făcut pentru a-i servi cu devotament și spirit de sacrificiu, așa cum o cereau calitatea de militar și obligațiile funcției.

Recunosc că o mare influență a avut asupra mea și faptul că, așa cum am spus, mergând în numeroase țări am cunoscut lumea, putând face comparații și desprinde multe concluzii. Fiind numit în funcția de șef al Departamentului și dându-mi seama pe fiecare zi ce trecea care este mersul evenimentelor, mi-am întărit convingerea că lucrurile nu mai pot continua mult timp astfel și că țara trebuie să iasă din situația grea în care se găsea.

Am început activitatea prin a înainta masiv informații și date despre stări de fapt și probleme pe care consideram că nu le cunoaște. Pe atunci mai aveam

impresia că unele lucruri nu i se raportează și, deci, nu le știe pentru a lua măsuri.

Parțial era adevărat dar și ulterior când le-a cunoscut exact rezultatul a fost același, adică nul. Până în octombrie – noiembrie 1987 în general, nu s-a raportat prin materiale scrise și în mod documentat despre starea de spirit, pentru că fostul șef al Departamentului nu a voit să iasă cu asemenea materiale.

În analize ale Consiliului de Conducere sau ale Biroului Executiv ori chiar în convocări cu șefii de unități am fost nu o dată criticat de Postelnicu referitor la modul cum pun problemele din acest punct de vedere, apreciindu-se simplist că „asta e poziția de indelectual care nu are încredere în tăria partidului și în capacitatea lui de a rezolva toate problemele”.

Chiar după ce am fost numit șef al Departamentului a încercat în mai multe rânduri să mă împiedice să raportez asemenea informații. De altfel, în câteva împrejurări când ne găseam împreună la Ceaușescu și prezentându-i astfel de probleme, Postelnicu, fără măcar să știe despre ce este vorba m-a contrazis, spunând că lucrurile nu stau chiar așa.

Probabil că din cauză că anterior nu li se dăduseră astfel de informații și pentru că în general nu le plăcea și nu acceptau să li se vorbească despre nemulțumiri sau stări de lucruri negative determinate de hotărâri politice ori de dispoziții ale lor a făcut ca în mai multe rânduri să înregistrez ecouri negative și chiar să mi se spună că sunt alarmist și nu analizez politic și destul de profund lucrurile.

Cu toate acestea am continuat să prezint sistematic tot mai multe informații despre astfel de probleme. Stările proaste de lucruri din mai toate domeniile și nemulțumirile poporului erau sesizate și cunoscute la mai multe nivele ale ierarhiei de partid și de stat dar nimeni n-a întreprins niciodată nimic serios pentru schimbarea situației.

Dacă n-au avut curajul pentru acțiuni mai hotărâte, majoritatea celor care se aflau în fruntea acestor eșaloane n-au dovedit nici corectitudinea necesară de a înfățișa realitatea așa cum era în domeniile de care răspundeau și a susține că adevărul era acela. Pentru că știau că place și se practică minciuna, s-au bălăcit tot timpul în minciună, în oportunism și în servilism. Ca să nu poată spune că n-au fost informați și nu cunosc situația, s-au trimis concomitent și celor din conducerea guvernului foarte multe rapoarte și note cu informații și date referitoare la problemele cele mai deosebite din economie și din alte sectoare de activitate.

Astfel, în ultimii doi ani s-au înaintat sute de informații despre situația deosebită din industria minieră, din sistemul energiei electrice, din industria petrochimică, din industria siderurgică, din construcțiile de mașini și din celelalte ramuri industriale și domenii de activitate. S-a informat documentat despre lipsa unor materii prime, materiale și componente indispensabile industriei și care nu se puteau produce în țară, despre stocurile imense de autocamioane, tractoare și alte mașini care nu aveau desfacere la export și erau expuse degradării, așteptând de ani de zile sub cerul liber să fie vândute.

S-au trimis mai multe rapoarte documentate cu situația falimentară a Întreprinderii „Olcit” și a altor întreprinderi sau societăți mixte. S-a prezentat, de asemenea, bine argumentată și documentată starea exactă de lucruri de la Centrala atomo-electrică de la Cernavodă, informându-se despre greutatea reală și despre imposibilitatea inclusiv tehnică, de a fi pusă în funcțiune la termenele arbitrar fixate.

Au fost furnizate aceste informații de către Securitate în timp ce cadre de cea mai mare răspundere din conducerea guvernului sau a ministerelor de resort dădeau dictatorului asigurări că totul se poate face și că se pot devansa și termenele, făcând chiar propuneri în acest sens.

În ciuda opoziției ministrului de Interne, Postelnicu, de a nu se raporta nici un fel de informații cu privire la realitatea producției agricole, spunând că „știe conducerea mai bine care este situația” și că „rolul organelor de securitate și de miliție este acela de a asigura măsuri să nu se fure din produsele agricole” am trimis totuși numeroase informări.

La fel cu privire la stările grave de lucruri din zootehnie, unde în afara minciunilor sfruntate cu privire la efective, mureau pe capete animalele și păsările pentru că nu aveau ce să mănânce. De asemenea, am dat informări cu privire la situația deplorabilă din industria alimentară, inclusiv cu privire la folosirea unor procedee tehnologice, materii prime și ingrediente cu consecințe nocive, chiar grave pentru sănătatea populației. Am trimis numeroase informări și rapoarte cu privire la lipsa cronică de pe piață a produselor alimentare și despre situațiile mincinoase ce erau prezentate de Ministerul Comerțului interior și ministerele producătoare.

Prin mai multe rapoarte și note s-au prezentat stările de lucruri deosebite ce existau în domeniul sănătății și, mai cu seamă privind lipsa medicamentelor precum și a căldurii și alimentelor în spitale. Am dat, de asemenea, mai multe informări despre neprimirea drepturilor în natură sau în bani de către țărani cooperatori și despre starea de nemulțumire creată în rândurile acestora și a unei însemnate părți a populației, în general, în legătură cu aberantul plan de sistematizare a localităților rurale.

Numeroase informări am prezentat și în legătură cu nemulțumirile foarte repetate ale muncitorilor privind neplata salariilor la sfârșit de lună sau a reținerilor masive, fără vina acestora, fiind prevenite în acest fel situații grave.

Consider că nu greșesc dacă afirm că în ultimii ani despre multe din problemele cele mai grave care existau în economie și în alte sectoare de cea mai mare importanță, numai Securitatea a fost cea care a informat, prezentând lucrurile așa cum erau în realitate pe baza datelor de care dispunea.

Mulți, chiar foarte mulți conducători de întreprinderi și, ceea ce ar părea de necrezut dar aceasta este realitatea, majoritatea miniștrilor mulțumeau, chipurile, Securității pentru că a informat despre una sau alta din stările de lucruri respective în loc ca ei să fi prezentat situația așa cum era și să fi cerut rezolvarea problemelor ce le depășeau competențele.

Dar era mai comod pentru ei să informeze Securitatea!

De ce membrii C. P. Ex., secretarii CC, conducerea guvernului, care cunoșteau situația din economie, starea de lucruri inadmisibilă în ce privește

aprovizionarea populației cu alimente și alte mărfuri de larg consum de primă necesitate, problemele grave devenite cronice cu căldura și energia electrică, precum și stările de nemulțumire de masă din aceste cauze și din numeroase altele, n-au manifestat nici cea mai mică împotrivire?

Poate că unii dintre acești foști demnitari de partid și de stat nutreau și ei speranța că Ceaușescu va pleca de bună voie de la putere sau va fi răsturnat. Numai că lucrul acesta trebuia să-l determine sau să-l înfăptuiască alții pentru că și atunci când au avut o asemenea ocazie, așa cum a fost cea din ședința C. P. Ex. Din 17 decembrie 1989, n-au făcut-o, ci dimpotrivă. Acum unii dintre ei încearcă să motiveze că ar fi adoptat o atare poziție de teama Securității, făcând prin aceasta încă o dată dovada lașității și incorectitudinii.

La ședința respectivă Securitatea era pusă în cauză pentru că nu trăsese în manifestanții de la Timișoara, iar ei nu numai că n-au susținut această poziție justă ci s-au raliat fără nici o rezervă lui Ceaușescu și au aprobat hotărârea lui. Tot în numele adevărului declar cu întreaga responsabilitate că în cei doi ani cât am fost șeful Departamentului nici un membru sau membru supleant al C. P. Ex. Ori al guvernului nu a fost urmărit în nici un fel și prin nici un mijloc de către Securitate și nu s-a dat despre niciunul dintre ei nici măcar o singură informație. Concomitent cu informările susținute, care prezentau veridic situația din mai toate sectoarele importante și văzând că în ciuda cunoașterii realității nu se iau nici un fel de măsuri de natură să schimbe pe fond starea lucrurilor, am hotărât să fac tot ce-mi va sta în putință ca activitatea Securității și mai cu seamă măsurile luate de ea să nu agraveze mai mult viața oamenilor.

Despre o asemenea orientare ce presupunea, de fapt, slăbirea muncii și devierea de la ordinele și dispozițiile primite, care cereau constant creșterea combativității și fermității, nu puteam să vorbesc deschis întregului aparat și nici să rezulte explicit din documentele de organizare și conducere curentă a muncii. Dar chiar programele anuale de măsuri erau mai mult formale, trebuind să fie elaborate pentru că așa se stabilise regula de ani de zile și se cerea să fie înaintate, o dată cu rapoartele pentru bilanțurile anuale, secretarului CC care răspundea de Armată, Interne, Procuratură și Justiție.

Activitatea propriu-zisă era organizată și se desfășura în funcție de problemele curente ce erau ridicate de cazuistică și pe baza ordinelor exprese ce se primeau. Așa, de altfel, se explică și formulările cu caracter general și sarcinile de ordin mai mult principial ce le conțin aceste programe.

În cei doi ani (1988-1989), cât am fost în funcție, în nici o ședință de Birou executiv sau de Consiliu de conducere nu am analizat modul cum s-au realizat programele de măsuri la care m-am referit. Procedând cu prudența și precauțiunea necesare, pentru că și eu mă temeam, orientările la care m-am referit le-am dat atunci când mi se prezentau pe linii de muncă datele privind situația operativă și, în mod special, când analizam cu șefii de unități probleme și cazuri concrete, acessta fiind o activitate curentă, aproape zilnică.

Cu unii șefi de direcții sau locțiitori ai lor (gL. Lt. Vasile Gh., gL. Mr. Mortoiu A., gL. Mr. Macri E., gL. Mr. Țencu A., col. Rațiu Gh., col. Ardeleanu Gh., col. Morariu, col. Marinescu C., col. Teodorescu F., col. Ureche M., IT. Col.

Stan și alții), am discutat mai deschis, unitățile lor fiind cu cea mai mare pondere în activitate. Și mai deschis am discutat o serie de probleme cu adjunctii mei – gL. Mr. Bucurescu G., și gL. Mr. Alexie Șt.

— Care răspundeau de Securitatea internă și în care aveam mai multă încredere că nu mă trădează.

Ca urmare, am extins cum n-a fost niciodată în trecut, gama măsurilor preventive, începând cu influențarea, atenționarea, avertizarea, propunerea unor măsuri politico-administrative sau disciplinare, etc., până la propunerea persoanei respective în atenția familiei sau a colectivului de muncă. Am cerut să se reducă drastic numărul persoanelor cercetate în stare de reținere, iar arestările să se facă numai în cazurile grave de spionaj-trădare sau de flagrant-delict când nu mai era posibilă altă soluție.

Aceasta a fost de exemplu situația în cazul Mihai Petre Băcanu. Totuși, pentru a nu fi condamnat la o pedeapsă foarte aspră, așa cum prevedea legea pentru infracțiunea respectivă, a fost trimis în judecată pentru o faptă de drept comun pe care o săvârșise și a primit o pedeapsă mică. În acest fel a fost posibil ca toate celelalte cinci persoane din grup să nu mai fie trimise în justiție, ci să fie puse în libertate, aplicându-li-se sancțiuni administrative de către forul tutelar, respectiv mutarea în provincie.

Menționez că deși nu aveam vreo obligație, am vorbit cu primii secretari ai județelor respective, rugându-i să li se facă încadrarea pe funcții corespunzătoare pregătirii și pentru a li se asigura locuințe. Pe propria-mi răspundere am hotărât nearestarea și netrimiteria în judecată într-o serie de cazuri deosebite și unde legea nu dădea posibilitatea alternativei, a alegerii unei alte soluții.

De exemplu, în cazul lui Ion Puiu, deși îi erau bine cunoscute activitatea ce o desfășura și legăturile ce le avea, inclusiv cu unii diplomați – cadre de informații de la două ambasade din București, precum și cu o organizație din exterior de la care a primit suma de 1.200.000 lei nu a fost trimis în judecată ci, după cercetări a fost pus în libertate.

Corneliu Coposu și mulți alții, pentru activități asemănătoare, nici măcar nu au fost cercetați. Mărturisesc că am avut oroare atunci când se pune problema trimerii în judecată și condamnării la închisoare a unui om.

De aceea am făcut tot posibilul să nu se ajungă aici. În multe cazuri de fapte cu caracter penal sau susceptibile de răspundere penală s-au propus factorilor de răspundere în drept să aplice măsuri administrative ori politico-disciplinare numai pentru a nu fi trimise în judecată persoanele respective.

Aceasta în ciuda faptului că în cei doi ani cât am fost șeful Departamentului, niciodată Ceaușescu nu a spus că din motive politice, inclusiv de ordin extern, să nu se trimită în judecată pentru fapte contra demnității statului. Dimpotrivă, a cerut permanent aplicarea legii cu exigență și fermitate.

Cu toate acestea, și contrar ordinelor exprese ce le-am primit, nu am luat măsura trimerii în judecată a Doinei Cornea, a lui Gabriel Andreescu din București și a altora. Și în ce-i privește pe cei șase semnatari ai scrisorii cunoscute cu toate că acest caz după ce s-a declanșat era îndeaproape urmărit

de cei doi dictatori, nu am executat mai multe dispoziții primite și mai ales aceea de a fi cercetați în stare de reținere dată a doua zi după difuzarea scrisorii. Iată pe scurt cum s-a derulat acest caz.

Dându-mi tot mai mult seama de mersul ireversibil al lucrurilor, fiind în sinea mea convins că altă soluție pentru salvarea țării nu poate fi decât prin căderea dictatorilor și în acest caz, ca și în multe altele, am lăsat ca evenimentele să-și urmeze cursul.

Deși existau cu mult înainte informații certe că se pregătește o asemenea acțiune, se cunoșteau chiar părți sau variante ale textului, faptul că urmează să fie trimisă în străinătate pentru a fi difuzată la poturile de radio etc., n-a fost întreprinsă nici o măsură care să împiedice acțiunea. De asemenea, nici n-am informat că se pregătește o asemenea scrisoare și este iminentă trimiterea ei.

Știind cam pe ce canale se putea scoate scrisoarea din țară, n-au fost întreprinse toate măsurile posibile pentru a împiedica expedierea ei în străinătate. Autorului de fapt al scrisorii și inițiator al acțiunii nu i-au mai fost blocate toate legăturile ce le avea cu unii diplomați străini, așa cum era ordin să se facă. Chiar și despre difuzarea la posturile străine de radio n-am raportat, ci am fost chemat și întrebat ce știm.

Faptul că s-a difuzat scrisoarea respectivă în străinătate a provocat la adresa Securității o reacție violentă din partea celor doi dictatori. Totodată, s-a ordonat să fie luate măsuri drastice, respectiv arestarea a cinci dintre semnatori (exclusiv Constantin Pârvulescu) și cercetarea lor în această stare.

Din considerentele pe care le-am arătat mai înainte, dar și din motive sentimentale, omenеști, știind că aproape în totalitatea lor aceste persoane au reprezentat ceva în această țară și păstrând pentru unii dintre ei considerația cuvenită, am tergiversat aplicarea ordinului de reținere, invocând mai multe motive mai ales legate de starea de sănătate a persoanelor respective, spunând că suferă de afecțiuni care îi fac responsabili sau care pot avea urmări imprevizibile.

Ca urmare, cercetarea s-a făcut în stare de libertate, cu atenție și condescendență, fiind aduși la anchetă și transportați la domiciliu cu autoturismul.

În acest timp dictatorul a dat dispoziție președintelui Colegiului central de partid și primului secretar al Capitalei să se ia măsura mutării persoanelor respective în provincie (mai puțin a lui Constantin Pârvulescu și Grigore Răceanu).

Ulterior a revenit cerând ca mutarea s-o facă la periferia Bucureștiului, pe motiv că nu mai pot locui în cartierul prezidențial sau în proximitatea lui. Fiind prezentate lui Ceaușescu scrisorile ce-i fuseseră adresate de Gh. Apostol, Al. Bărlădeanu, Corneliu Mănescu și Grigore Răceanu, s-a spus că situația lor și a celorlalți va fi analizată la CC al PCR după Congres, însă nu s-a mai făcut.

La cele menționate anterior mai adaug că în perioada celor doi ani cât am fost în funcția de șef al Departamentului am luat și alte măsuri în spiritul celor ce am prezentat în cuprinsul acestei declarații. Astfel, revăzând baza operativă și dând o altă orientare unor probleme de muncă, am scos din preocupările Securității un număr foarte mare de persoane.

Am întărit considerabil măsurile pe linie de contraspionaj, fiind un domeniu de cea mai mare importanță pentru securitatea statului. Datele și informațiile obținute au confirmat justetea măsurii adoptate. De asemenea, am mărit cerințele, exigența și controlul asupra activității specifice a Centrului de Informații Externe care, de mai mulți ani, ca urmare, pe de o parte, a mai multor trădări ce au destabilizat munca pe zone întregi, iar pe de altă parte și mai ales datorită orientării profund greșite date, anterior, activității, angrenând unitățile respective aproape exclusiv în acțiuni așa-zis economice a fost grav afectată funcția lor de bază, aceea de a culege informații pentru apărarea statului și promovarea intereselor politice, economice și de altă natură.

Acționând în spiritul orientărilor la care m-am referit, pe mai multe direcții importante ale muncii nu s-a mai desfășurat o activitate susținută iar informațiile respective n-au mai fost puse în lucru și urmărite pentru a se preveni producerea de evenimente și nici n-au mai fost raportate. Astfel, deși erau numeroase date din care rezultă că în ultima parte a anului 1989 situația operativă se deteriorase foarte mult, nu am luat nici o măsură deosebită așa cum s-ar fi impus și cum eram obligat s-o fac, în scopul prevenirii unor urmări grave și nici n-am raportat informații care erau foarte importante.

Așa de exemplu, în legătură cu informațiile care existau privind o serie de acțiuni ale studenților de la Institutul Politehnic, de la Academia de Studii Economice, de la Institutul Medico-Farmaceutic și altele, din București, nu s-a făcut nimic pe linie de securitate. A fost încunoștințat doar ministrul Învățământului că un număr mare de studenți de la cămine nu au plecat în vacanță.

În trecut, în condiții operative infinit mai simple, la căminele studențești se luau, atât de Securitate cât și de Miliție, măsuri complexe, angrenându-se și conducerea institutelor de învățământ superior respective, cadrele didactice, organizațiile politice etc. În mod similar s-a procedat și cu informațiile care priveau plecarea spre București a unor studenți de la alte centre universitare sau situația de pe platformele industriale din marile întreprinderi și dintr-o serie de instituții din Capitală și din provincie.

În cele declarate mai sus am înfățișat unele din orientările date muncii și măsurile mai importante luate. Ele au fost însă mai multe și s-au reflectat în activitatea curentă a unităților informativ-operative de securitate. Declar și subliniez că în anii din urmă și mai ales în perioada care a precedat revoluția, Securitatea n-a mai fost instituția care se cerea să fie. Prin aceasta s-au facilitat în mod indirect acțiunile forțelor revoluționare ale maselor populare împotriva regimului dictatorial al lui Ceaușescu.

În același timp toate unitățile informativ-operative și cele ale trupelor de securitate au executat întocmai ordinele ce le-am dat, atât înainte cât și imediat după fuga dictatorului, de a nu se trage în manifestanți și de a se pune la dispoziția lor. Ulterior, auzind apelul ce le-am adresat și executând dispozițiile ce le-am dat, unitățile de securitate s-au pus în serviciul revoluției și au acționat alături de armată.

Aceasta este declarația pe care o dau, o susțin și o semnez.

I. V. Vlad „Evenimentul zilei”, nr. 72-76, 14-18 septembrie 1992.

SFÂRŞIT